

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

**«Η Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας
υπό το πρίσμα των
«Μικρών» και «Μεγάλων» κρατών της Ε.Ε.».**

ΔΙΔΑΣΚΩΝ: Καθ. κ. Κότιος
Σπουδαστής: Πανάς Θεόδωρος

Πειραιάς, 21 Νοεμβρίου 2008

ΘΕΜΑ: Η Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας υπό το πρίσμα των «Μικρών» και «Μεγάλων» κρατών της Ε.Ε.

ΔΟΜΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

	ΣΕΛΙΔΑ
Γενικά	1
Σκοπός	4
Προϋποθέσεις	4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Α»

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ- ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ Ε.Ε

	ΣΕΛΙΔΑ
Γενικά	6
Συνθήκες της Ε.Ε	9
• Συνθήκη του Μάαστριχτ-Η γέννηση της ΚΕΠΠΑ	9
• Συνθήκη του Άμστερνταμ-Δημιουργία της ΕΠΑΑ	12
• Γαλλο-Βρετανική Διακήρυξη St Malo	14
• Σύνοδο Κορυφής Κολωνίας	15
• Σύνοδο Κορυφής Ελσίνκι	15
• Σύνοδο Κορυφής Φέιρα	16
• Συνθήκη της Νίκαιας	16
• Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέντεμπορκ-Σύνοδο Κορυφής Θεσσαλονίκης και Βρυξελλών	16
• Συνταγματική Συνθήκη των Βρυξελλών	18
• Συνθήκη της Λισσαβώνας ή Μεταρρυθμιστική Συνθήκη.	20

ΚΕΦΑΛΑΙΟ “Β”

ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΚΕΠΠΑ

	ΣΕΛΙΔΑ
Γενικά	22
Θεσμοί και Όργανα της ΚΕΠΠΑ	22
Τα εργαλεία και τα Μέσα της ΚΕΠΠΑ	25
Η Διαδικασία Λήψης Αποφάσεων	27
Διαδικασία Σχεδιασμού	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ “Γ”

ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΑ

	ΣΕΛΙΔΑ
Γενικά	29
Έννοια και περιεχόμενο	29
Δομή και λειτουργία του μηχανισμού ΕΠΑΑ	30
Όργανα της ΕΠΑΑ	31
Η Διαχείριση των Επιχειρήσεων της ΕΠΑΑ	32
Βελτίωση των στρατιωτικών δυνατοτήτων	33
Επιχειρήσεις της Ε.Ε.	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Δ»

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ

	ΣΕΛΙΔΑ
Γενικά	38
Headline Goal 2010	39
Η Διάσκεψη Δέσμευσης Δυνάμεων (Capabilities Commitment Conference)	40
Ευρωπαϊκή Αμυντική Βιομηχανία – Έρευνα και Τεχνολογία	44
NATO και η Σχέση του με την ΚΕΠΠΑ	49
Σχέσεις με Διεθνείς Οργανισμούς και Διεθνές Δίκαιο	52
Κάλυψη Αμυντικών Αναγκών από την ΚΕΠΠΑ	53
Σύγχρονες Εξελίξεις στο Θέμα της Πολιτικής Άμυνας	56
Στρατιωτική Διαχείριση Κρίσεων	59
Εξελίξεις στο Διεθνές Περιβάλλον και Απειλές Ασφάλειας	60
Στρατηγικές Προοπτικές για ΚΕΠΠΑ και ΕΠΑΑ	61
Στρατιωτικές Προοπτικές για ΚΕΠΠΑ και ΕΠΑΑ – HEADLINE 2010	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ε»

ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε.

	ΣΕΛΙΔΑ
Επιδράσεις του νέου Διεθνούς Περιβάλλοντος	67
Προοπτικές της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης-Σύγχρονες τάσεις	68
Στρατηγική των Μεγάλων Ευρωπαϊκών Δυνάμεων για ΕΕ-NATO.	70
Τα Θεμελιώδη Χαρακτηριστικά της Γαλλικής Αμυντικής Πολιτικής	70
Τα Θεμελιώδη Χαρακτηριστικά της Πολιτικής της Γερμανίας.	73
Τα Θεμελιώδη Χαρακτηριστικά της Πολιτικής της Μ.Βρετανίας	74
Τα Χαρακτηριστικά της Πολιτικής των «μικρών» και άλλων κρατών της ΕΕ.	76
Τα Θεμελιώδη Χαρακτηριστικά της Πολιτικής των ΗΠΑ.	77

Ατλαντική Προσέγγιση	80
Σύνοψη	81

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΣΤ»

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΕΞ' ΑΝΑΤΟΛΩΝ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

	ΣΕΛΙΔΑ
Γενικά	83
Η Συμπεριφορά της Τουρκίας στους Μηχανισμούς Λειτουργίας ΝΑΤΟ, Ε.Ε. και ΔΕΕ	83
Η Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένταξης της Τουρκίας Σήμερα	86
Η Στρατηγική της Ελλάδας απέναντι στην Ευρωπαϊκή Πορεία της Τουρκίας. Αντιμετώπιση του εξ ανατολών Κινδύνου	87

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ζ»

ΣΥΝΟΨΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

	ΣΕΛΙΔΑ
Σύνοψη	90
Γενικά Συμπεράσματα	92
Προτάσεις	94
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	 98

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

- «Α» Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη.
- «Β» Διακήρυξη του St. Malo.
- «Γ» Συμπεράσματα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Θεσσαλονίκης σχετικά με την ΚΕΠΠΑ – ΕΠΑΑ.
- «Δ» Τα Βασικότερα Σημεία της Συνθήκης της Λισσαβώνας
- «Ε» Διασύνδεση Επιτροπών Πολιτικής και Στρατιωτικής Διαχείρισης Κρίσεων και Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.
- «ΣΤ» Γενικές Κατηγορίες Επιχειρήσεων
- «Ζ» Πίνακας με τα Βασικότερα Προγράμματα Συνεργασίας στον Τομέα των Εξοπλισμών στην Ευρώπη.
- «Η» Ευρωπαϊκές Πολυεθνικές Δυνάμεις.
- «Θ» Τακτικός Σχηματισμός Μάχης HELBROC.
- «Ι» Βασική Ορολογία της Ευρωπαϊκής Άμυνας.
- «ΙΑ» Συνεισφορά της Ελλάδας στον Πρωταρχικό Στόχο του Ελσίνκι.
- «ΙΒ» Κύριες Απειλές για την Ασφάλεια

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γενικά

Την τελευταία εικοσαετία του 20^{ου} αιώνα συντελέστηκαν κοσμοϊστορικά γεγονότα, που κανένας αναλυτής η επιστήμονας μπορούσε να προβλέψει. Η κατάρρευση της ΕΣΣΔ και η διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας επέφεραν αφ' ενός μεν το τέλος του ψυχρού πολέμου και του διπολικού διεθνούς συστήματος και αφ' ετέρου κενό ασφαλείας στην Ανατολική Ευρώπη με την εμφάνιση των εθνικιστικών εξεγέρσεων στις νεοσύστατες δημοκρατίες. Επιπρόσθετα, η επανένωση των δυο Γερμανιών, οι διασπάσεις κρατών όπως της Σοβιετικής Ένωσης, της Τσεχοσλοβακίας και της πρώην Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας επέφεραν τις εθνικιστικές εξεγέρσεις στις νεοσύστατες δημοκρατίες, προκάλεσαν τοπικούς πολέμους με αντίκτυπο στην παγκόσμια κοινότητα και συντέλεσαν στην διάδοση των πυρηνικών ανάμεσα σε ασταθείς και αναξιόπιστες χώρες.

Τα παραπάνω αφ' ενός ανέδειξαν τις ΗΠΑ ως την μόνη συνεκτική παγκόσμια δύναμη και αφ' ετέρου το ΝΑΤΟ ως νικητή του ψυχρού πολέμου και εγγυητή της Ασφαλείας της Ευρώπης.

Υπό το φως των νέων εξελίξεων, το ΝΑΤΟ επαναπροσδιόρισε την Στρατηγική του με την ανάπτυξη της Νέας Στρατηγικής του ΝΑΤΟ¹, την δημιουργία του προγράμματος «Σύμπραξη για την Ειρήνη»², την διεύρυνση του ΝΑΤΟ προς Ανατολάς, την υπογραφή της Ιδρυτικής Πράξης³ για αμοιβαίες σχέσεις Συνεργασίας και Ασφαλείας μεταξύ του ΝΑΤΟ και της Ρωσικής Ομοσπονδίας και την ίδρυση του μόνιμου κοινού Συμβουλίου ΝΑΤΟ-Ρωσίας.

Αντίστοιχα και τα κράτη μέλη της ΕΕ συνειδητοποίησαν ότι η οικονομική ολοκλήρωση δεν επιφέρει από μόνη της και την πολιτική ολοκλήρωση, με αποτέλεσμα την αφύπνιση της ΔΕΕ με την προοπτική της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας της ΕΕ(ΚΕΠΠΑ).⁴

1. Η Νέα Στρατηγική του ΝΑΤΟ συμφωνήθηκε κατά την συνοδό Κορυφής του Βορειοατλαντικού Συμβουλίου στην Ρώμη στις 7-8 Νοεμβρίου 1991.

2. Το πρόγραμμα «partnership for peace –Pfp» (Σύμπραξη για την ειρήνη δημιουργήθηκε τον Ιανουάριο του 1994 με σκοπό αφενός μεν την πολιτική συνεργασία των κρατών που δεν ανήκουν στο ΝΑΤΟ και αφετέρου τη σταδιακή εναρμόνιση των στρατιωτικών δυνατοτήτων τους προκειμένου να καταστεί δυνατή η συμμετοχή τους σε ανθρωπιστικές και ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΝΑΤΟ.

3. «The role of NATO and its Partner Countries-The NATO/Russia founding act», <http://www.nato.int>. Συμφωνά με την διακήρυξη της Ιδρυτικής πράξης το Συμβούλιο αποσκοπεί στην ενδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ ΝΑΤΟ-Ρωσίας και στην εξεύρεση δυνατοτήτων για Κοινή Δράση.

4. Ο όρος στην Αγγλική είναι CFSP (Common Foreign and Security Policy) και καθιερώθηκε με την Συνθήκη των Μαστριχ το 1992. Η συνθήκη υπεγράφη τον Φεβρουάριο του 1992 και τέθηκε σε εφαρμογή τον Νοέμβριο του 1993. Ο τίτλος V καλύπτει τα θέματα που αφορούν την ΚΕΠΠΑ.

Αναμφισβήτητα, το πιο συγκλονιστικό φαινόμενο της νέας εποχής είναι η πανηγυρική επιστροφή του έθνους ως καταλυτικού παράγοντα διαμόρφωσης των διεθνών εξελίξεων. Σε ολόκληρο τον πλανήτη, αλλά και στην ίδια την Ευρώπη οι εθνικοί ανταγωνισμοί όχι μόνο δεν αμβλύνονται αλλά και οξύνονται ακόμα περισσότερο απ' ότι στην εποχή του Ψυχρού Πολέμου⁵. Μέσα σ' αυτό το περιβάλλον της διεθνούς αναρχίας η ΕΕ καλείται να διαμορφώσει τον ρόλο της, αφού πρώτα ξεπεράσει τα σύνδρομα του ψυχροπολεμικού παρελθόντος.

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 στις ΗΠΑ κατέδειξαν την τρωτότητα των ισχυρών, δημιούργησαν κλίμα ανασφάλειας και φοβία με την αδυναμία για αντιμετώπιση τον «αοράτου» κινδύνου και διαφοροποίησαν την αντίληψη της Διεθνούς κοινότητας για την παγκόσμια ασφάλεια.

Η πρόκληση την οποία δεχθήκαν οι ΗΠΑ – η ηγεμονική δύναμη του μονοπολικού κόσμου – ήταν ιδιαίτερα καταστροφική, καθόσον κατευθύνθηκε εναντίων των συμβόλων της οικονομικής και στρατιωτικής τους Ισχύος.

Η αδυναμία της ΕΕ να ανταποκριθεί στις κρίσεις και εξελίξεις που προήλθαν από τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 στο διεθνές περιβάλλον (πόλεμος κατά της τρομοκρατίας, μονομερείς αμερικανικοί χειρισμοί⁶, επέμβαση σε Αφγανιστάν και Ιράκ) επέφερε σημαντικές εξελίξεις στα θέματα τόσο της ΚΕΠΠΑ όσο και στην ευρωπαϊκή πολιτική Ασφαλείας και Άμυνας (ΕΠΑΑ)⁷

Οι ιδιάζουσες συνθήκες εντός της ΕΕ και το σύγχρονο διεθνές περιβάλλον, καθορίζουν ένα συγκρουσιακό και ανταγωνιστικό πλαίσιο ανάμεσα στα μεγάλα και μικρά κράτη της ΕΕ, όπου δημιουργούνται νέος συσχετισμός δυνάμεων και ισορροπιών τόσο μεταξύ των «μεγάλων» (Γαλλία, Γερμανία, Βρετανία, Ιταλία, Ισπανία και η ανερχόμενη Πολωνία).

Οι διχογνωμίες, η έλλειψη πρόβλεψης, οι χρονοβόρες διαδικασίες αποτελούν διαπιστώσεις που καταδεικνύουν τα κενά της ΕΕ και την ανάγκη επανατοποθέτησής της Ένωσης στο πλαίσιο του νέου παγκόσμιου περιβάλλοντος.

⁵ Όπως απέδειξε η διάλυση σχεδόν όλων των πολυεθνικών κρατών που είχαν εγκατασταθεί στο σώμα της Ευρώπης και όπως αποδεικνύουν οι συνεχιζόμενοι ανταγωνισμοί ακόμα και σε προηγμένες χώρες μέλη της ΕΕ (π.χ η όξυνση του προβλήματος των Βάσκων στην Ισπανία, οι αποσχιστικές τάσεις της Σκωτίας και ο διαρκής ανταγωνισμός Φλαμανδών και Βαλλόνων στο Βέλγιο).

⁶ Οι επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου δεν κατόρθωσαν να υποβαθμίσουν ούτε την ισχύ των ΗΠΑ ούτε την ικανότητά τους να την προβάλλουν σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά ούτε, επίσης, την εξάρτηση του υπόλοιπου κόσμου από αυτές – κάτι το οποίο ενδέχεται να αποτελούσε αρχικό στόχο των εμπνευστών τους. Αντίθετα, τα γεγονότα εκείνα εμφανίστηκαν ως μία ισχυρή αφορμή για τις ΗΠΑ ώστε να εκμεταλλευτούν την ηγετική τους θέση στο διεθνές σύστημα. Η ιδιαίτερη αυτή αίσθηση του μονοπολισμού περιέχεται σε απόσπασμα ομιλίας του Προέδρου Μπους, σύμφωνα με την οποία «...κάθε έθνος, σε κάθε περιοχή, πρέπει τώρα να αποφασίσει: είστε μαζί μας ή με τους τρομοκράτες;», Το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001, Επιμέλεια Α.Δήμου, Ι. Ραγιές, εκδόσεις Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων, σελ. ΙΧ-ΧΙ.

⁷ Ήταν οδυνηρή η εικόνα που παρουσίασε η Ένωση κατά τον χειρισμό της Ιρακινής κρίσης όταν 4 μέρες μετά την υιοθέτηση «κοινής θέσης», 8 Ευρωπαίοι ηγέτες προσυπέγραψαν κοινή διακήρυξη εκφράζοντας την υποστήριξη τους στα σχέδια των ΗΠΑ.

Οι γεωπολιτικές αλλαγές στο Διεθνές περιβάλλον, που επήλθαν με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και του διπολικού Διεθνούς Συστήματος, άνοιξαν νέους δρόμους και προοπτικές για την ΕΕ. Η Ένωση, κατόπιν επιθυμίας και της Κοινής Γνώμης της, που δεν ικανοποιόταν με το μοντέλο του «Οικονομικού Γίγαντα και Πολιτικού Νάνου», κλήθηκε να λάβει διεθνές ρόλο και ευθύνες σε θέματα ασφαλείας και γεωπολιτικής. Πρωταρχικός της στόχος ήταν φυσικό να διακηρυχθεί η προώθηση της σταθερότητας στην Ευρώπη.

Ένας από τους πιο σημαντικούς τομείς της ΚΕΠΠΑ είναι ο τομέας της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Άμυνας & Ασφάλειας (ΕΠΑΑ). Η ΕΠΑΑ είναι το επιχειρησιακό τμήμα της ΚΕΠΠΑ ή αλλιώς ο βραχίονας ασφαλείας της, προοριζόμενη να εξυπηρετεί τους προαναφερθέντες σκοπούς της ΚΕΠΠΑ. Έχει ως απώτερο σκοπό τη διαμόρφωση συστήματος κοινής αμυντικής πολιτικής, όπως προβλέπεται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ, αλλά στην παρούσα φάση περιορίζεται στη διαχείριση κρίσεων με στρατιωτικά και μη στρατιωτικά μέσα, αναλαμβάνοντας αποστολές ανθρωπιστικού χαρακτήρα και διάσωσης, διατήρησης της ειρήνης και ειρηνεύσης με τη χρήση μάχιμων δυνάμεων, βάση της καθορισθείσας πολιτικής και συγκεκριμένων διαδικασιών. Στην ΕΠΑΑ ανήκουν πολιτικο-στρατιωτικές δομές, όργανα και επιτροπές για τη διαχείριση κρίσεων, ενώ έχει στη διάθεσή της για χρήση ως απαιτείται συγκεκριμένες στρατιωτικές δυνάμεις και προϋπολογισμό.

Η ΚΕΠΠΑ εξελίσσεται συνεχώς. Από τη θέσπισή της το 1992, προσδιορίστηκε εκ νέου και επεκτάθηκε με τις Συνθήκες του Άμστερνταμ το 1997 και της Νίκαιας το 2001, ενώ η Συνθήκη για τη Θέσπιση Συντάγματος, όταν, και αν, τεθεί σε ισχύ θα τροποποιήσει και αυτή την ΚΕΠΠΑ. Η παρακολούθηση της ανάπτυξης και εξέλιξης της ΚΕΠΠΑ, αλλά και της ΕΠΑΑ, θα βοηθήσουν στην κατανόηση των δομών τους, των οργάνων τους και του τρόπου λειτουργίας τους, αλλά και θα φωτίσουν τις προοπτικές τους.

Οι άξονες της υψηλής στρατηγικής των μεγάλων ευρωπαϊκών χωρών παραμένουν σταθεροί τις τελευταίες πέντε δεκαετίες. Το σύγχρονο πλαίσιο της Ε.Ε. και της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Ταυτότητας σε ότι αφορά στις στρατηγικές των κρατών μελών μπορεί να χαρακτηριστεί σύνθετο με τις ακόλουθες τάσεις να διαμορφώνονται: ευρωπαϊστές – ατλαντιστές - παραδοσιακά ουδέτερες ευρωπαϊκές χώρες – νέα μέλη της Ε.Ε. Οι στρατηγικές της Γαλλίας και της Γερμανίας συντείνουν στην ανάδειξη του γαλλο-γερμανικού άξονα σαν τον κυριότερο παράγοντα της ανάπτυξης της Ε.Ε. και μιας αυτόνομης Ευρωπαϊκής Αμυντικής Ταυτότητας.

Οι ΗΠΑ με τους Ευρωπαίους έχουν σημαντικά διαφοροποιημένες απόψεις στα θέματα της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Ταυτότητας. Και οι δύο βλέπουν ως απαραίτητη τη συνεργασία ΗΠΑ-NATO-Ε.Ε., αλλά θέτουν διαφορετικές προϋποθέσεις για την υλοποίησή της.

Το θέμα της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης της ανάπτυξης της ευρωπαϊκής αμυντικής ταυτότητας βρίσκεται διαρκώς στην επικαιρότητα, καθώς η ευρωπαϊκή ενοποίηση είναι μία ζωντανή διαδικασία. Για ορισμένες χώρες, όπως η Ελλάδα, η επιδίωξη της δημιουργίας ευρωπαϊκής άμυνας (και πολιτικής ενοποίησης) έχει ιδιαίτερη σημασία, με το ενδιαφέρον να κορυφώνεται σε περιόδους κρίσης όπως

της Γιουγκοσλαβίας, του Κοσσυφοπεδίου του Αφγανιστάν και πρόσφατα της κρίσης στο Ιράκ όταν δηλαδή αποδεικνύεται περίτρανα η έλλειψή της.

Για την διεξοδική αντιμετώπιση του αντικειμένου, η παρούσα διατριβή είναι διαρθρωμένη σε Κεφάλαια κατά θεματικές ενότητες, με διακριτό περιεχόμενο. Στο Κεφάλαιο “Α”, παρουσιάζεται μια σύντομη αναφορά στην ιστορική διαδρομή του φαινομένου της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στον 20^ο και στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Στη συνέχεια, στα Κεφάλαια “Β” και «Γ» γίνεται αναφορά στην ΚΕΠΑΑ και ΕΠΑΑ αντίστοιχα. Στο Κεφάλαιο “Δ”, αναπτύσσονται οι δυνατότητες της Ευρωπαϊκής Άμυνας καθώς και η σχέση ΕΕ-NATO και το πόσο επηρεάζει αυτή η σχέση την προσπάθεια ευρωπαϊκής αυτονομησης στην πολιτική άμυνας και ασφάλειας και γενικότερα την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Μετά, στο Κεφάλαιο “Ε” γίνεται μια σύντομη καταγραφή των στρατηγικών των μεγάλων χωρών της Ε.Ε. και οι τάσεις των μικρών κρατών καθώς και οι αναπτυσσόμενοι συσχετισμοί μικρών – μεγάλων. Στο «ΣΤ» Κεφάλαιο γίνεται μία καταγραφή των συνεπειών της διεύρυνσης για τα Ελληνικά συμφέροντα η στρατηγική της Ελλάδας και ο ρόλος της Τουρκίας στο διαμορφούμενο περιβάλλον. Τέλος, η διατριβή ολοκληρώνεται με το Κεφάλαιο “Ζ”, όπου και παρουσιάζονται τα κυριότερα συμπεράσματα και προτάσεις επί του θέματος, ενώ στα συνημμένα Παραρτήματα, περιλαμβάνονται συνοπτικά στοιχεία βασικών συνθηκών, ορολογίας που χρησιμοποιείται στην Ε.Ε. καθώς και οι διαθέσιμες δυνάμεις της Ε.Ε.

ΣΚΟΠΟΣ

Στην παρούσα διατριβή θα εξετασθεί η ανάπτυξη της ΚΕΠΑΑ και της ΕΠΑΑ, δηλαδή της ανάπτυξής τους, της δομής τους, των μέσων τους, της θεσμικής και επιχειρησιακής λειτουργίας τους, αλλά και των προοπτικών τους σε μία διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σήμερα τα μεγάλα και μικρά κράτη στην ΕΕ. Μέσα από την αναφορά και ανάλυση αυτών θα επιχειρηθεί μια προσέγγιση στους νέους συσχετισμούς που διαμορφώνονται στους κόλπους της ΕΕ.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Οι προϋποθέσεις που ελήφθησαν υπόψη για την ανάπτυξη του θέματος είναι οι κάτωθι:

α. Δεν θα μεταβληθεί η θέληση των ισχυρών κρατών της ΕΕ και κατ'επέκταση της ίδιας της ΕΕ, για συνεργασία και προώθηση της Ευρωπαϊκής οικοδόμησης.

β. Θα εξακολουθήσει η ΕΕ να επιδιώκει την αναβάθμιση της παρουσίας της στην διεθνή σκηνή.

γ. Η υφιστάμενη πολιτικοστρατιωτική και πολιτικοοικονομική κατάσταση στην Ευρώπη, καθώς και η κατάσταση ασφαλείας δεν θα παρουσιάσει δραματικές αλλαγές.

δ. Οι εξελίξεις στα θέματα ΕΠΑΑ θα συνεχίσουν να εξελίσσονται με τους αργούς ρυθμούς που το Διακυβερνητικό μοντέλο επιβάλλει.

ε. Οι σχέσεις ΕΕ-NATO θα συνεχίσουν να εξελίσσονται ομαλά, ενώ η πολιτική θέση της χώρας μας έναντι των 2 οργανισμών θα παραμείνει η ίδια.

στ. Οι σχέσεις ΕΕ-ΗΠΑ δεν θα καταστούν συγκρουσιακές στον χώρο της διεθνούς ασφάλειας, έστω και αν καταστούν πιο ανταγωνιστικές σε διάφορους τομείς, όπως της οικονομίας και της γεωπολιτικής επιρροής.

ζ. Η μελλοντική στάση της Τουρκίας δεν θα μας επιφυλάξει μη αναμενόμενες αλλαγές, ενώ η ευρωπαϊκή της πορεία θα εξελιχθεί ομαλά προς την ένταξη ή την απόκτησης ειδικής σχέσης μακροπρόθεσμα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ “Α”

Ιστορική Ανασκόπηση – Εξέλιξη της Ε.Ε.

Γενικά

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει τις ρίζες της στις συνθήκες που δημιουργήθηκαν στη Δυτική Ευρώπη μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου από τον οποίο εξήλθε κατεστραμμένη οικονομικά και διχασμένη πολιτικά.

Η προσπάθεια των ευρωπαϊκών χωρών για κοινές αμυντικές δυνατότητες άρχισε μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Οι προσπάθειες της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ) για έλεγχο των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, σε συνδυασμό με τη ανησυχία αναβίωσης της Γερμανικής επιθετικότητας, ανέδειξαν την ανάγκη δημιουργίας ενός συλλογικού αμυντικού συστήματος. Στο πλαίσιο αυτό ιδρύθηκε στις 17 Μαρτίου 1948 η **Δυτική Ένωση (ΔΕ)** με την υπογραφή στις Βρυξέλλες της ομώνυμης Συμφωνίας, γνωστής ως Οργανισμός του Συμφώνου των Βρυξελλών. Σύμφωνα με αυτό, οι ιδρύτριες χώρες (Βέλγιο, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Λουξεμβούργο και Ολλανδία) συμφώνησαν σε αμοιβαία συνδρομή σε επίθεση εναντίον κάποιου μέλους της Δυτικής Ένωσης.

Στις 25 Οκτωβρίου του 1950 ενώ στη διεθνή σκηνή εμφανιζόταν ο πόλεμος της Κορέας και η ένταση μεταξύ Ανατολής και Δύσης, προτάθηκε από την Γαλλία (σχέδιο Pleven) σαν λύση για τον επανεξοπλισμό της Γερμανίας η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού στρατού ενταγμένου στους πολιτικούς θεσμούς της Ενωμένης Ευρώπης για να εμποδιστεί έτσι η δημιουργία γερμανικού στρατού μετά την πρόσφατη ανασύσταση του γερμανικού κράτους⁸ το 1949 στο έδαφος της Δυτικής Γερμανίας. Η πρόταση έγινε αμέσως δεκτή από τις κυβερνήσεις των έξι, οι οποίοι υπέγραψαν τη Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άμυνας (ΕΚΑ) στις 27 Μαΐου του 1952 στο Παρίσι⁹.

Στις 10 Μαρτίου του 1953 η κοινοβουλευτική συνέλευση με έκθεση που υποβάλλεται στις έξι κυβερνήσεις ζητεί τη συγχώνευση των αρμοδιοτήτων στους τομείς της εξωτερικής πολιτικής της άμυνας, της οικονομικής και της κοινωνικής πολιτικής σε μία Ευρωπαϊκή Πολιτική Κοινότητα (ΕΠΚ), για την ίδρυση της οποίας καταθέτει το σχέδιο Συνθήκης. Το τολμηρό αλλά και πρόωπο αυτό εγχείρημα απορρίπτεται από το Συμβούλιο Υπουργών. Η αποτυχία, λοιπόν, της ΕΚΑ συμπάρεσε και το σχέδιο Συνθήκης για την ΕΠΚ που είχε επεξεργαστεί η συνέλευση της ΕΚΑΧ. Η ματαιώση όμως των προηγούμενων προσπαθειών είχαν σαν αποτέλεσμα την αναδιάρθρωση του ΒΟΤ. Με την τροποποιημένη Συνθήκη των Βρυξελλών που υπογράφηκε στο Παρίσι (Paris Agreements) στις 23 Οκτωβρίου του 1954 και αποτέλεσε τον καταστατικό χάρτη της Δυτικό Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), πραγματοποιήθηκε η συμμετοχή δύο πρώην εχθρικών χωρών, της Γερμανίας και της Ιταλίας, που είχαν στο μεταξύ βρει τη

⁸ Το σχέδιο προέβλεπε τη δημιουργία ενός δυτικοευρωπαϊκού στρατού με κοινό επιτελείο και γερμανική συμμετοχή. Δεν προβλεπόταν η ύπαρξη ανεξάρτητου γερμανικού στρατού ή επιτελείου. Επιπλέον η γερμανική συμμετοχή δεν θα υπέρβαινε το ένα πέμπτο της δυτικοευρωπαϊκής δύναμης.

⁹ Εντωμεταξύ στις 18 Απριλίου του 1951 υπογράφηκε στο Παρίσι η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ).

θέση τους στην οικογένεια των δημοκρατικών χωρών της Ευρώπης και η μετονομασία του BOT σε ΔΕΕ.

Οι πρώτες προσπάθειες για την προώθηση της πολιτικής ενοποίησης εκδηλώθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1960 μετά από πρωτοβουλία του Προέδρου της Γαλλίας στρατηγού de Gaulle. Οι προσπάθειες αυτές αποτυπώθηκαν στα σχέδια Fouchet¹⁰. Τα σχέδια όμως αυτά δεν έγιναν αποδεκτά από τα υπόλοιπα κράτη μέλη της Κοινότητας και κυρίως από την Ολλανδία και το Βέλγιο. Ο κύριος λόγος ήταν ότι προέβλεπαν την οικοδόμηση της Πολιτικής Ένωσης σε αμιγώς διακυβερνητικές βάσεις (σύμφωνα με τις άκαμπτες απόψεις του στρατηγού de Gaulle) με την υπαγωγή των κοινοτικών, υπερεθνικών θεσμών σε διακρατικό έλεγχο, ενώ η σχεδιαζόμενη ενοποιημένη εξωτερική πολιτική είχε έντονο αντι-ατλαντικό, αντι-νατοϊκό χαρακτήρα¹¹.

Με την αποτυχία των εν λόγω σχεδίων και την κυριαρχία του στρατηγού de Gaulle στο γαλλικό πολιτικό προσκήνιο, οι ενοποιητικές προσπάθειες επικεντρώθηκαν στην ολοκλήρωση της τελωνειακής ένωσης και στην ανάπτυξη κοινών πολιτικών στα πλαίσια της Κοινότητας και την εμπέδωση των βασικών αρχών του κοινοτικού δικαίου. Απόπειρες για τη διεύρυνση της Κοινότητας (με τη Βρετανία) και τη θεσμική ανάπτυξη προσέκρουσαν στην αντίθεση της Γαλλίας και των απόψεων του στρατηγού de Gaulle για την «Ευρώπη των πατρίδων» (Europe des patries).

Η αποχώρηση του στρατηγού de Gaulle, η ολοένα και περισσότερο εμφανής ανάγκη συντονισμού της εξωτερικής πολιτικής των κρατών μελών της Κοινότητας, την εποχή αυτή γεννιούνται και αναπτύσσονται τα πρώτα «παρακοινοτικά» συστήματα συνεργασίας, αλλά και η αδυναμία συμφωνίας τους ως προς την μορφή του οδήγησαν, με την έκθεση Davignon για την πολιτική συνεργασία με στόχο το συντονισμό των κατευθύνσεων των Έξι στο τομέα της εξωτερικής πολιτικής, στη θέσπιση το 1970 της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (ΕΠΣ). Οι στόχοι θα επιτυγχάνονταν μέσω ανταλλαγής πληροφοριών και διαβουλεύσεων μια καλύτερη κατανόηση πάνω στα μεγάλα διεθνή προβλήματα και της ενίσχυσης της αλληλεγγύης ανάμεσα στα κράτη μέλη με την εναρμόνιση των απόψεων, τον συντονισμό των θέσεων και, όπου ήταν επιθυμητό ή δυνατό, την υιοθέτηση κοινών μορφών δράσης¹².

Το κυριότερο χαρακτηριστικό της ΕΠΣ ήταν ο διακυβερνητικός χαρακτήρας της, δεδομένου ότι ήταν εκτός του θεσμικού πλαισίου της Κοινότητας, ενώ η διαδικασία λήψης αποφάσεων που ίσχυε στο Συμβούλιο δεν δέσμευε τους Υπουργούς Εξωτερικών. Τα θέματα που απασχολούσαν την ΕΠΣ περιλάμβαναν όλα τα σημαντικά θέματα εξωτερικής πολιτικής, που αφορούν σε ευρωπαϊκά

¹⁰ Από το όνομα του Γάλλου διπλωμάτη Christian Fouchet, ο οποίος επεξεργάστηκε δύο κείμενα για την πολιτική ενοποίηση, η οποία περιελάμβανε πολιτική συνεργασία και ενοποιημένη εξωτερική πολιτική.

¹¹ Gerbet, 1987, σελ. 105-129.

¹² Για την επίτευξη των στόχων της πολιτικής συνεργασίας η έκθεση προέβλεπε τη δημιουργία ορισμένων μηχανισμών:

α. Δύο σύνοδοι ετησίως των υπουργών εξωτερικών (διάσκεψη των υπουργών εξωτερικών).

β. Τέσσερις σύνοδοι ετησίως "Πολιτικής Επιτροπής", απαρτιζόμενη από τους διευθυντές των πολιτικών υποθέσεων των υπουργών εξωτερικών. βλ. Ιωακειμίδης 1980, Ήφαιστος 1987.

συμφέροντα είτε στην ίδια την Ευρώπη είτε αλλού, για τα οποία η υιοθέτηση κοινής θέσης είναι αναγκαία ή επιθυμητή¹³.

Με άλλα λόγια, η ΕΠΣ, δεν έθεσε ως στόχο τη διαμόρφωση κοινής εξωτερική πολιτικής, αλλά τον συντονισμό των εθνικών εξωτερικών πολιτικών και τη διατύπωση κοινών θέσεων, όπου τούτο ήταν εφικτό.

Η έκθεση του Λονδίνου για την ΕΠΣ το 1981¹⁴ και η Πανηγυρική Διακήρυξη το 1983, βελτίωσε τις διαδικασίες, δημιουργώντας τη δυνατότητα αμεσότερης αντίδρασης σε περίπτωση κρίσης, ενεργότερη συμμετοχή της Επιτροπής και τη δημιουργία μικρής γραμματείας με έδρα τις Βρυξέλες.

Ο άτυπος αυτός αρχικά μηχανισμός, αν και το 1987 με την έναρξη ισχύος της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (ΕΕΠ)¹⁵ απέκτησε τελικά θεσμική μορφή, εξακολούθησε ωστόσο να παραμένει εκτός οργανικής δομής και μηχανισμού της ΕΟΚ.

Η επόμενη πρόοδος σημειώθηκε το 1987 με τον Τίτλο ΙΙΙ της **Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης [(ΕΕΠ). Παράρτημα "Α"]**. Οι διατάξεις επέτρεψαν να θεσμοποιηθεί η **Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασίας**. Για τους στόχους της, αυτοί επεκτάθηκαν και σε ζητήματα της εξωτερικής πολιτικής γενικού ενδιαφέροντος. Έτσι με την έναρξη ισχύος της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης το 1987, 17 χρόνια μετά την εκκίνησή της, η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία απέκτησε νομική βάση και υπόσταση.

Η **Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη** βελτίωσε τους υπάρχοντες μηχανισμούς της ΕΠΣ. Συντόνισε τις θέσεις των Κρατών-Μελών, πάνω στις οικονομικές και πολιτικές πτυχές της ασφάλειας. Επέβαλλε περιορισμούς προβλέποντας ότι τα Κράτη-Μέλη θα πρέπει να αποφεύγουν κάθε δράση που βλάπτει την αποτελεσματικότητά τους σαν συνόλου δύναμης στο διεθνές προσκήνιο. Επίσης επέκτεινε τον ρόλο της Επιτροπής, η οποία συμμετέχει πλήρως στις εργασίες της Πολιτικής Συνεργασίας.

Το 1984 στη διακήρυξη της Ρώμης (πρωτοβουλία Βάντεν Μπρουκ) επαναδραστηριοποιείται η ΔΕΕ, η οποία βρισκόταν σε πλήρη αδράνεια από την ίδρυσή της και προσαρμόζεται προς τις πολιτικοστρατιωτικές απαιτήσεις της εποχής, με σκοπό να καλυφθεί η ανάγκη απόκτησης Ευρωπαϊκής αμυντικής ταυτότητας, σε συνεννόηση με το ΝΑΤΟ.

Το 1986, η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη τυποποίησε τη διακυβερνητική συνεργασία χωρίς να μεταβάλει τη φύση της ή τους τρόπους άσκησης της, εξακολούθησε ωστόσο να παραμένει εκτός οργανικής δομής και μηχανισμού της

¹³ 2^η έκθεση Davignon, κεφ.11

¹⁴ <http://europa.eu.int/scadpluw/leg/el/lvb/r00001.htm>

¹⁵ Η ΕΕΠ θέσπισε και κωδικοποίησε στον Τίτλο ΙΙΙ όλους τους μηχανισμούς που είχαν αρθρωθεί και όλες τις διαδικασίες που είχαν υιοθετηθεί για την εφαρμογή της. Από τις διατάξεις της ΕΕΠ απέρρευε ότι: η ΕΠΣ διατηρούσε τον διακυβερνητικό της χαρακτήρα, αν και η επιτροπή ήταν "πλήρως συνδεδεμένη" και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο "στενά συνδεδεμένο" με αυτή.

ΕΟΚ, εισάγοντας για πρώτη φορά τον όρο «ασφάλεια», αλλά μόνο σε σχέση με τις οικονομικές του επιπτώσεις.

Η μεγάλη αλλαγή συντελέστηκε στο Μάαστριχτ το 1992, όπου τα κράτη μέλη υπέγραψαν τη Συνθήκη ίδρυσης της ΕΕ¹⁶, με στόχο μια «κοινή εξωτερική πολιτική». Στον Τίτλο V της συνθήκης θεσπίστηκαν διατάξεις για την ανάπτυξη μιας Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ). Για πρώτη φορά στη Συνθήκη του Μάαστριχτ ενσωματώθηκε, στη μέχρι τότε πολιτική συνεργασία και η αμυντική συνιστώσα, στην οποία μάλιστα, η Ευρωπαϊκή Ένωση, δια μέσου ΚΕΠΠΑ, περιλαμβάνει το σύνολο των θεμάτων που αφορούν την ασφάλειά της, συμπεριλαμβανομένης της εν καιρώ διαμόρφωσης μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία μπορεί σε δεδομένη στιγμή να οδηγήσει σε κοινή άμυνα.

Οι Συνθήκες της ΕΕ

Σύνθηκη του Μάαστριχτ – Η γέννηση της ΚΕΠΠΑ

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μάαστριχτ¹⁷ που διεξήχθη από 9-11/12/91 οι δώδεκα (12) Αρχηγοί Κρατών και Κυβερνήσεων εγκρίνανε την νέα Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως είχε συμφωνηθεί στα πλαίσια των δύο Διακυβερνητικών Διασκέψεων, για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση και για την Πολιτική Ένωση, και την 7/2/92 υπογράφεται η Συνθήκη του Μάαστριχτ.

Η συνθήκη τέθηκε σε εφαρμογή την 1^η Νοεμβρίου 1993 και με αυτήν γεννήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία αποτελείται από τρεις πυλώνες όπου ο πρώτος αφορά την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ο δεύτερος την ΚΕΠΠΑ και ο τρίτος τη συνεργασία στους τομείς Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων. Η συνθήκη της ΕΕ θέτει ως στόχο εκτός των άλλων να επιβεβαιώσει την ταυτότητά της στη διεθνή σκηνή, ιδίως με την εφαρμογή μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένης της εν καιρώ διαμόρφωσης μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία μπορεί, σε δεδομένη στιγμή, να οδηγήσει σε κοινή άμυνα.

Στο άρθρο j.4 του τίτλου V της Συνθήκης¹⁸ της Ε.Ε που αφορά τη Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) στην παράγραφο (1) αναφέρεται ότι: “Η Κοινή εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας περιλαμβάνει το σύνολο των θεμάτων που αφορούν την Ασφάλεια της Ε.Ε συμπεριλαμβανομένης της εν καιρώ διαμόρφωσης μιας Κοινής Αμυντικής Πολιτικής που μπορεί σε δεδομένη στιγμή να οδηγήσει σε Κοινή Άμυνα”

Από το άρθρο διαφαίνεται ότι η διαμόρφωση μιας κοινής Αμυντικής Πολιτικής θα πρέπει να προηγηθεί της αντίστοιχής της Κοινής Άμυνας, και ότι θα πρέπει να αναπτυχθούν σε δύο διαφορετικά στάδια.

Στο περιεχόμενο του Τίτλου V, της Συνθήκης προβλέπονται :

∅ Η θέσπιση μιας Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας.

¹⁶ Υπεγράφη το Φεβ 1992 και τέθηκε σε ισχύ τον Νοε 1993

¹⁷ “Πως φθάνουμε στο ΕΥΡΩ” Άρθρο Β. ΔΙΚΟΛΟΥΛΙΑ, ΤΟ ΒΗΜΑ 31/12/00

¹⁸ “Η Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια στην Μεταψυχροπολεμική εποχή”, Ι. ΠΑΡΙΣΗΣ σελ. 250

Ø Οι διαδικασίες και τα πλαίσια για την υιοθέτηση Κοινής Δράσης που εμπύπτει στην Εξωτερική Πολιτική.

Ø Διακήρυξεις / Δηλώσεις των Κρατών μελών της ΔΕΕ που είναι επίσης μέλη της Ε.Ε, σχετικά με τις σχέσεις της ΔΕΕ με την Ε.Ε και με την Ατλαντική Συμμαχία.

Η Συνθήκη του Μάαστριχ τελικά, απετέλεσε την πρώτη ουσιαστική προσπάθεια για την νέα Αρχιτεκτονική Δομή Ευρωπαϊκής Ασφάλειας και Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής. Επιπρόσθετα κατέστησε την ΔΕΕ αφενός μεν την Αμυντική Συνιστώσα της Ε.Ε και αφετέρου ως το μέσο για την ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Σκέλους της Ατλαντικής Συμμαχίας. Επίσης στην Συνθήκη, ορίζεται ρητά ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καθορίζει τις αρχές και του γενικούς προσανατολισμούς της ΚΕΠΠΑ. Παράλληλα, η ΔΕΕ με δύο διακηρύξεις¹⁹ που ακολούθησαν την Συνθήκη του Μάαστριχ, συμφώνησε για την ανάγκη αναπτύξεως μιας Αυθεντικής Ευρωπαϊκής Ταυτότητας, όσον αφορά την Ασφάλεια και την Άμυνα, και ότι θα πρέπει η Ευρώπη να αναλάβει μεγαλύτερες ευθύνες για τα αμυντικά της θέματα, ενώ παραμένει σχετικά ασαφής ο επιχειρησιακός της ρόλος.

Ιδιαίτερα σημαντικό σταθμό απετέλεσε η Σύνοδος της ΔΕΕ της Βόννης, για το καθορισμό νέων αποστολών από πλευράς ΔΕΕ, ώστε να συνεισφέρει την Ευρωπαϊκή Ασφάλεια. Έτσι, κατά την Υπουργική Σύνοδο της ΔΕΕ την 19/6/92, αποφασίσθηκε η Διακήρυξη του Petersberg²⁰ που περιέλαβε:

Ø Τη δημιουργία του Πυρήνα Σχεδιασμού (Planning Cell) της ΔΕΕ .

Ø Τη διάθεση στην ΔΕΕ Μονάδων υπό την ονομασία “FAWEU” που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στις αποστολές τύπου “Petersberg”, δηλαδή, ότι οι στρατιωτικές μονάδες των Κρατών – Μελών που τίθενται στην διάθεση της ΔΕΕ θα ήταν δυνατόν να χρησιμοποιηθούν :

- ✓ Σε ανθρωπιστικές αποστολές και αποστολές διάσωσης.
- ✓ Σε Ειρηνευτικές αποστολές.
- ✓ Σε αποστολές χειρισμού κρίσεων και επιβολής ειρήνης.

Ø Το καθορισμό των υποχρεώσεων και δυνατοτήτων των Κρατών-Μελών ανάλογα με τη σχέση τους στον Οργανισμό (Πλήρη Μέλη, Συνδεδεμένα Μέλη, Παρατηρητές).

Ø Το καθορισμό των κατευθυντήριων γραμμών για τη μελλοντική ανάπτυξη της ΔΕΕ καθώς και την υποστήριξη της ΔΕΕ σε κάθε προσπάθεια για την αποτροπή συγκρούσεων ή ειρηνευτικής αποστολής σε συνεργασία με τον ΟΑΣΕ και το Σ.Α του ΟΗΕ.

Στη Σύνοδο Κορυφής των Βρυξελλών την 29/10/93 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναγνωρίζει πέντε περιοχές²¹ Κοινής Δράσης, προκειμένου να προάγει την ειρήνη και τη σταθερότητα στην Ευρώπη, την ειρήνη στην Μ. Ανατολή, την πορεία της μετάβασης σε δημοκρατικό καθεστώς στην Ν. Αφρική, τη σύγκρουση στην Πρώην Γιουγκοσλαβία και στον εκδημοκρατισμό της Ρωσίας.

¹⁹ “Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση”, Π. Ήφαιστος, σελ 198.

²⁰ “Η Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια στην Μεταψυχροπολεμική Εποχή”, Ι. Παρίσης, σελ. 121. Το κείμενο της διακήρυξης του Πέτερσπεργκ στα αγγλικά στη διεύθυνση www.weu.int/eng/com/92-petersberg.htm.

²¹ “Η Ευρωπαϊκή Ασφάλεια- Διεθνής Οργανισμοί”, ΕΠΥΕΘΑ, σελ. 116

Στην Σύνοδο Κορυφής²² του NATO στις Βρυξέλλες τον Ιανουάριο του 1994 τα Μέλη της Ατλαντικής Συμμαχίας υπεστήριξαν πλήρως την ανάπτυξη μια Ευρωπαϊκής Ταυτότητας Ασφαλείας και Άμυνας (ΕΤΑΑ) καθώς και την ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Πυλώνα της Συμμαχίας από την ΔΕΕ, ως του αμυντικού σκέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παράλληλα αναγνωρίστηκε η ανάγκη για μια στενότερη συνεργασία μεταξύ ΔΕΕ και NATO, θέτοντας στην διάθεση της ΔΕΕ τα μέσα της Ατλαντικής Συμμαχίας για την εκτέλεση αποστολών τύπου “Petersberg”, κατόπιν όμως σχετικής αποφάσεως του Βόρειου Ατλαντικού Συμφώνου.

Με την Διακήρυξη²³ του Kierchberg της 9/5/94 η ΔΕΕ πραγματοποίησε ένα ιδιαίτερα σημαντικό βήμα προς τη κατεύθυνση της Ευρωπαϊκής Ασφάλειας, καθώς συμπεριέλαβε υπό τη μορφή του Συνδεδεμένου Εταίρου (Associate Partner) τις εννέα χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης (Τσεχία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Πολωνία, Λετονία, Εσθονία και Λιθουανία – οι οποίες θα γίνουν πλήρη μέλη της ΕΕ στις 1 Μαΐου 2004, η Ρουμανία και Βουλγαρία θα γίνουν το 2007).

Την 14/11/94 στο Διυπουργικό²⁴ Συμβούλιο της ΔΕΕ στο Νόρντβικ της Ολλανδίας αποφασίσθηκαν:

∅ Τα πρώτα συμπεράσματα από τη σύνταξη μιας Κοινής Ευρωπαϊκής Αμυντικής Πολιτικής.

∅ Η συνέχιση της στενής συνεργασίας με το NATO, τονίζοντας το αδιαίρετο της ασφάλειας της Ατλαντικής Συμμαχίας και της Ευρώπης.

∅ Η επαναβεβαίωση της σημαντικής προόδου της συνεργασίας Ε.Ε και ΔΕΕ και της υποστήριξης του ΟΑΣΕ από την ΔΕΕ.

Το NATO στήριξε την ανάπτυξη της ΔΕΕ, ως Ευρωπαϊκού πυλώνα του. Κατά τη συνάντηση των υπουργών εξωτερικών του NATO στο **Βερολίνο**, τον **Ιούνιο 1996**, αποφασίστηκε ότι το NATO θα κάνει συγκεκριμένες ρυθμίσεις στη λειτουργία του, για να είναι δυνατή η διάθεση μέσων του στην ΕΕ. Οι ρυθμίσεις αυτές είναι γνωστές ως **Berlin plus** και θα εξασφαλίσουν τα παρακάτω²⁵:

∅ Πρόσβαση της ΕΕ στις δυνατότητες σχεδιασμού του NATO, ώστε να βοηθηθεί ο στρατιωτικός σχεδιασμός των επιχειρήσεων της.

∅ Διάθεση στην ΕΕ προκαθορισμένων NATOικών δυνατοτήτων και υλικού για χρήση στις επιχειρήσεις της.

∅ Ευρωπαίοι διοικητές για επιχειρήσεις της ΕΕ.

∅ Προσαρμογή του συστήματος αμυντικού σχεδιασμού του NATO, ώστε να ενσωματώνει τη δυνατότητα εκχώρησης δυνάμεων στην ΕΕ.

Η Ευρωπαϊκή Ταυτότητα Ασφάλειας και Άμυνας (ESDI) επιβεβαιώθηκε και με τη Διακήρυξη²⁶ της ΔΕΕ της 22/7/97, όπου η ΔΕΕ αναγνώρισε ότι η ανάπτυξη της Ταυτότητας θα πρέπει να γίνει εντός των πλαισίων της Ατλαντικής Συμμαχίας

²² “Εγχειρίδιο NATO” Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών Βρυξέλλες 2001, σελ. 292-300

²³ “Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια στην Μεταψυχροπολεμική Εποχή”, Ι. Παρίσης σελ. 118

²⁴ “Εγχειρίδιο NATO”, Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών NATO, Βρυξέλλες 2001, σελ. 213

²⁵ ΠΑΡΙΣΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. «Ευρωπαϊκή Άμυνα», σελίδα 48

²⁶ “Ευρωπαϊκή Ασφάλεια – Διεθνείς Οργανισμοί” ΕΠΥΕΘΑ 1999 σελ. 178

και σύμφωνα με τις αποφάσεις της Υπουργικής Συνόδου του NATO στο Βερολίνο τον Ιούλιο του 1996 και της Διακήρυξης των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων του NATO την 10,11/1/1994, όπου είχε πλέον καθοριστεί ξεκάθαρα, ότι η Ευρωπαϊκή Αρχιτεκτονική Ασφαλείας θα βασιζόταν ουσιαστικά στο NATO και στο πλαίσιο αυτό θα αναπτύσσονταν και η Ευρωπαϊκή Αμυντική Ταυτότητα, κατά την οποία η ΔΕΕ θα λειτουργούσε ως η Αμυντική Συνιστώσα της Ε.Ε.

Συνθήκη του Άμστερνταμ – Δημιουργία της ΕΠΑΑ

Οι αρχηγοί των 15 κρατών-μελών της ΕΕ, στην συνάντηση κορυφής στο Άμστερνταμ μεταξύ 16-18 Ιουνίου 1996, αποδέχθηκαν και αποφάσισαν την αναγκαιότητα μιας νέας Συνθήκης ως Συνθήκης μεταρρύθμισης της ΕΕ. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ υπεγράφη το 1997 και τέθηκε σε ισχύ μετά την έγκριση των Κοινοβουλίων των μελών της ΕΕ. Ουσιαστικά, η νέα Συνθήκη αντικατέστησε εκείνη του Μάαστριχτ. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ αποσκοπούσε να ανταποκριθεί στις νέες κοινωνικές ανάγκες, όπως αυτές διαμορφώνονται σε πορεία συνεχούς εξέλιξης μετά την διάλυση της ΕΣΣΔ σε παγκόσμιο επίπεδο, και σε ότι αφορά περισσότερο την προώθηση της ευρωπαϊκής ενοποίησης και λιγότερο την διεύρυνση της Ένωσης με νέα μέλη.

Συστήθηκε “Ομάδα Προβληματισμού” η οποία υπέβαλλε σχετικές προτάσεις. Βέβαια ο τίτλος Ομάδα Προβληματισμού” ήταν μάλλον παραπλανητικός αφού ούτε “προβληματισμός” σημειώθηκε ούτε ομαδικό πνεύμα υπήρχε. Η διακυβερνητική διάσκεψη χαρακτηρίστηκε από ευρεία διάσταση απόψεων μεταξύ των Κρατών-Μελών, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Επιτροπής για τα θέματα της ΚΕΠΠΑ.

Η νέα Συνθήκη που υιοθετήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ (Ιούνιος 1997), επέφερε σημαντικές τροποποιήσεις στις προβλέψεις της αντίστοιχης Συνθήκης του Μάαστριχτ. Συμπεριέλαβε την πρόβλεψη περί διαφύλαξης “της ακεραιότητας της Ένωσης”, ενώ διεύρυνε τους στόχους της ΚΕΠΠΑ με την αναφορά ότι “η προοδευτική διαμόρφωση μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, θα μπορούσε να οδηγήσει σε κοινή άμυνα.

Κυρίαρχο ρόλο στα θέματα ΚΕΠΠΑ ασκεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, εκφραστής της διακυβερνητικής φύσεως του εγχειρήματος. Αυτό δίνει ώθηση και προσανατολισμό στην πολιτική και εγκρίνει τις “κοινές στρατηγικές²⁷” οι οποίες εφαρμόζονται μέσω των “κοινών θέσεων” και των “κοινών δράσεων”.

Υιοθετήθηκαν οι «αποστολές τύπου “Πέτερσμπεργκ”, οι οποίες καθορίστηκαν από την **Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ)** και περιλαμβάνουν ανθρωπιστικές αποστολές, αποστολές εκκένωσης, διατήρησης της ειρήνης και αποστολές μαχίμων δυνάμεων για αντιμετώπιση κρίσεων, συμπεριλαμβανομένης και της επιβολής ειρήνης. Πρόταση της πλειοψηφίας για σταδιακή ενσωμάτωση της **Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης** στην ΕΕ, δεν έγινε δεκτή λόγω της αντίθεσης ορισμένου αριθμού κρατών.²⁸

²⁷ Με πρόταση της Ελλάδος θεσπίστηκαν τέσσερις «κοινές στρατηγικές» για τη Ρωσία, την Ουκρανία, τα Δυτικά Βαλκάνια και τη Μεσόγειο.

²⁸ Αυτά ήταν τα ουδέτερα κράτη (Αυστρία, Φιλανδία, Σουηδία, Ιρλανδία) και η Δανία και Βρετανία.

Σχετικά με το NATO, τονίστηκε ο σεβασμός από την ΕΕ των υποχρεώσεων όσων Κρατών-Μελών, είναι μέλη του οργανισμού αυτού. Επίσης προβλέφθηκε ένας καινούργιος θεσμικός ρόλος αυτός του Γενικού Γραμματέα του Συμβουλίου ο οποίος θα ασκεί παράλληλα και τα καθήκοντα του Ύπατου Εκπροσώπου για την ΚΕΠΠΑ.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ έφερε σημαντικές αλλαγές στον χαρακτήρα της ΚΕΠΠΑ. Εισάγει για πρώτη φορά την έννοια της **Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ)**. Στο προοίμιο αναφέρεται σαφώς στην εφαρμογή μιας Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένης και της προοδευτικής διαμόρφωσης μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε κοινή άμυνα. Επιπλέον ορίζεται η ΕΠΑΑ τόσο των στόχων της ΕΕ (διαφύλαξη ανεξαρτησίας, ακεραιότητας και ενίσχυση της ασφάλειας της Ένωσης υπό όλες τις μορφές της), όσο και των σαφών αναφορών στην άμυνα για τις δράσεις της οποίας η Ένωση προσφεύγει στην **Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση**.

Γαλλο-Βρετανική Διακήρυξη του St Malo

Διαπιστώνοντας την αδυναμία της ΔΕΕ να αποτελέσει ένα αποτελεσματικό αμυντικό βραχίονα για την ΕΕ, όπως αποδείχτηκε από την ανικανότητα χειρισμού των κρίσεων της Βοσνίας και του Κοσσυφοπεδίου, οι ηγέτες της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, που εκπροσωπούσαν τις δύο αντίθετες τάσεις στην ΕΕ²⁹, συναντήθηκαν στις **3-4 Δεκεμβρίου 1998** στο **St Malo** της Γαλλίας, με σκοπό να συζητήσουν το πώς θα μπορέσει η Ευρώπη να παίξει ένα περισσότερο αποτελεσματικό ρόλο στον τομέα της ασφάλειας.

Στην ιστορική συμφωνία μεταξύ τους, που είναι γνωστή και ως Διακήρυξη του Saint Malo, αναγνώρισαν τις αλλαγές που έχουν επέλθει στο περιβάλλον ασφαλείας και κάλεσαν την ΕΕ να προχωρήσει στην ανάπτυξη της δυνατότητας αυτόνομης δράσης καθώς και των μέσων που απαιτούνται για το σκοπό αυτό. Συμφώνησαν ότι η ΕΕ πρέπει να αποκτήσει κατάλληλες δομές και δυνατότητα ανάλυσης κατάστασης, συλλογής πληροφοριών και ικανότητα ουσιαστικής στρατηγικής σχεδίασης, χωρίς περιπτώσεις επικαλύψεις από το NATO, και κάλεσαν τους εταίρους να ενδυναμώσουν την ΚΕΠΠΑ³⁰. Τέλος επισήμαναν ότι η Ένωση «θα αναλαμβάνει δράση στις περιπτώσεις που το NATO στο σύνολο του δεν επιθυμεί να παρεμβεί». (Παράρτημα «B»).

Η προσέγγιση Βρετανίας και Γαλλίας και το ανακοινωθέν του Σαιν-Μαλό δεν θα είχε ίσως οδηγήσει σε πρακτικά αποτελέσματα εάν δεν είχε παρεμβληθεί η οδυνηρή εμπειρία της επέμβασης στο Κοσσυφοπέδιο (Μάρτιος-Ιούνιος 1999). Η αδυναμία των Ευρωπαίων, όχι μόνον να αναλάβουν την επιχείρηση αλλά ακόμα και να ακολουθήσουν συμβάλλοντας σημαντικά με δυνάμεις και μέσα, τους

²⁹ Ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια για την επίτευξη προόδου στην ΚΕΠΑΑ ήταν η αδυναμία της Βρετανίας και της Γαλλίας να γεφυρώσουν τις διαφορές τους επί του θέματος και να συμφωνήσουν στα βασικά προβλήματα. Ενώ το Παρίσι θεωρούσε ότι η ταχεία πρόοδος της ΚΕΠΑΑ θα αποτελέσει παράγοντα ενισχυτικό και ισοροπητικό στις διατλαντικές σχέσεις, η Βρετανία, αντίθετα φοβόταν ότι η ανάπτυξη της ΚΕΠΑΑ θα απομόνωνε τις ΗΠΑ, οι οποίες πιθανόν να αποσύρονταν από το NATO με αποτέλεσμα την αποδυνάμωση ή και κατάρρευση του οργανισμού.

³⁰ ΠΑΡΙΣΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. «Ευρωπαϊκή Άμυνα», σελίδα 62

ανάγκασε να στηριχτούν στο NATO και την τεχνολογική υπεροχή των ΗΠΑ, ενώ ταυτόχρονα τους αφύπνισε με αποτέλεσμα να δοθεί ισχυρή ώθηση στην ιδέα της ΕΠΑΑ.³¹

Σύνοδος Κορυφής της Κολωνίας

Μετά την εξέλιξη αυτή, η Σύνοδος Κορυφής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στην **Κολωνία**, στις **3 και 4 Ιουνίου 1999**, αναφέρθηκε για πρώτη φορά στην ανάπτυξη Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφαλείας και Άμυνας (ΕΠΑΑ), ως καθαρά ευρωπαϊκής δομής και μέρος της ΚΕΠΠΑ. Έτσι η Σύνοδος της Κολωνίας θεωρείται η **ληξιαρχική πράξη γέννησης της ΕΠΑΑ**³². Αντίστοιχα, από τη Σύνοδο αυτή και έπειτα, ξεκίνησε η απομάκρυνση ΔΕΕ και ΕΕ.

Στη Σύνοδο αναφέρθηκε ότι η ΕΠΑΑ έχει ως προορισμό την παροχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση των αναγκαίων μέσων, που θα της επιτρέψουν να παίξει πλήρως το ρόλο της στη διεθνή σκηνή και να **συμβάλλει στη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια** σύμφωνα με τις αρχές του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Αυτό απαιτεί ικανότητα **αυτόνομης δράσης**, υποστηριζόμενης από αξιόπιστες στρατιωτικές δυνατότητες με την απαιτούμενη ετοιμότητα, καθώς και **όργανα λήψης αποφάσεων**, ώστε να αντιδρά στις διεθνείς κρίσεις, με την επιφύλαξη των δράσεων του NATO. Στις αποστολές της ΕΕ προστίθεται και η **πρόληψη συρράξεων**. Παράλληλα ο Χαβιέρ Σολάνα διορίστηκε Υπάτος Εκπρόσωπος.

Σύνοδο Κορυφής Ελσίνκι

Οι **λεπτομερείς επιδιώξεις και προϋποθέσεις της ΕΠΑΑ** για την επίτευξη αυτόνομης αμυντικής ικανότητας διατυπώνονται για πρώτη φορά στη Σύνοδο Κορυφής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο **Ελσίνκι**, το **Δεκέμβριο 1999**. Έτσι εξαγγέλθηκε η προώθηση υλοποίησης των παρακάτω ενεργειών³³ :

Ø Υλοποίηση ως το 2003 του «κοινού ευρωπαϊκού πρωταρχικού στόχου» (Headline Goal), που πρέπει να υλοποιηθεί ως το 2003. Αυτός είναι η δυνατότητα της ΕΕ να αναπτύσσει εντός 60 ημερών **στρατιωτικές δυνάμεις 50-60.000 ανδρών**, για επιχειρήσεις τύπου Petersberg, οι οποίες να δύνανται να παραμείνουν επιχειρησιακές για ένα χρόνο. Οι δυνάμεις αυτές θα είναι στρατιωτικά αυτόνομες και θα διαθέτουν το απαιτούμενο δυναμικό διοίκησης, ελέγχου και συλλογής πληροφοριών, επιμελητεία, άλλες υπηρεσίες υποστήριξης μάχης και επιπλέον, ανάλογα με την περίπτωση, αεροπορικά και ναυτικά στοιχεία. Πρόκειται για τη λεγόμενη **Ευρωπαϊκή Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης**.

Ø Ανάπτυξη αυτόνομης ικανότητας λήψης αποφάσεων και διεξαγωγής στρατιωτικών επιχειρήσεων, που αργότερα οδήγησε στη συγκρότηση της Επιτροπής Πολιτικής και Ασφαλείας (ΕΠΑ).

³¹ Π. ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ. "Το μέλλον της Ευρώπης. Η προοπτική της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας και η Ελλάδα", Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, σσ. 81-82.

³² ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ. ΑΜΥΝΑΣ :

http://www.mfa.gr/greek/foreign_policy/eu/eu_relations/keppa_epaa/epaa.html

³³ ΠΑΡΙΣΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. «Ευρωπαϊκή Άμυνα», σελίδα 212-3

∅ Δημιουργία νέων πολιτικών και στρατιωτικών οργάνων στο χώρο του Συμβουλίου, όπως η Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας, Στρατιωτική Επιτροπή (EUMC) και το Στρατιωτικό Επιτελείο (EUMS)³⁴.

∅ Ρύθμιση θεμάτων που αφορούν στη συνεργασία με το NATO και με τρίτα κράτη

∅ Δημιουργία μηχανισμού μη στρατιωτικής διαχείρισης κρίσεων.

Σύνοδος Κορυφής της Φείρα

Η Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη Santa Maria da Feira (Πορτογαλία), 19 - 20 Ιουνίου 2000, ασχολήθηκε με τη **μη στρατιωτική διαχείριση των κρίσεων**. Τα κράτη μέλη συμφώνησαν να συνεισφέρουν, για το έτος 2003, μέχρι **5000 αστυνομικούς για διεθνείς αποστολές**³⁵.

Συνθήκη της Νίκαιας

Η Συνθήκη και οι μεταρρυθμίσεις υπεγράφησαν από τους αρχηγούς των κρατών-μελών και των κυβερνήσεων τους στις 26 Φεβρουαρίου 2001 στην Νίκαια της Γαλλίας στα πλαίσια της διακυβερνητικής διάσκεψης. Η Συνθήκη τέθηκε σε ισχύ από 1-2-2003, σε αντικατάσταση της Συνθήκης του Άμστερνταμ. Στόχος ήταν να εξομαλύνει τον δρόμο για την διεύρυνση της ΕΕ και την θέσπιση Συντάγματος της ΕΕ. Οι μεταρρυθμίσεις που εισήγαγε η Συνθήκη αφορούν μεταξύ άλλων στα εξής:

∅ Μετάβαση σε πλειοψηφικές αποφάσεις στο Συμβούλιο σε βασικούς τομείς, όπως στον τομέα της βιομηχανικής πολιτικής, της Δικαιοσύνης, των εσωτερικών υποθέσεων, κ.ά.

∅ Ενισχυμένες αρμοδιότητες ως προς διαμαρτυρίες και αιτήματα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

∅ Ευρύτερο πεδίο αρμοδιοτήτων για τον Πρόεδρο της Επιτροπής (όπως ο διορισμός/τοποθέτηση αντιπροέδρου).

∅ Απλούστευση των διαδικασιών για ενισχυμένη συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών και εξάλειψη της δυνατότητας veto στο Συμβούλιο από μέρος μεμονωμένων κρατών.

∅ Προσαρμογή του αριθμού των εδρών ανά κράτος-μέλος στις Ευρωεκλογές του Ιουνίου 2004.

∅ Ένας Επίτροπος ανά κράτος-μέλος για την νέα Επιτροπή, της οποίας η αρχή λειτουργίας τοποθετείται στον Νοέμβριο 2004.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ - Σύνοδο Κορυφής Θεσσαλονίκης και Βρυξελλών

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ, (Ιούνιος 2001), υιοθετήθηκε το πρόγραμμα για την πρόληψη των συγκρούσεων, το οποίο είναι πλέον από τους βασικούς στόχους των εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ, συμπεριλαμβάνεται σε όλες τις πτυχές τους, συμπεριλαμβανομένης και της ΕΠΑΑ.

³⁴ ΠΑΡΙΣΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. «Η αμυντική αυτονομία της ενωμένης Ευρώπης- προοπτικές και προβληματισμοί», σελίδα 48, εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ 2001

³⁵ ΠΑΡΙΣΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. «Ευρωπαϊκή Άμυνα», σελίδα 215

Έγινε απολογισμός της πορείας συμπλήρωσης του Γενικού Στρατιωτικού Στόχου και υιοθετήθηκε σχέδιο για την καλύτερη οργάνωση της επόμενης Διάσκεψης για το θέμα. Αναφορικά με τις πολιτικές δυνατότητες χειρισμού κρίσεων, καθορίστηκαν το Σχέδιο Δράσης και νέοι συγκεκριμένοι στόχοι για το 2003. Τέλος υιοθετήθηκε η πολιτική ασκήσεων της ΕΕ και καταρτίστηκε το πρόγραμμα ασκήσεων.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν (14-15 Δεκεμβρίου 2001), έκανε αναφορά στα αποτελέσματα των Διασκέψεων για τις δυνατότητες που πραγματοποιήθηκαν στις Βρυξέλλες (19 Νοεμβρίου 2001), όπου αναγνωρίστηκαν οι υπάρχουσες ελλείψεις και αποφασίστηκε σχέδιο δράσης για την κάλυψη τους.

Σημαντικό σημείο αποτελεί η ανακήρυξη της μερικής επιχειρησιακής ικανότητας της ΕΕ, για μερικά είδη επιχειρήσεων χειρισμού κρίσεων. Έτσι αναγνωρίστηκε η ανάγκη περαιτέρω επαύξησης των επιχειρησιακών ικανοτήτων της Ένωσης προκειμένου αυτή καταστεί ικανή να αναλάβει το πλήρες φάσμα των αποστολών τύπου Petersberg.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σεβίλλης (Ιούνιος 2002), αξιοσημείωτο γεγονός αποτέλεσε η αναβάθμιση του ρόλου των Υπουργών Άμυνας με την δυνατότητα συμμετοχής τους στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων (ΣΓΥ) το οποίο με την συμμετοχή αυτών και των Υπουργών Εξωτερικών μετονομάζεται πλέον σε Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων (ΣΓΥΕΣ).

Σημαντικός σταθμός στην εξέλιξη των σχέσεων ΕΕ-NATO αποτέλεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών (24-25 Οκτωβρίου 2002), στη διάρκεια του οποίου επήλθε τελικά συμφωνία μεταξύ των Κρατών-Μελών της Ένωσης η οποία ρύθμιζε τον τρόπο και τις διαδικασίες συμμετοχής των ευρωπαϊκών κρατών, μελών του NATO που δεν ανήκουν στην ΕΕ (γνωστοί και ως +6) στις ασκήσεις και τις αυτόνομες επιχειρήσεις της ΕΕ.

Στην Σύνοδο Κορυφής της Θεσσαλονίκης (Ιούνιος 2003), το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ανακήρυξε την πλήρη επιχειρησιακή ετοιμότητα της ΕΕ, για όλο το φάσμα των αποστολών Petersberg, παρά τους περιορισμούς που επιβάλλουν οι υπάρχουσες ελλείψεις του Γενικού Στρατιωτικού Στόχου. (Παράρτημα 'Γ').

Έγινε αποδεκτό το Σχέδιο Συντάγματος για την ΕΕ. Παρουσιάστηκαν οι προτάσεις για το μέλλον της ΕΠΑΑ, που περιλαμβάνουν πρόταση για τροποποίηση των αποστολών Πέτερσπεργκ, την βελτίωση των διαδικασιών χειρισμού κρίσεων για επίτευξη αποτελεσματικότητας κ.α.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κορυφής των Βρυξελλών (Δεκέμβριος 2003), εγκρίθηκε η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας που επεξεργάστηκε ο Γενικός Γραμματέας/Υψηλός Εκπρόσωπος (ΓΓ/ΥΕ) σε εφαρμογή εντολής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Θεσσαλονίκης, γεγονός που έδωσε στην ΕΕ την δυνατότητα να αντιμετωπίσει καλύτερα τις παγκόσμιες προκλήσεις και κινδύνους και να αξιοποιήσει καλύτερα τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται.

Επιβεβαιώθηκε η ετοιμότητα της ΕΕ να αναλάβει αποστολή στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η οποία θα εμπεριέχει και στρατιωτική συνιστώσα, με προσφυγή σε

μέσα και δυνατότητες του NATO, σύμφωνα με τις συμπεφωνημένες ρυθμίσεις «Berlin Plus».

Συνταγματική Συνθήκη των Βρυξελλών

Η Συνθήκη, γνωστή ως Σύνταγμα της ΕΕ, υπεγράφη στην Ρώμη στις 29 Οκτωβρίου 2004, στην πόλη όπου υπεγράφη το 1957, πριν 47 χρόνια, η σύσταση της ΕΟΚ. Προηγουμένως, στις 18 Ιουνίου 2004 η Συνταγματική Συνθήκη εγκρίθηκε από την Σύνοδο Κορυφής των Βρυξελλών³⁶. Για την εφαρμογή της Συνθήκης χρειάζεται η επικύρωσή της από τα 25 κράτη-μέλη (15 τα παλιά και 10 τα νέα).

Ατυχώς όμως το νεογέννητο Σύνταγμα δεν πρόλαβε να χρονίσει αφού τα δημοψηφίσματα των Γάλλων και Ολλανδών το 2005 του κατάφεραν καιρίο πλήγμα για τον απλούστατο λόγο ότι το Σύνταγμα αυτό ήταν θνησιγενές λόγω γενετησιού ελαττώματος, την απαίτηση ομοφωνίας για την επικύρωσή του. Όπως και αν έχει το πράγμα, είναι γεγονός η επιτακτική ανάγκη ενός βιώσιμου Συντάγματος αν η ΕΕ των 27 θέλει να ξεφύγει από την αμερικάνικη κηδεμονία και να αποκτήσει δική της οντότητα στην διεθνή σκηνή.

Η Συνθήκη απλοποιεί θεσμικές αρχές, χωρίς να αποφεύγει νέους θεσμούς. Η ΕΕ, όπως εξελίχθηκε στην πάροδο των δεκαετιών από την σύστασή της, δεν ήταν προσανατολισμένη σε ζητήματα εξωτερικής πολιτικής. Αυτό, βέβαια, είναι ευνόητο, με το δεδομένο ότι η περίοδος σύστασής της τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια εστίαζε το ενδιαφέρον και, γενικότερα, την πολιτική σε οικονομικά-κοινωνικά θέματα και ζητήματα.

Η πολιτική δεν ήταν ο στόχος, αλλά το μέσον για την επίλυση των σοβαρών προβλημάτων σε όλους τους τομείς. **Οι τρέχουσες συγκυρίες επιβάλλουν στην Ένωση την εναρμόνιση της πολιτικής της με το παγκόσμιο περιβάλλον.** Η αλλαγή της πολιτικής της ΕΕ, αναζητεί υποκατάστατα για τα παραδοσιακά σχήματα πολιτικής που, από την Συνθήκη της Ρώμης, και κυρίως τις πρώτες δεκαετίες, συντηρούσαν την πολιτική του "ισχυρού" στην κοινότητα των κρατών (Γαλλία εναντίον Γερμανίας, Γερμανία εναντίον Μ. Βρετανίας, κοκ.), η πολιτική αυτή οδήγησε, με πολλά συνακόλουθα, σε τόσα δεινά από τις αρχές του 20ου αιώνα. Μόνο που η ΕΕ αναζητεί το υποκατάστατο του

³⁶ Παρά τις σοβαρότατες αντιδράσεις που υπήρχαν κατά την διαπραγμάτευση οι σοβαρότερες αντιρρήσεις στο υπό διαπραγμάτευση Σχέδιο Συνθήκης αφορούσαν τη σύνθεση της Επιτροπής όπου επαναδιατυπώθηκαν οι αντιρρήσεις που είχαν διατυπωθεί στη Συντακτική Συνέλευση. Το δεύτερο σημείο που προκάλεσε την αντίδραση των μικρών κρατών ήταν ο τρόπος υπολογισμού της ειδικής πλειοψηφίας και η εισαγωγή του δημογραφικού κριτηρίου που προέβλεπε το Σχέδιο Συντάγματος. Το τρίτο σοβαρό σημείο τριβής ήταν το εύρος των εξουσιών των δύο νεότευκτων θεσμών, του προέδρου της Ένωσης και του υπουργού Εξωτερικών σε σχέση με αυτές τις Επιτροπές. Στη Διακυβερνητική, όσο πιο εμφανής ήταν η προσπάθεια των «μεγάλων» να ανατραπεί η ενδοευρωπαϊκή ισορροπία εις βάρος των «μικρών», άλλο τόσο ασθενής υπήρξε η αντίσταση από τους τελευταίους ώστε να μην απαξιωθεί πλήρως η Επιτροπή, το κυρίως υπερεθνικό στοιχείο του Ευρωπαϊκού συστήματος. Η διαπραγματευτική προσπάθεια των «μικρών» για τη διαφύλαξη της ισορροπίας απέναντι στους «μεγάλους» ήταν εκ των προτέρων καταδικασμένη από τη στιγμή που δεν είχε δημιουργηθεί κοινό μέτωπο. Στην προκειμένη περίπτωση, οι μικρές χώρες, αν και είχαν το δίκιο με το μέρος τους, απέτυχαν στην προσπάθεια να έχουν μια πιο ισόρροπη κατανομή της ισχύος διότι καθεμιά περιορίσθηκε στην επιδίωξη στόχων με γνώμονα το ίδιο στενό εθνικό συμφέρον με αποτέλεσμα να μην υπάρξει «μέτωπο» των «μικρών».

ανταγωνισμού, όπως αυτός επικράτησε στις περασμένες δεκαετίες, στον συγκεντρωτισμό που επιβάλλει όχι η ίδια η ΕΕ, αλλά το παγκόσμιο σύστημα.

Στα πλαίσια της προσπάθειας να στηρίξει η Συνταγματική Συνθήκη την χάραξη μιας εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ, με τους δεδομένους προσανατολισμούς και τις δεδομένες επιλογές της Ένωσης, επιχειρείται η προβολή της μονοφωνίας αντί της πολυφωνίας. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής είναι αρμόδιος για θέματα εξωτερικής πολιτικής, αναλαμβάνοντας και την Προεδρία του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων της Ένωσης. Έτσι δικαιολογείται το κλίμα των αντιπαραθέσεων εντός ΕΕ, πράγμα που διαπιστώνεται με τις συμπαιγνίες (συνήθως αρνητικές) που προβάλλουν στοιχεία αποκλίνοντα από την ιδέα της ευρωπαϊκής ενοποίησης, και συγκλίνοντα με την προοπτική της παγκόσμιας κοινωνίας και διακυβέρνησης, μέσα σε περιβάλλον που προωθεί τον διαμελισμό ως αντίποδα της συνοχής.

Στον τομέα της Εξωτερικής Πολιτικής ανήκουν ο στρατός, η αστυνομία και η Διπλωματία ως ενιαίο δίκτυο των διπλωματικών αντιπροσωπειών των κρατών-μελών. Έτσι γίνεται σαφές ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με την συμβολή των κρατών μελών, είναι η βασική φωνή της Ευρώπης εκτός Ευρώπης. Η Συνθήκη, όπως εγκρίθηκε, αναιρεί ιστορικά-πολιτισμικά στοιχεία (τέτοια στοιχεία είχαν συμπεριληφθεί στην πρώτη Συνθήκη του Μάαστριχτ), καθώς και διαδικασίες συντονισμού ζητημάτων ανάπτυξης, και εστιάζεται σε διαδικασίες διοικητικού αποσυντονισμού σε επίπεδο Ένωσης, αναθέτοντας ευθύνες στα κράτη-μέλη. Έτσι, όπως είναι αναμενόμενο, ενισχύει γραφειοκρατικούς μηχανισμούς ελέγχου των αποτελεσμάτων των επί μέρους δράσεων. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι, μέσω της Συνταγματικής Συνθήκης, επιχειρείται η προώθηση των νέων κανόνων οικονομίας για την εξυπηρέτηση του συστήματος που προωθείται σε παγκόσμιο επίπεδο³⁷. Γενικά, η αφαιρετική και απλουστευτική διάθεση ως προς βασικές προϋποθέσεις οργάνωσης της ΕΕ, αποτελούν παραμέτρους που δεν εγγυώνται την ομαλή μετάβαση στην κοινωνική-πολιτική ολοκλήρωση της Ένωσης ως αυτοδύναμης παρουσίας και οντότητας.

Συνθήκη της Λισσαβώνας ή Μεταρρυθμιστική Συνθήκη

Το νεκρό Ευρωσύνταγμα, μετά τα αρνητικά δημοψηφίσματα στη Γαλλία και Ολλανδία, ήλθε να αντικαταστήσει η νέα Συνθήκη της Ε.Ε., η επονομαζόμενη ως Μεταρρυθμιστική Συνθήκη ή Συνθήκη της Λισσαβώνας. Οι 27 αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων πέτυχαν στις 19 Οκτ 2007 στην Λισσαβώνα ένα κοινό Ευρωπαϊκό βηματισμό. Η νέα Συνθήκη περιλαμβάνει περισσότερα στοιχεία από την Συνθήκη της Νίκαιας, αλλά λιγότερα από το Ευρωσύνταγμα. Με τις νέες ρυθμίσεις ενισχύεται ο δημοκρατικός χαρακτήρας της Ε.Ε. καθώς αυξάνονται οι δυνατότητες του Ευρωκοινοβουλίου.

Οι κύριοι στόχοι της Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης είναι μια ΕΕ πιο δημοκρατική, ανοιχτή, διαφανής και συμμετοχική, που θα ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των Ευρωπαίων πολιτών και μια ΕΕ ικανή να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις σημερινές παγκόσμιες προκλήσεις, όπως οι κλιματικές αλλαγές, η ασφάλεια, η παγκόσμια τρομοκρατία, το οργανωμένο διασυνοριακό έγκλημα και η βιώσιμη ανάπτυξη. Εφόσον επικυρωθεί από το σύνολο των

³⁷ Π. Παπαδοπούλου-Συμεωνίδου, Ποια Ευρώπη; σελ.59

κρατών/μελών της ΕΕ, θα τεθεί σε εφαρμογή, δίνοντας στην Ένωση μία προεδρία με μακρά θητεία (2,5 χρόνια), έναν επικεφαλής της εξωτερικής πολιτικής με περισσότερες εξουσίες, πιο δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων (λιγότεροι Επίτροποι από το 2014, ανακατανομή ψήφων μεταξύ 2014-7, περισσότερες λήψεις αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία, περισσότερες εξουσίες σε θέματα αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας) και περισσότερο λόγο στο ευρωπαϊκό και στα εθνικά Κοινοβούλια.

Αξίζει να σημειωθεί η μη αναφορά σε Σύνταγμα καθώς και στα σύμβολα της ΕΕ (ύμνος, σημαία, λογότυπο), αν και θα εξακολουθούν να υπάρχουν. Αυτή τη φορά, μόνο η Ιρλανδία αναμένεται να διοργανώσει δημοψήφισμα για την έγκριση της Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης απευθείας από τον λαό, βάση του Συντάγματός της.

Στις 17.12.07 η Ουγγαρία έγινε η πρώτη χώρα που επικύρωσε την Συνθήκη, ενώ ακολουθεί η Σλοβενία η οποία θέλει να δώσει καλό παράδειγμα, ως προεδρεύουσα χώρα-η χώρα μας αναμένεται να την επικυρώσει τους πρώτους μήνες του 2008.

Η Συνθήκη περιλαμβάνει τα ουσιώδη χαρακτηριστικά που εμπεριέχονταν στην Συνταγματική Συνθήκη (560 σελίδες πριν, 287 τώρα), δεν αντικαθιστά όμως τις προηγούμενες Συνθήκες σε ένα κείμενο όπως έκανε η Συνταγματική Συνθήκη, αλλά τις τροποποιεί (Ρώμη 1957, Μάαστριχτ 1992, Άμστερνταμ 1996, Νίκαια 2000). Ενισχύεται ο ρόλος των εθνικών Κοινοβουλίων καθώς θα λαμβάνουν μέρος στις νομοθετικές διαδικασίες της Ένωσης. Οι τελευταίες θα συμμετέχουν και θα ελέγχουν μέσα σε διάστημα 8 εβδομάδων (από 6) ενώ παράλληλα θα έχουν το δικαίωμα να ζητάνε από την Επιτροπή επανεξέταση προτάσεων που θεωρούν ότι η θεματική τους εμπίπτει στις εθνικές αρμοδιότητες. Τα εθνικά Κοινοβούλια μπορούν να ελέγχουν είτε μέσω της διαδικασίας της λεγόμενης κίτρινης κάρτας (όταν το 1/3 αυτών απορρίψει μια νομοθετική πρόταση, η Επιτροπή επανεξετάζει) είτε μέσω ενός νέου μηχανισμού που σχεδιάστηκε σε περίπτωση που η πλειοψηφία του συνόλου των Κοινοβουλίων θεωρεί πως κάποια νομοθετική πρόταση δε σέβεται την αρχή της επικουρικότητας, όπου με τη σύμφωνη γνώμη Συμβουλίου και/η του ΕΚ η πρόταση απορρίπτεται. Τα βασικότερα στοιχεία της συνθήκης παρουσιάζονται στο Παράρτημα «Δ».

Μετά τις σύντομες αναφορές στα βασικά γνωρίσματα των Συνθηκών της ΕΕ, θεωρούνται σκόπιμες ορισμένες γενικές παρατηρήσεις που συνδέονται με το χρονικό πλαίσιο των τεσσάρων Συνθηκών:

∅ Η Συνθήκη του Μάαστριχτ δεν αποτελεί καινοτομία. Επισφραγίζει μια πολιτική ετών, εκφράζοντας έμμεσα την τεχνοκρατική αντίληψη επίλυσης των προβλημάτων που, στην συσσώρευσή τους, φαίνεται να την απαιτούν. Άλλωστε, η εποχή ευνοεί τις κατευθύνσεις αυτές και τους αντίστοιχους προσανατολισμούς, οι οποίοι στηρίζονται κυρίως στις διαπιστώσεις των σοβαρών αποκλίσεων.

∅ Η Συνθήκη του Άμστερνταμ, όπως γίνεται σαφές, δίνει ένα κοινωνικό προφίλ ενισχυμένο, ωστόσο όχι ως προς λύσεις των κοινωνικών προβλημάτων, αλλά ως προς αναφορές σ' αυτά. Αυτό σημαίνει κατ' αρχήν αναγνώριση και στην συνέχεια μεταβίβαση της ευθύνης στα κράτη-μέλη.

∅ Η Συνθήκη της Νίκαιας επιχειρεί να λύσει τα προβλήματα μέσω

διοικητικών μηχανισμών, πράγμα που, αναπόφευκτα, αυξάνει την γραφειοκρατία, θεωρώντας δεδομένες, όπως είναι καταφανές, τις διαφορές και αντιξοότητες.

∅ Η Συνταγματική Συνθήκη των Βρυξελλών διαφοροποιείται, ως τελευταία, από τις άλλες. Με την επίκληση της προστασίας των δικαιωμάτων σε όλους τους τομείς, προωθεί την επίλυση των προβλημάτων μέσω γραφειοκρατικών διαδικασιών και στρατηγικών, τις οποίες επιβάλλει η σύγχρονη εξέλιξη. Τα δεδομένα αυτά συγκλίνουν με την ιστοπεδωτική αντίληψη (που προβάλλεται ως εξομοίωση) σε όλους τους τομείς, περισσότερο αισθητή στους τομείς της παιδείας, εκπαίδευσης και πολιτισμού, πράγμα που σημαίνει βαθμιαία εξάλειψη της συνειδητής διαφορετικότητας.

∅ Η Συνθήκη της Λισσαβώνας ή Μεταρρυθμιστική Συνθήκη «Αντικαθιστά» το κείμενο του Ευρωσυντάγματος χωρίς να έχει χαρακτήρα συντάγματος. Δίνεται έμφαση στα ανθρώπινα δικαιώματα και στο περιβάλλον, προχωράει σε νέες κοινές πολιτικές στην ενέργεια αλλά δεν έγινε κάποιο μεγάλο βήμα προς την κατεύθυνση άμυνας³⁸.

³⁸ Στο τομέα της άμυνας πάντως θεωρείται πολύ σημαντική η θέσπιση ρήτρας αλληλεγγύης η οποία προβλέπει ότι εάν κράτος – μέλος υποστεί ένοπλη επίθεση στην επικράτειά του, τα άλλα κράτη – μέλη θα το βοηθήσουν και θα του παράσχουν κάθε δυνατή συνδρομή. Εξ' ίσου σημαντική είναι και η διατήρηση του δικαιώματος αρνησικυρίας όσον αφορά στην ένταξη νέων κρατών – μελών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ “Β”

Δομή και Λειτουργία της ΚΕΠΠΑ

Γενικά

Η ΚΕΠΠΑ είναι το σύνολο των ενεργειών στις οποίες αποδύεται η Ε.Ε ώστε να ενεργεί στη διεθνή σκηνή όχι μόνο ως οικονομική αλλά και ως ενιαία και ανεξάρτητη πολιτική οντότητα. Πολιτική οντότητα ισχυρή και αξιόπιστη, ικανή να αντιμετωπίζει τις σύγχρονες διεθνείς προκλήσεις ως πραγματικός παγκόσμιος παίκτης που προωθεί πλανητική κλίμακα τις θεμελιώδεις αρχές πάνω στις οποίες εδράζεται η ίδια: ειρήνη, διεθνής ασφάλεια, ανεξαρτησία και ακεραιότητα της Ένωσης, προώθηση της διεθνούς συνεργασίας, δημοκρατία, κράτος δικαίου, σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.

Στόχος της Κοινής Πολιτικής ασφάλειας είναι η ενίσχυση της ασφάλειας της Ένωσης και των κρατών μελών της και εκφράζεται μέσω των αποφάσεων και κοινών δράσεων, η εκπόνηση και εφαρμογή των οποίων ανατίθενται στη Δυτικό – Ευρωπαϊκή Ένωση –ΔΕΕ (Western European Union-WEU) (άρθρο1.4). Κατ’ αυτόν τον τρόπο η ΔΕΕ αποκτά διπλό ρόλο, αναγνωρίζεται ως αναπόσπαστο μέρος της ανάπτυξης της ΕΕ και ταυτόχρονα ως αμυντική συνιστώσα της, ενώ παράλληλα θεωρείται το μέσο για την ενίσχυση του Ευρωπαϊκού πυλώνα της ατλαντικής Συμμαχίας (NATO).

Θεσμοί και Όργανα της ΚΕΠΠΑ

∅ **Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο** : Είναι το ανώτατο πολιτικό όργανο της Ένωσης και αποτελείται από τους Αρχηγούς Κρατών και Κυβερνήσεων των Κρατών Μελών και τον Πρόεδρο της Επιτροπής. Καθορίζει τις αρχές και τους γενικούς προσανατολισμούς της ΚΕΠΠΑ, συμπεριλαμβανομένων των ζητημάτων ασφάλειας και άμυνας και αποφασίζει για τις κοινές στρατηγικές. Οι αποφάσεις του παίρνονται κατά κύριο λόγο με ομοφωνία. Συγκαλείται τακτικά μία φορά στο τέλος κάθε προεδρίας, και έκτακτα όποτε απαιτείται.

∅ **Το Συμβούλιο της ΕΕ** : Είναι το κατεξοχήν νομοθετικό και δημοσιονομικό όργανο λήψης αποφάσεων της Ένωσης σε όλους τους τομείς της και εκπροσωπεί τις κυβερνήσεις των κρατών. Ανάλογα με το θέμα που συζητείται συμμετέχουν οι αρμόδιοι Υπουργοί των κρατών. Για τα θέματα της ΚΕΠΠΑ συνεδριάζουν οι Υπουργοί Εξωτερικών και με τη σύνθεση αυτή ονομάζεται Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων. Καθορίζει και εφαρμόζει την ΚΕΠΠΑ, βάσει των γενικών προσανατολισμών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Στους τομείς που υπάρχουν κοινές στρατηγικές αποφασίζει για τις κοινές θέσεις και κοινές δράσεις της ΕΕ με ειδική πλειοψηφία.

∅ **Η Προεδρία** : Ασκείται ανά εξάμηνο εκ περιτροπής από τα κράτη μέλη και έχει κεντρικό ρόλο στην ΚΕΠΠΑ. Κατευθύνει και συντονίζει το έργο της ΕΕ και προωθεί τις πολιτικές της. Αναλαμβάνει πολιτικές πρωτοβουλίες και είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή των ήδη ειλημμένων αποφάσεων. Εκπροσωπεί την ΕΕ σε θέματα που υπάγονται στην ΚΕΠΠΑ, ιδίως δε κατά τη διεξαγωγή πολιτικού διαλόγου με τρίτες χώρες, και διατυπώνει την κοινή θέση της ΕΕ σε διεθνείς

οργανισμούς και διεθνείς διασκέψεις. Στην εκπροσώπηση της ΕΕ, ο Υπουργός Εξωτερικών της χώρας που ασκεί την Προεδρία δύναται να επικουρείται από αυτόν της επόμενης Προεδρίας, τον Επίτροπο για τις Εξωτερικές Σχέσεις και τον Ύπατο Εκπρόσωπο της ΚΕΠΠΑ. Οι τέσσερις αυτοί αποτελούν το σχήμα της «Troika».

∅ **Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή:** Παρόλο που γενικά είναι το εκτελεστικό και ελεγκτικό όργανο της ΕΕ, ο ρόλος της στον τομέα της ΚΕΠΠΑ είναι περιορισμένος, σε αντίθεση με άλλους τομείς της ΕΕ. Έτσι, στις αρμοδιότητές της είναι η εξασφάλιση της συνοχής της ΚΕΠΠΑ με τους άλλους τομείς της ΕΕ, π.χ. με τον οικονομικό τομέα. Έχει επίσης την ευθύνη εφαρμογής, όσον αφορά στην οικονομική τους πτυχή, πολλών αποφάσεων που υιοθετούνται στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ (λ.χ. εκκαθάριση ναρκοπεδίων). Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εκπροσωπείται από τον Πρόεδρό της και στην Τρόικα από τον Επίτροπο για τις Εξωτερικές Σχέσεις.

∅ **Το Κοινοβούλιο :** Παρόλο που γενικά μοιράζεται τη νομοθετική και δημοσιονομική εξουσία με το Συμβούλιο, ο ρόλος του στην ΚΕΠΠΑ είναι σχετικά περιορισμένος. Οι αρμοδιότητές του είναι :

✓ Ελέγχει τους διατιθέμενους από τον κοινοτικό προϋπολογισμό πόρους.

✓ Μπορεί να υποβάλλει ερωτήσεις και να διατυπώνει συστάσεις προς το Συμβούλιο για τα θέματα της ΚΕΠΠΑ, αν και δεν συμμετέχει άμεσα στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

✓ Διαβουλεύεται με την Προεδρία σε σχέση με τις βασικές πτυχές της ΚΕΠΠΑ, η οποία λαμβάνει υπόψη τη γνώμη του.

✓ Ενημερώνεται, σε τακτική βάση, από την Προεδρία και την Επιτροπή για τα θέματα που άπτονται της ΚΕΠΠΑ.

Τα κυριότερα όργανα / θεσμοί που δημιουργήθηκαν στην ΕΕ ειδικά για την ΚΕΠΠΑ - χωρίς να περιλαμβάνονται αυτά που έχουν θεσπιστεί για την ΕΠΑΑ, επειδή θα αναλυθούν αργότερα - είναι τα εξής :

∅ **Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ)³⁹** :Είναι το όργανο που παρακολουθεί την διεθνή κατάσταση στους τομείς της ΚΕΠΠΑ και ΕΠΑΑ και συνεισφέρει στην διαμόρφωση της πολιτικής με την υποβολή των απόψεων της στο **Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Υποθέσεων (ΣΓΥΕΥ)**. Σε περίπτωση στρατιωτικής επιχείρησης, ασκεί, υπό την εποπτεία του Συμβουλίου, τον πολιτικό έλεγχο και τη στρατηγική διεύθυνση. Επιπλέον επιβλέπει την εφαρμογή της πολιτικής που έχει συμφωνηθεί, έχει κάτω από την επίβλεψη το Συμβούλιο την ευθύνη για την πολιτική διεύθυνση και την ανάπτυξης των Στρατιωτικών Δυνατοτήτων

∅ **Επιτροπή Χειρισμού Κρίσεων με Πολιτικά Μέσα** :Αναφέρει στην ΕΠΑ και αντικείμενο της αποτελεί ο χειρισμός κρίσεων με πολιτικά μέσα.

³⁹ «Απόφαση του Συμβουλίου της 22/1/01 για τη Σύσταση της Ε.Π.Α.» 2001/78/ΚΕΠΠΑ

∅ **Στρατιωτική Επιτροπή (ΣΕ)**⁴⁰ :Αποτελείται από τους Αρχηγούς των Γενικών Επιτελείων, εκπροσωπούμενους σε μόνιμη βάση από τους Στρατιωτικούς Αντιπροσώπους τους στις Βρυξέλλες. Συνεδριάζει σε επίπεδο Α/ΓΕΕΘΑ, κανονικά 2-4 φορές τον χρόνο, αλλά και έκτακτα αν απαιτηθεί

Παρέχει στρατιωτικές συμβουλές και υποβάλλει συστάσεις στην ΕΠΑ και στρατιωτικές κατευθύνσεις στο Στρατιωτικό Επιτελείο. Αξιολογεί επίσης τα σχέδια επιχειρήσεων, παρέχοντας στρατιωτική συμβουλή για αυτά.

∅ **Στρατιωτικό Επιτελείο**⁴¹ :Παρέχει στρατιωτικές γνώσεις και υποστήριξη σε θέματα ΕΠΑΑ, συμπεριλαμβανομένης της διεξαγωγής επιχειρήσεων χειρισμού κρίσεων. Είναι επιφορτισμένο με το έργο της έγκαιρης προειδοποίησης, της εκτίμησης καταστάσεων και του στρατηγικού προγραμματισμού. Δεν σχεδιάζει ούτε διεξάγει επιχειρήσεις, αλλά οι σχεδιαστικές του δραστηριότητες περιορίζονται στον καθορισμό των στρατιωτικών στρατηγικών στόχων. Η σχεδίαση και η διεύθυνση των επιχειρήσεων ανήκει στην ευθύνη του επιχειρησιακού Διοικητή και του αντίστοιχου στρατηγείου, το οποίο επιλέγεται με ευθύνη του Συμβουλίου και πρόταση της **Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας**. από τα διατεθέντα στην ΕΕ. Η χώρα μας συμμετέχει στην επάνδρωση του με 8 στελέχη.

∅ **Ο Ύπατος Εκπρόσωπος της ΚΕΠΠΑ**⁴² : Είναι ο κύριος συντονιστής της ΚΕΠΠΑ. Πρόκειται για θέση που θέσπισε η Συνθήκη του Άμστερνταμ για να καλύψει μία αδυναμία της ΚΕΠΠΑ, που έγινε φανερό ειδικά σε περιπτώσεις κρίσεων : την έλλειψη ενός αξιωματούχου που να εκπροσωπεί την Ένωση στον υπόλοιπο κόσμο και να εκφράζει την κοινή εξωτερική πολιτική. Έχει ως στόχο να προβάλλει περισσότερο τη φωνή της Ένωσης και να προσδίδει περισσότερη συνοχή στην παρουσία της στο Διεθνές προσκήνιο, παρέχοντάς προς τα έξω ένα σαφέστερο πρόσωπο. Αποφασίστηκε, ο Ύπατος Εκπρόσωπος να είναι ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου. Οι αρμοδιότητές του είναι οι εξής:

✓ Συνδράμει το Συμβούλιο στη διατύπωση, προπαρασκευή και εφαρμογή αποφάσεων πολιτικής στα πλαίσια της ΚΕΠΠΑ,

✓ Διεξάγει εκ μέρους του Συμβουλίου και κατόπιν πρόσκλησης της Προεδρίας πολιτικό διάλογο με τρίτες χώρες.

✓ Η ύπαρξη του Ύπατου Εκπροσώπου της ΚΕΠΠΑ δεν εμποδίζει το Συμβούλιο να διορίζει, όποτε κρίνει απαραίτητο, ειδικό αντιπρόσωπο, στον οποίο να αναθέτει εντολή για επιμέρους πολιτικά θέματα. Αυτό έχει γίνει ήδη αρκετές φορές στο παρελθόν. Ειδικοί αντιπρόσωποι διορίστηκαν για παράδειγμα για το πλαίσιο των ειρηνευτικών διαδικασιών της Μέσης Ανατολής και της περιοχής των Μεγάλων Λιμνών της Αφρικής, αλλά και για το πλαίσιο του Συμφώνου Σταθερότητας στην Νοτιοανατολική Ευρώπη.

⁴⁰ «Απόφαση του Συμβουλίου της 22/1/01 για τη Σύσταση της Στρατιωτικής Επιτροπής της Ε.Ε.» 2001/79/ΚΕΠΠΑ

⁴¹ «Απόφαση του Συμβουλίου της 22/1/01 για τη Σύσταση του Στρατιωτικού Επιτελείου της Ε.Ε.» 2001/80/ΚΕΠΠΑ

⁴² ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ : <http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/el/lvb/r0001.htm>

Ø **Η Μονάδα Σχεδιασμού και Έγκαιρης Προειδοποίησης (Policy Planning and Early Warning Unit - PU)**⁴³ : Δημιουργήθηκε στους κόλπους της Γενικής Γραμματείας του Συμβουλίου με απόφαση της Συνθήκης του Άμστερνταμ το φθινόπωρο 1999, με σκοπό να καλύψει μία μεγάλη αδυναμία της ΚΕΠΠΑ : τη μεγάλη απόκλιση αντίδρασης των κρατών στις διεθνείς εξελίξεις, που εκδηλωνόταν, είτε ως σημαντική διαφορά ταχύτητας αντίδρασης, είτε ως διαφορετική αντίδραση. Το φαινόμενο αυτό οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στο ότι η συλλογή και επεξεργασία των πληροφοριών και η ανάλυση της κατάστασης για τις συνέπειες και τον τρόπο δράσης γινόταν μόνο σε εθνικό επίπεδο, από το καθένα κράτος μέλος, και όχι από κάποιο κοινό Ευρωπαϊκό φορέα.

Η μονάδα αυτή παρέχει **άμεση πολιτική στήριξη στον Υπατο Εκπρόσωπο** και τελεί υπό την αιγίδα του. Έχει αρμοδιότητα τη **συλλογική ανάλυση των διεθνών προκλήσεων** και των συνεπειών τους, καθώς και την **από κοινού μελέτη των αντίστοιχων πληροφοριών**, που θα συνέβαλαν σε αποτελεσματικότερη και λιγότερο διασπασμένη αντίδραση της Ένωσης, ενώ αποβλέπει στη δυνατότητα κοινής δράσης. Τα καθήκοντά της περιλαμβάνουν κυρίως :

- ✓ Την παρακολούθηση και την ανάλυση των εξελίξεων στους τομείς της ΚΕΠΠΑ

- ✓ Την αξιολόγηση των συμφερόντων της Ένωσης όσον αφορά την ΚΕΠΠΑ και καταγραφή των τομέων που θα μπορούσε να επικεντρωθεί η ΚΕΠΠΑ στο μέλλον

- ✓ Την έγκαιρη διαπίστωση των γεγονότων, των δυνητικών πολιτικών κρίσεων ή των καταστάσεων που θα μπορούσαν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην ΚΕΠΠΑ

- ✓ Την επεξεργασία και εισήγηση τρόπων αντίδρασης όσον αφορά την πολιτική που θα πρέπει να ακολουθήσει το Συμβούλιο και την παρουσίαση εναλλακτικών λύσεων.

- ✓ Η διασύνδεση των δημιουργουμένων επιτροπών Πολιτικής και Στρατιωτικής Διαχείρισης Κρίσεων με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, όπως στο Παράρτημα «Ε».

Τα Εργαλεία και τα Μέσα της ΚΕΠΠΑ

Στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ, τα Κ-Μ μπορούν να λάβουν τα ακόλουθα μέτρα ή αποφάσεις:

Ø **Κοινή στρατηγική.** Θεσπίστηκε ως μέσο της ΚΕΠΠΑ με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ. Καθορίζεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με ομοφωνία. Πρόκειται για τη μακροπρόθεσμη πολιτική και το γενικό προσανατολισμό της ΚΕΠΠΑ σε ένα τομέα που τα κράτη μέλη έχουν σημαντικά κοινά συμφέροντα. Προσδιορίζονται οι στόχοι της, η διάρκειά της και τα μέσα που θα πρέπει να παράσχουν η Ένωση και τα κράτη μέλη. Το Συμβούλιο μπορεί να κάνει συστάσεις για κοινές στρατηγικές στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Τέτοια παραδείγματα είναι οι Κοινές Στρατηγικές για τη Ρωσία, για τη Μεσόγειο και για την Ουκρανία, που σύστησε το Συμβούλιο και ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

⁴³ ΠΑΡΙΣΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. «Ευρωπαϊκή Άμυνα», σελίδα 167-8

Η Κοινή Στρατηγική τίθεται σε εφαρμογή από το Συμβούλιο κυρίως μέσω κοινών θέσεων και δράσεων. Το γεγονός ότι αποτελεί δεσμευτικό γενικό πλαίσιο για τις δράσεις της ΕΕ, που εξασφαλίζει συνοχή στις εξωτερικές σχέσεις της και που κατευθύνει τις ενέργειες της, επιτρέπει στο Συμβούλιο να αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, αντί ομοφωνίας, για όσες από τις ενέργειες της ΕΕ εμπίπτουν σε τομείς που υπάρχει ήδη Κοινή Στρατηγική.

∅ **Κοινή Θέση.** Θεσπίστηκε ως μέσο από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Καθορίζεται από το Συμβούλιο και ορίζει τη θέση της Ευρώπης για ένα ιδιαίτερο θέμα γεωγραφικού ή θεματικού χαρακτήρα, παραδείγματος χάρη έναντι μίας τρίτης χώρας, ή για τα ζητήματα μίας διεθνούς Διάσκεψης. Έχει χαρακτήρα δεσμευτικό για τα κράτη μέλη, δηλαδή πρέπει οι εθνικές πολιτικές τους να είναι σύμφωνες με αυτή. Οι υποψήφιος προς ένταξη στην ΕΕ χώρες δύνανται να συντάσσονται και αυτές με αυτές τις κοινές θέσεις. Αν για το συγκεκριμένο θέμα υπάρχει Κοινή Στρατηγική η απόφαση λαμβάνεται με ειδική πλειοψηφία, ενώ αλλιώς με ομοφωνία.

∅ **Κοινή Δράση.** Θεσπίστηκε ως μέσο από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Πρόκειται για συντονισμένη επιχειρησιακή δράση στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ για την επίτευξη ορισμένων στόχων, με οικονομικά και άλλα μέσα. Περιλαμβάνει κινητοποίηση πόρων, όπως ανθρώπινο δυναμικό, τεχνογνωσία, χρηματοδότηση, υλικό, εξοπλισμός κ.λ.π. Καθορίζεται από το Συμβούλιο, που προσδιορίζει τους στόχους, την εμπέλεια, τα μέσα που θα διατεθούν, τους όρους εφαρμογής και τη διάρκειά τους. Αν για το συγκεκριμένο θέμα υπάρχει Κοινή Στρατηγική η απόφαση λαμβάνεται με ειδική πλειοψηφία, ενώ αλλιώς με ομοφωνία. Ένα παράδειγμα Κοινής Δράσης είναι η στήριξη της παλαιστινιακής αρχής στην καταπολέμηση των τρομοκρατικών δράσεων που προέρχονται από τα εδάφη της.

∅ **Δηλώσεις.** Οι Δηλώσεις, όπως και τα υπόλοιπα μέσα που θα αναλυθούν, δεν προβλέπονται από κάποια Συνθήκη της ΕΕ, αλλά προϋπήρχαν στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα από την εποχή της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας, τον προκάτοχο της ΚΕΠΠΑ. Οι Δηλώσεις εκφράζουν δημοσίως μία θέση, ένα αίτημα, ή μία προσδοκία της ΕΕ σε σχέση με μία τρίτη χώρα ή ένα διεθνές ζήτημα. Αποφασίζονται είτε από το Συμβούλιο, είτε από την Προεδρία. Κύριο χαρακτηριστικό τους είναι ότι δεν είναι δεσμευτικές για τα κράτη μέλη. Είναι όμως ένα ευέλικτο μέσο, που επιτρέπει την ταχύτερη αντίδραση της ΕΕ, όταν συμβεί ένα περιστατικό σε κάποιο μέρος του κόσμου. Περισσότερες από 150 δηλώσεις εκδίδονται κάθε χρόνο με αντικείμενο τις εξελίξεις στη Διεθνή Σκηνή.

∅ **Διακηρύξεις.** Εκδίδονται από μία ή περισσότερες χώρες, ή από ένα θεσμό της ΕΕ, όπως η Επιτροπή, προκειμένου να εκφράσουν πάνω σε ένα συγκεκριμένο θέμα απόψεις, επιθυμία, την κοινή αντίληψη τους, ή την δική τους ερμηνεία. Δεν έχουν επίσημη θέση όπως ένα νομικό κείμενο, αλλά είναι σημαντικές για τα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα διακήρυξης είναι αυτή του Saint Malo, που ξεκίνησε τη διαδικασία γέννησης της ΕΠΑΑ.

∅ **Διαβήματα.** Εκδίδονται από την Προεδρία και την Τρόικα με τη σύμφωνη γνώμη των κρατών μελών ενώπιον των κυβερνήσεων τρίτων χωρών. Ο αριθμός τους κάθε χρόνο ξεπερνά τα 150.

Ø **Πολιτικός διάλογος με τρίτες χώρες.** Διεξάγεται από την Προεδρία ή την Τρόικα με πενήντα περίπου χώρες και δέκα περιφερειακούς Οργανισμούς σε όλα τα επίπεδα : Διασκέψεις κορυφής, Υπουργικές Συναντήσεις, σχήματα Πολιτικών Διευθυντών, ΕΠΑ, Ομάδες Εργασίας. Με τις υποψήφιες χώρες υφίσταται διαδικασία ενισχυμένου πολιτικού διαλόγου.

Ø **Επιτόπια Δράση.** Γίνεται με την αποστολή ειδικών αντιπροσώπων ή ειδικών απεσταλμένων της Προεδρίας, που επιτρέπουν μία αποτελεσματικότερη και συνεκτικότερη παρουσία της ΕΕ, διευκολύνοντας τις επαφές της με τους κυριότερους διεθνείς και περιφερειακούς Οργανισμούς.

Διαδικασία Λήψης Αποφάσεων. Οι τελικές αποφάσεις για θέματα ΚΕΠΠΑ-ΕΠΑΑ λαμβάνονται στα πλαίσια του Συμβουλίου **Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων (ΣΓΥΕΣ)** και οι αποφάσεις για θέματα ΚΕΠΠΑ που έχουν στρατιωτικές ή αμυντικές προεκτάσεις, λαμβάνονται πάντοτε με ομοφωνία.

Επιπλέον το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία⁴⁴ όταν υιοθετεί κοινές δράσεις, κοινές θέσεις ή λαμβάνει άλλη απόφαση με βάση κοινή στρατηγική και όταν υιοθετεί απόφαση που προβλέπει την εφαρμογή κοινής θέσης ή κοινής δράσης. Για τα λοιπά διαδικαστικά θέματα οι αποφάσεις λαμβάνονται με απλή πλειοψηφία.

Διαδικασία Σχεδιασμού

Με την εμφάνιση μιας κρίσης η **Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας** (ΕΠΑ) μέσω της Στρατιωτικής Επιτροπής, ζητά από το Στρατιωτικό Επιτελείο την έκδοση Εναρκτήριας Οδηγίας με την οποία προτείνεται ένας αριθμός επιλογών για την ενδεχόμενη επιχείρηση. Η Οδηγία αφού αξιολογηθεί από την Στρατιωτική

⁴⁴ Για τις παραπάνω περιπτώσεις που χρησιμοποιείται ειδική πλειοψηφία, έχει θεσπιστεί η **ρήτρα διασφάλισης**, ή αλλιώς η διαδικασία της **βοηθητικής πέδησης**. Η διαδικασία αυτή επιτρέπει στα κράτη να αποτρέπουν τη διεξαγωγή ψηφοφορίας, εφόσον αυτή η ενέργεια δικαιολογείται για σημαντικούς λόγους εθνικής πολιτικής. Σε αυτή την περίπτωση, και αφού το κράτος μέλος εκθέσει τα επιχειρήματά του, το Συμβούλιο δύναται, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία, να **παραπέμψει το ζήτημα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο**, ώστε να ληφθεί ομόφωνα απόφαση από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων. Για να αποφευχθεί η καταχρηστική χρησιμοποίηση της ρήτρας διασφάλισης δύναται να ζητηθεί από το Δικαστήριο να αποφανθεί για τη σοβαρότητα των λόγων εθνικής πολιτικής που επικαλείται το κράτος μέλος. Η Συνθήκη της Νίκαιας επανακαθόρισε τους όρους της ειδικής πλειοψηφίας στο Συμβούλιο. Πριν ο απαιτούμενος αριθμός ψήφων ήταν 62 από τις 81 (71%). Η Συνθήκη της Νίκαιας εισήγαγε δύο άλλους όρους που έπρεπε να λαμβάνονται υπόψη για τη λήψη απόφασης, εκτός του αριθμού ψήφων : ο αριθμός των κρατών μελών και ο πληθυσμός που εκπροσωπείται. Επιπλέον τροποποίησε τον αριθμό των ψήφων που διαθέτει το κάθε μέλος στο Συμβούλιο, με σκοπό είναι περισσότερο αναλογικός του πληθυσμού της κάθε χώρας. Για την επίτευξη απόφασης με ειδική πλειοψηφία απαιτούνται :

- α. Να συγκεντρωθούν 232 ψήφοι από τους 321 (72% των ψήφων)
- β. Να υπερψηφίσει η πλειονότητα των κρατών μελών
- γ. Η ειδική πλειοψηφία να αντιπροσωπεύει το 62% του πληθυσμού

Επιτροπή, υποβάλλεται στην **Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας**, η οποία την οποία υποβάλλει στο Συμβούλιο, το οποίο θα λάβει την τελική απόφαση. Κατόπιν η **Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας** διατάσει την έκδοση, από την Στρατιωτική Επιτροπή της Αρχικής Κατευθυντήριας Οδηγίας Σχεδιασμού για τον επιχειρησιακό Διοικητή.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ "Γ"

ΕΠΑΑ

Γενικά

Η ΕΠΑΑ είναι ο βραχίονας ασφαλείας της ΚΕΠΠΑ, προοριζόμενη να εξυπηρετεί τους προαναφερθέντες σκοπούς της ΚΕΠΠΑ. Η ΕΠΑΑ έχει ως απώτερο σκοπό τη διαμόρφωση συστήματος κοινής αμυντικής πολιτικής, όπως προβλέπεται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά στην παρούσα φάση περιορίζεται στη διαχείριση κρίσεων με στρατιωτικά ή και μη στρατιωτικά μέσα, αναλαμβάνοντας αποστολές ανθρωπιστικού χαρακτήρα και διάσωσης, διατήρησης της ειρήνης και ειρήνευσης με τη χρήση μάχιμων δυνάμεων. Στο πλαίσιο, ειδικότερα, της στρατιωτικής διαχείρισης κρίσεων η ΕΕ είχε θέσει ως στόχο να δημιουργήσει, εντός του 2003, στρατιωτική δύναμη περίπου 60.000 οπλιτών που θα μπορεί να αναπτύσσεται στην περιοχή της κρίσης μέσα σε 60 ημέρες και να διατηρείται στο έδαφος των επιχειρήσεων επί ένα έτος. Πρόκειται για τον λεγόμενο "Ευρωστρατό".

Όπως όμως γίνεται φανερό, δεν πρόκειται για μόνιμη δύναμη και κατά συνέπεια ο συνήθως χρησιμοποιούμενος όρος "Ευρωστρατός" είναι εσφαλμένος, μη απεικονίζοντας με πιστότητα εκείνο που όντως συμβαίνει στη σημερινή, τουλάχιστον, φάση εξέλιξης της ΚΕΠΠΑ και της ΕΠΑΑ.

Έννοια και Περιεχόμενο

Η ΕΠΑΑ έχει ως απώτερο σκοπό τη διαμόρφωση ενός συστήματος κοινής αμυντικής πολιτικής, όπως προβλέπεται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Άρθρο 17.1), αλλά στην παρούσα φάση περιορίζεται στη διαχείριση κρίσεων, με στρατιωτικά και μη στρατιωτικά μέσα, στο πλαίσιο των λεγόμενων "αποστολών Petersberg" (ανθρωπιστικές αποστολές και αποστολές διάσωσης, αποστολές διατήρησης ειρήνης, διαχείρισης κρίσεων, αποκατάστασης της ειρήνης). Λεπτομέρειες των γενικών κατηγοριών επιχειρήσεων όπως στο Παράρτημα «ΣΤ». Η ΕΠΑΑ υποστηρίζει την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας της ΕΕ (ΚΕΠΠΑ), αποτελώντας, επομένως, τον βραχίονά της στον τομέα της ασφάλειας

Στόχος της είναι να καταστήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση ικανή να παρουσιάσει μια ισχυρή και ενιαία θέση στην εξωτερική πολιτική της και εκείνη της ασφάλειας και να δράσει αποτελεσματικά για τα συμφέροντά της και γενικά για τα συμφέροντα της διεθνούς κοινότητας. Επί τη βάση αυτή η ΕΠΑΑ ευνοεί την προαγωγή της διεθνούς ασφάλειας, βάσει πολυμερών λύσεων και του διεθνούς δικαίου. Η πρόληψη των συγκρούσεων αποτελεί κύριο στοιχείο της προσέγγισης που ακολουθεί η ΕΕ στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων. Η ΕΠΑΑ παρέχει τη δυνατότητα στην Ένωση να διαθέτει στρατιωτικές επιλογές, οι οποίες προστίθενται στα μη στρατιωτικά μέσα πρόληψης και διαχείρισης κρίσεων.

Η ΕΕ μπορεί να αναπτύξει αυτόνομη δράση και να αναλάβει επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων μόνον στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες το ΝΑΤΟ αποφασίζει να μην εμπλακεί. Με τον τρόπο αυτόν αναγνωρίζεται ο πρωταρχικός ρόλος της Συμμαχίας, δεδομένου μάλιστα ότι το ΝΑΤΟ εξακολουθεί να αποτελεί

τον αποκλειστικό φορέα της Ευρωπαϊκής συλλογικής άμυνας Παράλληλα όμως, αναγνωρίζεται η πρωτοκαθεδρία των Ηνωμένων Εθνών στον τομέα της διεθνούς ασφάλειας.

Οι αυτόνομες επιχειρήσεις της ΕΕ (EU-Led operations), στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ, μπορούν να διεξαχθούν με δύο τρόπους, είτε με προσφυγή στα μέσα και τις δυνατότητες του NATO, είτε αυτοδύναμα.

Δομή και Λειτουργία του Μηχανισμού της ΕΠΑΑ

∅ Δομή

Έχουν ήδη ολοκληρωθεί οι πολιτικοστρατιωτικές δομές με τη σύσταση και θέση σε λειτουργία των βασικών οργάνων (Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας, Στρατιωτική Επιτροπή, Στρατιωτικό Επιτελείο), των υποβοηθητικών τους ομάδων και επιτροπών (Πολιτικό-Στρατιωτική Ομάδα, Ομάδα Εργασίας Στρατιωτικής Επιτροπής, Επιτροπή για τις Πολιτικές Πτυχές της Διαχείρισης των Κρίσεων, Ειδική Ομάδα του Γενικού Στρατιωτικού Στόχου) καθώς και των οργάνων της Γραμματείας του Συμβουλίου (όπως η Μονάδα Σχεδιασμού Πολιτικής και το Κέντρο Αντιμετώπισης Κρίσεων). Επίσης ολοκληρώθηκε η απορρόφηση των αρμοδιοτήτων και οργάνων της ΔΕΕ (Δορυφορικό Κέντρο, Ινστιτούτο Μελετών Ασφαλείας).

∅ Λειτουργία

Όσον αφορά τη λειτουργία του μηχανισμού της ΕΠΑΑ, έχουν ήδη αποκρυσταλλωθεί, ευρισκόμενες όμως υπό συνεχή αναθεώρηση, οι διαδικασίες διαχείρισης των κρίσεων. Αυτές περιγράφουν αναλυτικά όλα στάδια που ακολουθούνται στην περίπτωση διαχείρισης μιας κρίσης, από την πρώιμη φάση προ της εκδηλώσεώς της, μέχρι τη φάση της ανασυγκρότησης. Επιπλέον έχει καθορισθεί η πολιτική και το πρόγραμμα των ασκήσεων, καθώς και το γενικό πλαίσιο του συστήματος χρηματοδότησης των στρατιωτικών επιχειρήσεων.

∅ Επιχειρησιακά~ Ικανότητα

✓ Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν ανακηρύχθηκε η ικανότητα της ΕΕ να αναλαμβάνει μερικές από τις επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων. Η έννοια της επιχειρησιακής ικανότητας, όπως ορίστηκε στο Λάακεν, είναι μερική. Η πλήρης επιχειρησιακή ικανότητα της ΕΕ, δηλαδή η ικανότητά της να αναλαμβάνει τις πλέον απαιτητικές εκ των αποστολών τύπου Petersberg, θα έπρεπε να οικοδομηθεί σταδιακά με χρονικό ορίζοντα μέχρι το έτος 2003, το οποίο αποτελούσε αρχικά την προθεσμία για την εκπλήρωση των στόχων που είχαν τεθεί στους τομείς των στρατιωτικών και μη στρατιωτικών δυνατοτήτων.

✓ Στο πλαίσιο εφαρμογής της μερικής αυτής επιχειρησιακής ικανότητας της, η ΕΕ ανέλαβε, από 1 ης Ιανουαρίου 2003, την αστυνομική αποστολή στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη (συνέχεια της αντίστοιχης αποστολής των Ηνωμένων Εθνών IPTF). Επίσης, από τον Δεκέμβριο του 2004 ανέλαβε τη στρατιωτική επιχείρηση στη Βοσνία, σε αντικατάσταση της SFOR, με την επωνυμία "ALTHEA".

ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΕΠΑΑ

Τα όργανα που έχουν θεσπιστεί κατά κύριο λόγο για υποστήριξη της ΕΠΑΑ είναι τα ακόλουθα :

∅ **Η Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ – Political and Security Committee)** : Αποτελείται από τους εθνικούς αντιπροσώπους στη Μόνιμη Αντιπροσωπεία κάθε χώρας, επιπέδου πρέσβευς. Η συγκρότησή της αποφασίστηκε στη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι και θεσπίστηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας. Θεωρείται ο κινητήριος μοχλός της ΕΠΑΑ. Έχει την κύρια **αρμοδιότητα διαχείρισης κρίσεων** στην ΕΕ, υπό την αιγίδα του Συμβουλίου. Συγκεκριμένα⁴⁵ :

✓ Σε περίοδο μη κρίσης, παρακολουθεί την εξέλιξη της διεθνούς κατάστασης, συμβάλλει στον καθορισμό της πολιτικής της ΕΕ, με υποβολή εισηγήσεων προς το Συμβούλιο, και μεριμνά για την εφαρμογή των πολιτικών που αποφασίσθηκαν.

✓ Στη διάρκεια της κρίσης, λαμβάνει η ίδια αποφάσεις για να εξασφαλίσει τον πολιτικό έλεγχο και τη στρατιωτική διεύθυνση μίας επιχείρησης διαχείρισης της κρίσης. Εξετάζει όλες τις εναλλακτικές λύσεις για την αντίδραση της Ένωσης. Συνεπικουρείται από την Επιτροπή Πολιτικών Πτυχών Διαχείρισης Κρίσεων (CivCom) και την Στρατιωτική Επιτροπή (EUMC).

Η ΕΠΑ επίσης συνεδριάζει, εκτός των άλλων, και το πρωί της ημέρας της Συνόδου του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων, έτσι ώστε να επικαιροποιεί τα κείμενα συμπερασμάτων που πρόκειται να υιοθετήσουν οι Υπουργοί.

∅ **Η Στρατιωτική Επιτροπή της ΕΕ (EU Military Committee – EUMC)**⁴⁶. Αποτελείται από τους Αρχηγούς ΓΕΕΘΑ των κρατών (ή αντιπροσώπους τους). Η συγκρότησή της αποφασίστηκε στη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι και θεσπίστηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας. Είναι το **ανώτατο στρατιωτικό όργανο** που λειτουργεί στα πλαίσια του Συμβουλίου. Η αποστολή της συνίσταται στην παροχή στρατιωτικών συμβουλών και στην **υποβολή συστάσεων στην ΕΠΑ για τα στρατιωτικά ζητήματα και δραστηριότητες**. Σε περιπτώσεις Διαχείρισης Κρίσεων, εκδίδει προκαταρκτική οδηγία προς το Στρατιωτικό Επιτελείο για εκπόνηση στρατιωτικών εναλλακτικών λύσεων, τις οποίες διαβιβάζει στην ΕΠΑ με την δική της εκτίμηση. Παρακολουθεί την ομαλή εκτέλεση των στρατιωτικών δράσεων στη διάρκεια των επιχειρήσεων.

∅ **Το Στρατιωτικό Επιτελείο της ΕΕ (EU Military Staff – EUMS)**⁴⁷. Η συγκρότησή του αποφασίστηκε στη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι και θεσπίστηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας. Αποτελείται από 100 περίπου στρατιωτικούς από τα κράτη μέλη και λειτουργεί υπό την καθοδήγηση της EUMC. Παρέχει στρατιωτική εμπειρογνωμοσύνη και υποστήριξη στην ΚΕΠΠΑ. Επιτελεί τρεις κύριες επιχειρησιακές λειτουργίες : **έγκαιρη προειδοποίηση, εκτίμηση**

⁴⁵ ΠΑΡΙΣΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. «Ευρωπαϊκή Άμυνα», σελίδα 89

⁴⁶ ΠΑΡΙΣΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. «Ευρωπαϊκή Άμυνα», σελίδα 198

⁴⁷ ΠΑΡΙΣΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. «Ευρωπαϊκή Άμυνα», σελίδα 199

κατάστασης και στρατηγική σχεδίαση. Στα πλαίσια αυτά παρακολουθεί δυνητικές κρίσεις, προσδιορίζει τις στρατιωτικές δυνάμεις για επιχειρήσεις της ΕΕ και συμβάλλει στην προετοιμασία τους, οργανώνει και συντονίζει τις διαδικασίες και **επιβλέπει τις επιχειρήσεις.**

∅ **Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Άμυνας (European Defence Agency)⁴⁸.** Αποτελεί το νεότερο όργανο της ΕΠΑΑ, αφού συγκροτήθηκε το 2004, υπό την αιγίδα του Συμβουλίου. Ο σκοπός της είναι να βελτιώσει τις δυνατότητες άμυνας και διαχείρισης κρίσεων της ΕΕ, μέσω επίτευξης μεγαλύτερης **συνεργασίας στην παραγωγή και ανάπτυξη στρατιωτικού και αμυντικού υλικού, στην στρατιωτική έρευνα και στην τεχνολογική ανάπτυξη.** Η ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της αμυντικής έρευνας και τεχνολογίας υστερεί πολύ των ΗΠΑ, λόγω μικρότερης χρηματοδότησης, αλλά και κατακερματισμού των ευρωπαϊκών ερευνών. Τα πεδία αρμοδιότητάς της είναι :

- ✓ Η ανάπτυξη αμυντικών ικανοτήτων
- ✓ Η συνεργασία τους εξοπλισμούς
- ✓ Η προαγωγή της έρευνας και τεχνολογίας
- ✓ Η ενίσχυση της ευρωπαϊκής τεχνολογικής βάσης στην άμυνα.

∅ Υποβοηθητικές ομάδες και Επιτροπές, όπως η **Πολιτικο-Στρατιωτική Ομάδα (PMG)**, που προετοιμάζει τις συναντήσεις της ΕΠΑ, η **Επιτροπή για τις Πολιτικές Πτυχές της Διαχείρισης Κρίσεων (CivCom)**, που παρέχει συμβουλές στην ΕΠΑ για θέματα μη στρατιωτικής διαχείρισης κρίσεων, και άλλες στρατιωτικές ομάδες.

Η Διαχείριση των Επιχειρήσεων της ΕΠΑΑ

Οι επιχειρήσεις ασφαλείας της ΕΠΑΑ εμπίπτουν στους τρεις παρακάτω τομείς, που αποτελούν τις τρεις συνιστώσες της ΕΠΑΑ :

∅ **Μη στρατιωτικές Επιχειρήσεις.** Πρόκειται για επιχειρήσεις που δεν συμμετέχουν στρατιωτικές δυνάμεις, αλλά πολίτες, όπως αστυνομικοί, δικαστές, εμπειρογνώμονες κ.λ.π. Η Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Φέιρα καθόρισε τις τέσσερις περιοχές μη στρατιωτικής διαχείρισης κρίσεων :

- ✓ Αστυνομική συνεργασία, που περιλαμβάνει ανάπτυξη αστυνομών στην περιοχή κρίσης
- ✓ Ενίσχυση κράτους δικαίου, που περιλαμβάνει αποστολή δικαστών, εισαγγελέων και άλλων εμπειρογνομόνων του τομέα.
- ✓ Ενίσχυση θεσμών Δημόσιας Διοίκησης, που περιλαμβάνει διάθεση ειδικής ομάδας αξιωματούχων που να εγγυάται διενέργεια εκλογών, οργάνωση φορολογικού συστήματος, εκπαίδευση, παροχή ύδατος κ.λ.π.
- ✓ Πολιτική προστασία, που περιλαμβάνει δυνατότητα να ενισχύονται ανθρωπιστικοί παράγοντες με ενέργειες βοήθειας.

∅ **Στρατιωτικές Επιχειρήσεις.** Πρόκειται για επιχειρήσεις που συμμετέχουν στρατιωτικές δυνάμεις. Αυτές γενικά διακρίνονται σε πολεμικές επιχειρήσεις, όταν το τελικό αποτέλεσμα επιτυγχάνεται με εξαναγκασμό μέσω στρατιωτικής ισχύος, και σε μη πολεμικές, όταν το αποτέλεσμα επιδιώκεται με

⁴⁸ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ WIKIPEDIA. http://en.wikipedia.org/wiki/European_Defence_Agency

χρήση μη στρατιωτικών μέσων, όπως η διπλωματία ή τα οικονομικά μέσα, αλλά οι στρατιωτικές δυνάμεις συνεισφέρουν, είτε ως μοχλός αποκλιμάκωσης, είτε για παροχή βοήθειας. Οι Επιχειρήσεις της ΕΕ εμπίπτουν σε γενικές γραμμές στη δεύτερη κατηγορία, είναι δηλαδή μη πολεμικές. Οι επιχειρήσεις που αναλαμβάνονται είναι ανθρωπιστικές, υποστήριξης ειρήνης και εκκένωσης αμάχων όπως θα αναλυθούν παρακάτω.

∅ **Πρόληψη Συρράξεων.** Η συνιστώσα αυτή της ΕΠΑΑ διαφέρει ουσιαστικά από τις άλλες, καθώς δεν περιλαμβάνει ανάπτυξη δυνάμεων στην περιοχή της εν δυνάμει σύρραξης, αλλά ενεργοποίηση θεσμικών οργάνων, υιοθέτηση προληπτικών πολιτικών και χρήση καταλλήλων μέσων, που θα κάνουν εφικτό τον έγκαιρο προσδιορισμό και καταπολέμηση των αιτιών της σύρραξης, αλλά και θα βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα παρέμβασης της ΕΕ. Συγκεκριμένα για την πρόληψη συρράξεων η ΕΠΑΑ χρησιμοποιεί :

✓ Θεσμικά όργανα, όπως η ΕΠΑ και το Στρατιωτικό Επιτελείο, που αναλύουν την κατάσταση, προτείνουν ενέργειες και παρακολουθούν την εξέλιξή τους.

✓ Πολιτικές, όπως η πολιτική υπέρ του αφοπλισμού, του ελέγχου των εξοπλισμών, του περιορισμού εξαγωγών όπλων.

✓ Μέσα, που περιλαμβάνουν οικονομική βοήθεια, πολιτικό διάλογο, διπλωματικές πιέσεις, ανθρωπιστική βοήθεια, αποστολή ειδικών απεσταλμένων και συνεργασία με εταίρους της ΕΕ και διεθνείς Οργανισμούς.

ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ

Είναι προφανές ότι η διπλωματία της ΕΕ θα αποκτούσε μεγαλύτερη βαρύτητα αν υποστηριζόταν από τη δυνατότητα να αναπτύσσει δικές της στρατιωτικές δυνάμεις. Μέχρι σήμερα κάτι τέτοιο δεν είναι δυνατό χωρίς την Αμερικανική υποστήριξη, έστω και αν αυτή παρέχεται μέσω του ΝΑΤΟ.

Τρεις είναι οι κύριοι λόγοι που καθιστούν αναγκαία την απόκτηση κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας από την ενωμένη Ευρώπη:

∅ Το γεγονός ότι η ΕΕ αποτελεί σημαντικό οικονομικό παράγοντα, οφείλει να παίζει ανάλογο πολιτικό ρόλο στη διεθνή σκηνή.

∅ Η ΕΕ πρέπει να έχει τη δυνατότητα να εκφράζεται με μια φωνή και να παρουσιάζει κοινή πολιτική βούληση.

∅ Η ΕΕ πρέπει να έχει τη δυνατότητα να υπερασπίζεται τα κοινά συμφέροντα των μελών της και να αντιπαρατίθεται στις διεθνείς κρίσεις που την επηρεάζουν.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας (7 Δεκεμβρίου 2000) τροποποιήθηκαν οι ρυθμίσεις οι σχετικές με την άμυνα και υιοθετήθηκε μία έκθεση της γαλλικής προεδρίας για την ΕΠΑΑ η οποία, προκειμένου να καθυστερήσει κατά κύριο λόγο τους Βρετανούς και τους Δανούς, επισήμανε ότι η ανάληψη στρατιωτικών επιχειρήσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση «δεν συνεπάγεται τη

δημιουργία ενός ευρωπαϊκού στρατού. Η δέσμευση εθνικών μέσων από τα κράτη μέλη για τη διεξαγωγή αυτών των επιχειρήσεων θα βασίζεται στις δικές τους κυρίαρχες αποφάσεις». Οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων της ΕΕ ενέκριναν επίσης τα παραρτήματα που επισυνάφθηκαν στην έκθεση για την ΕΠΑΑ και τα οποία είχαν ως αντικείμενο την «ενδυνάμωση των μέσων της ΕΕ για την μη στρατιωτική διαχείριση των κρίσεων», την Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας, την Στρατιωτική Επιτροπή, το Στρατιωτικό Επιτελείο, τις σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των «χωρών του NATO μη μελών της ΕΕ και των χωρών που είναι υποψήφιας για ένταξη στην ΕΕ» και τις «διευθετήσεις για τις διαβουλεύσεις και τη συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και του NATO».⁴⁹

Το τελευταίο αυτό παράρτημα προσδιόριζε τον τρόπο με τον οποίο το NATO θα διέθετε στην ΕΕ τις δυνατότητες σχεδιασμού του, τα μέσα και τις δυνατότητές του και τις δομές διοίκησής του. Η πρόβλεψη για την εγγυημένη πρόσβαση της ΕΕ στις δυνατότητες σχεδιασμού του NATO προσέκρουσε ωστόσο στην αρνησικυρία της Τουρκίας εντός της Συμμαχίας. Για την άρση των αντιρρήσεών της, η Άγκυρα έθεσε ως προϋπόθεση την αναβάθμιση της συμμετοχής της στον μηχανισμό διαμόρφωσης και λήψης αποφάσεων της ΕΠΑΑ. Τα επιχειρήματα που επικαλέστηκαν οι τούρκοι για την υποστήριξη των θέσεών τους ήταν τα εξής:

∅ Ως συνδεδεμένο μέλος της ΔΕΕ, η Τουρκία έχει δικαίωμα να συμμετέχει επί ίσοις όροις με τα κράτη μέλη της ΕΕ στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ.

∅ Η σύμπραξη της Τουρκίας στις στρατιωτικές επιχειρήσεις της ΕΕ θα συμβάλει στην επιτυχή διεξαγωγή τους.

∅ Η γεωστρατηγική σημασία της Τουρκίας για την ευρωπαϊκή ασφάλεια όπως αυτή καταδεικνύεται από την γειννίασή της με το Ιράκ, τη στενή συνεργασία της με το Ισραήλ και το ρόλο της στην Νοτιοανατολική Ευρώπη, τα Βαλκάνια και τον Καύκασο, δεν είναι δυνατόν να παραγνωρίζεται από την ΕΕ.

∅ Η πλειονότητα των πιθανών εστιών κρίσεων βρίσκεται εγγύς της Τουρκίας με σοβαρές επιπτώσεις για την ασφάλειά της.

Η στάση αυτή της Τουρκίας δημιούργησε το λεγόμενο «ζήτημα της συμμετοχής» των ευρωπαϊκών συμμάχων που δεν είναι μέλη της ΕΕ στην ΕΠΑΑ το οποίο μετά από εργώδεις προσπάθειες διευθετήθηκε τελικά το 2002. Η λύση που επιλέχθηκε περιλαμβάνει τέσσερα στοιχεία:

∅ Την υιοθέτηση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών (24-25 Οκτωβρίου 2002) του κειμένου «Εφαρμογή των διατάξεων της Νίκαιας σχετικά με την εμπλοκή των Ευρωπαϊκών Συμμάχων μη μελών της ΕΕ» γνωστού και ως «κείμενο των Βρυξελλών». Με το κείμενο αυτό, εξειδικεύτηκαν οι ρυθμίσεις της

⁴⁹ Rutten, From St-Malo to Nice, σσ. 168-211. Στη Νίκαια, αποφασίστηκε επίσης η συγκρότηση δύο αυτόνομων υπηρεσιών (agencies) οι οποίες ενσωμάτωσαν στην ΕΕ τις σχετικές αρμοδιότητες του Δορυφορικού Κέντρου και του Ινστιτούτου Μελετών Ασφαλείας της ΔΕΕ. Οι υπηρεσίες αυτές, ιδρύθηκαν στις 20 Ιουλίου 2001, κατόπιν της υιοθέτησης δύο Κοινών Δράσεων από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συνθήκης της Νίκαιας και προσδιορίστηκε ο τρόπος εμπλοκής των ευρωπαϊκών συμμάχων που δεν είναι μέλη της ΕΕ στην ΕΠΑΑ.⁵⁰

∅ Τα Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Βρυξελλών.⁵¹ Σε αυτά επιβεβαιώθηκε ο σεβασμός προς τους στόχους της ΚΕΠΠΑ (άρθρο 11 της ΣΕΕ) και τονίστηκε η υποχρέωση τήρησης των αρχών του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών «συμπεριλαμβανομένων των αρχών του Χάρτη για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, την ειρηνική επίλυση των διαφορών και την αποχή από την απειλή ή την χρήση βίας».

∅ Το κείμενο απόφασης του NATO (North Atlantic Council decision sheet) της 13^{ης} Δεκεμβρίου 2002, με το οποίο συμφωνήθηκε η πολιτική αποδέσμευση όλων των εκκρεμών ζητημάτων στις σχέσεις ΕΕ-NATO.⁵²

∅ Την κοινή δήλωση ΕΕ-NATO για την ΕΠΑΑ της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2002, με την οποία κωδικοποιήθηκαν οι βασικές αρχές που θα πρέπει να διέπουν τις σχέσεις μεταξύ των δύο Οργανισμών.⁵³

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕ

Η ΕΕ έχει διοργανώσει μέχρι τώρα τρεις στρατιωτικές επιχειρήσεις στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ, οι οποίες είναι οι εξής :

∅ **Επιχείρηση CONCORDIA στην ΠΓΔΜ**⁵⁴. Πρόκειται για επιχείρηση της ΕΕ με χρήση δυνατοτήτων και μέσων NATO. Ήταν η πρώτη στρατιωτική επιχείρηση της ΕΕ. Αναλήφθηκε στις 31 Μαρτίου 2003, σε αντικατάσταση της NATOικής ALLIED HARMONY. Έλαβαν μέρος 400 – 800 στρατιώτες από τη δύναμη EUROFOR και από άλλες χώρες όχι μόνο της ΕΕ. Σκοπός της ήταν η συμβολή στη δημιουργία ενός σταθερού και ασφαλούς περιβάλλοντος, ώστε να μπορέσει η κυβέρνηση της ΠΓΔΜ να εφαρμόσει τη συμφωνία της Οχρίδας. Αντιμετώπισε τα ζητήματα του αφοπλισμού και των δημοψηφισμάτων για τον καθορισμό της εθνοτικής υπόστασης των δήμων. Στις 15 Δεκεμβρίου 2003 αντικαταστάθηκε από αστυνομική επιχείρηση της ΕΕ, την PROXIMA.

∅ **Επιχείρηση ARTEMIS στο Κογκό**⁵⁵. Πρόκειται για την πρώτη αυτόνομη επιχείρηση της ΕΕ. Η Γαλλία, σαν κράτος πλαίσιο, παρέιχε τις δομές διοίκησης και ελέγχου για το σχεδιασμό, εκτέλεση και συντονισμό της επιχείρησης, καθώς και το στρατηγείο και την πλειοψηφία του προσωπικού, που ανήλθε σε 1400 άνδρες, προερχόμενο όχι μόνο από χώρες της ΕΕ. Η επιχείρηση αναπτύχθηκε στην περιοχή Μπούνια των Μεγάλων Λιμνών από τις 12 Ιουνίου 2003, ύστερα από έκκληση του ΟΗΕ και ψήφισμα του Σ.Α., με σκοπό την

⁵⁰ Jean-Yves Haine, From Laeken to Copenhagen. European defence: core documents. Volume III, Chaillot Paper 57, EU Institute for Security Studies, Παρίσι, Φεβρουάριος 2003, σσ. 135-140.

⁵¹ Ibid.

⁵² Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας, http://www.mfa.gr/greek/foreign_policy/eu/eu_relations/keppa_epaa/epaa.html

⁵³ Haine, ό.π., σσ. 178-179.

⁵⁴ ΠΑΡΙΣΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. «Ευρωπαϊκή Άμυνα», σελίδα

⁵⁵ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ WIKIPEDIA. http://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Artemis

προστασία προσφύγων και τη σταθεροποίηση της περιοχής. Στις 1 Σεπτεμβρίου 2003 παρέδωσε καθήκοντα στην επιχείρηση MONUC.

Ø **Επιχείρηση ALTHEA στη Βοσνία**⁵⁶. Πρόκειται για επιχείρηση της ΕΕ με χρήση δυνατοτήτων και μέσων NATO. Είναι η μεγαλύτερη μέχρι σήμερα επιχείρηση της ΕΕ, με δύναμη 7.000 ανδρών από 33 χώρες, 22 από την ΕΕ και 11 άλλες. Αναπτύχθηκε στις 2 Δεκεμβρίου 2004, ύστερα από ψήφισμα του Σ.Α./ΟΗΕ, διαδεχόμενη την SFOR του NATO. Το επιχειρησιακό στρατηγείο της εγκαταστάθηκε εντός του SHAPE. Έχει σκοπό να συμβάλει στη διαδικασία σταθεροποίησης της χώρας και στην παρακολούθηση της εφαρμογής της συμφωνίας Dayton. Στην παρούσα φάση παραμένει ανεπτυγμένη.

Εκτός από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις έχουν αναληφθεί και αρκετές μη στρατιωτικές, από τις οποίες οι κυριότερες είναι⁵⁷ :

Ø **EU Police Mission (EUPM) στη Βοσνία**. Αστυνομική επιχείρηση, που αναπτύχθηκε στις 1 Ιανουαρίου 2003 και συνεχίζει τη δράση της. Βοηθά την τοπική αστυνομία, φροντίζει την αναδιοργάνωσή της και πολεμά το οργανωμένο έγκλημα.

Ø **EUJUST THEMIS στη Γεωργία**. Δικαστική αποστολή, με σκοπό την υποστήριξη των τοπικών αρχών στην αναδιοργάνωση του ποινικού / δικαστικού συστήματος. Αναπτύχθηκε στις 16 Ιουλίου 2004.

Ø **EUPOL PROXIMA στην ΠΓΔΜ**. Αστυνομική αποστολή, με σκοπό την παροχή βοήθειας και αναδιοργάνωση της αστυνομίας της χώρας. Αναπτύχθηκε στις 15 Δεκεμβρίου 2003.

Ø **EU BAM RAFAH στα σύνορα Παλαιστίνης – Αιγύπτου**. Έχει σκοπό τον έλεγχο ορθής εφαρμογής των συμφωνιών για τη λειτουργία του συνοριακού περάσματος Rafah, που είναι ζωτικό για την οικονομία της Παλαιστίνης και την ασφάλεια του Ισραήλ.

Ø Άλλες αποστολές, αστυνομικές, δικαστικές ή άλλων εμπειρογνομώνων στο Ιράκ, Ινδονησία, Κογκό, Σουδάν και Παλαιστίνη.

⁵⁶ EUROFOR OFFICIAL SITE <http://www.euroforbih.org>

⁵⁷ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ WIKIPEDIA.

http://en.wikipedia.org/wiki/European_Security_and_Defence_Policy

ΚΕΦΑΛΑΙΟ “Δ”

Χαρακτηριστικά και Δυνατότητες της Ευρωπαϊκής Άμυνας

Γενικά

Με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης του Άμστερνταμ (1 Μαΐου 1999) οι εξελίξεις ήταν ραγδαίες. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας τον Ιούνιο του 1999, αποφάσισε ότι η Ένωση «πρέπει να έχει τα απαραίτητα μέσα και δυνατότητες να αναλάβει τις ευθύνες της» για μια Κοινή Ευρωπαϊκή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας. Για τον σκοπό αυτό, οι ευρωπαίοι ηγέτες εξεδήλωσαν την πρόθεση τους να συμπεριλάβουν αρμοδιότητες ή/και επικουρικά όργανα της ΔΕΕ στην ΕΕ απορρίπτοντας ταυτόχρονα εναλλακτικές λύσεις όπως τη δημιουργία ενός τέταρτου πυλώνα. Με τον διορισμό του Σολάνα ως Υψηλού Εκπροσώπου της ΕΕ και Γενικού Γραμματέα της ΔΕΕ, η πολιτική αυτή, απέκτησε πρόσωπο.

Τον Δεκέμβριο του 1999 ήρθε το επιστέγασμα αυτής της προσπάθειας στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι. Είναι η πρώτη φορά που το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο διατυπώνει λεπτομερείς επιδιώξεις και προϋποθέσεις προς την κατεύθυνση της αυτόνομης αμυντικής ικανότητας. Στο Μέρος ΙΙ της απόφασης με τίτλο «Κοινή Ευρωπαϊκή Πολιτική για την Ασφάλεια και την Άμυνα», διατυπώνεται η επιθυμία της ΕΕ να συμμετέχει σε ειρηνευτικές επιχειρήσεις που αποφασίζονται από τον ΟΗΕ και υπογραμμίζεται η βούληση για ανάπτυξη αυτόνομης ικανότητας λήψης αποφάσεων και διεξαγωγής επιχειρήσεων σε περίπτωση μη συμμετοχής του ΝΑΤΟ. Καθορίζονται για αυτό το λόγο συγκεκριμένες στρατιωτικές δυνατότητες δημιουργείται μια Ευρωπαϊκή Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης (ΕΔΤΑ)⁵⁸ και επιπλέον αποφασίζετε η συγκρότηση νέων μόνιμων πολιτικών και στρατιωτικών οργάνων.

Σε αυτό το κράτη μέλη δήλωσαν την «αποφασιστικότητα τους να εφοδιάσουν την ΕΕ με κατάλληλο δυναμικό, χωρίς περιττές αλληλοεπικαλύψεις, ώστε να μπορεί να αναλαμβάνει ολόκληρο το φάσμα των αποστολών τύπου Petersberg προς υποστήριξη της ΚΕΠΠΑ». Το δυναμικό αυτό θα επιτρέπει στους «15»⁵⁹ να «διεξάγουν αποτελεσματικές επιχειρήσεις υπό την ηγεσία της ΕΕ, καθώς και να διαδραματίζουν, για όσους συμμετέχουν, τον πλήρη ρόλο τους στις επιχειρήσεις του ΝΑΤΟ και στις επιχειρήσεις που εκτελούνται υπό την ηγεσία του ΝΑΤΟ».

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας στις 7-10 Δεκεμβρίου 2000, καθίσταται σαφές ότι η «συλλογική άμυνα» συνεχίζει να αποτελεί ευθύνη της Ατλαντικής Συμμαχίας και επιβεβαιώνεται ο σεβασμός των υποχρεώσεων των κρατών-μελών που είναι μέλη του ΝΑΤΟ και επιθυμούν να υλοποιήσουν την αμυντική τους πολιτική κάτω από την ομπρέλα του.

⁵⁸ European Rapid Reaction Force (ERRF) ή αλλιώς Headline Task Force (HTF). Όσον αφορά τις στρατιωτικές δυνατότητες, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι το Δεκέμβριο του 1999 καθόρισε το συνολικό στόχο: πρέπει η Ένωση να είναι σε θέση, το 2003, να μπορεί να αναπτύσσει, εντός προθεσμίας εξήντα ημερών και για τουλάχιστον ένα έτος, μια Ευρωπαϊκή Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης (ERRF) 60.000 στρατιωτών ικανών να εκτελούν όλες τις αποστολές του Petersberg. Υπογραμμίζεται ότι η πραγματοποίηση αυτού του στόχου δεν συνεπάγεται τη δημιουργία ευρωπαϊκού στρατού, διότι η ανάπτυξη εθνικών στρατευμάτων γίνεται με απόφαση των κρατών μελών.

⁵⁹ Το 1999 η Ε.Ε. είχε 15 κράτη.

Η Ένωση υλοποίησε προοδευτικά τη βούλησή της να αποκτήσει δυνατότητα αυτόνομης δράσης στη διαχείριση των διεθνών κρίσεων, εκεί που δεν έχει αναλάβει ρόλο το ίδιο το NATO, και πάντα στα πλαίσια του σεβασμού των αρχών του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και της αναγνώρισης των εξουσιών του Συμβουλίου Ασφάλειας του ΟΗΕ. Σκοπός της Ένωσης όσον αφορά τη διαχείριση κρίσεων είναι η χρησιμοποίηση όλου του φάσματος των μη στρατιωτικών μέσων που διαθέτει και συγχρόνως, η ετοιμότητά της να χρησιμοποιήσει στρατιωτική δύναμη όποτε χρειαστεί.

HEADLINE GOAL

Για την απόκτηση στρατιωτικών ικανοτήτων από την ΕΕ, τα κράτη μέλη καθόρισαν τον εξής πρωταρχικό στόχο (Headline Goal): τα κράτη μέλη, συνεργαζόμενα εθελοντικά σε επιχειρήσεις υπό την ηγεσία της ΕΕ, πρέπει να είναι σε θέση ως το 2003 να αναπτύσσουν εντός 60 ημερών και να υποστηρίζουν επί ένα τουλάχιστον έτος στρατιωτικές δυνάμεις μέχρι και 50,000-60,000 ανδρών, ικανών να εκτελούν το πλήρες φάσμα των αποστολών τύπου Petersberg. Οι δυνάμεις αυτές θα είναι στρατιωτικώς αυτόντες και θα διαθέτουν το απαιτούμενο δυναμικό διοίκησης, ελέγχου και συλλογής πληροφοριών, διοικητικής μέριμνας, άλλες υπηρεσίες υποστηρίξεως μάχης και, επιπλέον, ανάλογα με την περίπτωση, αεροπορικά και ναυτικά στοιχεία. Τα κράτη μέλη πρέπει να μπορούν να αναπτύσσουν πλήρως τις δυνάμεις αυτές στο επίπεδο αυτό εντός 60 ημερών, στο πλαίσιο δε αυτό, να μπορούν να παρέχουν μικρότερα στοιχεία ταχείας ανταπόκρισης με πολύ μεγάλη ετοιμότητα διάθεσης και ικανότητας ανάπτυξης. Τα κράτη μέλη πρέπει να μπορούν να διατηρούν την ανάπτυξη αυτή για ένα τουλάχιστον έτος. Προς τούτο, θα απαιτηθεί μια πρόσθετη εφεδρεία αναπτύξιμων μονάδων (και στοιχείων υποστηρίξεως), χαμηλότερης ετοιμότητας, προς αντικατάσταση των αρχικών δυνάμεων.

Σύμφωνα με τις αποφάσεις του Ελσίνκι, το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων, με τη συμμετοχή των Υπουργών Άμυνας, θα καταρτίσει τον πρωταρχικό στόχο και τους στόχους δυναμικού, θα εκπονήσει δε μέθοδο διαβούλευσης μέσω της οποίας θα είναι δυνατόν να τηρούνται και να διατηρούνται οι στόχοι αυτοί και μέσω της οποίας κάθε κράτος μέλος θα μπορεί να καθορίζει την εθνική συμβολή του η οποία αντικατοπτρίζει την πολιτική του βούληση και την προσήλωση του στους στόχους αυτούς.

Σύμφωνα με την απόφαση οι δυνάμεις που θα συγκροτηθούν θα είναι στρατιωτικώς αυτόντες και θα διαθέτουν το απαιτούμενο δυναμικό διοίκησης, ελέγχου και συλλογής πληροφοριών, διοικητικής μέριμνας, άλλες υπηρεσίες υποστήριξης και επιπλέον, ανάλογα με την περίπτωση, αεροπορικά και ναυτικά στοιχεία. Προς τούτο καθορίστηκε ότι θα απαιτηθούν 400 αεροσκάφη και 100 πλοία διαφόρων τύπων. Αυτή η **Ευρωπαϊκή Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης-European Rapid Reaction Force(ERRF)**-γνωστή επίσης και ως **Headline Task Force (HTF)**, δεν θα είναι ένας μόνιμος ευρωπαϊκός στρατός, αλλά, ουσιαστικά, ένας κατάλογος δυνάμεων που θα διατίθενται από τα κράτη για τις αποκαλούμενες αποστολές Πέτερσμπεργκ⁶⁰.

⁶⁰ Σχετικά με τους στόχους που επιδιώκονται με την συγκρότηση αυτών των δυνάμεων, στα αποτελέσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη Νίκαια καθορίζεται ότι «Εναντι των κρίσεων, η ιδιαιτερότητα της Ένωσης βασίζεται στην ικανότητα της να κινητοποιεί ένα ευρύ φάσμα μέσων και οργάνων, τόσο στρατιωτικών όσο και μη στρατιωτικών, τα οποία της δίδουν μια συνολική ικανότητα διαχείρισης των κρίσεων και πρόληψης

Η Διάσκεψη Δέσμευσης Δυνάμεων(Capabilities Commitment Conference)

Στις 21 Νοεμβρίου 2000, έλαβε χώρα στις Βρυξέλλες, σύνοδος για τον καθορισμό των συμμετοχών των κρατών μελών στην Ευρωδύναμη (Capabilities Commitment Conference). Για τη συγκρότηση της δύναμης συστήθηκε, στην έδρα της ΕΕ, ειδική Ομάδα Εργασίας και συντάχθηκε οι εξής τρεις κατάλογοι δυνάμεων:

Ø **HHC (Helsinki Headline Catalogue)**, που αναφέρεται στις συνεισφορές των κρατών μελών.

Ø **HPC (Helsinki Progress Catalogue)**, που αναφέρεται στις διαφορές που παρουσιάζονται μεταξύ των δυνάμεων που απαιτούνται για τη συγκρότηση της δύναμης και εκείνων που έχουν δηλωθεί από τα κράτη.

Ø **HFC (Helsinki Force Catalogue)**, που αναφέρεται στις συνεισφορές των τρίτων χωρών.

Από πλευράς Ελλάδος, ο τότε Υπουργός Εθνικής Αμύνης, Άκης Τσοχατζόπουλος, δήλωσε ότι η χώρα μας σε πρώτη φάση διαθέτει 3,500 στρατιώτες, 500 αξιωματικούς για το αρχηγείο του Σώματος, καθώς και 30 μαχητικά αεροσκάφη, 6 αναγνωριστικά (F-4), 4 C-130, 6 ελικόπτερα, 6 φρεγάτες, 5 βοηθητικά πλοία και ένα υποβρύχιο. Σε δεύτερη φάση πρόκειται να διαθέσει άλλη μια μηχανοκίνητη ταξιαρχία (3,500 άνδρες) ως εφεδρική δύναμη. «Η Ελλάδα ανταποκρίθηκε από τις πρώτες καθώς έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την κοινή πολιτική ασφαλείας. Θέλαμε να είμαστε στον πυρήνα της ευρωασφάλειας όπως εισήλθαμε και στον οικονομικό πυρήνα με την ένταξη μας στην ΟΝΕ» εξήγησε ο Υπουργός.⁶¹ Η συνεισφορά της Ελλάδας στον πρωταρχικό στόχο του Ελσίνκι όπως στο Παράρτημα «ΙΑ».

Τη δική της συνεισφορά στην υπόθεση της ευρωπαϊκής άμυνας κατέθεσε και η Κύπρος. Ο κύπριος Υπουργός Εθνικής Αμύνης, Σωκράτης Χάσικος, στην κοινή συνεδρίαση των Υπουργών Εθνικής Αμύνης της ΕΕ με τους ομολόγους τους από τις υποψήφιες προς ένταξη στην Ένωση χώρες, την Νορβηγία και την Ισλανδία, ανακοίνωσε ότι η Κύπρος θέτει στη διάθεση της ΕΕ για ειρηνευτικού χαρακτήρα αποστολές στην Ανατολική Μεσόγειο, ένα λόχο μεταφορών, με λογιστική υποστήριξη, ένα σύστημα αναγνώρισης και επιτήρησης μη επανδρωμένων αεροσκαφών καθώς και στοιχεία της υποδομής της σε στρατιωτικά αεροδρόμια, λιμάνια και δυνατότητες εναέριας και θαλάσσιας επιτήρησης. Σε δηλώσεις του προς τους δημοσιογράφους, ο Χάσικος χαρακτήρισε «κορυφαία και ιστορική» τη συνεδρίαση, ενώ τόνισε, ότι η κυπριακή συνεισφορά στην ΚΕΠΑΑ δεν περιλαμβάνει μάχιμες μονάδες και βαρύ στρατιωτικό υλικό αλλά αντίθετα περιορίζεται στην παροχή υπηρεσιών και μέσων υποστήριξης, καθώς στην

των συγκρούσεων για την εξυπηρέτηση των στόχων της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας». Επίσης, το Συμβούλιο, διευκρινίζοντας τις αποστολές των δυνάμεων, σημειώνει ότι «αναπτύσσοντας αυτήν την αυτόνομη ικανότητα λήψεων αποφάσεων και, όπου το NATO δεν εμπλέκεται το ίδιο, η Ευρωπαϊκή Ένωση, δρομολογώντας και διεξάγοντας στρατιωτικές επιχειρήσεις υπό την ηγεσία της, ως αντίδραση σε διεθνείς κρίσεις, θα είναι ικανή να εκπληρώσει το σύνολο των καθηκόντων του Πέτερσπεργκ, όπως καθορίζονται στη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση...»

⁶¹ Βλ. Καθημερινή, 21 Νοεμβρίου 2000, σ.12.

προσπάθεια ειρηνικής επίλυσης του Κυπριακού η ελληνοκυπριακή πλευρά έχει υποβάλλει νέα πρόταση για αποστρατιωτικοποίηση της Κύπρου.⁶²

Ο Έλληνας Υπουργός Αμύνης εξάλλου, τόνισε ότι «η συμμετοχή της Κύπρου αποτελεί και μήνυμα υποστήριξης της Ένωσης στον σταθεροποιητικό ρόλο της Κύπρου στην Ανατολική Μεσόγειο». Η έκφραση της αντίθεσης της Τουρκίας στο ρόλο αυτό, ήλθε με δήλωση του τούρκου Υπουργού Αμύνης Τσακμάκογλου στη Διάσκεψη Δέσμευσης Δυνάμεων ο οποίος έλαβε το λόγο για να δηλώσει ότι «θα ήθελε να εκφράσει τη διαφωνία του με τη συνεισφορά της κυπριακής δημοκρατίας». Όπως, όμως, σημείωσε ο Τσοχατζόπουλος, ο προεδρεύων της Διασκέψεως, Ρισάρ, κατέγραψε τη δυσφορία της Ευρώπης, σημειώνοντας ότι «δεν είναι εδώ ο χώρος για την επίλυση διμερών διαφωνιών ή διχογνωμιών: βρισκόμαστε εδώ για την ασφάλεια και την άμυνα της Ευρώπης, στην οποία συμβάλλουν όλες οι συνεισφορές των υποψηφίων προς ένταξη κρατών».⁶³

Την ίδια μέρα ο γερμανός καγκελλάριος, Γκέρχαρντ Σρέντερ, επεδίωξε, κατά τη διάρκεια της Κοινοβουλευτικής Συνόδου του NATO στο Βερολίνο (17-21 Νοεμβρίου 2000), να καθησυχάσει τις ΗΠΑ, υποστηρίζοντας ότι τα σχέδια για μια κοινή δύναμη ταχείας επέμβασης των ευρωπαϊών δεν έχουν στόχο την απαλλαγή τους από τους αμερικανούς αλλά την απαλλαγή των αμερικανών από περιττά βάρη. Η ΚΕΠΑΑ έχει στόχο να καταστήσει την Ευρώπη πιο αποτελεσματική και υπεύθυνη και θα λειτουργήσει ενισχυτικά και όχι ανταγωνιστικά προς το NATO, τόνισε ο Σρέντερ. Στην ίδια Σύνοδο, ο Γενικός Γραμματέας του NATO, λόρδος Τζορτζ Ρόμπερτσον, έδειξε να αποδέχεται την επιχειρηματολογία του Σρέντερ και εξέφρασε την πεποίθηση ότι η απόφαση της ΕΕ για τη σύσταση μιας δύναμης ταχείας επέμβασης θα αποβεί ωφέλιμη για την αποτελεσματικότητα του NATO. Υποσχέθηκε δε, ότι η Συμμαχία θα παράσχει κάθε δυνατή πολιτική αλλά και λογιστική υποστήριξη στο μεγάλο αυτό εγχείρημα.⁶⁴ Ο ίδιος απέρριψε τους φόβους περί της εξέλιξης της ευρωπαϊκής δύναμης ταχείας επέμβασης σε έναν στρατό που κάποια στιγμή θα περιθωριοποιήσει και τελικά θα καταστρέψει το NATO. «Ας είμαστε ρεαλιστές. Η συγχώνευση 15 στρατών σε έναν συμπαγή ευρωπαϊκό δεν πρόκειται να συμβεί. Έχουμε 42.000 στρατιώτες στο Κόσοβο από 38 χώρες, από τις ΗΠΑ έως τη Ρωσία, την Ιορδανία και την Ουκρανία, αλλά σε καμιά περίπτωση δεν συνθέτουν έναν ενιαίο στρατό», δήλωσε ο Ρόμπερτσον.⁶⁵

Η αντίδραση της Ρωσίας ήταν ουδέτερη. Ο Βλαντιμίρ Πούτιν, εξέφρασε την ελπίδα ότι η ευρωπαϊκή πρωτοβουλία θα αναπτυχθεί σε καθεστώς διαφάνειας, προσθέτοντας ότι η Ρωσία «ούτε θα την εμποδίσει ούτε θα την ενθαρρύνει».⁶⁶ Την ίδια ώρα ο συντηρητικός τύπος στη Βρετανία επιτέθηκε στην απόφαση της ΕΕ, με το επιχείρημα ότι αποδυναμώνεται το NATO και ότι δημιουργείται ένας ευρωπαϊκός στρατός. Κύριος εκφραστής των απόψεων αυτών ήταν η βαρώνη Θάτσερ, η οποία στην επέτειο της συμπλήρωσης δέκα χρόνων από την αποχώρησή της από τον πολιτικό στίβο, δήλωσε: «Εγώ προτιμώ το NATO και τη μεγάλη συμμαχία μεταξύ Βρετανίας, Ευρώπης και Αμερικής. Τα σχέδια της κυβέρνησης να συγκροτήσει ευρωπαϊκό στρατό είναι παντελώς στερημένα στρατιωτικής λογικής. Πρόκειται για μνημειώδη παραφροσύνη, η οποία θέτει σε

⁶² Βλ. Ελευθεροτυπία, 22 Νοεμβρίου 2000, σ.4.

⁶³ Βλ. Καθημερινή, 22 Νοεμβρίου 2000, σ.5.

⁶⁴ Βλ. Καθημερινή, 22 Νοεμβρίου 2000, σ.9.

⁶⁵ Βλ. Καθημερινή, 15 Νοεμβρίου 2000, σ.10.

⁶⁶ Βλ. Ελευθεροτυπία, 23 Νοεμβρίου 2000, σ.14.

κίνδυνο την ασφάλεια της χώρας προς χάριν της πολιτικής ματαιοδοξίας. Δεν ωφελεί ούτε τη Βρετανία, της οποίας οι στρατιωτικές δυνάμεις είναι ήδη επιβαρυνμένες πέραν της αντοχής τους, ούτε την Ευρώπη, της οποίας η ικανότητα συγκρότησης κοινού στρατού είναι ασθενέστερη από την ικανότητά της να αποκτήσει υγιές νόμισμα, ούτε το ΝΑΤΟ, που απειλείται με κατακερματισμό και καταστροφή».⁶⁷

Η παρέμβαση της πρώην Πρωθυπουργού έγινε σε πλήρη σύμπτωση με το κόμμα της και ασφαλώς οι Τόρις συμμερίζονται τις απόψεις αυτές. Ήδη ο αρχηγός τους, Γουίλιαμ Χέιγκ, διαβεβαίωσε τον βρετανικό λαό ότι «η επόμενη κυβέρνηση των Συντηρητικών θα αποσύρει τις βρετανικές δυνάμεις από το νέο ευρωπαϊκό στρατιωτικό σχήμα...Όλοι βλέπουμε καθαρά ότι πρόκειται περί πολιτικού σχεδίου, οι Γάλλοι το δηλώνουν χωρίς περιστροφές, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επίσης...Η ισορροπία του ΝΑΤΟ κινδυνεύει να διαταραχτεί από αυτήν την ανέντιμη στάση της βρετανικής κυβέρνησης».⁶⁸

Απαντώντας στους «ευρωσκεπτικιστές», ο Υπουργός Εξωτερικών της Βρετανίας, Ρόμπιν Κουκ, απέρριψε τους ισχυρισμούς τους ότι η χώρα του συμμετέχει σε έναν ευρωπαϊκό στρατό. «Ο πραγματικός στόχος είναι να εξασφαλισθεί η βελτίωση της δυνατότητας των ευρωπαϊκών χωρών να διεξάγουν ειρηνευτικές επιχειρήσεις ή ανθρωπιστική παρέμβαση. Δεν χρειάζεται να υπάρξει ευρω-στρατός. Όλες οι αποφάσεις για το κατά πόσο βρετανικές δυνάμεις θα λάβουν μέρος σε οποιαδήποτε επιχείρηση – και το πόσο θα συμβάλλουν – θα λαμβάνονται από τη βρετανική κυβέρνηση», είπε ο Κουκ.⁶⁹

Ο ίδιος ο Μπλερ εξάλλου δήλωσε ότι στον ευρωπαϊκό στρατό δεν πρόκειται να ενταχθούν βρετανικές στρατιωτικές μονάδες: «Σε καμιά περίπτωση δεν θα τεθούν βρετανοί στρατιώτες υπό τις διαταγές ξένης κυβέρνησης...Θα συμβάλλουμε και εμείς, όπως ακριβώς γίνεται με τις ειρηνευτικές αποστολές του ΟΗΕ, στις αποστολές του ΝΑΤΟ και της Κοινοπολιτείας...Αν προκύψει διαμάχη και ένοπλη αναμέτρηση, δεν θα υπάρξουν διαφοροποιήσεις στη στρατηγική της Βρετανίας...Αν βρεθούμε σε πόλεμο, θα πολεμήσουμε με το ΝΑΤΟ».⁷⁰

Η ανάλυση των αξιολογήσεων σχετικά με τη δυνατότητα επίτευξης τους Helsinki Headline Goal οδήγησε στη θέσπιση ενός **Σχεδίου Δράσης επί των Ευρωπαϊκών Δυνατοτήτων**(European Capabilities Action Plan-ECAP). Το Σχέδιο αυτό εγκρίθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάκεν, το Δεκέμβριο του 2001, και η υλοποίησή του ξεκίνησε το Φεβρουάριο του 2002, από την τότε ισπανική προεδρία.

Σκοπός του ECAP είναι ο εντοπισμός και η αξιολόγηση των ελλείψεων στις στρατιωτικές δυνατότητες μεταξύ των μελών της ΕΕ και η αναζήτηση λύσεων για την από κοινού αντιμετώπισή τους. Αυτό, γενικά, θα μπορούσε να επιτευχθεί με τον εξορθολογισμό των προσπαθειών των Κρατών Μελών στον τομέα της άμυνας και με την αύξηση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών και των διεθνών σχεδίων τους.

⁶⁷ Βλ. Καθημερινή, 23 Νοεμβρίου 2000, σ.10.

⁶⁸ Βλ. Βήμα, 23 Νοεμβρίου 2000, σ.Α10.

⁶⁹ Βλ. Ελευθεροτυπία, 20 Νοεμβρίου 2000, σ.23.

⁷⁰ Βλ. Βήμα, 23 Νοεμβρίου 2000, σ.Α10.

Στα πλαίσια του ECAP δημιουργήθηκαν 19 ομάδες εργασίας (panels), προκειμένου να επεξεργασθούν 25 αντικείμενα που αναφέρονται στις στρατιωτικές ελλείψεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ και οι οποίες θεωρούνται κρίσιμες για την επιχειρησιακή ικανότητα της νέας δύναμης. Το όλο θέμα παρακολουθείται και καθοδηγείται από την Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας και τη Στρατιωτική Επιτροπή, ενώ το Στρατιωτικό Επιτελείο επεξεργάζεται τα αντίστοιχα δεδομένα και τις εισηγήσεις των ομάδων εργασίας.

Οι ελλείψεις της ΕΕ σε στρατιωτικές δυνατότητες εντοπίστηκαν στα αντικείμενα που περιέχονται στον πίνακα που ακολουθεί και τα οποία αντιστοιχούν στις 19 ομάδες εργασίας:

1	Επιθετικά και άλλα μαχητικά ελικόπτερα
2	Προστασία από ΡΒΧΠ όπλα (NBC – nuclear, biological and chemical)
3	Μονάδες αναγνώρισης εξοπλισμένες με μη επανδρωμένα εναέρια οχήματα και μέσα αναγνώρισης και εντοπισμού στόχων (UAV/STA–unmanned aerial vehicle/surveillance and target acquisition)
4	Υγειονομική υποστήριξη μάχης (role 3 protection)
5	Αεροπορική ισχύς βασισόμενη σε αεροπλανοφόρα
6	Δυνάμεις ειδικών επιχειρήσεων
7	Καταστολή της εχθρικής αεράμυνας (SEAD)
8	Ανεφοδιασμός αεροσκαφών στον αέρα (AAR: air to air refueling).
9	Έρευνα και διάσωση μάχης (CSAR)
10	Κατευθυνόμενα πυρομαχικά ακριβείας
11	Μη επανδρωμένα εναέρια οχήματα (UAV) αναγνώρισης και μάχης.
12	Μέσα επικοινωνιών μάχης με δυνατότητα ανάπτυξης
13	Συλλογή στρατηγικών πληροφοριών
14	Έγκαιρη προειδοποίηση στρατηγικού επιπέδου
15	Επιχειρησιακά Στρατηγεία
16	Επιτήρηση και αναγνώριση θεάτρου επιχειρήσεων
17	Στρατηγικές αερομεταφορές
18	Στρατηγικές θαλάσσιες μεταφορές (Roll-On-Roll-Off)
19	Άμυνα έναντι τακτικών βαλλιστικών πυραύλων

Σχετικά με την απαιτούμενη Διοίκηση και Έλεγχο (Command and Control) των επιχειρήσεων προτείνονται:

- ∅ Υιοθέτηση όρων χρησιμοποιούμενων σε επιχειρήσεις NATO/PFP
- ∅ Χρησιμοποίηση του Δόγματος CJTF ως οδηγό σχεδίασης αφού αναβαθμίζει την Διαλειτουργικότητα και Ολοκλήρωση των διαφόρων Σχηματισμών μεταξύ NATO και Κρατών.
- ∅ Χρησιμοποίηση αναπτυσσομένων Δυνατοτήτων Επικοινωνίας (Deployable Communication Modules –DCM-) ως μέρος του Δόγματος CJTF.

∅ Η ύπαρξη συστήματος ελέγχου –Πληροφοριών (CIS) στο επίπεδο Μονοκλαδικής επιμέρους Διοικήσεως (Component Command) .

∅ Τα επίπεδα Διοικήσεως χωρίζονται σε τρία:

✓ Στρατηγικό (Strategic)⁷¹, όπου η πολιτική ηγεσία της Ε.Ε υπεύθυνη για τη λήψη των αποφάσεων υποβοηθούμενη από σχετικούς επιτελείς αφού πρώτα καθορίσει του Στρατηγικούς Στόχους και τους Αντικειμενικούς Σκοπούς παρέχει τον πολιτικό έλεγχο και τη στρατηγική κατεύθυνση στο επιτελείο (Operation HQ). Το επιτελείο με τη σειρά του παρέχει στρατιωτική στρατηγική διοίκηση και έλεγχο.

✓ Επιχειρησιακό (Operational), το επίπεδο διοικήσεως που Διοικεί τις Επιχειρήσεις μέσω του Στρατηγείου Διοικήσεως Δυνάμεων (HQ Force Commander).

✓ Τακτικό (Tactical), στο τακτικό επίπεδο, οι δυνάμεις αναπτύσσονται για τη διεξαγωγή των έργων και την επίτευξη των Στρατιωτικών Αντικειμενικών Σκοπών. Οι Μονοκλαδικές Διοικήσεις (Component Commands) ευρίσκονται στο επίπεδο αυτό καθώς και τα περαιτέρω υφιστάμενα Στρατηγεία.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ – ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

∅ Η μεγάλη τεχνολογική απόσταση μεταξύ Ευρωπαίων και ΗΠΑ στον τομέα της Αμυντικής Βιομηχανίας εμφανίσθηκε τόσο κατά την διάρκεια της Κρίσης στον Περσικό Κόλπο, όσο και κατά την διάρκεια των αεροπορικών επιχειρήσεων στην Βοσνία –Ερζεγοβίνη και στο Κοσσυφοπέδιο.

∅ Η σαφής αναφορά στον άρθρο J.7.1 της Αναθεωρημένης Συνθήκης της Ε.Ε (Συνθήκη του AMSTERDAM), καλούσε τα Κράτη –Μέλη της Ε.Ε να προχωρήσουν όπως αυτά κρίνουν καταλληλότερο, στη συνεργασία μεταξύ τους στο πεδίο των εξοπλισμών. Το ίδιο σε γενικές γραμμές τονίζονταν και στην πρώτη συνάντηση των Υπουργών Εθνικής Άμυνας των Κρατών Μελών της Ε.Ε στις αρχές Νοεμβρίου του 1998 στην Βιέννη⁷², όπου τονίζονταν ότι “Οι Αμυντικοί Προϋπολογισμοί των Ευρωπαίων Συμμάχων αντιστοιχούν στο 60% του αντίστοιχου αμυντικού προϋπολογισμού των ΗΠΑ”.

⁷¹ **Ο Διοικητής Επιχειρήσεων και το Στρατηγείο του (OPCOM, OHQ).** Τα υφιστάμενα Στρατηγεία σε οποιοδήποτε Κράτος –Μέλος της Ε.Ε καθώς και του NATO θα παρέχουν το πλαίσιο ενός Επιχειρησιακού Αρχηγείου με τα απαιτούμενα μέσα για Διοίκηση και Έλεγχο των Δυνάμεων υπό τις διαταγές του. Το Στρατηγείο θα είναι Πολυεθνικό και Μικτό (CJ)

Ο Διοικητής Δυνάμεως και το Στρατηγείο του (FCOM, FHQ). Θα βασίζεται στο Δόγμα του NATO CJTF και θα περιλαμβάνει όλα τα συμμετέχοντα κράτη. Θα είναι υπεύθυνος για σχεδίαση επιχειρησιακού επιπέδου. Συνήθως θα ευρίσκεται στο θέατρο Επιχειρήσεων.

Μονοκλαδικές Διοικήσεις (Component Commands). Συνήθως θα διακρίνονται σε Στρατιωτική Ναυτική και Αεροπορική Διοίκηση , χωρίς όμως να αποκλείεται και η ύπαρξη άλλων Διοικήσεων. Θα είναι δυνατόν να υφίσταται, ανάλογα με το είδος των επιχειρήσεων, Διοίκηση Δ. Μέρμνας, Επισκευών κλπ.

⁷²“Between Vision and Reality”, Simon Duke, European Institute of Public Administration 2000, σελ.123

∅ Οι Βασικοί Ευρωπαϊκοί Πολυεθνικοί θεσμοί για συνεργασία σε θέματα Αμυντικής Έρευνας είναι:⁷³

✓ Η Δυτικο-Ευρωπαϊκή Ομάδα Εξοπλισμών (WEAG) , που έχει ως σκοπό τη προώθηση της συνεργασίας σε θέματα Ευρωπαϊκών εξοπλισμών, στην οποία συμμετέχουν 19 Κράτη της ΔΕΕ.

✓ Ο Δυτικοευρωπαϊκός Οργανισμός Εξοπλισμών (WEAO) , που περιλαμβάνει 13 Κράτη και έχει ως στόχους αφενός μεν την παροχή του Νομικού πλαισίου για τις δραστηριότητες της Δυτικοευρωπαϊκής Ομάδας Εξοπλισμών και αφετέρου τη διαχείριση των δραστηριοτήτων της WEAG σε τομείς Έρευνας και τεχνολογίας (Panel II της WEAO).

✓ Η Ομάδα των έξι Κρατών που έχουν υπογράψει Κοινή Δήλωση (Letter of Intent) σχετικά με τα μέτρα αναμόρφωσης της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Βιομηχανίας. Τα Κράτη που συμμετέχουν είναι : Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία, Σουηδία κα Μεγάλη Βρετανία.

✓ Ο Οργανισμός Κοινής Συνεργασίας Εξοπλισμών (Organization for Joint Armament Cooperation (OCCAR) , που αποτελείται από 4 Κράτη (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία και Μ. Βρετανία.) με σκοπό θέματα μελλοντικών εξοπλισμών.

✓ Προγράμματα της Ε.Ε που καλύπτουν θέματα έρευνας και τεχνολογίας των 15 Κρατών – Μελών.

✓ Η Ομάδα GARTEUR (Group for Aeronautical Research and Technology in Europe) με μέλη, τη Γαλλία , τη Γερμανία, την Ιταλία, την Ολλανδία, την Ισπανία, τη Σουηδία και τη Μ. Βρετανία.

∅ Τα Βασικά Προγράμματα στα πλαίσια της Συνεργασίας μέσα στον Δυτικό Ευρωπαϊκό Οργανισμό Εξοπλισμών (WEAO) είναι :

✓ Το πλαίσιο Συνεργασίας EUCLID (European Cooperation for the Long term in the field of Defense) και αφορά τη συνεργασία σε θέματα έρευνας και τεχνολογίας που έχουν χαρακτηριστεί ως κοινές Ευρωπαϊκές Περιοχές Προτεραιότητας (Common European Priority Areas). Έως τώρα έχουν ολοκληρωθεί περίπου 100 Προγράμματα Έρευνας και Τεχνολογίας στις 13 Περιοχές Προτεραιότητας, που μεταξύ άλλων είναι : Modern Radar Technology, Advance Information Systems and Communications, Satellite Surveillance & Military Space Technology, Underwater Technology, Missile, UAV and Robotic Technology. Το Πρόγραμμα πάσχει από δύο προβλήματα: Στη Σύμμετρη Πρόοδο των Ερευνών μεταξύ των Κρατών που συμμετέχουν στα προγράμματα και στην πληρωμή των απαιτούμενων χρηματοδοτήσεων των προγραμμάτων. Παρόλα αυτά, μέσα στο πρώτο ήμισυ του 2000 το Τμήμα Ερευνών του Οργανισμού υπέγραψε επτά Συμφωνίες με Ευρωπαϊκές Εταιρείες συνολικής αξίας περίπου 12,5 εκατ. Ευρώ. Το πλαίσιο συνεργασίας EUCLID αναμένεται να εξελιχθεί σε πλαίσιο EUROPA στα τέλη του 2000.

⁷³ “The gap in defense research and technology between Europe and the US”, WEU C/AP(00)59, 22/11/2000 σελ. 30

✓ Το πλαίσιο Συνεργασίας SOCRATE (System of Cooperation for Research and Technology in Europe), μέσω του οποίου άλλα κράτη που δεν ανήκουν στο Δυτικό Ευρωπαϊκό Οργανισμό Εξοπλισμών είναι δυνατόν να εμπλακούν στις δραστηριότητες έρευνας και τεχνολογίας του Οργανισμού.

✓ Το πλαίσιο Συνεργασίας THALES (Technology Arrangement for Laboratories for Defense European Science), μέσω του οποίου είναι δυνατή η συνεργασία μεταξύ ερευνητικών εργαστηρίων διαφόρων Κρατών.

✓ Το πλαίσιο Συνεργασίας (Memorandum of Understanding), για την αμοιβαία χρήση δυνατοτήτων διεξαγωγής ελέγχων και πειραμάτων μεταξύ των Κρατών.

∅ Στον τομέα της Συνεργασίας των έξι (6) Κρατών (Letter of Intent), καλύπτονται θέματα Security of Supply, Security of Classified Information, Defense Related R&T, Harmonization of Military Requirements και διάφορα άλλα.

∅ Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι ερευνητικές δραστηριότητες της Ε.Ε, με έμφαση σε θέματα Διπλής Τεχνολογίας (Dual Technology) τα οποία βοηθούν προς το στόχο της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Ερευνητικής Συνεργασίας. Το 5ο Πρωτόκολλο της Ε.Ε για την ανάπτυξη της Έρευνας και Τεχνολογίας που καλύπτει την περίοδο 1998-2002, έχει χρηματοδοτηθεί από 13,7 δισεκατομ. Ευρώ. Παρότι το όλο πρόγραμμα περιλαμβάνει θέματα έρευνας σε πολιτικό επίπεδο, εκτιμάται ότι το 25% της συνολικής χρηματοδότησης δίνει ώθηση σε θέματα Διπλής Τεχνολογίας, όπως θέματα πληροφορικής, Αεροδιαστημικής, Βιοτεχνολογίας κλπ.

∅ Δεδομένου ότι για να υπάρξει βελτίωση στις Δυνατότητες της Ε.Ε στον τομέα τα ασφάλειας και της άμυνας, απαιτείται η ύπαρξη βιομηχανικής βάσης που θα δώσει στα Κράτη-Μέλη τη δυνατότητα αναπτύξεως των αμυντικών τους δυνατοτήτων, παρουσιάσθηκαν μια σειρά από πρωτοβουλίες στην Ευρωπαϊκή Αμυντική Βιομηχανία όπως παρακάτω :

✓ Τον Ιούλιο του 1998 αποφασίσθηκε η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Αεροδιαστημικής και Αμυντικής εταιρείας (European Defense and Aerospace Company – EDAC⁷⁴-), μετά τη υπογραφή σχετικής συμφωνίας μεταξύ των Υπουργών Βιομηχανίας, με σκοπό την παραγωγή αεροσκαφών και Ε/Π πολιτικών και στρατιωτικών, καθώς και αεροδιαστημικών αμυντικών συστημάτων.

✓ Τον Ιούλιο του 2000 δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Αεροναυπηγική Εταιρεία Άμυνας και Διαστήματος (European Aeronautic and Defense and Space Company –EADS-), η οποία έχει ετήσια μικτά κέρδη περίπου \$22 δις, καταλαμβάνοντας την τρίτη θέση παγκοσμίως μετά την Boeing που έχει \$55 δις και τη Lockheed Martin που έχει \$28δις., ενώ βρίσκεται αμέσως μπροστά από την BAE Systems που έχει \$21 δις. Η Εταιρεία προήλθε μετά από συγχώνευση της Γερμανικής Daimler Chrysler Aerospace (DASA) της Γαλλίας

⁷⁴ “Η Ευρωπαϊκή Αμυντική Ταυτότητα στην Αυγή του 21^{ου} Αιώνα”, Ι. Παρίσης, Αθήνα 2000 σελ. 46

Aerospatiale –Matra και της Ισπανικής CASA και από τον Απρίλιο του 2000 συμμετέχει και η Ιταλική Alenia. Οι κυριότεροι τομείς δραστηριότητας της εταιρείας⁷⁵ είναι:

της AMC)

- A-400M Μεταφορικό Αφος (Airbus) (όπου κατέχει το 80%
- Μεταγωγικά Στρατιωτικά αεροσκάφη.
- Eurofighter, Tornado, (Στο Eurofighter συνεργάζονται οι EADS, BAEs, ALENIA)
- Αεροναυπηγική , Διάστημα και Άμυνα και Συστήματα Πολιτικής Χρήσεως.

✓ Το Ευρωπαϊκό Κ/Β Αέρος-Αέρος METEOR (BVRAAM) με συνεργασία τη BAE της Alenia, της EADS της SAAB Dynamics και της Boeing.

✓ Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα “EURISMUS” στο Τομέα των Μικρο-Ηλεκτρομηχανικών συστημάτων, όπου έχουν διατεθεί 200 εκατ. Ευρώ τα τελευταία 5 χρόνια.

✓ Το Ευρωπαϊκό σύστημα Δορυφορικής εύρεσης Στίγματος GALILEO που εξελίσσεται σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Εταιρεία Διαστήματος (European Space Agency –ESA), όπου συνεργάζονται τα 15 Κράτη –Μέλη της Ε.Ε, η Νορβηγία και η Ελβετία.

✓ Τα Ελικόπτερα NH-90 και EH-101 καθώς και τα Κ/Β Trigat και Aster.

✓ Η Προώθηση της ανάπτυξης του Κ/Β (Αέρος – Εδάφους) Storm-Shadow- Scalp EG (Cruise Missile) από Γαλλία και Μ. Βρετανία.

✓ Η συμφωνία για προώθηση Κοινού Δορυφορικού Σχεδίου Επιτηρήσεως (Joint Satellite Surveillance Project) που υπογράφηκε τον Ιούνιο του 2000 μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας.

∅ Ιδιαίτερα σημαντικά βήματα για την προώθηση της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Βιομηχανίας ήταν οι συνεργασίες Ευρώπης και ΗΠΑ⁷⁶ καθώς και οι συγχωνεύσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά τα τελευταία χρόνια όπως :

✓ Η Συνεργασία EADS και Lockheed Martin για τα βλήματα Patriot PAC-3.

✓ Η Συνεργασία BGT (Γερμανική) και Raytheon για το Rolling Airframe Missile.

✓ Η Συνεργασία ΗΠΑ και Μ. Βρετανίας και σε μικρότερο βαθμό της Δανίας, Ολλανδίας και Νορβηγίας στο Joint Strike Fighter.

⁷⁵ “Military Balance 2000/2001” I.I.S.S., London, σελ 42

⁷⁶“Between Cooperation and Competition” Burkard Schmitt, Ιανουάριος 2001, σελ 121

✓ Η απορρόφηση της Tracor (US) από την GEC (M. Βρετανία) στον τομέα των ηλεκτρονικών.

✓ Η απορρόφηση των Τομέων Συστημάτων Ελέγχου και Ηλεκτρονικών Αεροδιαστημικής της Lockheed Martin από τη BAE.

✓ Η Υπογραφή συμφωνίας μεταξύ ΗΠΑ και Μ. Βρετανίας για τις αρχές συνεργασίας σε θέματα αμυντικών Υλικών και Βιομηχανίας τον Φεβρουάριο του 2000.

✓ Η προώθηση του Προγράμματος MEADS⁷⁷ (Medium Extended Air Defense System) για την κατασκευή κινητής συστοιχίας αντιμετώπισης βαλλιστικών πυραύλων, με τη συνεργασία ΗΠΑ-Γερμανίας – Ιταλίας.

✓ Η υιοθέτηση της πρωτοβουλίας Defense Trade Security Initiative (DTSI) που επιτρέπει την μεταφορά τεχνολογίας από τις ΗΠΑ στην Ευρώπη , παράλληλα με τη δυνατότητα ενίσχυσης της Ευρωπαϊκής Βιομηχανίας.

✓ Η Προώθηση μέσω του NATO του Οργανισμού έρευνας και τεχνολογίας (Research Technology Organization –RTO-), που υποστηρίζει την Πρωτοβουλία Αμυντικών Δυνατοτήτων (Defense Capability Initiative –DCI-) σε ιδιαίτερα ευαίσθητους τομείς για την Ε.Ε (Αποστολές τύπου “Petersberg”).

∅ Στο Συνημμένο Παράρτημα⁷⁸ “Ζ” παρουσιάζονται τα βασικότερα Προγράμματα Συνεργασίας στον τομέα των εξοπλισμών, από τα Ευρωπαϊκά Κράτη.

NATO και η σχέση του με την ΚΕΠΠΑ

Η σχέση NATO-ΕΕ είναι μια «ιδιόμορφη» σχέση. Μετά και την τελευταία διεύρυνσή τους, 21 από τις 27 χώρες-μέλη της ΕΕ ανήκουν στο NATO και αντιστρόφως. Επίσης, οι 23 από τις 26 χώρες-μέλη του NATO, ανήκουν στην ευρωπαϊκή ήπειρο (πλην ΗΠΑ, Καναδά και Τουρκία). Δηλαδή υπάρχουν 21 χώρες, οι οποίες ανήκουν ταυτόχρονα σε δύο διαφορετικούς οργανισμούς που άλλοτε αλληλοσυμπληρώνονται και άλλοτε «ανταγωνίζονται». Οι ίδιοι άνθρωποι τη μια μέρα κάθονται γύρω από το τραπέζι της ΕΕ και την άλλη μέρα γύρω από το τραπέζι του NATO.

Έτσι βλέπουμε σήμερα μια Ευρωπαϊκή Ένωση να προσπαθεί να ισορροπήσει ανάμεσα στην «αμερικανική» αντίληψη (που επιθυμεί κυρίαρχο ρόλο για το NATO, μια Βρετανία στο αμερικανικό στρατόπεδο και διμερή συμμαχίες με το σύνολο των πρώην ανατολικών κρατών και μελών πλέον της ΕΕ προς υποστήριξη των αμερικανικών επιλογών) και τη «σκληρή ευρωπαϊκή» αντίληψη ενός πυρήνα χωρών, δηλαδή της Γαλλίας και της Γερμανίας (που επιδιώκουν να διαδραματίσουν ηγετικό ρόλο στη νέα διευρυμένη Ένωση)⁷⁹.

⁷⁷ “The Gap in defense research and technology between Europe and the USA”, WEUC/AP (00)59, 23/11/00 σελ. 10-30

⁷⁸ “Between Vision and Reality” European institute for Public Administration, Simon Duke

⁷⁹ Ντάλης Σωτήρης, «Οι Διατλαντικές Σχέσεις Συνεργασία ή Ανταγωνισμός», Αθήνα: Παπαζήση, 2004, σελ. 327.

Η δημιουργία του NATO είναι αλήθεια αποτέλεσε, τον κυριότερο θεσμό μέσω του οποίου οι ΗΠΑ ανέπτυξαν την παγκόσμια στρατηγική τους στη διάρκεια του ψυχρού πολέμου, αλλά και μετά απ' αυτόν, δηλαδή με άλλα λόγια χρησιμοποίησαν και χρησιμοποιούν τη Συμμαχία σαν εργαλείο για τη νομιμοποίηση των ενεργειών τους στο διεθνές σύστημα και για την προάσπιση πρωτίστως των συμφερόντων τους.

Η σχέση ΕΕ-NATO θα μπορούσε εύκολα να χαρακτηριστεί σαν μια σχέση «αγάπης και μίσους» και όπως θα φανεί από την ανάλυση που θα ακολουθήσει, το NATO αποτελεί έναν από τους ανασταλτικούς παράγοντες στην όποια προσπάθεια της ΕΕ να αναπτύξει αυτόνομη άμυνα καθώς οι ευρωπαϊκές ένοπλες δυνάμεις της είναι – και μεσομακροπρόθεσμα θα συνεχίσουν να είναι- εξαρτημένες από τις υποδομές του.

Η ΕΕ μέσω της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΠΑ)⁸⁰ προσπαθεί να αναπτύξει αυτόνομη δράση και προς αυτή την κατεύθυνση έγιναν σημαντικά βήματα με την υπογραφή της Συνθήκης της Νίκαιας. Τη γενέθλια πράξη της διαχείρισης κρίσεων εκ μέρους της ΕΕ αποτελεί η «Έκθεση της Προεδρίας για την Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας» που υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας⁸¹. Σε αυτή την έκθεση συμπυκνώνονται όλες οι προσπάθειες που άρχισαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι και της Φέιρα. Ο σκοπός της ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΠΑ) είναι να δώσει στην ΕΕ τα μέσα προκειμένου «να διαδραματίσει πλήρως το ρόλο της στη διεθνή σκηνή και να αναλάβει τις ευθύνες της έναντι των κρίσεων»⁸².

Οι προσπάθειες αυτές υποστηρίχτηκαν και από το NATO τουλάχιστον ρητορικά⁸³ με τη Σύνοδο Κορυφής της Συμμαχίας στις Βρυξέλλες το 1994 όπου διατυπώθηκε η ανάγκη Ευρωπαϊκής Ταυτότητας Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΤΑΑ) και η ετοιμότητα ιδίως των ΗΠΑ να θέσουν τα μέσα και τις δυνατότητες του NATO στη διάθεση της Ευρώπης για επιχειρήσεις της ΔΕΕ. Όμως οι πρώτες ανησυχίες των ΗΠΑ εμφανίστηκαν με τη Σύνοδο Κορυφής της ΕΕ στην Κολωνία τον Ιούνιο 1999 όπου προτάθηκε μεν από τα κράτη μέλη να δοθεί στην ΕΕ αμυντικός χαρακτήρας χωρίς όμως να είναι διατεθειμένα να συνεισφέρουν συγκεκριμένα σε ανάλογη αύξηση των στρατιωτικών δυνατοτήτων της Ευρώπης. Η σχέση NATO - ΕΕ ενισχύθηκε περισσότερο με τη Σύνοδο Κορυφής του Ελσίνκι όπου εντάσσεται

⁸⁰ Η Συνθήκη της Νίκαιας παρέχει στην Ένωση μια κοινή πολιτική ασφαλείας και άμυνας (ΕΠΠΑ) η οποία περιλαμβάνει το σύνολο των θεμάτων που αφορούν την ασφάλειά της, συμπεριλαμβανομένου του προοδευτικού καθορισμού μιας κοινής αμυντικής πολιτικής (δηλαδή η ΕΠΠΑ αποτελεί τμήμα της ΚΕΠΠΑ).

⁸¹ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας (7-10/12/2000) Συμπεράσματα της Προεδρίας, παράρτημα VI, εισαγωγή.

⁸² Έκθεση της Νίκαιας, Εισαγωγή.

⁸³ Οι πρώτες προσπάθειες για την ΕΠΠΑ, δημιούργησαν πλήθος προβληματισμών για σχέσεις ΕΕ-NATO. Επικράτησε μια κατάσταση καχυποψίας, αντιθέσεων, ανησυχιών και αμφιβολιών. Όσοι συνηγορούν υπέρ μιας ευρύτερης και αποτελεσματικότερης ευρωπαϊκής ενοποίησης χαρακτήρισαν την ΕΠΠΑ ως αναγκαίο εργαλείο της Ευρώπης και ως ένα βήμα ουσιαστικής προσέγγισης μεταξύ των Κρατών-Μελών που θα δρούσε καταλυτικά στην προσπάθεια πολιτικής ενοποίησης. Οι Φιλονατοϊκοί, από την άλλη πλευρά, θεώρησαν την ΕΠΠΑ ως μια απειλή για την ενότητα της Συμμαχίας, έναν "Δούρειο Ίππο" ο οποίος θα υποβαθμίσει τον διατλαντικό δεσμό που προστάτησε τις Ευρωπαϊκές δημοκρατίες και εγγυήθηκε την ασφάλεια και την πρόοδο της Ευρώπης.

η ΚΕΠΠΑ στο πλαίσιο της Συμμαχίας και θέτονται συγκεκριμένοι στρατιωτικοί στόχοι. Από την άλλη ο ισχυρότερος εταίρος του ΝΑΤΟ, οι ΗΠΑ, σε κατά καιρούς δηλώσεις τους, δηλώνουν την «ανάγκη δημιουργίας μιας ισχυρότερης Ευρώπης που να μπορεί να δρα αποτελεσματικά μέσω της Συμμαχίας ή εάν δεν εμπλέκεται το ΝΑΤΟ μόνη της».

Από τις συνεχείς διακηρύξεις των ΗΠΑ διαφαινόταν η επιθυμία της να δει μια Ευρώπη που θα αποκτούσε ενιαία οντότητα, ισχυρή, σε βαθμό που να μπορεί να αναλάβει μαζί με τις ΗΠΑ το μέρος της ευθύνης που της αναλογεί για την άμυνα και τον παγκόσμιο έλεγχο των συγκρούσεων. Παράλληλα ο πόλεμος του Ιράκ βοήθησε να ενισχυθεί μια αυξανόμενη αντίληψη ότι οι Ευρωπαίοι επέστρεψαν στις υποθέσεις της παγκόσμιας ασφάλειας. Διαπιστώθηκαν μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ οι δυσκολίες εξεύρεσης ομοφωνίας σχετικά με τη συλλογική άμυνα αλλά και την ανάγκη συνεργασίας των συμμάχων του ΝΑΤΟ όσον αφορά την ασφάλεια. Η δυσκολία επίσης που αντιμετωπίζουν οι ΗΠΑ στα πλαίσια του ΝΑΤΟ, να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των σύγχρονων επιχειρήσεων, κάνει περισσότερο επιτακτική την ανάγκη συνεργασίας ΝΑΤΟ και ΚΕΠΠΑ της ΕΕ⁸⁴. Ωστόσο για το άμεσο μέλλον μόνο το ΝΑΤΟ μπορεί να προσφέρει τον σχεδιασμό και τη συνέχεια στην ένταση της αποστολής, για επιχειρήσεις στο αναδυόμενο πλαίσιο της ασφάλειας. Η ΕΕ επίσης δεν θα μπορεί να αγνοεί για πολύ ακόμη τις υποχρεώσεις της και ως η μεγαλύτερη δύναμη στην Ευρώπη θα πρέπει αναγκαστικά να λάβει μέρος στην εκτέλεση επιχειρήσεων.

Είναι πλέον εμφανές περισσότερο από ποτέ άλλοτε ότι η συνεργασία ΕΕ και ΝΑΤΟ είναι μονόδρομος και απαιτείται μια νέα διατλαντική συμφωνία ασφαλείας για την επιτυχία αυτού του σκοπού. Η ΚΕΠΠΑ και το ΝΑΤΟ προσφέρουν ξεχωριστές και συμπληρωματικές συνεισφορές στη διαχείριση κρίσεων. Επιπλέον η πολιτική αυτονομία στη λήψη των αποφάσεων στους δύο αυτούς οργανισμούς ενισχύει τη νομιμότητά τους. Κανένα κράτος ή κάποιος θεσμός από μόνος του δεν είναι σε θέση να διαχειριστεί τέτοιες καταστάσεις. Η ΕΕ με την ΚΕΠΠΑ έχει να επιδείξει εξαιρετικό έργο στο συντονισμό διαφόρων δράσεων και κινείται πιο αποτελεσματικά στην στρατιωτική πλευρά της επιχειρησιακής έντασης.

Ωστόσο η επιχείρηση Artemis στην Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό έγινε με τη συμμετοχή της Γαλλίας μόνο και ήταν επιτυχής προς μεγάλη ικανοποίηση της ΕΕ. Εάν όμως στην παραπάνω επιχείρηση υπήρχε συνεργασία ΝΑΤΟ-ΚΕΠΠΑ τα αποτελέσματα θα ήταν καλύτερα καθώς μια τέτοια δύναμη θα χρησιμοποιούσε τις διαθέσιμες δυνατότητες του ΝΑΤΟ και θα είχε ενισχυθεί καλύτερα. Η ΚΕΠΠΑ προς το παρόν δεν είναι ικανή να αποστείλει μια δύναμη 60000 ανδρών (όπως προβλέπεται από τα καθήκοντα του Petersberg) οπουδήποτε εκτός της ηπείρου.

⁸⁴ Από την στιγμή που η ευρωπαϊκή αμυντική συνεργασία μπήκε σε δυναμική πορεία, η αντίδραση των ΗΠΑ, ήταν άμεση και ουσιαστική. Η Ουάσιγκτον φαινομενικά υποστηρίζει την διαδικασία, υπό τρεις προϋποθέσεις (καλούμενη πολιτική των τριών D):

- **No duplication**, την αποφυγή δημιουργίας δυνάμεων και απόκτησης μέσων, επιπλέον των υπαρχόντων εθνικών ή νατοϊκών.
- **No decoupling**, την αποφυγή αποδέσμευσης της ΕΠΑΑ από το ΝΑΤΟ
- **No discrimination**, τον μη αποκλεισμό των ευρωπαϊκών μελών του ΝΑΤΟ, μη μελών της ΕΕ, από την διαδικασία διαμόρφωσης της ΕΠΑΑ και την πλήρη και ισότιμη συμμετοχή τους στις επιχειρήσεις διαχειρίσεως κρίσεων της ΕΕ.

Οι κινήσεις και πρωτοβουλίες της ΚΕΠΠΑ φαίνεται ότι είναι καλύτερο να σχεδιάζονται από κοινού με το ΝΑΤΟ γιατί έτσι διασφαλίζεται πολύ μεγαλύτερη και ταχύτερη πρόσβαση στην εκτέλεση των επιχειρήσεων. Η βιασύνη της ΚΕΠΠΑ να επιδείξει τις ευρωπαϊκές δυνατότητες σε απομακρυσμένα και επικίνδυνα μέρη χωρίς την προσφυγή στις δυνάμεις του ΝΑΤΟ μπορεί να έχει δυσμενή αποτελέσματα. Παρόλα αυτά οι συναντήσεις ΚΕΠΠΑ και ΝΑΤΟ από τη μία επιδιώκονται με τη συνεργασία των επιτροπών των δύο οργανισμών και από την άλλη μπλοκάρονται αποτελεσματικά από κράτη μέλη της ΕΕ για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους. Παράλληλα αντιδράσεις και προβλήματα στις σχέσεις ΕΕ και ΝΑΤΟ, υπάρχουν και από τρίτα ευρωπαϊκά κράτη μέλη του ΝΑΤΟ που επιδιώκουν τη συμμετοχής τους στη λήψη αποφάσεων στα πλαίσια της ΕΠΠΑ, με σκοπό να επηρεάσουν τις αποφάσεις της ΕΕ⁸⁵. Συνολικά υπάρχουν έξι ευρωπαϊκά κράτη-μέλη του ΝΑΤΟ με κυριότερο την Τουρκία για τα οποία δεν έχει καθοριστεί ακόμη παρά τις προσπάθειες της ΕΕ σταθερό πλαίσιο σχέσεων και λειτουργιών σε περίπτωση χρησιμοποίησης από την ΕΕ των μέσων και του δυναμικού της Συμμαχίας⁸⁶. Σ' αυτό τον τομέα η Ένωση πρέπει να επιδείξει μεγαλύτερη δραστηριότητα έτσι ώστε να εδραιωθεί ένα σταθερό πλαίσιο συνεργασίας με αυτά τα κράτη.

Μία ρεαλιστική άποψη είναι ότι αν η ΕΕ επιτύχει στον τομέα της ΚΕΠΑΑ, τότε η αλλαγή κέντρου βάρους στη Συμμαχία θεωρείται αναπόφευκτη. Η μελλοντική πρόκληση για τις ΗΠΑ και την Ευρώπη είναι να κατορθώσουν να επιλύσουν τα συγκεκριμένα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, κατά τρόπο ώστε να εξισορροπηθεί εκ νέου η σχέση τους, μακριά από την Ευρωπαϊκή εξάρτηση και την Αμερικανική κυριαρχία, σε μία σχεδόν ισότιμη συνεργασία. Η επίτευξη αυτού του σκοπού δεν θα είναι εύκολη. Για την Ευρώπη απαιτεί διάθεση περισσότερων πόρων και διεύρυνση του στρατηγικού οράματος. Για την Αμερική σημαίνει μοίρασμα όχι μόνο βαρών, αλλά ισχύος, ευθύνης και εξουσίας.

Αναμφίβολα, οι σχέσεις μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και μίας πραγματικά ίσης Ευρώπης θα είναι αρκετά διαφορετικές ποιοτικά από τις διατλαντικές σχέσεις που επικράτησαν κατά τις περασμένες δεκαετίες. Όπως είχε προβλέψει ο Κίσινγκερ στα μέσα της δεκαετίας του '60, παρότι τελικά μπορεί να αποδειχθεί πως άξιζε το τίμημα, οι ΗΠΑ θα χρειαστούν να αποδεχθούν μία εξισορροπημένη συνεργασία, αν η Ευρώπη επιτύχει μία πολιτική και νομισματική ενοποίηση. Ήταν λάθος, είπε ο Κίσινγκερ, να υποθέσουμε ότι «η Ευρώπη θα ενωθεί προκειμένου να μοιραστεί τις εξουσίες μας ή ότι θα ήταν ικανοποιημένη με έναν υποκατάστατο ρόλο μόλις θα έχει τα μέσα να υλοποιήσει τις απόψεις της. Το μεγαλύτερο κίνητρο της Ευρώπης ώστε να αναλάβει μεγαλύτερο συνεργατικό ρόλο στις υποθέσεις της Δύσης, θα ήταν η ικανοποίηση των δικών της διακριτικών σκοπών».⁸⁷

⁸⁵ Ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών Ισμαήλ Τζεμ, κατά τη Διάσκεψη Κορυφής του ΝΑΤΟ στην Ουάσιγκτον τον Απρίλιο του 1999, δήλωσε ότι «αν τα κράτη της ΕΕ θέλουν να καθιδρύνουν τη δική τους αμυντική οργάνωση, αυτό είναι δική τους υπόθεση. Όμως όταν θέλουν να χρησιμοποιήσουν τα μέσα του ΝΑΤΟ, τα μέλη του ΝΑΤΟ, περιλαμβανομένης και της Τουρκίας, πρέπει να συμμετέχουν σ' αυτό».

⁸⁶ Γ. Παπαστάμκος-Β. Γκίκας-Π. Λιάκουρας, «Εθνική και Ευρωπαϊκή Ασφάλεια και Διαχείριση Κρίσεων», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2002, σελ. 230-238.

⁸⁷ Χ. Κίσιντζερ, ΗΠΑ: Αυτοκρατορία ή ηγετική δύναμη;, Αθήνα: Λιβάνη, 1996

Σχέσεις με Διεθνείς Οργανισμούς και Διεθνές Δίκαιο

Θεωρείται απαραίτητο να αναφερθούμε εδώ στις σχέσεις της ΕΕ με τους διεθνείς οργανισμούς, ειδικότερα τον ΟΗΕ, αλλά και την στάση της απέναντι στο Διεθνές Δίκαιο. Εξετάζοντας αυτά τα θέματα, εύλογα το ενδιαφέρον μετακινείται και εστιάζεται στο ερώτημα “θεωρεί η Ένωση αναγκαία την ύπαρξη απόφασης των αρμοδίων διεθνών Οργανισμών (ΟΗΕ ή ΟΑΣΕ), ως προϋπόθεση για ανάληψη μιας επιχείρησης διαχείριση κρίσεων” ;

Όπως προκύπτει από το κείμενο της Συνθήκης, η ΕΕ αναγνωρίζει την πρωταρχική ευθύνη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Επίσης ένας από τους στόχους της ΚΕΠΠΑ, είναι η “διατήρηση της ειρήνης και η ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας, σύμφωνα με τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, καθώς και σύμφωνα με τις αρχές της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι και τους στόχους του Χάρτη των Παρισίων.” Προκειμένου η ΕΕ να αναλάβει μια επιχείρηση θέτει σαν προϋπόθεση, ή την ύπαρξη απόφασης Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, ή την πρόσκληση του ίδιου του κράτους, για περίπτωση κάποιας καταστροφής.

Όσον αφορά στο θέμα σεβασμού του Διεθνούς Δικαίου η ΕΕ το σέβεται και το αποδεικνύει στην πράξη, σε αντίθεση με τις ΗΠΑ.⁸⁸ Ο σταθεροποιητικός και πρωταγωνιστικός ρόλος τον οποίο επέλεξε η Ένωση να διαδραματίσει, την αναγκάζει να πρωτοστατήσει στην προώθηση και την ενίσχυση των διεθνών νομικών δεσμών, εξασφαλίζοντας έτσι ένα “σταθερό” διεθνές πολύ-πολικό σύστημα, άσχετα εάν αυτό, πιθανώς αυξήσει τις υπερατλαντικές εντάσεις.

Στην πράξη όπως αποδείχτηκε κατά τις κρίσεις στο Κοσσυφοπέδιο ή το Ιράκ, η ΕΕ επέδειξε σταθερή στάση υποστηρίζοντας τον ενεργό ρόλο του ΟΗΕ, καθώς και τις πρωτοβουλίες που αυτός ανέπτυξε, παρά την διαφοροποίηση ορισμένων Κρατών-Μελών που συντάχθηκαν με τις ΗΠΑ.

Η διαφοροποίηση αυτή, και ιδίως η τελευταία, προκάλεσε τριβή με τις ΗΠΑ και έθεσε τις διατλαντικές-νατοϊκές σχέσεις σε νέες βάσεις. Διαφορετική είναι επίσης η προσέγγιση της ΕΕ σχετικά με την ενδεχόμενη χρήση βίας για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και των λεγομένων κρατών ταραξιών. Αξία για την Ευρώπη έχει η συναίνεση, ο διάλογος, η διαπραγμάτευση, η πειθώ, η διπλωματία, η οικονομική βοήθεια, και τέλος ο σεβασμός του διεθνούς δικαίου.⁸⁹ Έμπρακτα αποδείχτηκε αυτό με την διαμεσολάβηση της Ένωσης που οδήγησε στην εκτόνωση της κρίσης για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν (Δεκ 2003).

Κάλυψη αμυντικών αναγκών από την ΚΕΠΠΑ

Οι επιχειρήσεις της ΕΕ στην πρώην Γιουγκοσλαβία και η μικρή αποτελεσματικότητά τους, αν συγκριθεί με τις επιχειρήσεις του ΝΑΤΟ στην περιοχή, κατέδειξαν πόσο μακριά βρίσκονται τα ευρωπαϊκά μέλη της Συμμαχίας από τη δυνατότητα να ενεργούν χωρίς την υποστήριξη των ΗΠΑ. Τα γεγονότα αυτά επέτρεψαν να προβληθεί ο κίνδυνος που εγκυμονούν οι τοπικές συγκρούσεις για τις γειτονικές χώρες και περιοχές, καθώς και για τη διεθνή ειρήνη, ασφάλεια και

⁸⁸ Α. ΚΙΝΤΗ “Η ΕΠΑΑ και η ασφάλεια της Ευρωατλαντική σχέση”, Εκδόσεις Παπαζήση, σ. 103

⁸⁹ Α. ΚΙΝΤΗ “Η ΕΠΑΑ και η ασφάλεια της Ευρωατλαντική σχέση” σ. 107

σταθερότητα. Ο κίνδυνος αυτός αντικατέστησε σε μεγάλο βαθμό τον κίνδυνο εδαφικής επίθεσης, που συνδέεται με την παραδοσιακή αντίληψη περί άμυνας. Από την άλλη πλευρά, η Ένωση πρέπει να προλαμβάνει και να αντιμετωπίζει διάφορες απειλές, όπως είναι η διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής, το λαθρεμπόριο όπλων και πυρηνικών υλικών, τα φονταμενταλιστικά ή εξτρεμιστικά κινήματα. Όλα αυτά είχαν ως συνέπεια τη μεταβολή των αμυντικών αναγκών της Ευρώπης. Έτσι η Ένωση αποφάσισε ότι έπρεπε να εφοδιαστεί με τα μέσα που θα της επέτρεπαν να αναλαμβάνει αυτόνομη δράση κατά τη διαχείριση των κρίσεων, ομοίως δε να παρεμβαίνει με σκοπό την πρόληψη των συγκρούσεων, προσπαθώντας να εξαλείψει τα αίτιά τους, και να ενεργεί με στόχο την ανασυγκρότηση και τη σταθερότητα, τομέα στον οποίο η Κοινότητα και τα κράτη μέλη της είχαν ήδη να επιδείξουν σημαντική δράση.

Εξάλλου, οι αντιδράσεις στις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 στις Ηνωμένες Πολιτείες και οι ακόλουθες ενέργειες για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, συμπεριλαμβανομένης της στήριξης του διεθνούς συνασπισμού, αποτελούν κεντρικά θέματα των εξωτερικών σχέσεων της Ένωσης. Η καταπολέμηση της τρομοκρατίας έχει αναχθεί σε κεντρικό πολιτικό στόχο της Ένωσης. Έχει εκπονηθεί ευρύ φάσμα νομοθετικών και επιχειρησιακών μέτρων μεταξύ άλλων για την αναχαίτιση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και την αντιμετώπιση απειλών χρησιμοποίησης βιολογικών και χημικών όπλων.

Ωστόσο η πραγματική δυνατότητα που μπορεί να αποδοθεί στην ΕΕ, αν και υψηλή, είναι μικρότερη από εκείνη που θα ανέμενε κανείς από την ποσότητα και ποιότητα των οπλικών συστημάτων και πολεμικών μέσων που μπορούν να παραβληθούν με τα αντίστοιχα συστήματα των ΗΠΑ. Οι ένοπλες δυνάμεις των χωρών αυτών, πέρα από τις εμφανείς διαφορές που υφίστανται μεταξύ τους, συνιστούν ομοιογενείς στρατιωτικές μηχανές, ενιαίες και ικανές να προσφέρουν υψηλό βαθμό αποτελεσματικότητας. Εάν όμως αθροίσουμε τις εθνικές δυνάμεις των χωρών της ΕΕ δημιουργείται ένα ετερογενές πολεμικό όργανο με μικρή συνοχή και με αναμενόμενο μικρό βαθμό αποτελεσματικότητας. Οι διαφορές των όπλων, η πολλαπλότητα των υλικών, η διαφορά στην οργάνωση και στις διαδικασίες χρησιμοποίησης, οδηγούν σε πολύ κατώτερη επιχειρησιακή ικανότητα από εκείνη που θεωρητικά θα μπορούσε να εξασφαλίσει.

Ένα άλλο πρόβλημα που εμφανίζεται στο εσωτερικό της ΕΕ είναι οι διαφορές που υφίστανται από πλευράς αμυντικής ικανότητας μεταξύ των κρατών μελών αλλά και των περιοχών που τη συγκροτούν. Οι τρεις μεγάλες στρατιωτικές δυνάμεις της Κοινότητας Γερμανία, Γαλλία και Ηνωμένο Βασίλειο συγκεντρώνουν το 70% της πολεμικής ισχύος της ΕΕ και έχουν να εξασφαλίσουν την άμυνα λιγότερο από του 50% του συνολικού πληθυσμού και του 30% του εδάφους. Οι υπόλοιπες χώρες συγκεντρώνουν μόνο το 30% της πολεμικής ισχύος της Ένωσης και σε αντίθεση έχουν να εξασφαλίσουν την άμυνα του 50% του πληθυσμού και 70% του εδάφους της⁹⁰. Μεγάλη όμως είναι και η ανισορροπία των αμυντικών δαπανών μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ και η υστέρηση της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Βιομηχανίας⁹¹.

⁹⁰ Ιωάννης Παρίσης «Η αμυντική αυτονομία της ενωμένης Ευρώπης», Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα, 2001 σελ 123.

⁹¹ Για να κατανοήσει κάποιος τη θέση της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Βιομηχανίας στο διεθνές περιβάλλον, είναι ενδιαφέρον να εξετάσει τα σχετικά στοιχεία. Ο αμυντικός προϋπολογισμός των ΗΠΑ για το 2002

Τα παραπάνω μας οδηγούν να συμπεράνουμε ότι η δράση της ΕΕ στα πλαίσια της ΚΕΠΠΑ αντιμετωπίζει πολλές δυσκολίες στην εφαρμογή οι οποίες οφείλονται σε πολλούς παράγοντες. Για να προσεγγίσουμε καλύτερα τις ανάγκες αμυντικής κάλυψης από την ΚΕΠΠΑ θα αναφερθούμε σε αυτές κάνοντας όμως διάκριση μεταξύ των αναγκών για τη συλλογική άμυνα και εκείνων για τις εθνικές ένοπλες δυνάμεις.

Ø Συλλογικές ανάγκες

Η βασική προϋπόθεση για την πρώτη κατηγορία δηλαδή τη συλλογική άμυνα είναι να υπάρξουν κοινές δράσεις με τη συμμετοχή όλων των εταίρων. Οι αυτόνομες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις θα έχουν ανάγκη δορυφορικής επιτήρησης και αναγνώρισης κάτι που δεν είναι βέβαιο ότι θα παρασχεθεί ελεύθερα από τις ΗΠΑ. Η βοήθεια εξάλλου των ΗΠΑ προς την ΕΕ εξαρτάται άμεσα και από τη στάση που θα τηρήσει το Ηνωμένο Βασίλειο που είναι η κύρια σύμμαχος τους στην Ευρώπη. Από την άλλη πλευρά το δορυφορικό σύστημα Helios που αναπτύσσει η ΕΕ., παρουσιάζει πολλά προβλήματα με κυριότερο το οικονομικό. Η ΕΕ γι' αυτό το λόγο θεωρείται απίθανο να μπορέσει να ανταγωνιστεί τις προσπάθειες των ΗΠΑ σ' αυτό τον τομέα τουλάχιστον στο προσεχές μέλλον. Οι προσπάθειες των κρατών της ΕΕ να αναπτύξουν ένα αξιόπιστο σύστημα διοικήσεως και ελέγχου, έχουν μέχρι στιγμής πενιχρά αποτελέσματα.

Οι ευρωπαϊκές χώρες για περισσότερο από 40 χρόνια οργάνωναν και εξοπλίζαν τις ένοπλες δυνάμεις τους για τη διεξαγωγή επιχειρήσεων στην περιοχή τους. Η μετακίνηση στρατιωτικών δυνάμεων σε μεγάλες αποστάσεις ήταν αποκλειστικό θέμα των ΗΠΑ. Ωστόσο, οι ταχύτατες αλλαγές που προέκυψαν στην παγκόσμια στρατηγική κατάσταση κατά την τελευταία δεκαετία δημιούργησαν ένα τελείως διαφορετικό σενάριο και σήμερα η ανάγκη ταχείας μεταφοράς δυνάμεων επέμβασης, ακόμη και «εκτός περιοχής», αποτελεί κοινό πρόβλημα των ευρωπαϊκών χωρών. Παρά τις προσπάθειες όμως αυτονόμησης των ευρωπαϊκών δυνάμεων, δεν είναι δυνατή ακόμη μια τέτοια λύση λόγω της εξάρτησης από τα μέσα μεταφοράς των ΗΠΑ. Οποιαδήποτε λύση προς αυτή την κατεύθυνση θα απαιτήσει σημαντικές δαπάνες για την προμήθεια ικανοποιητικού αριθμού μέσων εναέριας και θαλάσσιας μεταφοράς.

Ø Βελτίωση των εθνικών δυνατοτήτων

Σχετικά με τις εθνικές δυνατότητες, είναι προφανές ότι απαιτείται η ενίσχυσή τους, ώστε να συμβάλουν συνολικά στην ευρωπαϊκή ικανότητα στρατιωτικής αυτονομίας. Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες έχουν οργανώσει ή οργανώνουν Δυνάμεις Ταχείας Αντίδρασης, προκειμένου να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις είτε της εθνικής άμυνας είτε της συμμετοχής σε εκστρατευτικές δυνάμεις εκτός της χώρας. Ωστόσο, οι περισσότερες από τις χώρες αυτές

αντιπροσώπευε περίπου το 40% του συνολικού παγκοσμίου αμυντικού προϋπολογισμού. Ειδικότερα, ο αμυντικός προϋπολογισμός των ΗΠΑ αυξήθηκε κατά 48 δις δολάρια ΗΠΑ, συγκριτικά με το 2001, φτάνοντας σε ένα επίπεδο των 336 δις δολάρια. Τα κράτη μέλη της Ε.Ε. είχαν για το 2002 έναν αμυντικό προϋπολογισμό ύψους 118 δις δολάρια, συνολικά. Το 2001, οι αμυντικές δαπάνες των ΗΠΑ ήταν περίπου 284 δις δολάρια, ενώ το αντίστοιχο ποσό για το σύνολο των κρατών μελών της Ε.Ε. ήταν 116 δις δολάρια. Άρα υπήρξε μια αύξηση 18,3% του αμυντικού προϋπολογισμού των ΗΠΑ ενώ στην Ευρώπη η αύξηση ήταν μόνο 1,7%.

παρουσιάζουν σοβαρές ελλείψεις που οφείλονται κυρίως στις περιορισμένες αμυντικές δαπάνες.

Για να καταστεί επομένως δυνατή η χρησιμοποίηση των δυνάμεων των κρατών-μελών, θα πρέπει το κάθε κράτος που συνεισφέρει δυνάμεις για αποστολές Πέτερσμπεργκ να καθορίζει με σαφήνεια τον αριθμό των μονάδων, τα επίπεδα ετοιμότητάς τους, το ακριβές χρονικό διάστημα διάθεσης (δυνατότητας υποστήριξης) και τα επίπεδα εκπαίδευσης. Τα κράτη-μέλη επίσης της ΕΕ που δεν είναι μέλη της Ατλαντικής Συμμαχίας θα πρέπει να αναπτύξουν στενό δεσμό μεταξύ των εθνικών τους διαδικασιών αμυντικής σχεδίασης και εκείνων που αναπτύσσει η ΕΕ.

Σύγχρονες εξελίξεις στο θέμα της Πολιτικής Άμυνας

Τα τελευταία χρόνια ειδικά μετά το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001, υπάρχει έντονη κινητικότητα στο θέμα της πολιτικής άμυνας η μελλοντική πορεία της οποίας περιγράφεται από τις προτάσεις του Υπατου Εκπροσώπου της ΚΕΠΠΑ κ. Δρ. Solana στις 15 Οκτωβρίου 2002. Ο «κύριος ΚΕΠΠΑ» απευθυνόμενος στην Ομάδα Εξωτερικής Δράσης της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης, προέβη στις εξής προτάσεις :

Ø Εκπροσώπηση: Η εξωτερική εκπροσώπηση θα πρέπει να μεταβιβασθεί από το Συμβούλιο στον Υπατο Εκπρόσωπο, σε συνεργασία όπου χρειάζεται με τον αρμόδιο Επίτροπο.

Ø Πρωτοβουλία: Ο Υπατος Εκπρόσωπος θα πρέπει να έχει την εξουσία να υποβάλει προτάσεις με δική του πρωτοβουλία, ιδίως στα πλαίσια της διαχείρισης κρίσεων. Επιπλέον κρίνεται απαραίτητο να υποστηριχθεί η μεγαλύτερη προσφυγή σε κοινές προτάσεις του Υπατου Εκπροσώπου και της Επιτροπής.

Ø Προεδρία του Συμβουλίου: Απαιτείται η συνεχής προεδρία του Συμβουλίου Εξωτερικών Σχέσεων. Πολλοί από τους στόχους των παραπάνω προτάσεων θα μπορούσαν να επιτευχθούν εάν ο Υπατος Εκπρόσωπος διορισθεί ως μόνιμος πρόεδρος της σύνθεσης αυτής του Συμβουλίου. Αυτό θα απλούστευε σε μεγάλο βαθμό τις πρακτικές εκπροσώπησης προς τα έξω. Εξάλλου θα εξασφάλιζε de facto καλύτερο σχεδιασμό και πιο συνεπή προετοιμασία των πολιτικών πρωτοβουλιών, συμπεριλαμβανομένης της κινητοποίησης των μέσων και πόρων των κρατών μελών και της Επιτροπής.

Ø Ψηφοφορία: Ομοφωνία 25 (ή και περισσοτέρων) για κάθε ένα θέμα ΚΕΠΠΑ θα καταστήσει τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων πολύ δύσκολη. Η ΕΕ πρέπει να μελετήσει σοβαρά τη δυνατότητα διεύρυνσης των υφιστάμενων δυνατοτήτων ψήφου κατά πλειοψηφία λαμβάνοντας συγχρόνως υπόψη τα συμφέροντα και τις ειδικές καταστάσεις των κρατών μελών. Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να εξετάσει το θέμα της εποικοδομητικής αποχής⁹² και της ενισχυμένης συνεργασίας⁹³.

⁹² Άρθρο III-201 του Συντάγματος. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, το κράτος δεν υποχρεούται να εφαρμόσει την ευρωπαϊκή απόφαση, αλλά αποδέχεται ότι αυτή δεσμεύει την Ένωση.

⁹³ Άρθρο 43 του Συντάγματος. Η έγκριση για την καθιέρωση μιας ενισχυμένης συνεργασίας χορηγείται από το Συμβούλιο των Υπουργών ως έσχατη λύση, εφόσον διαπιστώνεται στα πλαίσια των εργασιών του ότι οι

Ø Διπλωματικοί πόροι. Η ρεαλιστική συγκέντρωση των πόρων θα επιτρέψει στην ΕΕ την εξεύρεση καλύτερων τρόπων χρησιμοποίησης των τεράστιων διαθέσιμων πόρων (εθνικά υπουργεία εξωτερικών, πρεσβείες των κρατών μελών, υπηρεσίες της Επιτροπής και αντιπροσωπίες) για την εξυπηρέτηση των συλλογικών στόχων της ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής. Η Πολιτική Μονάδα που έχει δημιουργηθεί απέδειξε ότι είναι χρήσιμο εργαλείο αλλά και βασική διασύνδεση ή γέφυρα ανάμεσα στα κράτη μέλη, το Συμβούλιο και τον Ύπατο Εκπρόσωπο. Η επαφή και συνεργασία εθνικών διπλωματών υψηλού επιπέδου, αποσπασμένων από τις πρωτεύουσές τους, με τους μόνιμους υπαλλήλους της Γραμματείας του Συμβουλίου και της Επιτροπής θα επιτρέψει ανεκτίμητη ανταλλαγή απόψεων και πληροφοριών. Μια τέτοια ρεαλιστική συγκέντρωση πόρων προσφέρει τη δυνατότητα ανάπτυξης ενός "ευρωπαϊκού υπουργείου εξωτερικών" σύμφωνα με τον ρυθμό και τον τρόπο που ταιριάζει στα κράτη μέλη.

Με συνάντηση επίσης στο Βερολίνο τον Σεπτέμβριο του 2003, ο Πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου Blair, ο Πρόεδρος της Γαλλίας Chirac και ο Καγκελάριος της Γερμανίας Schroder, περιέγραψαν σε αδρές γραμμές το πλαίσιο για έναν συμβιβασμό πάνω στην ευρωπαϊκή άμυνα, και στα τέλη Νοεμβρίου 2003 συμφωνήθηκαν τελικά οι λεπτομέρειες οι οποίες επικυρώθηκαν με τη Σύνοδο Κορυφής των Βρυξελλών στις 12 Δεκεμβρίου 2003. Η συμφωνία αυτή περιέχει τρεις βασικούς στόχους:

Ø Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα δημιουργήσει ένα μικρό πυρήνα από επιχειρησιακούς σχεδιαστές στο SHAPE, στο αρχηγείο σχεδιασμού του NATO που είναι κοντά στην Mons. Αποστολή του πυρήνα αυτού θα είναι το να διασφαλίσει μια ομαλή σχέση μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του NATO όταν η Ευρωπαϊκή Ένωση δανείζεται δυνάμεις από το NATO. Επίσης, θα υπάρξει μια καινούργια μονάδα σχεδιασμού με πολιτικο-στρατιωτικά στοιχεία για το στρατιωτικό επιτελείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο επί του παρόντος αποτελείται κυρίως από «σχεδιαστές στρατηγικής» (η αποστολή τους θα είναι να συμβουλεύουν τους υπουργούς εξωτερικών της ΕΕ σχετικά με τα επιχειρησιακά σχέδια που μπορεί να καταστρωθούν από το SHAPE ή από κάποιο εθνικό στρατιωτικό αρχηγείο). Η νέα μονάδα έχει σκοπό να βοηθήσει τον σχεδιασμό των πολιτικών επιχειρήσεων της ΕΕ όπως επίσης και των πολιτικών/ στρατιωτικών επιχειρήσεων. Συμφωνήθηκε επίσης ότι όταν η Ευρωπαϊκή Ένωση πραγματοποιεί μια αυτόνομη επιχείρηση της ΕΕ, κατά κανόνα την ευθύνη θα έχει ένα εθνικό αρχηγείο. Ωστόσο, αν υπάρχει ομόφωνη συμφωνία, η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να ζητήσει από το στρατιωτικό της επιτελείο να διαδραματίσει ένα ρόλο στην διεξαγωγή μιας αυτόνομης αποστολής, ειδικά εκεί όπου απαιτείται κοινή πολιτικο-στρατιωτική αντίδραση και δεν έχει προσδιοριστεί ένα εθνικό αρχηγείο. Θα χρειαστεί όμως να ενισχυθεί προηγουμένως για να είναι σε θέση να διαχειριστεί από μόνο του μια αποστολή.

Ø Η διακυβερνητική διάσκεψη θα πρέπει να βελτιώσει τα άρθρα της συνθήκης που αφορούν την «οργανωμένη συνεργασία», έτσι ώστε το σκεπτικό

στόχοι της δεν μπορούν να επιτευχθούν μέσα σε εύλογο χρόνο από την Ένωση στο σύνολό της, και υπό τον όρο ότι θα συγκεντρώνει τουλάχιστον οκτώ κράτη μέλη. Οι πράξεις που θεσπίζονται στα πλαίσια της ενισχυμένης συνεργασίας δεσμεύουν μόνο τα κράτη μέλη που συμμετέχουν σε αυτές.

της *avant-garde* ομάδας να γίνει η ενίσχυση των στρατιωτικών δυνατοτήτων. Ένα ξεχωριστό πρωτόκολλο θα περιγράφει το τι θα κάνει η οργανωμένη συνεργασία. Στην πράξη αυτό θα είναι για να δημιουργηθεί μια λέσχη ενίσχυσης δυνατοτήτων. Τα κριτήρια που θα απαιτούνται για να εισέλθει κάποιος στην λέσχη δεν θα είναι τόσο αυστηρά (για παράδειγμα τα ενδιαφερόμενα κράτη πρέπει να έχουν δυνάμεις που να είναι έτοιμες για δράση σε 5 με 30 ημέρες, οι οποίες θα πρέπει να μπορούν να διατηρηθούν σε μια αποστολή για 30 ημέρες ή και περισσότερες) κάτι που σημαίνει ότι αυτή η λέσχη δεν θα είναι «κλειστή». Παρότι θα υπάρξουν ουδέτερα κράτη ή άλλα που δεν ενδιαφέρονται για την προώθηση των δυνατοτήτων τους, εκτιμάται ότι σε αυτή την «ομάδα» που θα δημιουργηθεί θα θελήσουν να συμμετάσχουν τα περισσότερα κράτη μέλη. Στο προσχέδιο που συντάχθηκε, η οργανωμένη συνεργασία δεν θα περιλαμβάνει συμμετοχή σε στρατιωτικές επιχειρήσεις και επιπλέον δεν θα μπορεί μια μικρή ομάδα κρατών να εγκαθιδρύσει νέους θεσμούς ή αρχηγεία. Η θέση αυτή ικανοποιεί το Ηνωμένο Βασίλειο που βλέπει την συνεργασία αυτή να μην απειλεί την Ατλαντική Συμμαχία. Με τη διευθέτηση η οποία επετεύχθη το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για να είναι σε θέση να ενεργοποιεί την οργανωμένη συνεργασία θα πρέπει να έχει την ψήφο της πλειοψηφίας άρα και τη συναίνεση των περισσότερων κρατών μελών της ΕΕ.

Οι πρωτοβουλίες αυτές και η συμφωνία που επετεύχθη, δημιουργούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για τη συμμετοχή της Ένωσης μέσω της ΚΕΠΠΑ, κυρίως σε μη στρατιωτικές επιχειρήσεις. Η δυνατότητα της ΚΕΠΠΑ ωστόσο, να συμμετέχει σε στρατιωτικές επιχειρήσεις περιορίζεται τόσο από τη διαθεσιμότητα των μέσων και του προσωπικού όσο και από πλαίσιο συνεργασίας της με το ΝΑΤΟ το οποίο εξακολουθεί να αποτελεί το κύριο όργανο επέμβασης σε τέτοιου είδους επιχειρήσεις.

Από τις συνεισφορές των κρατών, τον Νοέμβριο 2000, συγκεντρώθηκε αριθμός 100.000 χερσαίων δυνάμεων, 400 πολεμικών αεροσκαφών και 100 πολεμικών πλοίων συνολικά, ενώ σε 10.000 άνδρες ανήλθαν οι συνεισφορές τρίτων χωρών. Ωστόσο αν και αριθμητικά έχει καλυφθεί ο αριθμός, υπάρχουν ακόμη ελλείψεις στους τομείς των μέσων και των συλλογικών δυνατοτήτων. Επιπλέον, παρόλο που θα έπρεπε να έχει ολοκληρωθεί η συγκρότησή της Δύναμης από το 2003, αριθμός μόνο μονάδων της έχει συγκροτηθεί, ενώ για τις υπόλοιπες προβλέπεται η συγκρότηση στο εγγύς μέλλον. Τα παραπάνω προβλήματα δεν την εμπόδισαν να αναλάβει το 2003 την πρώτη της επιχείρηση.

Θεσμικά, οι μονάδες της ERRF δεν αποτελούν μόνιμο στρατό, αλλά θα παραμένουν στις χώρες τους και σε εθνικό έλεγχο, μέχρι κάποιες από αυτές, ή όλες, να χρειαστούν και να κληθούν για κρίση ή άσκηση. Ωστόσο οι χώρες έχουν το δικαίωμα να έχουν τον τελευταίο λόγο συμμετοχής των δυνάμεών τους σε αποστολές.

Η χρηματοδότηση των στρατιωτικών επιχειρήσεων της ERRF και όλα τα συναφή λειτουργικά έξοδα της ΚΕΠΠΑ βαραίνουν αναλογικά τον προϋπολογισμό των κρατών, και όχι την ΕΕ, εκτός αν κάποιο κράτος με τη διαδικασία της εποικοδομητικής αποχής εξαιρεθεί.

Εκτός από εθνικές μονάδες, στην Ευρωπαϊκή Δύναμη Ταχείας Ανάπτυξης δύναται να διατεθούν πολυεθνικοί σχηματισμοί που έχουν συγκροτήσει ευρωπαϊκά κράτη, όπως αναλύονται στο Παράρτημα «Η».

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ

Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις που αναλαμβάνει η ΕΕ, σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής τους και τα μέσα που θα διατεθούν είναι δύο ειδών :

∅ **Αυτόνομες Επιχειρήσεις της ΕΕ (EU-led Autonomous Operations)**. Πρόκειται για επιχειρήσεις που γίνονται με μέσα εθνικά, μη ΝΑΤΟικά. Σε αυτές υπάρχει η αντίληψη του **κράτους πλαισίου**, δηλαδή της χώρας που έχει την ευθύνη της Διοικητικής Μέριμνας και των Ευκολιών Διοίκησης και Ελέγχου. Για την διεξαγωγή από την ΕΕ αυτόνομων επιχειρήσεων έχουν καθοριστεί, κατόπιν προσφοράς των μελών πέντε **Επιχειρησιακά Στρατηγεία (Operational Headquarters – OHQs)** :

- ✓ Hellenic OHQ – Λάρισα, ΕΛΛΑΣ
- ✓ Commando Operativo di Vertice Interforce-Rώμη, ΙΤΑΛΙΑ
- ✓ Joint Ops Command Bundeswehr – Potsdam, ΓΕΡΜΑΝΙΑ
- ✓ Parent Joint HQ – Northwood, ΒΡΕΤΑΝΙΑ
- ✓ Centre de Planification et de Conduit des Operations – Λυών,

ΓΑΛΛΙΑ

Για τις χώρες του ΝΑΤΟ που δεν ανήκουν στην ΕΕ, όπως η Τουρκία, υπάρχει δυνατότητα να προσκληθούν από το Συμβούλιο, κατά κρίση του και αν υπάρχει ομόφωνη απόφαση, για να συμμετέχουν στις επιχειρήσεις με διαβουλεύσεις και με στρατιωτικές δυνάμεις.

Μέχρι στιγμής η ΕΕ έχει εκτελέσει μία μόνο επιχείρηση τέτοιου τύπου, την επιχείρηση ARTEMIS στο Κογκό.

∅ **Επιχειρήσεις της ΕΕ με χρήση μέσων και δυνατοτήτων του ΝΑΤΟ (EU-led Operations with resource to NATO assets and Capabilities)**. Στις επιχειρήσεις αυτές, που έγιναν εφικτές με την υλοποίηση των ρυθμίσεων «Berlin plus» και τη συμφωνία ΕΕ – ΝΑΤΟ, το Μάρτιο 2003, ο Υποδιοικητής των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων του ΝΑΤΟ, DSACEUR, ο οποίος είναι Ευρωπαίος, αναλαμβάνει το ρόλο του Επιχειρησιακού Διοικητή με επιχειρησιακό Στρατηγείο το SHAPE στο Βέλγιο. Για την υποστήριξη του και την προετοιμασία των επιχειρήσεων υπάρχει πλέον στο SHAPE μόνιμος **Πυρήνας της ΕΕ (EU Cell)**.

Σχετικά με τη συμμετοχή τρίτων χωρών, υπάρχει πλήρης σεβασμός στην αυτονομία των “25” κατά τη λήψη αποφάσεων. Ωστόσο χώρες του ΝΑΤΟ που δεν είναι μέλη της ΕΕ, όπως η Τουρκία, συμμετέχουν αυτόματα στην επιχείρηση, εφόσον το επιθυμούν, τόσο στον επιχειρησιακό σχεδιασμό και στις διαβουλεύσεις, όσο και με δυνάμεις⁹⁴.

⁹⁴ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤ. : http://www.mfa.gr/greek/foreign_policy/eu/eu_relations/keppa_epaa/epaa.html

Μέχρι στιγμής η ΕΕ έχει εκτελέσει δύο επιχειρήσεις τέτοιου τύπου, τις CONCORDIA, στην ΠΓΔΜ και την ALTHEA, στην Βοσνία.

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΠΕΙΛΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Το παγκόσμιο περιβάλλον άλλαξε δραστικά μετά το πέρας του ψυχρού πολέμου. Η μετάπτωσή του από διπολικό σε μονοπολικό, με τις Ηνωμένες Πολιτείες να έχουν τον πρώτο ρόλο, δημιούργησε νέα δεδομένα και καινούργιες δυναμικές. Παλιές ισορροπίες άλλαξαν και μεγάλωσε ο ρόλος των μεσαίων και περιφερειακών δυνάμεων. Η Ευρώπη έπαψε να είναι πεδίο αντιπαράθεσης Μεγάλων Δυνάμεων και σταμάτησε να ζει πίσω από σύνορα και κάτω από την απειλή της εξωτερικής εισβολής. Το γεγονός αυτό, καθώς και η σημαντική της οικονομική και στρατιωτική δύναμη σε σχέση με τους γείτονές της, δημιούργησαν ένα υψηλό επίπεδο ασφάλειας, που είχε να γνωρίσει η Ευρώπη πολλούς αιώνες.

Ωστόσο, παρόλο που η εξωτερική απειλή έπαψε να είναι ουσιαστικά υπαρκτή, το επίπεδο ασφάλειας της Ευρώπης απειλείται. Αυτό συμβαίνει για τους εξής λόγους :

∅ Η ΕΕ δεν είναι αυτάρκης, αλλά η οικονομία της είναι εξαρτημένη ή συνδεδεμένη με αρκετές γειτονικές της περιοχές. Καταρχάς έχει ενεργειακή εξάρτηση από τον Περσικό Κόλπο, τη Ρωσία και τη Β. και Δ. Αφρική. Επιπλέον κάνει εισαγωγές πρώτων υλών από πολλές χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου και αντίστοιχα οι εξαγωγές προϊόντων της απλώνονται σε όλο τον κόσμο. Τα στοιχεία αυτά την κάνουν τρωτή.

∅ Οι περιοχές που γειτονεύει η ΕΕ, ειδικά μετά την τελευταία της διεύρυνση, χαρακτηρίζονται από αστάθεια και έλλειψη ασφάλειας. Η αστάθεια αυτή αν αγνοηθεί, θα μπορούσε να επεκταθεί και στο έδαφός της.

∅ Οι οικονομικές ανισότητες, τα τεράστια κοινωνικά προβλήματα που υπάρχουν σε τρίτες χώρες, η απειλή που φαντάζει για πολλούς η παγκοσμιοποίηση, με την οποία η ΕΕ μαζί με τις ΗΠΑ είναι συνδεδεμένες, και η σύγκρουση συμφερόντων, αν συνδυαστούν με τυφλό θρησκευτικό φανατισμό, μπορούν να οδηγήσουν σε έξαρση ασύμμετρων απειλών.

Έτσι η Ευρώπη έχει να αντιμετωπίσει νέες απειλές ασφάλειας, που είναι λιγότερο ευδιάκριτες και προβλέψιμες από το παρελθόν. Οι απειλές αυτές μάλιστα συνδέονται η μία με την άλλη. Οι κυριότερες από αυτές είναι⁹⁵ :

∅ **Η τρομοκρατία.** Τα τελευταία χρόνια έχει παγκόσμια εμβέλεια και συνδέεται με θρησκευτικό φανατισμό. Αποτελεί απειλή για τις ζωές, για την οικονομία αφού επιβάλλει μεγάλα έξοδα, για τον τρόπο ζωής και για την ασφάλεια που αισθάνεται ο κάθε πολίτης.

∅ **Η εξάπλωση των όπλων μαζικής καταστροφής.** Μπορεί να κλιμακώσει επικίνδυνα την κατάσταση στη διεθνή σκηνή, ειδικά εάν τα κράτη που τα αποκτήσουν δεν έχουν συνεπή και σταθεροποιητική πολιτική. Επιπλέον,

⁹⁵ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ WIKIPEDIA http://en.wikipedia.org/wiki/European_Security_and_Defence_Policy

μεγαλώνει ο κίνδυνος να πέσουν στα χέρια μίας τρομοκρατικής οργάνωσης με καταστροφικές συνέπειες.

∅ **Οργανωμένο έγκλημα.** Αποτελεί σοβαρή εσωτερική απειλή για την Ευρώπη, που αντιμετωπίζεται δύσκολα λόγω των τεράστιων οικονομικών συμφερόντων. Συχνά, έχει και εξωτερική διάσταση : διακίνηση ναρκωτικών, λαθρομεταναστών, γυναικών και όπλων, ενώ μπορεί να έχει σχέση και με την τρομοκρατία. Συνδέεται πολλές φορές με αποσαθρωμένα κράτη ή ασταθείς περιοχές, για παράδειγμα, το μεγαλύτερο μέρος της ηρωίνης παράγεται στο Αφγανιστάν και διανέμεται μέσω βαλκανικών εγκληματικών δικτύων.

∅ **Αποσάθρωση του κράτους.** Η κακή διακυβέρνηση, η διαφθορά, η κατάχρηση εξουσίας, η αδυναμία των θεσμών, η έλλειψη λογοδοσίας και οι εμφύλιες συγκρούσεις διαβρώνουν τα κράτη, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις οι κρατικοί θεσμοί καταρρέουν. Οι συνθήκες αυτές ευνοούν την τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα.

∅ **Περιφερειακές συγκρούσεις.** Οδηγούν σε εξτρεμισμό, τρομοκρατία, αποσάθρωση του κράτους και οργανωμένο έγκλημα.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΚΕΠΠΑ ΚΑΙ ΕΠΑΑ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσιάστηκε επανειλημμένως διχασμένη σε θέματα διεθνούς πολιτικής. Ο κύριος λόγος ήταν η έλλειψη μιας κοινής εκτίμησης της απειλής. Μια στρατηγική για την ασφάλεια αποτελεί εργαλείο πολιτικής το οποίο, ξεκινώντας από τις αξίες και τα συμφέροντα, περιγράφει τους μακροπρόθεσμους αντικειμενικούς στόχους, οι οποίοι πρέπει να επιτευχθούν, καθώς και τις βασικές κατηγορίες των οργάνων που θα χρησιμοποιηθούν για το σκοπό αυτό. Η στρατηγική αυτή λειτουργεί ως πλαίσιο για τη πολιτική που θα εφαρμόζεται μέρα με τη μέρα, μέσα σε ένα ταχέως εξελισσόμενο και ιδιαίτερα σύνθετο διεθνές περιβάλλον.

Αυτό το διεθνές περιβάλλον ήταν το σημείο εκκίνησης του γνωστού ως Κείμενου Σολάνα(Solana Document), το οποίο παρουσιάστηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης, στις 21 Ιουνίου 2003, με τίτλο «**Μια Ασφαλής Ευρώπη σε ένα Καλύτερο Κόσμο**». Το Κείμενο δίνει έμφαση στο γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι παράγων σε παγκόσμιο επίπεδο, που «πρέπει να είναι σε θέση να μοιραστεί την ευθύνη για την παγκόσμια ασφάλεια» τη στιγμή μάλιστα που ήδη κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών «ευρωπαϊκές δυνάμεις αναπτύσσονται εκτός Ευρώπης, με συχνότητα μεγαλύτερη από ότι στο παρελθόν». Το τελικό κείμενο του Σολάνα, για την Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας, εγκρίθηκε στο τελευταίο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών, στις 12 Δεκεμβρίου 2003.

Η εισαγωγή της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας (ΕΣΑ) υπογραμμίζει το γεγονός ότι η Ευρώπη, που δεν ήταν ποτέ έως τώρα τόσο ευημερούσα, ασφαλής και ελεύθερη, έχοντας στη διάθεση της ένα εύρος οργάνων, αποτελεί αναμφίβολα έναν «παγκόσμιο παίκτη». Επισημαίνεται, επίσης, ότι «η Ευρώπη θα πρέπει να είναι έτοιμη να μοιραστεί την ευθύνη της παγκόσμιας ασφάλειας και να κτίσει έναν καλύτερο κόσμο».

Η ΕΣΑ είναι οργανωμένη στη βάση τριών πυλώνων:

∅ Ο πρώτος, με τίτλο «**Νέες απειλές σε νέο περιβάλλον ασφαλείας**», αναφέρεται στις απειλές που αντιμετωπίζει η Ευρώπη μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Συγκεκριμένα, εστιάζει σε τρεις κύριες απειλές: διεθνής τρομοκρατία, διασπορά όπλων μαζικής καταστροφής και χώρες που συχνά συνεργάζονται με το οργανωμένο έγκλημα.

∅ Ο δεύτερος, με τίτλο «**Στρατηγικοί αντικειμενικοί σκοποί**», περιλαμβάνει τρεις στρατηγικούς αντικειμενικούς σκοπούς : επέκταση της «ζώνης ασφαλείας» γύρω από την Ευρώπη, προς την Ανατολή, το Νότο και πέραν αυτών, ενίσχυση της διεθνούς τάξης και ετοιμότητα για αντιμετώπιση νέων δυναμικών απειλών πριν από τη σύρραξη.

∅ Ο τρίτος, με τίτλο «**Επιπτώσεις πολιτικής για την Ευρώπη**» αναφέρεται στις επιπτώσεις πολιτικής για την ΕΕ από την εφαρμογή μιας στρατηγικής ασφάλειας και στους τρόπους υλοποίησης της στρατηγικής.

Παράλληλα με την υιοθέτηση της νέας **Στρατηγικής Ασφαλείας**, η ΕΕ καθορίζει τους στόχους της και τις προοπτικές της ΚΕΠΠΑ, που θα κινηθούν σε τρεις τομείς⁹⁶ :

∅ **Μέτρα για την αντιμετώπιση των απειλών.** Λόγω της ευέλικτης και απρόσμενης φύσης των απειλών, η αντιμετώπισή τους θα εστιάζεται κυρίως στην πρόληψη. Έτσι, κατά βάση, η πρώτη γραμμή άμυνας είναι στο εξωτερικό, στην πηγή της απειλής και πριν αυτή καταφέρει πλήγμα στην ασφάλεια της ΕΕ. Η ΕΕ έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει πλήθος μέτρων, στρατιωτικών ή μη, ως ακολούθως :

✓ Για τις περιφερειακές συγκρούσεις, διπλωματικά μέτρα, πολιτικές λύσεις, στρατιωτικά μέσα και αστυνόμευση, οικονομική βοήθεια.

✓ Για τα αποσαθρωμένα κράτη, οικονομική, αστυνομική, δικαστική βοήθεια και αποστολή στρατιωτικής δύναμης

✓ Για την τρομοκρατία, πολιτικές, οικονομικές και διπλωματικές πιέσεις σε κράτη που την ευνοούν, συνεργασία στη συλλογή πληροφοριών, αστυνομικά μέτρα, δικαστικά, στρατιωτικές επιχειρήσεις

✓ Για την εξάπλωση όπλων μαζικής καταστροφής, πολιτικές, διπλωματικές και οικονομικές πιέσεις στα κράτη και έλεγχοι εξαγωγών

✓ Για το οργανωμένο έγκλημα, αστυνόμευση και στήριξη αποσαθρωμένων κρατών στην προσπάθειά τους για αναδιοργάνωση.

∅ **Μέτρα οικοδόμησης ασφάλειας στις γειτονικές χώρες.** Η ένταξη των νέων χωρών στην ΕΕ, έφερε την ΕΕ κοντύτερα σε ασταθείς περιοχές. Στόχος της ΚΕΠΠΑ είναι η διαμόρφωση ενός δακτυλίου καλοκυβερνώνμενων χωρών, στα Βαλκάνια, στα ανατολικά και στα μεσογειακά σύνορα της ΕΕ. Έτσι η ΚΕΠΠΑ θα στραφεί προς τις παρακάτω κατευθύνσεις :

✓ Για τα Βαλκάνια, προσφορά Ευρωπαϊκής προοπτικής, που θα προσφέρει στ κράτη ένα στρατηγικό στόχο και κίνητρο για μεταρρυθμίσεις.

⁹⁶ EUROPEAN UNION : Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας .
<http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/031208ESSIIEEL.pdf>

✓ Για την περιοχή του Νοτίου Καυκάσου, ενεργότερη συμμετοχή στην επίλυση των προβλημάτων

✓ Για την Παλαιστίνη, συντονισμός προσπάθειών με ΗΠΑ και Ρωσία για δημιουργία δύο κρατών και τήρηση του οδικού χάρτη

✓ Για τη Μεσόγειο, οικονομική βοήθεια, συνεργασία και προσήλωση στη Διαδικασία της Βαρκελώνης

∅ **Μέτρα στήριξης της διεθνούς τάξης.** Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν :

✓ Ενίσχυση του ΟΗΕ, όχι μόνο λεκτικά αλλά και με επιχειρήσεις

✓ Στήριξη της διατλαντικής συμμαχίας και αναγνώριση της προσφοράς της όχι μόνο για την ΕΕ αλλά και παγκοσμίως

✓ Συνεργασία με περιφερειακές οργανώσεις, όπως ο ΟΑΣΕ, η Αφρικανική Ένωση κ.λ.π.

✓ Στήριξη υφισταμένων θεσμών Διεθνούς Δικαίου και νέων θεσμών, όπως το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο

✓ Διάδοση και στήριξη δημοκρατικών θεσμών, προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων και κοινωνικών μεταρρυθμίσεων στον κόσμο

✓ Πολιτικές πιέσεις σε κράτη παρειές να επανέλθουν στην διεθνή κοινότητα.

Η ΕΣΑ αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την κατανόηση των αποστολών των στρατιωτικών δυνάμεων της ΕΕ. Περιγράφει ένα σαφές στρατηγικό πλαίσιο, το οποίο είναι βέβαιο ότι εμπνέει τη διαμόρφωση κάθε ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας στα επόμενα χρόνια. Κατά συνέπεια, συγκεκριμένες στρατιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες θα αναλαμβάνονται πάντοτε σύμφωνα με την ΚΕΠΠΑ, θα βασίζονται επίσης στη γενική άποψη του παγκόσμιου ρόλου της ΕΕ που περιλαμβάνεται στην ΕΣΑ.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΚΕΠΠΑ ΚΑΙ ΕΠΑΑ - HEADLINE 2010

Το νέο διεθνές περιβάλλον ασφαλείας και οι απειλές έκαναν επιτακτική την αλλαγή του στρατιωτικού στόχου, headline goal, που είχε αποφασιστεί στο Ελσίνκι το 1999. Ο μέχρι τώρα μηχανισμός και η Ευρωπαϊκή Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης δεν ήταν από μόνα τους ικανά να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις και τις απειλές ασφαλείας και κυρίως να πετύχουν πρόληψη κρίσεων. Έγινε φανερή η ανάγκη μίας πιο ευέλικτης δομής δυνάμεων, με μικρές μονάδες σε άμεση ετοιμότητα και συνεχή λειτουργία οργάνων, που θα μπορούσαν άμεσα να σχεδιάσουν και διευθύνουν μία επιχείρηση.

Έτσι στη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις Βρυξέλες τον Μάιο 2004, καθορίστηκε ο νέος Γενικός Στρατιωτικός Στόχος, το **Headline Goal 2010**⁹⁷. Σύμφωνα με αυτόν τα κράτη δεσμεύτηκαν ότι μέχρι το 2010 θα είναι ικανά να αντιδράσουν με άμεση και αποφασιστική ενέργεια σε επιχειρήσεις διαχειρίσεις κρίσεων που προκύπτουν από την Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας. Έτσι θα αναπτύξουν νέες στρατιωτικές δυνατότητες, από τις οποίες οι κυριότερες είναι :

Ø **Οι Τακτικοί Σχηματισμοί Μάχης (EU Battle Groups)**⁹⁸. Πρόκειται για ταχύτατα αναπτυσσόμενες μονάδες για άμεση επέμβαση σε κρίσεις του διεθνούς περιβάλλοντος και μόνο για επιχειρήσεις που εμπίπτουν στον τομέα της ΕΠΑΑ. Θεωρείται η μικρότερη στρατιωτικά αυτόνομη μονάδα που μπορεί να αναπτυχθεί και διατηρηθεί στο θέατρο επιχειρήσεων. Ο καθένας σχηματισμός αποτελείται από 1500 στρατιώτες, συν την αναγκαία υποστήριξη τους. Πρέπει να είναι έτοιμος να αναπτυχθεί σε 5 με 10 ημέρες, να βρίσκεται στο θέατρο επιχειρήσεων σε 15 και να μπορεί να παραμείνει εκεί τουλάχιστον από 30 μέχρι 120 ημέρες. Δεν πρόκειται για μόνιμο στρατό της ΕΕ, αλλά για δυνάμεις που βρίσκονται στις χώρες τους, οι οποίες όταν κληθούν από την ΕΕ και τα κράτη συμφωνήσουν να τις αποστείλουν, περνούν στον επιχειρησιακό έλεγχο της.

Συγκριτικά με την Ευρωπαϊκή Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης, τα battle groups έχουν άλλη φιλοσοφία : η ταχύτητα ανάπτυξής τους και η επιχειρησιακή τους διάρκεια παραπέμπει σε δυνάμεις που προετοιμάζουν το έδαφος για την ανάπτυξη μίας πιο παραδοσιακής δύναμης, όπως η Ευρωπαϊκή Δύναμη Ταχείας Επέμβασης.

Σύμφωνα με τις δεσμεύσεις των κρατών θα δημιουργηθούν 15 battle groups, με δυνατότητες μεταφοράς, υποστήριξης και διοίκησης και ελέγχου, μέχρι το 2010, ενώ 6-7 από αυτά θα είναι έτοιμα ως το 2007. Τα μεγάλα κράτη, που είναι σε θέση να το κάνουν, θα δημιουργήσουν εθνικά battle groups, αλλά και θα λειτουργήσουν ως κράτος πλαίσιο για τη δημιουργία πολυεθνικών battle groups, στα οποία θα συμμετέχουν και τα μικρότερα. Έτσι εθνικά battle groups θα δημιουργήσουν οι Γαλλία, Βρετανία, Ιταλία και Ισπανία, ενώ ως κράτος πλαίσιο για πολυεθνικά battle groups θα λειτουργήσουν οι Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Πολωνία, Σουηδία, Ελλάδα,⁹⁹ Βρετανία και Τσεχία.

⁹⁷ Η Ελλάδα, μέσω του υπουργού Άμυνας, Σπήλιου Σπηλιωτόπουλου, επιβεβαίωσε τη συνεισφορά της, η οποία συνοψίζεται ως εξής: Πολιτική προστασία: 180 αστυνομικούς όλων των ειδικοτήτων, 20 στελέχη κράτους δικαίου (δικαστές κλπ), 6 στελέχη πολιτικής διοίκησης, 9 στελέχη υποστήριξης γραφείων των ειδικών εκπροσώπων της ΕΕ, 13 εμπειρογνώμονες, 78 μέλη συνεργείων, 13 στελέχη για τις αποστολές επιτήρησης. Σύνολο 319 άτομα. Στρατιωτική συμμετοχή: 1 λόχος πεζοναυτών, 1 αρματαγωγό και το Πολυεθνικό Συντονιστικό Κέντρο Στρατηγικών Θαλάσσιων Μεταφορών. Η χώρα μας από κοινού με την Ιταλία και Πορτογαλία δεσμεύθηκε να προσφέρει έναν Τακτικό Σχηματισμό Μάχης κατά το πρώτο εξάμηνο του 2006», *Ελευθεροτυπία*, 23 Νοεμβρίου 2004.

⁹⁸ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ WIKIPEDIA http://en.wikipedia.org/wiki/European_Union_battle_groups

⁹⁹ Κυρώθηκε από την Επιτροπή Ασφάλειας και Άμυνας της Βουλής η Τεχνική Συμφωνία για τη δημιουργία του Τακτικού Σχηματισμού Μάχης (Battlegroup) «Helbroc» με «έθνος-πλαίσιο» την Ελλάδα και την συμμετοχή επίσης δυνάμεων από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Κύπρο». Η Τεχνική Συμφωνία κυρώθηκε με ομοφωνία της Ν.Δ, του ΠΑΣΟΚ και του Συνασπισμού, ενώ διαφώνησε το ΚΚΕ. Ο τακτικός σχηματισμός μάχης «Helbroc» αποτελείται από 1.500 άνδρες περίπου. Τον επιχειρησιακό έλεγχο έχει η χώρα μας η οποία αναλαμβάνει και την εκπαίδευση των στελεχών του στο Πολυεθνικό Κέντρο στο Κιλκίς. Λεπτομέρειες για τον τακτικό Σχηματισμό Μάχης με χώρα πλαίσιο την Ελλάδα όπως στο **Παράρτημα «Θ»**

Σχετικά με τις δυνάμεις που διατίθενται, η Φινλανδία δεσμεύτηκε για δυνάμεις με δυνατότητες PBX, η Ελλάδα για ναυτικές δυνάμεις και η Λιθουανία για ειδικούς στον καθαρισμό ύδατος. Επιπλέον, το battle group της Ιταλίας, στο οποίο θα συμμετέχει και η Ελλάδα, βασίζεται και εκμεταλλεύεται την ήδη υπάρχουσα Ισπανο-Ιταλική Αμφίβια Δύναμη, μία πολυεθνική Δύναμη που είχε δημιουργηθεί το 1999.

Η συμμετοχή των Ευρωπαϊκών κρατών στα battle groups είναι σχεδόν καθολική. Οι μόνες χώρες που δεν συμμετέχουν μέχρι στιγμής είναι η Δανία, η Ιρλανδία, η Μάλτα και η Εσθονία, που συνεχίζει τις διαβουλεύσεις για τη συμμετοχή της στο Βαλτικό group. Από αυτές, η Ιρλανδία δήλωσε ότι είναι ανοιχτή για συμμετοχή. Πέραν των χωρών της ΕΕ, στο Βαλτικό battle group συμμετέχει και η Νορβηγία.

Ø **Η Ευρωπαϊκή Δύναμη Στρατιωτικής Αστυνομίας (European Gendarmerie Force)¹⁰⁰**. Αποτελεί προϊόν ενισχυμένης συνεργασίας μεταξύ Γαλλίας, Ιταλίας, Ισπανίας, Πορτογαλίας και Ολλανδίας. Σκοπός της η δημιουργία ειδικών ομάδων επέμβασης, της τάξεως των 800-900 ανδρών, με ετοιμότητα ανάληψης δράσης εντός 30 ημερών και δυνατότητα ενισχύσεων, αν απαιτηθεί, μέχρι 2300 ανδρών. Η δύναμη προβλέπεται να συγκροτηθεί εντός του 2006 και η έδρα της θα είναι στη Βισσέντα, Ιταλία. Είναι ανοιχτή στη μελλοντική συμμετοχή και άλλων χωρών.

Ø **Ναυτική Δύναμη** μέχρι της τάξεως του αεροπλανοφόρου με την αεροπορική του δύναμη και τα πλοία συνοδείας. Δεν έχουν καθοριστεί ακόμη λεπτομέρειες για τη σύνθεση της δύναμης και τις προσφορές των κρατών.

Ø **Επιχειρησιακά Στρατηγεία (Operational Headquarters – OHQs)**. Ο σκοπός τους είναι η εκτέλεση των επιχειρήσεων της ΕΕ που γίνονται με αυτόνομα μέσα. Αποφασίστηκε η συγκρότηση 5 στρατηγείων, κατόπιν προσφοράς των μελών, σε Γερμανία, Ελλάδα, Βρετανία, Γαλλία και Ιταλία. Ανάλογα με την επιχείρηση θα αποφασίζετε πιο είναι το κατάλληλο στρατηγείο που θα χρησιμοποιηθεί.

Ø **Ο Πολιτικο-Στρατιωτικός Πυρήνας του Στρατιωτικού Επιτελείου (Civ/Mil Cell)**. Είναι ήδη επιχειρησιακό. Έχει σκοπό να δώσει επιχειρησιακή ικανότητα στο Στρατηγικό Επιτελείο, το οποίο μέσω αυτού θα μπορεί να:

✓ Σχεδιάζει και συντονίζει αυτόνομες Ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, τόσο στρατιωτικές, όσο και μη στρατιωτικές

✓ Συνδράμει τα Επιχειρησιακά Στρατηγεία OHQs στην εκτέλεση αυτόνομων επιχειρήσεων της ΕΕ

✓ Διεξάγει αυτόνομες Ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, δημιουργώντας ένα ad hoc Επιχειρησιακό Κέντρο, αν αυτές δεν αναληφθούν από τα Επιχειρησιακά Στρατηγεία OHQs, ή αν πρόκειται για συνδυασμένες πολιτικές και στρατιωτικές επιχειρήσεις, σύμφωνα με τις αποφάσεις του Συμβουλίου.

¹⁰⁰ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑWIKIPEDIA http://en.wikipedia.org/wiki/European_Gendarmerie_Force

✓ Κάνει στρατηγική σχεδίαση και προετοιμάζει δόγματα και διαδικασίες.

∅ **Επιχειρησιακό Κέντρο (Operations Center).** Αναμένεται να οργανωθεί σύντομα στα πλαίσια του Στρατιωτικού Επιτελείου από τον Πολιτικο-Στρατιωτικό Πυρήνα. Θα ενεργοποιείται για να διεξάγονται επιχειρήσεις με ίδια μέσα από το Στρατιωτικό Επιτελείο. Θα δώσει τη δυνατότητα να εκτελούνται περισσότερες της μίας επιχειρήσεις.

∅ **Πυρήνας της ΕΕ στο SHAPE (EU Cell SHAPE).** Σε επιχειρήσεις της ΕΕ με μέσα του NATO, που διευθύνονται από το SHAPE, έχει σκοπό την υποστήριξη του DSACEUR. Σε περιόδους μη επιχειρήσεων έχει σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ ΕΕ και NATO. Αποτελείται από 5 αξιωματικούς και ένα βοηθό. Έχει ολοκληρωθεί η συγκρότησή του.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΔΕ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ “Ε”

ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε.

Οι επιδράσεις του νέου διεθνούς περιβάλλοντος.

Το διεθνές περιβάλλον επιδρά καθοριστικά στις όποιες αποφάσεις των ευρωπαϊκών κρατών πάνω σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και ιδίως σε θέματα ασφάλειας. Οποιαδήποτε εξέλιξη στους χώρους αυτούς σχετίζεται άμεσα με τις στρατηγικές επιλογές των κρατών μελών και των διάφορων διεθνών παραγόντων.

Έτσι και ο τερματισμός του ψυχρού πολέμου Ανατολής – Δύσης μετά τις διεθνείς ανακατατάξεις του 1988 – 1991 ήταν το γεγονός που σηματοδότησε την έναρξη διαδικασίας αλλαγών στους προσανατολισμούς και στις στρατηγικές των μεγάλων δυνάμεων. Την ίδια επίδραση άσκησε στους οργανισμούς στους οποίους οι μεγάλες δυνάμεις συμμετέχουν καθώς και στους άλλους συντελεστές του συστήματος. Το διεθνές σύστημα βρίσκεται έκτοτε σε μεταβατική φάση. Δηλαδή οι παγκόσμιες και περιφερειακές δομές καθώς και οι στρατηγικές των χωρών βρίσκονται υπό καθεστώς συνεχώς μεταλλαγής.

Στο μετα – ψυχροπολεμικό κόσμο οι ΗΠΑ αναδεικνύονται ως την μοναδική υπερδύναμη. Υπάρχουν όμως πολλές μεγάλες δυνάμεις που έχουν αρκετούς λόγους να περιορίσουν την ελευθερία κινήσεων των ΗΠΑ στην παγκόσμιο πολιτική. Συνεπώς, οι μεγάλες δυνάμεις εξακολουθούν να ανταγωνίζονται για τη δημιουργία σφαιρών επιρροής στην περιφέρεια, αλλά και να εστιάζουν τα ενδιαφέροντά τους σε θέματα γεωοικονομίας. Η κύρια απειλή διεξαγωγής Παγκοσμίου Πολέμου έχει υποχωρήσει σημαντικά. Εθνικοί, οικονομικοί, κοινωνικοί και περιβαλλοντολογικοί παράγοντες εξακολουθούν να προκαλούν αστάθεια και ενδεχομένως βία. Οι περιφερειακές συγκρούσεις, η διασπορά των όπλων μαζικής καταστροφής και ένας αριθμός μη παραδοσιακών, υπερεθνικών και απρόβλεπτων προκλήσεων ή κινδύνων παραμένουν ως κύριες απειλές για την ασφάλεια των κρατών.¹⁰¹

Στο ανωτέρω περιβάλλον, διάφοροι φυσικοί προσδιορισμοί χωρίζουν τα κράτη της Ευρώπης, όπως το μέγεθος, η Γαλλία, η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο είναι μεγάλες χώρες από πλευράς πληθυσμού¹⁰², έκτασης, αλλά κυρίως από πλευράς οικονομικής ευρωστίας. Διαθέτουν έτσι παγκόσμια προοπτική, ενδιαφέροντα και δυνατότητες. Αλλά και τα μικρότερα μέλη, υποχρεώνονται να αποκτήσουν μια όχι λιγότερο παγκόσμια προοπτική ως αποτέλεσμα των δυνάμεων της παγκοσμιοποίησης.

Η ιστορική κληρονομιά παίζει, επίσης, κάποιο ρόλο. Κάποιες χώρες εξαιτίας του παρελθόντος τους, ως παγκοσμίων δυνάμεων, συνηθίζουν να σκέπτονται σαν μεγάλες δυνάμεις τόσο πολιτικά όσο και γεωγραφικά.

¹⁰¹ βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΙΒ», Κύριες Απειλές για την Ασφάλεια.

¹⁰² Με πληθυσμό πάνω από 50 εκατομμύρια κατοίκους η καθεμία.

Υπάρχουν , επίσης, διαφορές στη στρατιωτική και πολιτική κατάσταση λόγω της διάθεσης ή μη πυρηνικών όπλων, της συμμετοχής στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ ως μόνιμα μέλη, και της συμμετοχής τους στην οικονομική Ομάδα των 8 (G8) που αποτελεί το ισχυρότερο μη στρατιωτικό φόρουμ¹⁰³.

Για να κατανοήσουμε την πραγματική μορφή του ευρωπαϊκού πολιτικού συστήματος στη συνέχεια, είναι σημαντικό, να αντιληφθούμε τους λόγους για τους οποίους τα μέλη τελικά επέλεξαν τη συνεργασία καθώς και τις υποβόσκουσες τάσεις οι οποίες θα μπορούσαν είτε να αναιρέσουν το συνεργατικό κεκτημένο είτε να επαναφέρουν τα διλήμματα ασφαλείας.

Προοπτικές της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης-Σύγχρονες τάσεις

Είναι προφανές ότι η Ευρώπη των «25» βρίσκεται σε ένα σταυροδρόμι και χρειάζεται ένα νέο πολιτικό σχέδιο που να απαντά στο ερώτημα ποια Ευρώπη θέλουμε να οικοδομήσουμε και ποια είναι τα βασικά ζητήματα που διακυβεύονται. Βρισκόμαστε στην αρχή μιας διαδικασίας η οποία προβλέπεται να είναι μακρόχρονη. Για πολλούς όμως, μετά την 3^η Οκτωβρίου 2005 όπου η ΕΕ αποφάσισε να ξεκινήσει ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Τουρκία, το παραπάνω ερώτημα δεν υφίσταται πλέον. Την ημερομηνία αυτή, η ΕΕ επέλεξε να γίνει μια πανευρωπαϊκή ένωση κρατών και όχι ένας μερικά ευρωπαϊκός υπερεθνικός οργανισμός. Για όσους επιμένουν στο όνειρο των Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης, η Δευτέρα 3 Οκτωβρίου ήταν μια μαύρη μέρα. Ένας απ' αυτούς, ο γάλλος Βαλερί Ζισκάρ ντ' Στεν, βασικός δημιουργός της Συνταγματικής Συνθήκης, ήταν απελπισμένος εκείνο το βράδυ¹⁰⁴.

Παρόλα αυτά, μετά από 60 περίπου χρόνια διαδρομής της ΕΕ στις διάφορες εκφάνσεις της, δύο είναι οι κυρίαρχες τάσεις που επικρατούν σήμερα στην ΕΕ όσον αφορά στην «σύλληψη» της πολιτικής ένωσης. Αφενός η διακυβερνητική προοπτική που επιδιώκει μια χαλαρή ένωση κρατών στα πλαίσια της διεθνούς συνεργασίας και αφετέρου η ομοσπονδιακή προοπτική που προϋποθέτει μεταβίβαση της εθνικής κυριαρχίας και παραπέμπει αβίαστα σε «Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης». Στην πρώτη περίπτωση, οι αποφάσεις λαμβάνονται σε διακυβερνητικό επίπεδο και δεν υπάρχει σοβαρή παραχώρηση της εθνικής κυριαρχίας σε υπερεθνικά όργανα. Στην δεύτερη περίπτωση αντίθετα, έχουμε την δημιουργία υπερεθνικών οργάνων και πλήρη υποταγή της εθνικής κυριαρχίας των κρατών στα ζητήματα «υψηλής πολιτικής», όπως την εξωτερική πολιτική και την πολιτική άμυνας και ασφάλειας. Υπάρχουν με άλλα λόγια αυτοί που προτιμούν την τακτική των μικρών βημάτων στην ΕΕ και την αποφυγή αλλαγών εκ βαθέων, που ενδεχομένως θα επιφέρουν ανεπιθύμητες ανακατατάξεις και αυτοί που τονίζουν ότι ήρθε πλέον η ώρα των μεγάλων αποφάσεων για τις χώρες της ΕΕ και ότι χρονοτριβές και υπεκφυγές μπορεί να αποβούν μοιραίες για την ΕΕ και για την ειρήνη στην Ευρώπη γενικότερα¹⁰⁵.

Υπάρχουν χώρες όπως η Ελλάδα που τάσσονται ανεπιφύλακτα υπέρ της πλήρους εμβάθυνσης της διαδικασίας ενοποίησης, αλλά υπάρχουν και άλλες

¹⁰³ βλ. Παρίσης Ι. Η Αμυντική Αυτονομία της Ενωμένης Ευρώπης, Προοπτικές & Προβληματισμοί Ίδρυμα Αμυντικών Αναλύσεων 2001, σελ 111-112.

¹⁰⁴ Timothy Garton Ash, «Ένα μεγάλο ευχαριστώ στην Τουρκία», Εφημερίδα Το Βήμα, 16 Οκτωβρίου 2005.

¹⁰⁵ Τσακαλογιάννης Πάνος, «Η Πολιτική Διάσταση της Ευρώπης», Αθήνα, :Παπαζήση, 1996, σελ 168.

μεταξύ των οποίων και η Ολλανδία, που είναι ανοικτή να συζητήσει για παράδειγμα την Νομισματική Ενοποίηση, αλλά όταν η συζήτηση πηγαίνει στα κρίσιμα θέματα της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας, θυμάται τον ατλαντικό προσανατολισμό της και μένει αμετακίνητη στην πολιτική ανάγκης ύπαρξης του NATO για την ευρωπαϊκή ασφάλεια. Οι λόγοι που μπορεί να υπάρχουν είναι πολλοί όπως, πολιτικοί, ιστορικοί (ο φόβος των ισχυρών γειτόνων), κοινωνικοί (σχέσεις της βασιλικής οικογένειάς της με αυτήν της Μ. Βρετανίας ή όπως αλλιώς λέγονται τα υπόγεια ρεύματα) κλπ.

Σαν πιο πρόσφατη εξέλιξη, τον Μάρτιο του 2006 εκδόθηκε από τον Βέλγο Πρωθυπουργό κ. Φέρχοφσταντ βιβλίο με τίτλο «Les Etats-Unis d' Europe» («Οι Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης»). Αυτό που προτείνει ο κ. Φέρχοφσταντ, θα το προσδιορίσαμε μέσω δύο ομόκεντρων κύκλων: ενός πολιτικού πυρήνα, των «Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης» αποτελούμενων από τον σκληρό πυρήνα της ζώνης του ευρώ, δηλ. τα ανήσυχα κράτη που επιθυμούν μια πιο κοινοτική πολιτικο-οικονομική στρατηγική με μεγαλύτερη συνοχή και μιας «Οργάνωσης Ευρωπαϊκών Κρατών», η οποία θα συσπειρώνεται γύρω από τον προαναφερόμενο πολιτικό πυρήνα. Αυτή η οργάνωση των ευρωπαϊκών κρατών θα έχει κύριο μέλημα τη διάχυση της σταθερότητας και της ειρήνης σε όλη την ευρωπαϊκή ήπειρο¹⁰⁶.

Αν κάποιος θέλει να κατανοήσει την πολιτικοστρατηγική δομή του ευρωπαϊκού χώρου σήμερα, δεν έχει παρά να ανασύρει στη μνήμη του την εικόνα της Ευρώπης, τόσο κατά τη διάρκεια της γερμανικής επανένωσης την περίοδο 1988-92, όσο και κατά τη διάρκεια της κρίσης του Ιράκ την άνοιξη του 2003. Τι παρατηρείται σ' αμφότερες τις περιπτώσεις; Πρώτον, ετερότητα στρατηγικών προσανατολισμών, δεύτερον, πολιτικές διαιρέσεις που έτεμναν την Ευρώπη καθέτως και εγκάρσιως, τρίτον, παντελή έλλειψη πολιτικής συνοχής ή στοιχειωδών συγκλίσεων όσον αφορά στα μεγάλα ζητήματα του κόσμου και τέταρτον, καιροσκοπικές θέσεις και στάσεις αυτών που συνέπραξαν με τις ΗΠΑ κατά την κρίση του Ιράκ όπως η Ισπανία και η Ιταλία, αλλά και άλλων που υιοθέτησαν στάση επιτήδειου ουδέτερου σχοινοβατώντας καιροσκοπικά¹⁰⁷.

Στην πορεία της προς την πολιτική ένωση, η Ευρώπη έχει να αντιμετωπίσει σήμερα και το πρόβλημα των συνεχών διευρύνσεων χωρίς προηγουμένως να έχει προηγηθεί η αναγκαία εμβάθυνση των θεσμών. Η δυσκολία των ευρωπαϊκών διευρύνσεων έγκειται στο ότι προσχωρούν στην Ένωση χώρες με μακράιωνη ιστορία και ισχυρή πολιτισμική ταυτότητα. Η δημιουργία λοιπόν μιας κοινής ευρωπαϊκής συνείδησης, που αποτελεί κεντρικό κομμάτι της διαδικασίας εμβάθυνσης μιας διεύρυνσης, είναι επίπονη. Εκτός από την αίσθηση της γεωγραφικής συνάφειας, μόνο το 38% των Ευρωπαίων πιστεύουν ότι μοιράζονται μια κοινή πολιτιστική ταυτότητα, 60% αισθάνονται ότι έχουν δεσμούς με την Ευρώπη, ενώ η εθνική ταυτότητα είναι εξαιρετικά ισχυρή σε όλα τα κράτη μέλη, λόγω ακριβώς της ισχυρής παρουσίας του έθνους-κράτους στην περιοχή¹⁰⁸. Και το

¹⁰⁶ Ντάλης Σ., «Το πολιτικό μανιφέστο του Γκυ Φέρχοφσταντ», Εφημερίδα Το Βήμα, 12 Μαρτίου 2006.

¹⁰⁷ Π. Ήφαιστος, περικοπή από άρθρο του στο internet, «Πολιτική Ένωση και παιδεία: κοινωνικές και πολιτικές προϋποθέσεις».

¹⁰⁸ Ντάλης Σωτήρης, «Οι Διατλαντικές Σχέσεις Συνεργασία ή Ανταγωνισμός», Αθήνα: Παπαζήση, 2004, σελ 211-212.

αποτέλεσμα αυτού; Όσο η Ευρώπη διευρύνεται γεωγραφικά, τόσο συρρικνώνεται πολιτικά.

Τέλος, η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση δεν είναι μόνο η κοινή πολιτική σε θέματα άμυνας, ασφάλειας και διπλωματίας. Πριν και πάνω απ' όλα για να υπάρξει υπερεθνικό ευρωπαϊκό κράτος που θα στηρίζεται σε στέρεα θεμέλια, θα πρέπει να υπάρξει η κοινωνική σύγκλιση. Κι' αυτό, γιατί η ιστορία έχει δείξει ότι κρατικά μορφώματα με εθνική ετερότητα, χωρίς την απαραίτητη κοινωνική συνοχή και σύμπνοια (π.χ. Γιουγκοσλαβία), αργά η γρήγορα, όταν οι διεθνείς συνθήκες το επιτρέψουν, καταρρέουν. Όπως χαρακτηριστικά λέει ο διεθνολόγος Edward Carr, «Οι διεθνείς κρίσεις προκαλούνται από την κατάρρευση των διεθνών ουτοπιστικών επικοδομημάτων». Στην παρούσα φάση, κοινωνική σύγκλιση στην Ευρώπη δεν υφίσταται καθώς οι ευρωπαίοι πολίτες πρώτα αισθάνονται Ιταλοί, Δανοί, Έλληνες κ.λ.π. και μετά ευρωπαίοι.

Στρατηγική των Μεγάλων Ευρωπαϊκών Δυνάμεων για ΕΕ-NATO

Μία βασική προϋπόθεση της παρούσας διατριβής είναι ότι οι τρεις Μεγάλες Ευρωπαϊκές Δυνάμεις Γαλλία, Γερμανία και Μεγ. Βρετανία θα συνεχίσουν να είναι οι κύριοι διαμορφωτές της «ευρωπαϊκής πολιτικής», ενώ οι υπόλοιπες χώρες θα συνεχίσουν να περιορίζονται σε δευτερεύοντα ρόλο. Άλλωστε οι επιλογές για την θεσμική και την πολιτική οικοδόμηση της Ευρώπης, ελήφθησαν με πρωτοβουλίες ηγετών των τριών αυτών κρατών και αποδείχθηκαν προσδιοριστικές της μορφής και του χαρακτήρα του εγχειρήματος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Επομένως θα ήταν πολύ χρήσιμη η διερεύνηση της στρατηγικής που ακολούθησαν και ακολουθούν αυτές οι χώρες στο θέμα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και του NATO, για να διαλευκανθεί σε τι τελικά αποσκοπεί η κάθε μία απ' αυτές. Έχουν τελικά κοινούς στόχους; Ας δούμε όμως επιγραμματικά τη στρατηγική της κάθε μίας.

Τα Θεμελιώδη Χαρακτηριστικά της Γαλλικής Αμυντικής Πολιτικής.

Το όραμα της Γαλλίας για την Ευρώπη συνίσταται στην συγκρότηση μίας ενιαίας και συνεκτικής ευρωπαϊκής πολιτικής οντότητας, η οποία θα λειτουργεί ως διακριτός στρατηγικός πόλος σε ένα πολυπολικό κόσμο, όπου τα λοιπά κέντρα εξουσίας θα είναι οι ΗΠΑ, η Ρωσία και η Κίνα¹⁰⁹. Η πραγμάτωση του οράματος αυτού προϋποθέτει αφ' ενός μεν την ολοκλήρωση της πορείας προς την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας, όπως αυτή καθορίζεται στις Συνθήκες της Ε.Ε., αφ' ετέρου δε την ανάπτυξη κοινής ευρωπαϊκής αμυντικής πολιτικής¹¹⁰. Σημαντικό δε μέρος της τελευταίας αποτελεί η απόκτηση εκ μέρους της Ευρώπης αυτόνομου πυρηνικού οπλοστασίου καθώς και συμβατικών στρατιωτικών δυνάμεων ικανών να καλύπτουν το σύνολο των αμυντικών αναγκών της¹¹¹. Η

¹⁰⁹ βλ. Dominique Moisi, "The Trouble with France" in Foreign Affairs, May –June 1998, σελ.97.

¹¹⁰ βλ. Hubert Vedrine, "France and Europe", "Limes", 10 July 1998, Internet,

www.ambafrance.org.uk/phtml?id=1549.

¹¹¹ Το 1995 ο Πρωθυπουργός της Γαλλίας Alain Juppe διετύπωσε την ιδέα της συλλογικής πυρηνικής αποτροπής (Concerted Deterrence), βάσει της οποίας μακροπροθέσμως η Γαλλία και η Μεγάλη Βρετανία θα συνεργασθούν με κράτη, όπως η Γερμανία και η Ισπανία, για τη δημιουργία ενός προτύπου πυρηνικής αποτροπής για λογαριασμό της Ε.Ε. Τα πυρηνικά όπλα θα παραμείνουν υπό τον έλεγχο των κρατών αλλά το δόγμα χρήσεώς τους θα καταστεί ευρωπαϊκό. Επίσης ο ορισμός των ζωτικών συμφερόντων θα έχει ευρωπαϊκό χαρακτήρα βλ. BASIC, Nuclear Futures: Western European Options for Nuclear Risk Reduction – Part three: France, Internet, www.basicint.org/nufu3-3.htm.

Ευρώπη ως στρατηγικός πόλος δεν μπορεί παρά να διαμορφωθεί σύμφωνα προς τα γαλλικά πρότυπα, δεδομένης της πρωτοκαθεδρίας της Γαλλίας ως προς την προώθηση της κοινής αμυντικής ευρωπαϊκής πολιτικής¹¹². Η άποψη δε αυτή ερείδεται επί του συγκριτικού πλεονεκτήματος της Γαλλίας έναντι των λοιπών ευρωπαϊκών κρατών ως προς τα θέματα αμύνης και ασφάλειας, το οποίο οφείλεται στην εκ μέρους της κατοχή πυρηνικών όπλων, στις δυνατότητες της για επέκταση των στρατιωτικών δραστηριοτήτων της στο διάστημα και στην άσκηση πολιτικής και στρατιωτικής επιρροής στις πρώην αποικίες της. Έτσι, η Ευρώπη αντιμετωπίζεται από την Γαλλία ως πολλαπλασιαστής ισχύος για την προώθηση των στόχων της γαλλικής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής. Με άλλα λόγια η Γαλλία επιδιώκει να πραγματοποιήσει μέσω της Ευρώπης πολλές από τις ιστορικές φιλοδοξίες της:

- ∅ Μόνιμη διευθέτηση του γερμανικού ζητήματος
- ∅ Σταθερότητα στον ευρωπαϊκό χώρο
- ∅ Άσκηση ηγεμονίας σε αυτόν
- ∅ Στρατηγική αυτονομία από τις ΗΠΑ και
- ∅ Συλλογική έκφραση του γαλλικού μεγαλείου.

Προς επίτευξη των ως άνω στόχων η Γαλλία χρησιμοποιεί ως όχημα την Ε.Ε.¹¹³ Δεδομένου δε ότι οι στόχοι αυτοί έχουν κατ' εξοχήν πολιτικό χαρακτήρα, είναι ευνόητο ότι η διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, για να είναι συμβατή με τα γαλλικά συμφέροντα, δεν μπορεί να περιορισθεί μόνο στο επίπεδο της οικονομικής συνεργασίας των κρατών μελών, αλλά θα πρέπει να επεκταθεί και στο πολιτικό επίπεδο. Άλλωστε η πολιτική ένωση της Ευρώπης είναι απολύτως συνυφασμένη με την ανάπτυξη της κοινής ευρωπαϊκής αμυντικής πολιτικής, η οποία πρέπει να είναι εντελώς ανεξάρτητη από τα κελεύσματα της Ατλαντικής Συμμαχίας και των ΗΠΑ, εφ' όσον βεβαίως είναι επιθυμητή η επίτευξη της ευρωπαϊκής πολιτικής αυτονομίας. Περαιτέρω, σύμφωνα προς τις γαλλικές απόψεις, η ΔΕΕ αποτέλεσε τον κεντρικό μηχανισμό οργάνωσης της αμυντικής συνιστώσας της Ε.Ε.¹¹⁴ και σταδιακά η πρώτη θα απορροφηθεί από τη δεύτερη¹¹⁵. Έτσι η Ε.Ε. θα αναδειχθεί σε ισχυρό πολιτικό και στρατιωτικό παράγοντα του διεθνούς συστήματος. Η Γαλλία συνεργαζόμενη κυρίως με τη Γερμανία θα αποτελεί τον ηγετικό πυρήνα της Ε.Ε., η οποία θα είναι οργανωμένη επί τη βάση ενός προτύπου ομόκεντρων κύκλων, στους οποίους θα εντάσσονται τα κράτη μέλη αναλόγως με το είδος των συνεργασιών που θα αναπτύσσουν στους κόλπους της Ε.Ε.¹¹⁶

Παρατηρούμε ότι στα μέσα της δεκαετίας του `90 συντελέστηκε μια σημαντική στροφή απέναντι στο NATO και την Ε.Ε. Το 1991, η Επιτροπή Αμυντικού Σχεδιασμού του NATO είχε ήδη αποφασίσει τη δημιουργία της Δύναμης Ταχείας Ανάπτυξης και η μεγάλη ανησυχία της Γαλλίας για την εξέλιξη αυτή δεν

¹¹² βλ. όπως Jolyon Howorth, "France", σελ. 23.

¹¹³ Από το 1958 μέχρι και επί προεδρίας Ζισκάρ ντ' Εσταίν επεδίωξε τη δημιουργία διακυβερνητικών θεσμών για τη διαμόρφωση κοινής ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής άμυνας εκτός των πλαισίων των Ε.Κ.

¹¹⁴ βλ. όπως Lisbeth Aggestam, σελ. 102, Jolyon Howorth, "France" in The European Union and National Defense Policy, edit. by Howorth Jolyon and Menon Anand, London-New York, Routledge, 1997, σελ. 35.

¹¹⁵ βλ. Simon Duke, σελ. 314, όπου υποστηρίζεται ότι βάσει της διατύπωσης της διακήρυξης του Saint Malo μάλλον είναι επιθυμητή η απορρόφηση της ΔΕΕ από την Ε.Ε.

¹¹⁶ βλ. Lisbeth Aggestam, σελ. 102, Simon Duke, σελ. 305.

ήταν απόρροια μόνο του γεγονότος ότι η απόφαση προηγήθηκε της επανεξέτασης του στρατηγικού δόγματος της Συμμαχίας στο πλαίσιο της Επιτροπής Legge, αποκλείοντας έτσι κάθε δυνατότητά της να επηρεάσει τις αποφάσεις. Υπήρχε, επίσης, το αίσθημα πως το NATO υιοθέτησε μια «Αγγλοσαξονική στρατηγική» και ότι θα τεθεί υπεράνω άλλων (ευρωπαϊκών) θεσμών ακόμη και μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου¹¹⁷. Η έντονη αντίδραση της Γαλλίας έχει μεγάλη σημασία για τις μετέπειτα διευθετήσεις ως προς την Ευρωπαϊκή Αμυντική Ταυτότητα. Όταν κατά τη διάρκεια της φάσης αυτής προτείνονταν πως οι Δυνάμεις Ταχείας Αντίδρασης θα μπορούσαν να χρησιμοποιούνται ταυτόχρονα και υπό διοίκηση της ΔΕΕ, το Παρίσι υποστήριξε πως η χρήση αυτή θα υπόκειται σε διαβουλεύσεις του NATO, γεγονός που θα υποθηκεύει και υποσκάπτει την ιδέα για μια ανεξάρτητη Ευρωπαϊκή Άμυνα. Η μετεξέλιξη του NATO έθιγε ζωτικά τα συμφέροντα της Γαλλίας. Ο μετασχηματισμός του δεν αφορούσε μεμονωμένες ενέργειες αλλά σταθερά βήματα στη διαδικασία αλλαγής ρόλου και αποστολής της Συμμαχίας. Κατά κάποιον τρόπο, η απουσία της Γαλλίας από το στρατιωτικό σκέλος του NATO την έφερνε σε θέση ουραγού των εξελίξεων. Συντρέχουσες εξελίξεις, εξάλλου, τόσο στον Κόλπο όσο και τα Βαλκάνια, καθώς επίσης και το τετελεσμένο της γερμανικής επανένωσης, έκαναν σαφή την απουσία ενός «ευρωπαϊκού πολιτικού χώρου» που θα καθιστούσε βιώσιμο και αποτελεσματικό ένα ευρωπαϊκό διπλωματικό και στρατιωτικό ρόλο στις εν εξελίξει κρίσεις.¹¹⁸

Συμπερασματικά, αν και οι κατά καιρούς γάλλοι ηγέτες προβαίνουν σε ρητορικές αναφορές στο θέμα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, η Γαλλία σκέφτεται και δρα με γνώμονα το εθνικό της συμφέρον βάζοντας εμπόδια σε οποιαδήποτε ουσιαστική προσπάθεια ομοσπονδιοποίησης της Ευρώπης. Δεν πρέπει να μας ξεγελά το γεγονός ότι πρωτοστάτησε στην δημιουργία της ΟΝΕ. Ήταν μια πράξη ανάγκης από την πλευρά της, όταν βρέθηκε προ τετελεσμένων γεγονότων με την ένωση της Γερμανίας. Έτσι πίστευε ότι θα μπορούσε να ελέγξει καλύτερα την επανενωμένη Γερμανία, ανεξάρτητα αν τελικά κατάφερε να το πετύχει ή όχι. Με άλλα λόγια, η Γαλλία ανήκει στο γκρουπ των χωρών που υποστηρίζουν ότι η Ευρώπη πρέπει να περιοριστεί σε διακυβερνητικά πλαίσια πιστεύοντας ότι προστατεύει την ανεξαρτησία, την αυτονομία και τη θέση μεγάλης δύναμης.

Τα Θεμελιώδη Χαρακτηριστικά της Πολιτικής της Γερμανίας.

Η Γερμανία προκειμένου να υπερβεί τη δυσχερή της διπλωματική θέση λόγω του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου επιδίωκε την πολιτική νομιμοποίηση που της έδινε η συμμετοχή της σε διεθνείς οργανισμούς- θεσμούς στους οποίους θα πρέπει να κατέχει σημαίνουσα θέση. Οι γερμανοί ηγέτες αντιλαμβάνονται τη συμμετοχή τους στο εγχείρημα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης ως τον θεμέλιο λίθο για την αποκατάσταση της εθνικής κυριαρχίας της Γερμανίας και την επιστροφή της χώρας στη διεθνή πολιτική. Δηλαδή, οι βαθύτεροι λόγοι υποστήριξης της διαδικασίας ολοκλήρωσης στα αρχικά στάδια αυτού του διεθνιστικού εγχειρήματος, δεν οφειλόταν σε επιθυμία υπέρβασης, αλλά αντίθετα αποκατάστασης της εθνικής τους ταυτότητας. Αποσκοπούσε βεβαίως και στη βελτίωση της σχετικής έκθεσης της Γερμανίας στο διεθνή καταμερισμό ισχύος. Ανεξάρτητα από το καθεστώς που επικρατεί στον γερμανικό χώρο, για να είναι σε ισορροπία το ευρασιατικό διακρατικό σύστημα, η γερμανική στρατηγική πρέπει να ισορροπεί μεταξύ των

¹¹⁷ βλ. Menon, "From Independence to Cooperation", σελ.24

¹¹⁸ βλ. Ευρωαντλαντικές Σχέσεις, Κ.Αρβανιτόπουλος-Π.Ηφαιστος, σελ. 203-206.

δικών της επιδιώξεων και των υπολοίπων επιδιώξεων στο πλέγμα των ευρωπαϊκών εθνικών στρατηγικών συμπεριλαμβανομένης και της αμερικάνικης στρατηγικής.¹¹⁹ Η διατήρηση της Ατλαντικής Συμμαχίας και η ανάπτυξη αμερικάνικου σταθεροποιητικού ρόλου στην Ευρώπη εξυπηρετούσε εξόχως τα γερμανικά εθνικά συμφέροντα, επειδή δημιουργούσε ευνοϊκές συνθήκες που θα επέτρεπαν ομαλή πραγμάτωση της επανένωσης. Η Γερμανία δεν αντέδρασε αρνητικά στις γαλλικές πιέσεις υπέρ αναβάθμισης της Ευρωπαϊκής Άμυνας έστω και αν αυτό θα σήμαινε αποδυνάμωση του ιστορικού ρόλου της Ατλαντικής Συμμαχίας, στις πιέσεις για διεύρυνση, ενώ έκανε σαφές με πολλούς τρόπους ότι το ουσιαστικό στρατηγικό της συμφέρον έγκειται, πρωτίστως, στη διαφύλαξη της Ατλαντικής Συμμαχίας, τη μεταρρύθμιση του ΝΑΤΟ, συμπεριλαμβανομένης και της επέκτασης προς την Κεντρική Ευρώπη, και την επέκταση της κοινότητας προς Ανατολάς. Κινήθηκε συντηρητικά στο θέμα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, ενώ στη συνέχεια ενέδωσε στις γαλλικές πιέσεις για επιτάχυνση των βημάτων προς την κατεύθυνση της ΟΝΕ. Ο τότε Καγκελάριος συμφώνησε το 1991 στη δημιουργία της ΟΝΕ και του Ευρωπαϊκού Σώματος Στρατού (Eurocorps). Ο Καγκελάριος Kohl υποστήριξε με δύναμη την ουσιαστική Ευρωπαϊκή Ταυτότητα και τη διατήρηση ενός ισχυρού ΝΑΤΟ. Η Γερμανία εμφανίζεται στα πλαίσια της Ε.Ε. περισσότερο ενισχυμένη από ό,τι το 1989-90, όχι μόνο επειδή απορρόφησε ήδη τους κραδασμούς της επανένωσης και αποτελεί τον ισχυρότερο παράγοντα της Ένωσης, αλλά επειδή διεύρυνε τις βάσεις της επιρροής της με την πρόσφατη διεύρυνση της Ένωσης προς Ανατολάς και με τη δημιουργία σχέσεων οικονομικής προς όφελός της αλληλεξάρτησης στη Μεσευρώπη. Η διεύρυνση των βάσεων επιρροής της Γερμανίας στην Ε.Ε. είναι ο πρώτος παράγοντας που διασφαλίζει μεσοπρόθεσμα το σταθερό ενωσιακό προσανατολισμό της γερμανικής κυβέρνησης. Στα πλαίσια της Ε.Ε., η Γερμανία πολλαπλασιάζει τους παράγοντες επιρροής της έναντι της ανατολής και συγχρόνως νομιμοποιεί την Ostpolitik της χωρίς να προκαλεί, καθώς χρησιμοποιεί ως κύριο μέσο την οικονομική ισχύ αντί της στρατιωτικής, που από τη φύση της δημιουργεί ανησυχίες. Κατά τον Kohl η Ένωση πρέπει να σταθεροποιηθεί και να ενισχυθεί στη βάση του γαλλογερμανικού άξονα. Χαρακτηριστική ήταν η συμβολική υπόμνηση της παρουσίας του γαλλογερμανικού άξονα με την εκπροσώπηση της Γερμανίας από την Γαλλία στην σύνοδο κορυφής των Βρυξελλών τον Οκτώβριο του 2003. Συγκεκριμένα ο Γερμανός καγκελάριος Γκέρχαρντ Σρέντερ συμφώνησε να εκπροσωπήσει τα συμφέροντα της χώρας του στην τελική συνεδρίαση ο Γάλλος πρόεδρος Jacques Chirac. Η γαλλο-γερμανική σχέση ήταν ο πυρήνας μιας ειρηνικής και ευημερούσας Δυτικής Ευρώπης. Αλλά το ΝΑΤΟ ήταν ο ακρογωνιαίος λίθος της γερμανικής ασφάλειας και το κλειδί για την αποδοχή της επανένωσης από την υπόλοιπη Ευρώπη.

Συμπερασματικά η στάση της Γερμανίας μέχρι τούδε συνοψίζεται στο να παραμείνει άθικτη η Ατλαντική Συμμαχία και να επιταχυνθεί η διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης¹²⁰ και χαρακτηρίζεται από τρία βασικά σημεία:

Ø Την ενσωμάτωση των άμεσα όμορων κρατών με αυτήν, στους θεσμούς της Ε.Ε. και του ΝΑΤΟ.

¹¹⁹ βλ. Διπλωματία και Στρατηγική των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων Γαλλίας Γερμανίας Μ. Βρετανίας, σελ. 230 Π. Ηφαιστος.

¹²⁰ βλ. Ευρωατλαντικές Σχέσεις, Κ.Αρβανιτόπουλος-Π.Ηφαιστος σελ. 189-191.

Ø Την αποτροπή εμφάνισης αισθημάτων περικύκλωσης από πλευράς της Ρωσίας.

Ø Την ενίσχυση των διαδικασιών της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και την ανάδειξή της σε ηγέτιδα δύναμη της Ευρώπης.

Τα Θεμελιώδη Χαρακτηριστικά της Πολιτικής της Μ. Βρετανίας.

Συνέντευξη Ντε Γκωλ στις 21.12.1951: «...Δεν ήταν παράξενη η βασική αντίθεση των Άγγλων προς την επιχείρηση δημιουργίας και ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας των έξι, αφού, λόγω της γεωγραφικής τους θέσης και συνεπώς της πολιτικής τους, δεν δέχτηκαν ποτέ ούτε να δουν την Ήπειρο να ενώνεται ούτε να γίνουν ένα μαζί της... Αφού δεν είχαν κατορθώσει να εμποδίσουν τη γέννηση της Κοινής Αγοράς απ' έξω, σχεδίαζαν τώρα, να τη διαλύσουν από μέσα. Παύοντας να απαιτούν τη ματαίωση της, δήλωσαν τώρα, αντίθετα, πως ήθελαν να λάβουν μέρος σε αυτήν¹²¹». Τα παραπάνω λόγια του Στρατηγού Ντε Γκωλ απηχούσαν την άποψη πολλών στην Ευρώπη την εποχή εκείνη και συνεχίζουν να είναι επίκαιρα και σήμερα, αν αναλύσουμε τη συμπεριφορά της Μ. Βρετανίας όλες αυτές τις δεκαετίες μέχρι τις μέρες μας.

Η Βρετανία μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, έχοντας υποστεί μεγάλες οικονομικές και στρατιωτικές απώλειες, καθώς και απώλειες από τις αποικίες που της εξασφάλιζαν τους απαραίτητους φυσικούς πόρους, ήταν κι αυτή μια πρώην πλέον μεγάλη δύναμη η οποία, υπό δυσμενείς διεθνείς συγκυρίες, με το παγκόσμιο σύστημα σε πλήρη μετεξέλιξη, καλείται να επαναπροσδιορίσει στόχους, μέσα και επιδιώξεις. Η στρατηγική που αποφασίσθηκε να ακολουθηθεί και ιδιαίτερα μετά την αποτυχημένη επέμβαση στο Σουέζ το 1956, ήταν ότι η Βρετανία θα κατόρθωνε να διατηρήσει μέρος τουλάχιστον του διεθνούς ρόλου της, εάν ανέπτυσσε στενές σχέσεις με το νέο ισχυρό συντελεστή του συστήματος, τις ΗΠΑ (ως η εγγύτερη χώρα πολιτικά και ιδεολογικά), που επιπλέον κατείχε ικανότητες πλανητικής προβολής ισχύος. Κατ' αυτό τον τρόπο διασφάλιζε «ετερόφωτη» μεν, αλλά αρκετή ισχύ, ούτως ώστε να διατηρήσει ισχυρή θέση και επιρροή στο διεθνές σύστημα.

Οι βρετανοί ηγέτες έπρεπε να πείσουν τις ΗΠΑ να συνάψουν συμμαχία με τα ευρωπαϊκά κράτη και ταυτόχρονα να προσπαθήσουν να καταστούν ο σταθερός προνομιούχος συνέταιρος των ΗΠΑ στη Δυτική Ευρώπη στα πλαίσια ειδικής σχέσης. Μέχρι και τις μέρες μας στο ξεκίνημα του 21^{ου} αιώνα, χωρίς αμφιταλαντεύσεις, δισταγμούς ή οπισθοχωρήσεις και παρά τα κατά καιρούς προβλήματα και τις πολλές δυσχέρειες, η Βρετανία κάνει ακριβώς αυτό. Οι ευρωατλαντικές σχέσεις και η ειδική σχέση με τις ΗΠΑ εξελίχθηκαν στη σημαντικότερη μεταπολεμική στρατηγική της μεγάλης Βρετανίας. Το σύμβολο δε αυτής της ειδικής σχέσης, είναι το πυρηνικό αποτρεπτικό της μετά τη συμφωνία του Nassau.

Αναφορικά στην ευρωπαϊκή πολιτική της Βρετανίας, αυτή σταθερά έπεται και δεν προηγείται της πιο πάνω ειδικής σχέσης με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Ο

¹²¹ Ήφαιστος Π., «Διπλωματία και Στρατηγική των Μεγάλων Ευρωπαϊκών δυνάμεων Γαλλίας, Γερμανίας, Μεγάλης Βρετανίας», Αθήνα, Ποιότητα, 1999, σελ. 116.

Τσώρτσιλ είχε πει το 1946 «*Η Βρετανία είναι μαζί με τους Ευρωπαίους αλλά όχι ένας από αυτούς*», κάτι που φαίνεται να είναι επίκαιρο ακόμα και σήμερα. Πάγιος στόχος ήταν η αποτροπή της επικράτησης μιας δύναμης (ή συνδυασμού δύο ή και περισσότερων δυνάμεων) στον ηπειρωτικό ευρωπαϊκό χώρο. Για τη Βρετανία μια πολιτικά διαιρεμένη Ευρώπη, όπου το Λονδίνο διαδραματίζει ρόλο εξισορροπητή, είναι προτιμότερη από μια ενωμένη Ευρώπη, η οποία είτε αμφισβητεί τα βρετανικά διεθνή συμφέροντα, είτε αναπτύσσει αναθεωρητικές τάσεις που θέτουν σε κίνδυνο τις βρετανικές νήσους.

Σε πιο σύγχρονο πλαίσιο, είναι προτιμότερη μια Ευρώπη οργανωμένη στη διακυβερνητική βάση και στενές μόνιμες ευρωατλαντικές σχέσεις, στο πλαίσιο των οποίων το Λονδίνο διαδραματίζει ρυθμιστικό ρόλο, από μια Ευρώπη υπερεθνικού χαρακτήρα, στο πλαίσιο της οποίας το Ηνωμένο Βασίλειο χάνει το συγκριτικό πλεονέκτημα ισχύος και επιρροής που κατέχει εάν δεσπόζει η ευρωατλαντική συμμαχία. Αναμφίβολα αυτή η πεποίθηση επηρεάζει καθοριστικά τη βρετανική στάση στο θέμα της ενοποίησης της Ευρώπης. Παγίως η Βρετανία ευνοεί διακυβερνητικού χαρακτήρα συνεργασιακούς θεσμούς, ενώ αποθαρρύνει κάθε προσέγγιση η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί ως υπερεθνική και η οποία θα μπορούσε να αφαιρέσει αρμοδιότητες από τα κράτη μέλη προς όφελος των κοινοτικών θεσμών.

Γνωρίζοντας αυτό, η γερμανική και η γαλλική κυβέρνηση εφαρμόζουν την τακτική των πιέσεων και της απειλής εξαίρεσης της Βρετανίας από τις εξελίξεις. Μία τακτική που, που ακολούθησαν επιτυχώς κατά τη διαπραγμάτευση της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης και της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, άφησαν δηλαδή να εννοηθεί ότι η Βρετανία βρίσκεται εκτός του ανεπίσημου αλλά υπαρκτού πυρήνα της Ε.Ε. όπου τοποθετούνται μόνο αυτές.

Συμπερασματικά η αντίδραση της Βρετανίας στην ολοκλήρωση ήταν, κατά παράδοση, να καταπολεμά ενέργειες για την εύρεση τρίτων λύσεων, ώστε να αναβάλει την υποχρέωσή της να πάρει οριστικές αποφάσεις αλλά και για να διαιρέσει και να αποδυναμώσει την Ευρώπη. Πάντως για δεύτερη φορά η Βρετανία και συγκεκριμένα η κυβέρνηση Blair έδειξε ότι είναι διατιθεμένη να προχωρήσει σε ενισχυμένη συνεργασία μαζί με τις Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία και Ελλάδα στην ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Στρατιωτικής Δύναμης, πιθανώς σαν αντιστάθμισμα της ευρωπαϊκής της απομόνωσης¹²² λόγω της αμερικανοβρετανικής εισβολής στο Ιράκ¹²³. Έτσι οι επιφυλάξεις για την στροφή της Βρετανίας παραμένουν, μήπως δηλαδή οι Άγγλοι μπαίνουν στην ευρωπαϊκή στρατιωτική ολοκλήρωση από την μία για να προσεγγίσουν την Ε.Ε. και από την άλλη για να την περιορίσουν ή να την υπονομεύσουν εκ των έδων.

¹²² Η αίσθηση της συνολικής αποτυχίας των προσπαθειών για την ανάδειξη της ευρωπαϊκής φωνής για την επέμβαση στο Ιράκ και η διάσπαση των Ευρωπαίων με σαφή εκδήλωση των αντιθέσεων «ευρωπαϊστών» και «ατλαντιστών».

¹²³ Την 4 και 5 Οκτ στην Ρώμη στο πλαίσιο της Διάσκεψη Κορυφής των ηγετών των κρατών μελών της Ε.Ε. πραγματοποιήθηκε άτυπη σύνοδος των υπουργών Άμυνας των κρατών μελών της Ε.Ε. όπου αποφασίστηκε η συμμετοχή της Ελλάδας μαζί με τις Γερμανία, Γαλλία, Βρετανία και Ιταλία στην ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Στρατιωτικής Δύναμης του λεγόμενου ευρωστρατού και της ιδέας ενός ανεξάρτητου Ευρωπαϊκού Κέντρου Επιχειρήσεων, το οποίο θα είναι σε θέση είτε να συνεργάζεται με το NATO είτε μόνο του να αναλαμβάνει επιχειρήσεις του ευρωστρατού.

Τα χαρακτηριστικά της Πολιτικής των «μικρών» και άλλων κρατών της Ε.Ε.

Στον ευρωπαϊκό χώρο διαμορφώνονται πολλές τάσεις ως προς τις διπλωματικές και στρατηγικές επιλογές από τα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ε.Ε. Οι εταίροι διακηρύσσουν πως όλοι επιθυμούν μια ισχυρή και ενωμένη Ευρώπη, αλλά για διαφορετικούς και μάλλον αντίθετους λόγους η κάθε ομάδα. Μπορούμε, έτσι, να διακρίνουμε τις ακόλουθες τάσεις:

- Ø Ευρωπαϊστές
- Ø Ατλαντιστές
- Ø Οι παραδοσιακά ουδέτερες ευρωπαϊκές χώρες
- Ø Η ομάδα των χωρών που προκύπτει από την ένταξη των 10 νέων μελών στην Ε.Ε.

Η πρώτη ομάδα, των ευρωπαϊστών αποτελείται από τον γαλλογερμανικό άξονα, και συνήθως και κατά περίπτωση την Ιταλία, Ισπανία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο και την Ελλάδα, καταλαβαίνει την ασφάλεια ως αμυντική πολιτική που θα οδηγήσει τελικά σε μια κοινή άμυνα, ως ευρωπαϊκή στρατιωτική συμμαχία και θεωρεί ότι μια ισχυρή Ευρώπη θα δημιουργήσει μια πιο ισόρροπη σχέση ανάμεσα στη Δυτική Ευρώπη και στις ΗΠΑ. Η εν λόγω διάκριση δεν στηρίζεται στο αν κάποια κράτη επιθυμούν μια υπερεθνική-κοινοτική προσέγγιση στην ασφάλεια και την κοινή αμυντική πολιτική ή όχι, αλλά στο αν επιθυμούν μια τέτοια πολιτική περισσότερο ευρωκεντρική και λιγότερο νατοϊκή ή αντιστρόφως.

Η δεύτερη ομάδα, των ατλαντιστών αποτελείται από τη Βρετανία, Ολλανδία, Πορτογαλία, και ορισμένες φορές για διαφορετικούς λόγους Δανία, Ιρλανδία και θεωρεί πως μια ισχυρή και ενωμένη Ευρώπη θα αποτελέσει ουσιαστική συμβολή στην Ατλαντική Συμμαχία και καταλαβαίνει ως ασφάλεια την πολιτική προσέγγιση των αμυντικών θεμάτων.

Η Αυστρία, η Σουηδία και η Φιλανδία αποτελούν την ομάδα των παραδοσιακά ουδέτερων ευρωπαϊκών χωρών. Οι χώρες αυτές ακολουθούσαν στο παρελθόν μια διαφορετικής μορφής πολιτικής ουδετερότητας στις διεθνείς τους σχέσεις. Η ουδετερότητα της Αυστρίας στηρίζεται στον ομοσπονδιακό νόμο της 26 Οκτ 1955. Η Σουηδία ακολουθούσε μια πολιτική διηνεκούς ουδετερότητας μη συμμετοχής σε συμμαχίες η οποία ποτέ δεν ενσωματώθηκε σε νομοθεσία. Η Φιλανδία, με την ιδιόμορφη κατάσταση της «φιλανδοποίησης» λόγω γειννίας με την ΕΣΣΔ, δε συμμετείχε σε στρατιωτικούς σχηματισμούς, διατηρούσε όμως ανεξάρτητη άμυνα. Τα ουδέτερα κράτη συμμετέχουν τόσο στην κοινή εξωτερική πολιτική όσο και στην πολιτική ασφάλειας της Ε.Ε. είναι μέλη της ΡΡΡ. Παρά την ουδετερότητά τους έχουν δημιουργήσει ένα ιδιαίτερο έντονο διεθνές προφίλ και δεν θέτουν εμπόδια στην ανάπτυξη της κοινής εξωτερικής πολιτικής στο μέτρο που αυτή δεν έχει συνέπεια την αντίστοιχη ενίσχυση της διάστασης της Στρατηγικής.

Τέλος στη ομάδα των χωρών που προέκυψε από την ένταξη των 10 νέων μελών στην Ε.Ε. αλλά και των άλλων 3 χωρών που ακολουθούν επικρατούν έντονα φιλο-αμερικάνικες τάσεις που οφείλονται στην μεγάλη σημασία που δίνουν στην ασφάλεια οι χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ λόγω του πρόσφατου παρελθόντος και που μόνο η ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ με την στρατιωτική ισχύ που

διαθέτουν μπορούν να εγγωθηθούν. Έτσι δικαιολογείται και η συμμετοχή πολλών από αυτές στη διαφοροποίηση των 8 όπως αυτή εκδηλώθηκε από την κοινή τους δήλωση για την επέμβαση στο Ιράκ, που ενισχύθηκε από την έντονη αντίθεση στο πλαίσιο της διαπραγμάτευσης για την επέμβαση, τη διάσπαση της συνοχής και την ανάληψη διαφορετικών θέσεων από τα κράτη μέλη της Ε.Ε. Ληφθεί υπόψη ότι η Πολωνία και η Βουλγαρία (που είναι υπό ένταξη το 2007) συμμετέχουν με μικρές στρατιωτικές δυνάμεις στην αμερικανοβρετανική επέμβαση στο Ιράκ.

Τα Θεμελιώδη Χαρακτηριστικά της Πολιτικής των ΗΠΑ.

Οι γεωπολιτικοί στόχοι των ΗΠΑ τόσο πριν όσο και μετά τον Ψυχρό Πόλεμο εστιάζεται, πάντα σε σχέση με την Ευρώπη, ως παρακάτω:

∅ Έλεγχος της Ευρασίας, καθώς είναι μεγάλης γεωπολιτικής σημασίας για τη δύναμη που θα κυριαρχεί σε αυτό το χώρο, αφού περιλαμβάνει το 2/3 των παγκόσμιων πλουτοπαραγωγικών πηγών, ενώ ταυτόχρονα είναι πύλη διέλευσης ενεργειακών πόρων. Όπως τονίζεται και από τον Η. Mackinder αναλυτή των γεωπολιτικών συσχετισμών και εθνικών στρατηγικών στον ευρωπαϊκό χώρο: «Αυτός που κυβερνά την ανατολική Ευρώπη κυριαρχεί στην καρδιά της Γης. Αυτός που κυβερνά την καρδιά της Γης κυριαρχεί στην παγκόσμια νήσο. Αυτός που κυριαρχεί στη παγκόσμια νήσο κυριαρχεί στο κόσμο».¹²⁴ Σύμφωνα με το δόγμα Κένναν που αποτέλεσε τη βάση της «Στρατηγικής της Ανάσχεσης» μετά το 1947 (δηλαδή του αποκλεισμού της ΕΣΣΔ και της ανάσχεσης των Σοβιετικών ενεργειών με αντιμετώπιση κάθε προσπάθειας της διείσδυσής της σε ευρύ γεωγραφικό και πολιτικό φάσμα με έμφαση στην κεντρική Ευρώπη και στη περίμετρο της Ευρασίας), επηρεασμένη όμως από την αντίληψη του αμερικανού γεωπολιτικού αναλυτή R. Spykman («Ο γεωπολιτικός άξονας της Ευρώπης δεν βρίσκεται στην κεντρική Γη αλλά στον εσωτερικό δακτύλιο, γύρω από αυτήν»)¹²⁵.

∅ Αποτροπή ανάδειξης κάποιας ηγετικής δύναμης στην Ευρώπη, καθώς θα ήταν δυνατόν, και κάτω από προϋποθέσεις, όχι μόνο να αποτελέσει «αντίπαλο» στις επιδιώξεις για έλεγχο του ευρασιατικού χώρου, αλλά θα μπορούσε ακόμα και να αμφισβητήσει τη παγκόσμια αμερικανική ηγεμονία.

Με ποιους όμως τρόπους θα ήταν δυνατόν να επιτευχθούν αυτοί οι δύο στόχοι της αμερικανικής πολιτικής;

∨ Με την θεώρηση της σχέσης ΗΠΑ-Ευρώπης στο πλαίσιο των σχέσεων ΗΠΑ-Ρωσίας και άρα θα έπρεπε η δυτική Ευρώπη να ενισχυθεί ως η τελευταία γραμμή άμυνας των ΗΠΑ έναντι της Ρωσίας. Πράγματι, αυτό έγινε με τη στήριξη κατά τον Ψυχρό Πόλεμο κάθε ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας για οικονομική ανασυγκρότηση, που βέβαια θα οδηγούσε σε μεγαλύτερη ανάληψη ευθυνών από μέρους των Ευρωπαίων (Σχέδιο Μάρσαλ, ΕΚΑΧ, ΟΟΣΑ, ΕΟΚ). Άρα η οικονομική συνεργασία της Δυτικής Ευρώπης θα οδηγούσε στην ενίσχυση της Ευρώπης έναντι της ΕΣΣΔ και των Σοβιετικών «Δορυφόρων».

¹²⁴ Ευρωπαϊκές Σχέσεις, Π. Ήφαιστος-Κ. Αρβανιτόπουλος, σελ.53

¹²⁵ Τα Γεωπολιτικά αίτια των θεωριών του Χάντιγκτον, Κ.Γρίβας, ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΝΟΕ 99, σελ.72

✓ Όσον αφορά την αποτροπή ανάδειξης ηγετικής δύναμης στην Ευρώπη, ο στόχος επιτεύχθηκε με την δημιουργία του Βορείου Ατλαντικού Συμφώνου, που θα κρατούσε την «ελεύθερη» Ευρώπη υπό την ηγεσία των ΗΠΑ χωρίς καμιά περίπτωση προώθησης πολιτικής αυτονομίας ή ανεξαρτητοποίησης στο τομέα της ασφάλειας. Αυτό εξηγεί και την αποτυχία της προώθησης της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας. Έτσι η υπογραφή του Βόρειου-Ατλαντικού Συμφώνου κατέστησε σαφές ότι θέματα Άμυνας και Ασφάλειας θα υπήρχε η Αμερικανική ηγεσία μέσω του ΝΑΤΟ.¹²⁶

✓ Άλλος ένας στόχος των ΗΠΑ που εμφανίζεται όμως μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, είναι η διεύρυνση του ΝΑΤΟ, με την οποία επιτυγχάνουν:

- Γεωστρατηγικό έλεγχο της Ευρώπης και γεωπολιτική απομόνωση και περικύκλωση της Ρωσίας (Η Τσεχία, Ουγγαρία και Πολωνία τον Απρίλιο του 1999 και μελλοντικά περαιτέρω διεύρυνση προς τις χώρες της Βαλτικής)¹²⁷.

- Κάλυψη του «Κενού» ασφάλειας που εμφανίζεται μετά την κατάρρευση της Ε.Σ.Σ.Δ στην Ανατολική Ευρώπη, με ταυτόχρονη αποτροπή κατά το δυνατόν της Γερμανικής επιρροής στην περιοχή προς Ανατολάς, σύμφωνα με τους παλιούς γεωπολιτικούς στόχους της Γερμανίας.

- Μη αμφισβήτηση του ΝΑΤΟ ως «Διατλαντικού Συνδέσμου, που συνδέει μόνιμα την ασφάλεια της Βόρειας Αμερικής με την ασφάλεια της Ευρώπης»¹²⁸

- Διασφάλιση του διαχωρισμού σε Δύση και Ανατολή, με την εφαρμογή στρατηγικών που έχουν ως σκοπό να αποτρέψουν προσεγγιστικές τάσεις Ρωσίας και Ευρώπης (όπως το θέμα της αντιπυραυλικής ασπίδας national missile defense –NMD), διότι όπως τονίζει ο Αμερικανός διεθνολόγος Ζμπίγκνιου Μπρεζίνσκι¹²⁹, «Οι ΗΠΑ έχουν συμφέρον να διατηρηθεί ο γεωπολιτικός πλουραλισμός στην μετασοβιετική Ευρασία», αφού «Τα γεωστρατηγικά διακυβευόμενα της Αμερικής στην Ευρώπη είναι τεράστια».

Στον ιδεολογικό τομέα, μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου φαίνεται ότι μεν για τους Φιλελεύθερους της Αμερικής η επιλογή είναι ο παρεμβατισμός σε κάθε περίπτωση, ενώ για τους Συντηρητικούς ο επιλεκτικός παρεμβατισμός. Τώρα πλέον για τη σχολή του Πολιτικού Ρεαλισμού, που είναι κατά ορισμένους¹³⁰ και η κρατούσα σχολή στις Διεθνείς Σχέσεις, και με βάση την προσπάθεια μεγιστοποίησης των κερδών της γεωπολιτικής, στόχος είναι η προώθηση και ενίσχυση του εθνικού συμφέροντος. Προκειμένου δε να επιτευχθεί η γεωπολιτική αυτή επιδίωξη απαιτείται μεταξύ των άλλων και ο έλεγχος της Ευρασίας¹³¹, φυσικά αυτή η επιδίωξη ενδύεται πολλές φορές το μανδύα του Φιλελεύθερου Ιδεαλισμού (Συμφέρον όλων είναι η Διεθνής Ειρήνη, μέσα από την εδραίωση δημοκρατιών και

¹²⁶ Η Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια, Ι. Παρίσης, ΕΛΙΑΜΕΠ 1997.

¹²⁷ βλ. Ευρωατλαντικές Σχέσεις Κ. Αρβανιτόπουλος – Π.Ήφαιστος σελ.175

¹²⁸ βλ. Το ΝΑΤΟ και η Ευρωπαϊκή Άμυνα, Β.Θεοδωρόπουλος, ΕΛΙΑΜΕΠ 1999 σελ. 59

¹²⁹ βλ. Τα Γεωπολιτικά αίτια των θεωριών του Χάντιγκτον Κ.Γρίβας, Γεωπολιτική Νοε 99, σελ.75-78..

¹³⁰ βλ. Ευρωατλαντικές Σχέσεις, Κ.Αρβανιτόπουλος – Π.Ήφαιστος, σελ. 218-221.

¹³¹ βλ. Ευρωατλαντικές Σχέσεις, Κ.Αρβανιτόπουλος – Π.Ήφαιστος, σελ. 152-155.

κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων). Όμως, πως θα γίνει η επίτευξη του Επιλεκτικού Παρεμβατισμού; Θα γίνει, μέσω της Ατλαντικής Συμμαχίας (Βοσνία, Κόσσοβο), μέσω παγκοσμίων δυνάμεων (Περσικός κόλπος περίοδος 1990 – 1992) ή και μεμονωμένα (περσικός Κόλπος 2001 – ΗΠΑ, Μ. Βρετανία).

Επιπρόσθετα η Αμερικανική στρατηγική που ξεκίνησε μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, προκειμένου να αποτραπεί η επέκταση της Σοβιετικής Ένωσης δηλαδή η «Στρατηγική της Ανάσχεσης», τώρα πλέον επηρεάζεται άμεσα και από άλλους παράγοντες όπως:

- ∅ Η πολυπλοκότητα του νέου διεθνούς συστήματος, με την διασπορά κέντρων ισχύος ανά την υφήλιο.

- ∅ Οικονομικοί, εμπορικοί και τεχνολογικοί ανταγωνισμοί.

- ∅ Η εμφανής απουσία μεγάλης απειλής.

- ∅ Η νομιμοποιητική βάση της Ρωσίας στο νέο διεθνές σύστημα λόγω του εκδημοκρατισμού της.

- ∅ Η απογοήτευση που αναφέρεται από την αδυναμία των ΗΠΑ και του Δυτικού κόσμου να δώσει αποτελεσματικές απαντήσεις στα σοβαρά προβλήματα επιβίωσης και ασφάλειας που αντιμετωπίζουν τα κράτη του πρώην Σοβιετικού μπλοκ.

Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου ο ανταγωνισμός ΗΠΑ και Ευρώπης αυξάνει και παρουσιάζονται προβλήματα όπως:

- ∅ Η δημιουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης στην Ευρώπη, και η ισχυροποίηση του ευρώ έναντι του δολαρίου η οποία έδωσε νέα ώθηση στις ανταγωνιστικές σχέσεις ΗΠΑ – Ε.Ε.

- ∅ Η δημιουργίας μονοπωλίων σε στρατιωτικούς τομείς της οικονομίας.

- ∅ Η παρεμβατική στάση των ΗΠΑ έναντι των Ευρωπαϊκών εταίρων στα θέματα της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

- ∅ Η διαμόρφωση θεσμών και πλαισίων για την συνεργασία ως ισότιμων εταίρων μεταξύ ΗΠΑ και Ευρώπης στα θέματα του Ευρωατλαντισμού.

- ∅ Η έντονη αμερικάνικη κριτική σε θέματα άμυνας και ασφάλειας.

- ∅ Η συνεισφορά της Ευρώπης στον αμυντικό προϋπολογισμό της συμμαχίας.

Ατλαντική Προσέγγιση

Η προοπτική ανάπτυξης μιας αμυντικής ικανότητας με ευρωπαϊκό χαρακτήρα που οραματίστηκαν οι Ευρωπαίοι μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου,

μάλλον εκλήφθηκε από την Ουάσιγκτον σε μια σοβαρή απειλή στη διατήρηση της αμερικανικής πρωτοκαθεδρίας σε θέματα ευρωπαϊκής ασφάλειας. Από την άλλη πλευρά ωστόσο, η ίδια αμερικανική κυβέρνηση δεχόταν έντονες πιέσεις, τόσο από την αμερικανική κοινή γνώμη, όσο και από το Κογκρέσο, για μεγαλύτερη αποδέσμευση της χώρας από τις ευρωπαϊκές υποθέσεις με δικαιότερο επιμερισμό του κόστους και της ευθύνης μεταξύ των δύο πλευρών του Ατλαντικού¹³².

Έτσι, όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες αποδέχτηκαν, το 1996, τη συμβιβαστική φόρμουλα της οικοδόμησης μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας μέσα στο πλαίσιο του NATO, δεν απέβλεπαν τόσο να ικανοποιήσουν τις ευρωπαϊκές βλέψεις, όσο στο να συμβιβάσουν δύο αντικρουόμενες τάσεις στο εσωτερικό τους σχετικά με το ρόλο των ΗΠΑ στην Ευρώπη. Για το σκοπό αυτό, η υιοθέτηση της ιδέας των CJTFs –σα μηχανισμός που θα ενίσχυε την ικανότητα ανάληψης ευρωπαϊκών επιχειρήσεων- εξυπηρέτησε απόλυτα την Ουάσιγκτον, καθώς προβλήθηκε τόσο στην αμερικανική κοινή γνώμη όσο και στο Κογκρέσο, σαν απτή απόδειξη της αποφασιστικότητας των Ευρωπαίων να αναλάβουν το μερίδιο της δικής τους ευθύνης. Παράλληλα όμως οι ΗΠΑ φρόντισαν να διασφαλίσουν ότι η δημιουργία μιας «ευρωπαϊκής ταυτότητας» και κατά συνέπεια, η εφαρμογή του δόγματος των CJTFs θα υλοποιούνταν μέσα στο πλαίσιο της Ατλαντικής Συμμαχίας, ικανοποιώντας έτσι ένα πρωταρχικό στόχο: τη διατήρηση της πρωτοκαθεδρίας του NATO, σαν τον κύριο μηχανισμό ασφάλειας και άμυνας στην Ευρώπη και σαν μοχλό διατήρησης των ευρωατλαντικών σχέσεων. Με τον τρόπο αυτό, οι Αμερικανοί θα προστάτευαν, όχι μόνο τα συμφέροντά τους, αλλά και την ηγετική τους θέση στην Ευρώπη¹³³.

Σύνοψη

Συνοψίζοντας και για τις τρεις ηγέτιδες δυνάμεις της Ευρώπης, αυτό που προκύπτει από την παραπάνω σύντομη ανάλυση είναι: η εθνική-κρατική ετερότητα αντανακλάται στις στρατηγικές των τριών ισχυρότερων ευρωπαϊκών κρατών, οι οποίες απομακρύνουν μάλλον παρά φέρνουν κοντύτερα το ενδεχόμενο πολιτικής ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ξεκινώντας από τη Γαλλία, παρατηρεί κανείς ότι η χώρα αυτή επιδιώκει με μεγάλη συνέπεια τη διατήρηση του status μεγάλης δύναμης. Προκειμένου να αυξήσει το ειδικό βάρος της στο διεθνή χώρο, η Γαλλία επιδίωξε και πέτυχε τη δημιουργία πυρηνικού οπλοστασίου, παρά τις διάφορες αντιδράσεις. Επιπλέον, προώθησε μεν την ευρωπαϊκή πολιτική ολοκλήρωση, κρατώντας την όμως σε διακυβερνητικά πλαίσια, σε μια προσπάθεια εξισορρόπησης της γερμανικής ισχύος και εξασφάλισης ηγετικού γαλλικού ρόλου στην Ευρώπη. Αναφορικά με το NATO, προσπάθησε να αποδομήσει τη σχέση του με την ΕΕ γι' αυτό και απέχει επί πολλές δεκαετίες από το στρατιωτικό σκέλος της Συμμαχίας. Πρόσφατα όμως, στα μέσα της δεκαετίας 1990, αναγκάστηκε να

¹³² βλ. «Σύγχρονο Διεθνές Σύστημα και Ελλάδα». Επιμέλεια Στέλιος Αλειφάντης Ευάγγελος Χωραφάς σελ.336-338.

¹³³ Η απόφαση των ΗΠΑ για ανάπτυξη της ευρωπαϊκής ταυτότητας μέσα στο πλαίσιο του NATO, απομάκρυνε επιπλέον οριστικά τον κίνδυνο θεσμοθέτησης της «ταυτότητας» αυτής στο πλαίσιο της ΔΕΕ/ΕΕ, όπως επιδίωκε κυρίως η Γαλλία. Μία τέτοια εξέλιξη, θα έφερνε στην ουσία τους Αμερικανούς στη δυσάρεστη θέση να ελέγχονται τα εθνικά τους μέσα και δυνατότητες από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Γενικότερα για την αμερικανική προσέγγιση, βλ. Gordon, US and ESDI in New NATO, όπ. και Robert E.Hunter, «US and Europe: A Parting of the Ways or New Commitments?», στο Foster & Wilson CJTF-A Lifeline, όπ. σελ. 68-77. Επίσης, βλ. Brenner M. «The United States and the Western European Union», CSIS/AICGS Project «WEU/NATO» Washington D.C, 1998.

ξαναπροσεγγίσει το NATO μπροστά στον κίνδυνο να μείνει έξω από κρίσιμες αποφάσεις που αφορούν στον διεθνή καταμερισμό ισχύος.

Σε αντίθεση με τη γαλλική προσπάθεια για αυτόνομο ρόλο στο διεθνή χώρο, η Μεγάλη Βρετανία βασίζει σε μεγάλο βαθμό το status της ως μεγάλης δύναμης στην ειδική σχέση που έχει με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Προκειμένου να αυξήσει το ειδικό βάρος της διεθνώς, η Μεγάλη Βρετανία συμπλέει συνειδητά με την Ουάσιγκτον. Ως εκ τούτου, επιδιώκει τη συνέχιση της αμερικανικής παρουσίας στην Ευρώπη και την υπαγωγή της Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής για την Ασφάλεια και την Άμυνα (ΚΕΠΑΑ) στα πλαίσια της Ατλαντικής Συμμαχίας για τη δημιουργία της οποίας υπήρξε ο βασικός αρχιτέκτονας. Άλλωστε οι βρετανοί ηγέτες δεν παραλείπουν ποτέ να υπενθυμίζουν ότι θεωρούν το NATO τον πιο αξιόπιστο οργανισμό ασφαλείας για την Ευρώπη. Παράλληλα, προασπίζοντας την εθνική της κυριαρχία, φροντίζει να διατηρεί τη διαδικασία πολιτικής ολοκλήρωσης στην Ευρώπη σε αυστηρά διακυβερνητική μορφή. Τέλος, υπήρξε υπέρμαχος της περαιτέρω διεύρυνσης της ΕΕ, πιστεύοντας ότι η εισδοχή νέων μελών θα απομακρύνει τον κίνδυνο υπερεθνικής συσπείρωσης.

Όσο για τη Γερμανία, οι γερμανοί έχουν πλήρη επίγνωση των αντανάκλαστικών που δημιουργεί η ισχυροποίηση της χώρας τους στους υπόλοιπους ευρωπαίους, ενώ και οι ίδιοι βαρύνονται σε μεγάλο βαθμό από τις μνήμες του παρελθόντος. Επίσης, η Γερμανία υποστηρίζει την πολιτική ολοκλήρωση περισσότερο από τις άλλες δύο μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις, χωρίς ωστόσο να έχει τη βούληση ή την ικανότητα να την επιβάλει στους διστακτικότερους εταίρους της. Τα παραπάνω δείχνουν ότι η πολιτική ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η δημιουργία ενιαίας εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας δεν βρίσκονται στην ατζέντα καμίας εκ των τριών μεγάλων δυνάμεων της Ευρώπης, γεγονός που θέτει αποφασιστικούς περιορισμούς στη φύση και στο ρόλο του ευρωστρατού¹³⁴.

¹³⁴ Ντάλης Σωτήρης, «Οι Διατλαντικές Σχέσεις Συνεργασία ή Ανταγωνισμός», Αθήνα: Παπαζήση, 2004, σελ 332.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ “ΣΤ”

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΕΞ ΑΝΑΤΟΛΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Γενικά

Η Τουρκία πολλές δεκαετίες πριν είχε θέσει στρατηγικό στόχο τον εξευρωπαϊσμό και τη δυτικοποίησή της. Καταλυτικός σταθμός αποτέλεσε η προσχώρησή της στο ΝΑΤΟ το 1952 που ουσιαστικά «έδεσε» το πετρωμένο του τουρκικού έθνους με τη Δύση. Την ίδια χρονική περίοδο (31 Ιουλίου 1959) υπέβαλλε αίτηση για την απόκτηση καθεστώτος συνδεδεμένου μέλους με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και έκτοτε καταβάλλει έντονες προσπάθειες να γίνει πλήρες μέλος της, με τελευταία εξέλιξη την έναρξη διαπραγματεύσεων με την ΕΕ στις 3 Οκτωβρίου 2005. Ένας από τους πιο σοβαρούς λόγους που οδήγησαν την Τουρκία να επιδιώξει την ενσωμάτωσή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ήταν η ένταξη της Ελλάδας σ’ αυτήν και φυσικά οι οικονομικοί λόγοι.

Η Τουρκία είναι σημαντικό μέλος του ΝΑΤΟ, αλλά πολύ δύσκολα θα γίνει πλήρες μέλος της Ε.Ε. Όπως θα αναλυθεί παρακάτω, η ιδιότητά της αυτή σε συνδυασμό με το ότι ο επονομαζόμενος ευρωστρατός που θέλει να οικοδομήσει η ΕΕ χρησιμοποιεί τις νατοϊκές υποδομές για τις επιχειρήσεις του, της δίνει το δικαίωμα να έχει λόγο στα θέματα της ευρωπαϊκής ασφάλειας που είναι άλλωστε ένας από τους κύριους στόχους της.

Η συμπεριφορά της Τουρκίας στους μηχανισμούς λειτουργίας ΝΑΤΟ, ΕΕ και ΔΕΕ

Η σοβιετική απειλή ανέδειξε σταδιακά τη γεωστρατηγική σημασία της Τουρκίας για τη Δύση, καθώς λειτουργούσε ως προστάτης του 33% των νατοϊκών συνόρων με το Σύμφωνο της Βαρσοβίας. Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου προκάλεσε στην Τουρκία πολλές ανησυχίες για το μελλοντικό γεωστρατηγικό της ρόλο, εντούτοις οι νέες συνθήκες που προέκυψαν, δημιούργησαν πολλαπλές ευκαιρίες για την αναβάθμισή της σε μια περιφερειακή υπερδύναμη¹³⁵, που η τουρκική ηγεσία δεν άφησε ανεκμετάλλευτες.

Η Τουρκία για να πετύχει τους σκοπούς της χρησιμοποιεί τα εξής μέσα:

- Ø Απόκτηση στρατιωτικής υπεροπλίας.
- Ø Απόκτηση δορυφόρων.
- Ø Εκμετάλλευση υδάτινων πόρων.
- Ø Άσκηση γεωοικονομικής διπλωματίας (π.χ. αγωγοί πετρελαίου, οδικοί άξονες, έλεγχος στενών κ.λ.π.)
- Ø Εθνική εκκαθάριση αντιπάλων.
- Ø Αναζήτηση νέων συνεργασιών (π.χ. Ισραήλ, Ισλαμικές χώρες).

¹³⁵ Τα σχέδια της Τουρκίας ειδικά για την περιοχή του Καυκάσου και της Κεντρικής Ασίας συμπίπτουν σε μεγάλο βαθμό με τους στρατηγικούς στόχους των ΗΠΑ, επιδιώκοντας να εμφανίζεται ως παράγοντας σταθερότητας και «θεματοφύλακας» των συμφερόντων των ισχυρών στην περιοχή. Αν η Τουρκία επιτύχει σε αυτόν τον ρόλο θα έχει σαν αποτέλεσμα την περιθωριοποίηση της Ελλάδος.

Σε αυτό το πλαίσιο η τουρκική πολιτική, εκμεταλλευόμενη τη στρατηγική σημασία της χώρας για το ΝΑΤΟ και τη Δύση, χρησιμοποίησε τη Συμμαχία αρχικά για να προβάλλει τις αξιώσεις της στο Αιγαίο και στη συνέχεια να παγιώσει πρακτικές αμφισβήτησης του θαλάσσιου, εναέριου, και εδαφικού status quo που είχε διαμορφωθεί στην περιοχή με διεθνείς συμβάσεις, νόμιμες μονομερείς ενέργειες ή αποφάσεις διεθνών οργανισμών.

Το 2000, η Τουρκία διεκδίκησε την λειτουργία στην Κων/πολη του ενός από τα τέσσερα νέα στρατηγεία που θα φιλοξενούσαν τις νατοϊκές δυνάμεις ταχείας αναπτύξεως. Το τουρκικό ΓΕΕΘΑ τόνιζε emphaticά ότι «από τα 16 σενάρια απειλής του ΝΑΤΟ, τα 13 εμπλέκουν την Τουρκία» και ισχυριζόταν ότι «αν ένα από τα στρατηγεία τοποθετούνταν στην Κων/πολη, αυτό θα ήταν ένα εξαιρετικό πλεονέκτημα για την Τουρκία», ενώ θα της έδινε «ισχυρότερη φωνή» εντός της Συμμαχίας. Τελικά κατάφεραν το στόχο τους και τα εγκαίνια του στρατηγείου έγιναν στις 23 Μαΐου 2002.

Σχετικά με την ΕΕ, η Τουρκία για πολλές δεκαετίες δεν είχε πολλά περιθώρια ελιγμών ως χώρα μη μέλος. Η Ελλάδα έχοντας το πλεονέκτημα που της παρέιχε η ιδιότητα του μέλους, ασκούσε κατά καιρούς πιέσεις στη γείτονα χώρα, όπως για παράδειγμα το μπλοκάρισμα των κοινοτικών της χρηματοδοτήσεων. Σήμερα η Τουρκία μετά από πολλές δεκαετίες αναμονής, είναι ήδη υποψήφια προς ένταξη χώρα της ΕΕ¹³⁶. Η Τουρκία πέτυχε και αυτό τον παραλογισμό, να αναγνωριστεί δηλ. ως υποψήφια χώρα της ΕΕ, χωρίς η ίδια να αναγνωρίζει ένα κράτος-μέλος, την Κυπριακή Δημοκρατία¹³⁷, κάτι το οποίο θα θεωρούταν αυτονόητο για οποιονδήποτε άλλον επιθυμούσε ένταξη στην Ένωση. Ταυτόχρονα απειλεί ένα άλλο μέλος, την Ελλάδα -σε περίπτωση που κάνει χρήση του νόμιμου δικαιώματός της να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη της στα 12 ν.μ.- με casus belli. Η αγγλικής επινοήσεως τεθείσα υποχρέωση της Τουρκίας να αναγνωρίσει την Κύπρο κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, είναι υποτιμητική για τους ευρωπαίους.

Για την επιτυχία αυτής της πολιτικής, η Τουρκία χρωστάει πολλά στις ΗΠΑ που τη θεωρούν, παρά την πρόσφατη κρίση του 2003, τον πιο αξιόπιστο σύμμαχό τους και χώρα-μοντέλο στο μουσουλμανικό κόσμο. Για τους «νεοσυντηρητικούς» που κυβερνούν σήμερα τις ΗΠΑ, είναι μια δημοκρατική χώρα που διέπεται από τις ίδιες αρχές και αξίες που χαρακτηρίζουν τις ΗΠΑ και η οποία για τους ίδιους λόγους βρίσκεται στο στόχαστρο της διεθνούς τρομοκρατίας. Η Τουρκία λόγω της μουσουλμανικής της ταυτότητας, θεωρείται ότι προσφέρει και το αναγκαίο «φύλλο συκής» στο милитарισμό των ΗΠΑ.

Με τη βοήθεια λοιπόν των ΗΠΑ αλλά και της Μ. Βρετανίας κυρίως, η Τουρκία καταφέρνει συνεχώς να έχει σημαντικό ρόλο και φωνή μέσα στο ΝΑΤΟ, αλλά και να παίρνει το μέγιστο αυτών που μπορεί, εκεί που έχει αντικειμενικό μειονέκτημα όπως στην ΕΕ.

¹³⁶ Στις 17 Δεκ 2004 η Τουρκία έλαβε την πολυπόθητη γι' αυτήν ημερομηνία των ενταξιακών διαπραγματεύσεων για την είσοδό της στην ΕΕ.

¹³⁷ Β. Κόκκινος, πρώην πρόεδρος του Αρείου Πάγου, «Η Τουρκοποίηση της Ευρώπης», Εφημερίδα Το Βήμα, 7 Δεκεμβρίου 2005.

Αν ανατρέξουμε στο πιο πρόσφατο παρελθόν, θα διαπιστώσουμε ότι η δημιουργία από πλευράς ΕΕ της Δύναμης Ταχείας Αντίδρασης και η προσπάθεια γενικότερα ενίσχυσης του ευρωπαϊκού στρατιωτικού ρόλου της μέσα στο ΝΑΤΟ, δημιούργησε έντονους προβληματισμούς στην Τουρκία. Το όλο ζήτημα αντιμετωπίστηκε με καχυποψία καθώς το ενδεχόμενο να δημιουργηθεί μια αμιγώς ευρωπαϊκή ομάδα δυνάμεων εντός του ΝΑΤΟ υπεύθυνη για θέματα ευρωπαϊκής ασφάλειας και από την οποία θα εξαιρούνταν η Τουρκία, αντιστρατευόταν τον στρατηγικό της σκοπό για συμμετοχή στα ζητήματα της ευρωπαϊκής ασφάλειας.

Σύμφωνα με ένα από τα βασικότερα αξιώματα των διεθνών σχέσεων, ένα κράτος ενδιαφέρεται όχι μόνο για τα απόλυτα κέρδη του, αλλά και για τα σχετικά κέρδη άλλου/ων κράτους/ων που μπορεί/ουν να το ανταγωνισθεί/ουν στο μέλλον. Με δεδομένο λοιπόν ότι ένας από τους κυρίαρχους λόγους για τους οποίους η Ελλάδα ζήτησε την ένταξή της στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης ήταν η διασφάλιση της εθνικής της ακεραιότητας, η Τουρκία επιδίωξε και επιδιώκει να περιορίσει τις δυνατότητες δράσης του ευρωστρατού αλλά και τα οφέλη που η δημιουργία του θα μπορούσε να αποφέρει για την Ελλάδα. Και σε αυτή την περίπτωση η Τουρκία βρήκε τον τρόπο να πετύχει αυτό που ήθελε εκμεταλλεύτηκε πρώτον, την εξάρτηση αυτής της στρατιωτικής δύναμης από τις υποδομές του ΝΑΤΟ, στο οποίο έχει δικαίωμα veto και δεύτερον, τη βοήθεια των ΗΠΑ και Μ. Βρετανίας.

Έτσι, οι τελικές ρυθμίσεις σχετικά με τη διαδικασία αποφάσεων εντός της ΕΕ για τη δράση της Δύναμης Ταχείας Αντίδρασης, προβλέπουν ότι όταν το Συμβούλιο αποφασίσει τη διεξαγωγή επιχείρησης, τα εξωκοινοτικά ευρωπαϊκά μέλη του ΝΑΤΟ θα συμμετέχουν, εφόσον το επιθυμούν, εάν η επιχείρηση απαιτεί προσφυγή σε νατοϊκά μέσα και δυναμικό. Με βάση τα κείμενα της Άγκυρας, της Σεβίλλης και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Βρυξελλών (25/10/2002), τα εν λόγω μέλη θα προσκαλούνται επίσης, κατόπιν απόφασης του Συμβουλίου, να συμμετάσχουν σε επιχειρήσεις στις οποίες η ΕΕ δεν θα χρησιμοποιεί νατοϊκά μέσα.

Όπως γίνεται αντιληπτό, η πλέον ακανθώδης πτυχή του ζητήματος των σχέσεων του ευρωστρατού με εξωκοινοτικές χώρες είναι αυτή των σχέσεων του με την Τουρκία. Οι σχέσεις αυτές ρυθμίστηκαν με ένα εξωθεσμικό αρχικά κείμενο, το οποίο στη συνέχεια εντάχθηκε στους θεσμικούς μηχανισμούς της ΕΕ: πρόκειται για το λεγόμενο «κείμενο της Άγκυρας», το οποίο συντάχθηκε στην Κωνσταντινούπολη τον Νοέμβριο του 2000 από τις ΗΠΑ, τη Μ. Βρετανία και την Τουρκία και το οποίο αργότερα μετονομάστηκε σε «κείμενο των Βρυξελλών». Το κείμενο αυτό προβλέπει ότι η Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης δεν θα μπορεί να χρησιμοποιείται εναντίον κράτους-μέλους του ΝΑΤΟ το οποίο δεν είναι μέλος της ΕΕ¹³⁸ (άρθρο 2), ενώ ταυτόχρονα δημιουργείται για ένα τέτοιο κράτος η δυνατότητα να παρεμποδίσει τη δράση της Δύναμης Ταχείας Αντίδρασης όταν θίγονται εθνικά του συμφέροντα (άρθρο 12).

¹³⁸ Το άρθρο 2 λέει επί λέξει: «...οι ενέργειες και οι αποφάσεις που λαμβάνουν για τη διαχείριση στρατιωτικής κρίσεως εντός του πλαισίου της ΕΕ θα σεβαστούν σε κάθε περίπτωση τις υποχρεώσεις τους προς τους συμμάχους τους στο ΝΑΤΟ, περιλαμβανομένων και των υποχρεώσεών τους αναφορικά με τη διευθέτηση των διαφορών. Αυτό σημαίνει ότι σε καμία περίπτωση και σε καμία μορφή κρίσης, η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Αμυνας (ΕΠΑΑ) δε θα χρησιμοποιηθεί εναντίον οιαδήποτε συμμάχου».

Η Στρατηγική της ευρωπαϊκής ένταξης της Τουρκίας σήμερα

Σήμερα η Τουρκία είναι χωρισμένη στα δύο αναφορικά με την προοπτική ένταξή της στην ΕΕ. Την ένταξη θέλουν οι ισλαμο-δημοκράτες του Ερντογάν οι οποίοι θεωρούν ότι έτσι θα επικρατήσουν στον υπόγειο πόλεμο που διεξάγουν με το «βαθύ κράτος» (Στρατιωτικο-διπλωματικό κατεστημένο). Επίσης, πιστεύουν ότι με αυτόν τον τρόπο θα αξιοποιήσουν τις ελευθερίες της Δύσης για να είναι ελεύθεροι να έχουν τις αξίες τους, να έχουν τον πολιτισμό του Κορανίου σε μια πολύ "μαλακή" και μη ριζοσπαστική μορφή, αποδεχόμενοι το κοσμικό κράτος, τη δημοκρατία και το κράτος Δικαίου. Αυτή είναι η μια διάσταση η οποία υπάρχει στην Τουρκία. Αυτήν την υποστηρίζουν και οι επιχειρηματίες και οι διανοούμενοι. Εκείνοι οι οποίοι φαίνεται να μην δέχονται την Ευρώπη γιατί ακριβώς είναι κατεστημένο, είναι το στράτευμα επειδή με την ένταξη θα καταργηθεί ο ρόλος του.

Βέβαια και οι ευρωπαίοι φοβούνται την Τουρκία. Είναι μια πολύ μεγάλη χώρα για την Ευρώπη. Η Τουρκία με τον πληθυσμό της θα μπορεί να έχει στο μέλλον διπλάσιο, σε ευρωβουλευτές και κομισάριους, αριθμό από ότι η Γερμανία και η Γαλλία¹³⁹. Το άλλο πρόβλημα είναι αυτό της ενσωμάτωσης του τουρκικού πληθυσμού στις ευρωπαϊκές μητροπόλεις. Δεν είναι ασήμαντο. Υπάρχει κίνδυνος κατακλυσμού από Τούρκους σε όλη την Ευρώπη, οι οποίοι θα αλλοιώσουν τη δημογραφική σύνθεση των ευρωπαϊκών χωρών. Είναι μια πολύ μεγάλη χώρα με άλλη κουλτούρα, με άλλο πολιτισμό.

Όμως τι πραγματικά θέλει η Τουρκία από την ΕΕ και τι η ΕΕ από την Τουρκία; Καταρχήν η Τουρκία σήμερα έχει καθεστώς μη συμβατό με τους θεσμούς της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Πρόκειται για μια ιδιάζουσα περίπτωση και τελείως διαφορετική από την Ελλάδα της δεκαετίας του '70, την Ισπανία και την Πορτογαλία της δεκαετίας του '80, την Πολωνία, την Τσεχία, την Ουγγαρία και τις Βαλτικές δημοκρατίες της δεκαετίας του 2000. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, πρώτα αποκαταστάθηκε η κοινοβουλευτική δημοκρατία και ύστερα προχώρησε η πλήρης ένταξη. Οι ενδιαφερόμενες χώρες είδαν την ένταξη ως βασική εγγύηση θωράκισης των νέων κοινοβουλευτικών θεσμών τους.

Στην περίπτωση της Τουρκίας όμως, ο κοινοβουλευτισμός ουσιαστικά δεν λειτουργεί. Έτσι, η ένταξή της δεν θεωρείται εγγύηση των θεσμών που ήδη υπάρχουν, αλλά μηχανισμός ανατροπής των «θεσμικών αγκυλώσεων», ώστε να λειτουργήσει η κοινοβουλευτική δημοκρατία. Το σημερινό καθεστώς της Άγκυρας, καλείται να «διαπραγματευθεί» με τις Βρυξέλλες τους όρους της ανατροπής του. Επί πλέον, αν στην Τουρκία αφεθούν να λειτουργήσουν οι δημοκρατικοί θεσμοί έξω από την «υψηλή εποπτεία» του στρατού, δεν είναι βέβαιο ότι θα προκύψει τελικώς μια πολιτειακή συγκρότηση συμβατή με το ευρωπαϊκό κεκτημένο.

Στην Τουρκία και το καθεστώς και οι αντικαθεστωτικές δυνάμεις έχουν κρυφές διαστάσεις: υπάρχει αφενός το «βαθύ κράτος», που ελέγχει τις εξελίξεις με

¹³⁹ Χριστόδουλος Γιαλλουρίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής της Διεθνούς Πολιτικής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, «Το Μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η θέση Ελλάδος και Κύπρου στη νέα πραγματικότητα», περιοδικό «Παρεμβολή», Σεπτέμβριος 2003.

τρόπους έξω από την δημοκρατική νομιμοποίηση. Αφετέρου υπάρχουν αντικαθεστωτικές δυνάμεις βαθιά ριζωμένες σε στρώματα του πληθυσμού, είτε εθνικιστικές είτε ισλαμικές, που δεν είναι σαφές ποια δυναμική θα απελευθερώσει η απαλλαγή τους από το «χαλινό» των στρατοκρατών. Προκειμένου να ενταχθεί ως πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η σημερινή Τουρκία καλείται να διαπραγματευθεί, όχι απλώς κάποιες «θεσμικές αγκυλώσεις» της, αλλά τις ίδιες τις συνθήκες ύπαρξης του καθεστώτος της. Για τη σημερινή Τουρκία, η πλήρης ένταξη απαιτεί θυσίες που δεν θα επιταχύνουν τον «εκδυτικισμό» της, αλλά μπορεί να τον αναστείλουν οριστικά. Δεν θα φέρουν κατοχύρωση της ασφάλειάς της, αλλά μπορεί να επισπεύσουν τον διαμελισμό της. Συνεπώς, η πλήρης ένταξη της Τουρκίας έχει σημαντικότερο κόστος και ρίσκο για τη σημερινή Τουρκία, απ' ό,τι είχε η αντίστοιχη διαδικασία ένταξης, για οποιοδήποτε από τα ήδη μέλη της ΕΕ, παλαιότερα και πρόσφατα. **Η Άγκυρα έχει πολλούς λόγους να ζητά σήμερα την πλήρη ένταξη στην Ευρώπη, προκειμένου να αποσπάσει αύριο «ειδική σχέση με την Ευρώπη». Έχει λόγους να διεκδικεί τα μέγιστα, για να κερδίσει τα δυνατόν περισσότερα, παραχωρώντας τα ελάχιστα.**

Συνεπώς, αν ισχύουν τα ανωτέρω, η κατάσταση που διαμορφώνεται στις ευρω-τουρκικές σχέσεις έχει δύο θεμελιώδη χαρακτηριστικά: πρώτον, η Ευρώπη, δεν επιθυμεί την πλήρη ένταξη της Τουρκίας, ακόμα κι αν αποφεύγει να το πει επισήμως με απόλυτη σαφήνεια (αν και ημι-επισήμως το έχει ήδη πει με τρόπο που δεν επιδέχεται παρερμηνειών), δεύτερον, η Τουρκία με τη σειρά της, δεν επιθυμεί την πλήρη ένταξή της στην Ευρώπη, ακόμα κι αν σήμερα μοιάζει (για διαπραγματευτικούς λόγους) να αποτελεί «διακαή της πόθο».

Η στρατηγική της Ελλάδας απέναντι στην ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας. Αντιμετώπιση του εξ ανατολών κινδύνου

Η Ελλάδα προκειμένου να αντιμετωπίσει τον εξ ανατολών κίνδυνο, για πολλά χρόνια ακολούθησε την πολιτική της αποτροπής, δηλαδή *"είμαι ισχυρός και δεν σου επιτρέπω να εφαρμόσεις την επεκτατική σου πολιτική"*. Στα πλαίσια αυτής της πολιτικής, εκτός βέβαια από τους οικονομικούς λόγους, η Ελλάδα εντάχθηκε στην ΕΕ και πάντα ήταν υπέρμαχη της προσπάθειας για πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης. Απέβλεπε έτσι στο να βρίσκεται σε συγκριτικά πλεονεκτικότερη θέση από την Τουρκία και ευελπιστούσε ότι μια πολιτικά ενωμένη ΕΕ θα της εξασφάλιζε μια προστατευτική ομπρέλα ασφαλείας από κάθε απειλή και ιδιαίτερα από ανατολικά.

Αυτή η πολιτική όμως εν μέρει απέτυχε, διότι η ευρωπαϊκή ενοποίηση βάδιζε και βαδίζει με πάρα πολύ αργά βήματα και οι εταίροι μας στην ΕΕ το μόνο που έκαναν, ήταν να εκμεταλλεύονται τη χώρα μας για να κλείνουν το δρόμο της Τουρκίας στην Ευρώπη τη στιγμή που οι ίδιοι δεν τη ήθελαν και δεν τολμούσαν να της το πουν ευθέως. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να επιδεινώνονται κατά καιρούς οι Ελληνοτουρκικές σχέσεις και την ίδια στιγμή η Ευρώπη όχι μόνο δεν παρείχε καμία στήριξη στην Ελλάδα, αλλά και σε ορισμένες περιπτώσεις ήταν εχθρική και εκβιαστική απέναντι της (βλ. αποδέσμευση χρηματοδοτικών πρωτοκόλλων προς την Τουρκία). Επιπλέον οι κρίσεις με τους S300, τα Ίμια και τον Οτσαλάν απέδειξαν ότι η Ελλάδα για άλλη μια φορά την ώρα της κρίσης, ήταν μόνη της, με την Ευρώπη απύσχα.

Βλέποντας λοιπόν ότι αυτή η πολιτική δεν οδηγεί σε ουσιαστικά αποτελέσματα, η Ελλάδα τη δεκαετία του 1990, έκανε στροφή 180 μοιρών και ακολουθεί πλέον την «πολιτική μέσα από την Ε.Ε.». Λέμε: "εντάξει, μπείτε στην Ε.Ε., αλλά για να σας δεχτούν οι ευρωπαίοι πρέπει να αλλάξετε. Πρέπει να γίνετε άλλη χώρα, με άλλο καθεστώς. Να γίνετε κράτος δικαίου και δημοκρατίας". Έτσι η πίεση μεταβιβάζεται στην Άγκυρα και στις Βρυξέλλες και τους λέμε: "η Ελλάδα δεν έχει πρόβλημα, αλλά έχετε εσείς". Αυτό είναι ένα παιχνίδι το οποίο δεν θα σταματήσει βέβαια τις διεκδικήσεις της Τουρκίας στο Αιγαίο¹⁴⁰.

Η ελληνική στρατηγική λοιπόν τα τελευταία χρόνια, στηρίζει σοβαρά στην ένταξη της Τουρκίας στη διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης διότι το θεωρεί ως βασικό μηχανισμό ανάσχεσης της μακροχρόνιας επιθετικής συμπεριφοράς της. Δεν φαίνεται όμως να λαμβάνει σοβαρά υπ' όψιν την περίπτωση η Τουρκία, εάν δεν καταφέρει να γίνει πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τους δικούς της όρους, να μην θέλει τελικά την πλήρη ένταξή της στην ΕΕ και να επιδιώξει μια ειδική σχέση. Μια τέτοια Τουρκία θα είναι πολύ πιο επικίνδυνη από τη σημερινή, γιατί θα έχει πάρει αυτό που θέλει και ταυτόχρονα δεν θα δεσμεύεται από ισχυρές υποχρεώσεις έναντι της ΕΕ.

Η ελληνική διπλωματία, σε ότι αφορά το κρίσιμο σκέλος αντιμετώπισης της Τουρκίας μέσω της ευρωπαϊκής ένταξης στηρίζεται σε προϋποθέσεις που είτε δεν υπάρχουν, είτε αντιφάσκουν μεταξύ τους, είτε και τα δύο. Πρόκειται για μια στρατηγική, η οποία στηρίζεται στους «ευσεβείς πόθους» της Αθήνας παρά στην πραγματικότητα. Πρόκειται για «βουλισιαρχική¹⁴¹» (βολανταριστική) στρατηγική που εκλαμβάνει τις επιθυμίες μας ως πραγματικότητα. Θυμίζει λίγο την αγγλογαλλική στρατηγική απέναντι στη Γερμανία κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου, όπου οι δύο αυτές χώρες προκειμένου να την χαλιναγωγήσουν και να την ελέγξουν, επιδίωξαν την πλήρη ένταξή της στους διεθνείς οργανισμούς.

Δεν πρέπει να απορρίπτουμε την ελληνική διπλωματία, όπως διαμορφώθηκε τα τελευταία χρόνια ούτε πρέπει οπωσδήποτε να «αντισταθούμε» στα ευρωπαϊκά ανοίγματα της Άγκυρας. Η τακτική αυτή άλλωστε είχε και τα οφέλη της αφού αποκάλυψε με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο στην Τουρκία ότι μέχρι τώρα η Ελλάδα ήταν απλά το πρόσχημα και ότι τελικά οι περισσότεροι ευρωπαίοι δεν την επιθυμούν ως πλήρες μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας. Αυτό συνέβαλλε στη βελτίωση, σε κάποιο βαθμό, των ελληνοτουρκικών σχέσεων μετά την υιοθέτηση της παραπάνω στρατηγικής.

Αυτό όμως που είναι αναγκαίο να γίνει αντιληπτό, είναι ότι η Ελλάδα έχει άμεσο συμφέρον να παρακολουθεί και να ελέγχει στενά τον ευρωπαϊκό «οδικό χάρτη» της Τουρκίας και να απαιτεί μέσω της ΕΕ, την πιστή τήρησή του.

Το πρακτικό συμπέρασμα της ανωτέρω ανάλυσης συνοψίζεται σε δύο θέσεις: πρώτον, ότι δεν μπορούμε να υποκαταστήσουμε την ανάγκη εθνικής διπλωματίας εν ονόματι της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και δεύτερον, είναι σφάλμα να πιστεύουμε στην ευρωπαϊκή πορεία της

¹⁴⁰ Χριστόδουλος Γιαλλουρίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής της Διεθνούς Πολιτικής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, «Το Μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η θέση Ελλάδος και Κύπρου στη νέα πραγματικότητα», περιοδικό «Παρεμβολή», Σεπτέμβριος 2003.

¹⁴¹ Ομοίως, σελ. 21.

Τουρκίας ως παράγοντα που θα «ανασχέσει» την τουρκική επιθετικότητα. Αυτό δεν σημαίνει υποτίμηση της ίδιας της ΚΕΠΠΑ ή πολύ περισσότερο, δεν σημαίνει υποτίμηση της συμμετοχής μας στη διαμόρφωση της ΚΕΠΠΑ. Σημαίνει απλώς, ότι η ΚΕΠΠΑ δεν μπορεί να λύσει προβλήματα που από τη φύση της (και από τη φύση του ίδιου το μοντέλου ευρωπαϊκής ενοποίησης, το οποίο υιοθετείται) δεν μπορεί να αντιμετωπίσει. Δεν μπορούμε να φορτώσουμε στους εταίρους μας όλα τα προβλήματα ασφαλείας μας¹⁴².

¹⁴² Χρυσάνθος Λαζαρίδης, Ερευνητής ΙΑΑ, περικοπή από άρθρο του στο internet, «Παλαιές Ψευδαισθήσεις και Νέες Ευκαιρίες της Εξωτερικής μας Πολιτικής», 15 Μαρτίου 2005, σελ. 22.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ “Ζ”

ΣΥΝΟΨΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σύνοψη

Η ΕΕ με σημείο εκκίνηση τη Διάσκεψη Κορυφής Γαλλίας-Μ.Βρετανίας το Δεκέμβριο του 1998 βαδίζει με αργά βήματα προς τη χάραξη μιας Κοινής Αμυντικής Πολιτικής (Κοινή Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας) με :

∅ Τη δυνατότητα ανάληψης αποστολών τύπου “Peterse-berg” όπως καθορίζονται με βάση τη Συνθήκη του AMSTERDAM (ανθρωπιστικά καθήκοντα, καθήκοντα διάσωσης, καθήκοντα διατήρησης της ειρήνης και επέμβασης μαχίμων δυνάμεων στη διαχείριση κρίσεων, συμπεριλαμβανομένης της αποκατάστασης της ειρήνης).

∅ Την ανάπτυξη δομών για αποτελεσματική διαχείριση και πρόληψη κρίσεων.

∅ Την διεξαγωγή αυτόνομων επιχειρήσεων της ΕΕ (EU-led operations), στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ, είτε με προσφυγή στα μέσα και τις δυνατότητες του NATO, είτε αυτοδύναμα.

∅ Την εισαγωγή της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας (ΕΣΑ) σύμφωνα με την οποία , η ΕΕ οριοθετεί τη θέση και το ρόλο της στο διεθνές περιβάλλον ασφαλείας που έχει δημιουργηθεί μετά τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 και την Αμερικανική επέμβαση στο Ιράκ, ορίζοντας το περιεχόμενο των απειλών και προκλήσεων τις οποίες καλείται να αντιμετωπίσει, τους συνεπαγόμενους στρατηγικούς στόχους που θα πρέπει να αναπτύξει για την επίτευξη των στρατηγικών της στόχων στο άμεσο και απώτερο μέλλον.

∅ Την υλοποίηση του «Γενικού Στρατιωτικού Στόχου 2010», με την δημιουργία 13 «Τακτικών Σχηματισμών Μάχης» ικανών να αναλάβουν αποστολές πρόληψης των συγκρούσεων, διατήρησης της ειρήνης και σε επιχειρήσεις επιβολής της ειρήνης, σε στενή συνεργασία με τα Ηνωμένα Έθνη.

∅ Την προώθηση διαβουλεύσεων προκειμένου να αντιμετωπισθούν τα θέματα της διάθεσης των μέσων του NATO για διεξαγωγή επιχειρήσεων από την ΕΕ, όταν το NATO δεν συμμετέχει ως σύνολο, καθώς και των διαβουλεύσεων για την κατοχύρωση των σχέσεων ΕΕ-NATO.

Παρόλα αυτά η ΚΕΠΠΑ στην παρούσα μορφή της, αδυνατεί να πραγματοποιήσει τους διακηρυγμένους στόχους της και η ένταξη των νέων χωρών στην ΕΕ δεν διευκολύνει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, καθώς δεν αναμένεται να προσδώσει νέα ώθηση στο όλο εγχείρημα. Η μέχρι τώρα πορεία της δεν έχει δώσει στην Ένωση πρωταγωνιστικό ρόλο στις διεθνείς εξελίξεις και δεν έχει συμβάλει στην ενδυνάμωση του Ευρωπαϊκού οράματος.

Η ανάπτυξη ενός αυτοδύναμου συστήματος ασφαλείας και άμυνας στα πλαίσια της ΕΕ αναδεικνύει ένα «χάσμα προσδοκιών-πραγματικότητας», που

αφορά στην απόσταση που χωρίζει τις προσδοκίες των Ευρωπαϊκών κρατών στον τομέα της άμυνας και ασφάλειας, με την πραγματικότητα αναφορικά με την διαμορφούμενη Ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική ασφάλειας. Η τελευταία αποτυπώνεται στις εθνικές πολιτικές επιλογές συγκεκριμένων Ευρωπαϊκών δυνάμεων, που θεωρούνται «χώρες-κλειδιά» στην ανάπτυξη αυτόνομης Ευρωπαϊκής πολιτικής και συμπληρώνεται από τις υφιστάμενες δομικές/εγγενείς αδυναμίες και ελλείψεις της ΕΕ στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας.

Η αμυντική αυτονόμηση της ΕΕ, βασικότατη προϋπόθεση για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, φαίνεται ότι δεν μπορεί να επιτευχθεί στον προβλέψιμο χρονικό ορίζοντα, παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει κατά καιρούς. Ο λόγος είναι πολύ απλός. Οι ευρωπαίοι αποφεύγουν την πολύ δαπανηρή επιλογή της δημιουργίας νέας υποδομής και αρκούνται στο να πληρώνουν άλλοι (ΗΠΑ) γι' αυτούς και ταυτόχρονα να μένουν εξαρτημένοι από το ΝΑΤΟ.

Οι ΗΠΑ επιθυμούν μια ισχυρή μεν Ευρώπη, η οποία αφενός μεν θα συμφωνεί με τους στόχους και τις επιδιώξεις της και αφετέρου δεν θα υπονομεύει το ΝΑΤΟ τη μεγαλύτερη πηγή διατλαντικής επιρροής της Αμερικής.

Όπως διαφαίνεται τόσο από το σκεπτικισμό που επικρατεί για τη μελλοντική μορφή της Συμμαχίας (ΝΑΤΟ), όσο και από την νέα Στρατηγική Αντίληψη της Συμμαχίας, το κύριο χαρακτηριστικό του κατά τα επόμενα χρόνια θα είναι η παγκοσμιοποίηση. Αυτό σημαίνει ότι το ΝΑΤΟ θα επιδιώξει να διευρυνθεί και προς άλλες χώρες εκτός Ευρώπης και σε άλλα επίπεδα.

Ανακεφαλαιώνοντας, η διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αναπτύσσεται στον βαθμό και στην έκταση που εξυπηρετεί τα συμφέροντα και τους στρατηγικούς στόχους των ισχυρών συντελεστών του συστήματος. Οι Μεγάλες Ευρωπαϊκές Δυνάμεις γνωρίζουν ότι η ισχύς τους θα αποδυναμωθεί αν διαχυθεί σε ένα ευρύτερο, μεγάλο σύνολο, και γι' αυτό είναι επιφυλακτικές έως και αρνητικές (Μ. Βρετανία) για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και επιθυμούν επιλεκτικές εμβαθύνσεις και συνεργασίες σε τομείς όπου έχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα η κάθε μία, όπως η οικονομία, η άμυνα, η διπλωματία κ.λ.π.

Η Αγγλία που αντιπροσωπεύει καλύτερα από όλους την Ευρώπη στις ΗΠΑ και τις ΗΠΑ στην Ευρώπη, υποστηρίζει την άποψη του διαχωρισμού των ρόλων. Οι Ευρωπαίοι να είναι υπεύθυνοι για την ασφάλεια και το ΝΑΤΟ για την άμυνα. Η Αγγλία διατηρεί ειδικές σχέσεις με τις ΗΠΑ και στο πλαίσιο αυτών των σχέσεων επιβεβαιώνει την παρουσία της στα διεθνή γεγονότα, συνδυάζοντας το ρίσκο της επιτόπου παρουσίας με την προσδοκία μελλοντικών ωφελημάτων. Τις δύο άλλες πλευρές του τριγώνου που συνιστούν το Γαλλο-γερμανικό δίδυμο κυριαρχεί ο εγωισμός. Ο ρόλος της Γαλλίας στην αμυντική προσπάθεια της Ευρώπης υπήρξε καταλυτικός. Η Γερμανία σήμερα αποτελεί τον ασθενή αλλά απαραίτητο κρίκο στο Ευρωπαϊκό αμυντικό σύστημα. Όλα αυτά είναι αποδείξεις ότι η ισορροπία των εταίρων δεν έχει αποκατασταθεί ουσιαστικά παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται¹⁴³

¹⁴³ Elmar Brok Άρθρο «Η Ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική» Γεωστρατηγική Ιαν 2004 σελ. 18.

Είναι πάγια ελληνική θέση και αποδεικνύεται συνεχώς ότι η χώρα μας συμπράττει όπου και όσο μπορεί σε όλες, κατ' αρχήν, τις δράσεις του NATO και της ΕΕ για να προβάλλει την συμμαχική της αξία και αξιοπιστία, να επαυξάνει την πείρα των Ενόπλων Δυνάμεων και να είναι σε θέση να διαδραματίζει τον ρόλο της διεθνώς¹⁴⁴. Η συχνότερη ωστόσο μετάβαση από πολεμικές σε μεταπολεμικές επιχειρήσεις θα θέσει σημαντικές προκλήσεις στις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις και θα επιβάλει την επαύξηση της πρόνοιας για την εισαγωγή αλλαγών στο πρόγραμμα εκπαίδευσής τους, την διατύπωση των σχετικών δογμάτων και τον απαιτούμενο σχεδιασμό. Η προσαρμογή στα νέα δεδομένα οφείλει να συνυπολογίζει την επιβεβλημένη ικανοποίηση των απαιτήσεων της εθνικής άμυνας και το επακόλουθο κόστος.

Γενικά Συμπεράσματα

∅ Το κεντρικό συμπέρασμα που προκύπτει αβίαστα από την προηγούμενη ανάλυση, είναι ότι η ΕΕ και το NATO είναι δύο οργανισμοί που δρουν συμπληρωματικά, πλην όμως η σχέση τους καθίσταται την ίδια στιγμή τροχοπέδη στην προσπάθεια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και εμβάθυνσης.

∅ Η μακρόχρονη σχέση ΕΕ-NATO έχει οδηγήσει σε τόσο μεγάλη εξάρτηση της πρώτης από τις υποδομές του δεύτερου, ώστε μεσομακροπρόθεσμα, δεν διαφαίνεται καμιά πιθανότητα αυτονομησης της ΕΕ στον κρίσιμο τομέα της άμυνας-ασφάλειας, που είναι ο **βασικός πυλώνας στήριξης μιας ανεξάρτητης εξωτερικής πολιτικής** και κατ' επέκταση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Σημαντικό ρόλο σ' αυτό παίζει η επιρροή που ασκούν οι ΗΠΑ στο NATO και η δεδηλωμένη αντίθεσή τους σε μια πιθανή αμυντική αυτονομηση της Ευρώπης, αλλά και η διαφορετική αντίληψη που έχουν τα κράτη μέλη για το ρόλο και τη σημασία της Ατλαντικής Συμμαχίας στην ευρωπαϊκή ασφάλεια και άμυνα.

∅ Το γεγονός ότι οι ΗΠΑ συμβιβάστηκαν και δέχτηκαν τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ταυτότητας Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΤΑΑ) εντός του NATO, δεν πρέπει να μας παραπλανά. Έγινε αφού προηγουμένως οι ευρωπαίοι είχαν αποδεχτεί την κυρίαρχη θέση του NATO στο οικοδόμημα της ευρωατλαντικής ασφάλειας.

∅ Όσο οι ΗΠΑ έχουν τη δυνατότητα να καθορίζουν την συμπεριφορά πολλών κρατών-μελών της ΕΕ, η Ευρώπη θα συνεχίσει να είναι μη αποτελεσματική στις παγκόσμιες υποθέσεις.

∅ Τα κράτη-μέλη της ΕΕ είναι απρόθυμα να παραχωρήσουν την εθνική τους κυριαρχία στους ευαίσθητους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας, γεγονός που μεταξύ άλλων αντανάκλαται στη διατήρηση της αρχής της ομοφωνίας όσον αφορά στις αποφάσεις που σχετίζονται με την **Ευρωπαϊκή Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης**.

∅ Στη διεθνή πολιτική, ένα από τα βασικά αξιώματα που ισχύουν είναι ότι «τα συμφέροντα δημιουργούν τους θεσμούς και όχι οι θεσμοί τα συμφέροντα».

¹⁴⁴ Για προτάσεις σχετικά με την αναβάθμιση του διεθνούς ρόλου της Ελλάδας βλ. Θάνος Ντόκος, «Η αναβάθμιση του διεθνούς ρόλου της Ελλάδας», το Βήμα, 9 Φεβρουαρίου 2005.

Κάποιες χώρες με πρωτοπόρο τη Μ. Βρετανία, που είναι η ισχυρότερη στρατιωτική δύναμη στην ευρωπαϊκή ήπειρο, αντιδρούν στην ιδέα μιας ανεξάρτητης ευρωπαϊκής άμυνας. Άρα, όσο δεν υπάρχει ταύτιση συμφερόντων στην ΕΕ στον κρίσιμο τομέα της άμυνας και της ασφάλειας, δεν είναι δυνατόν να δημιουργηθεί ανεξάρτητη ευρωπαϊκή άμυνα και ευρωπαϊκός στρατός.

∅ Η μέχρι τώρα στρατηγική των τριών μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων, δεν αφήνει καμία ελπίδα ότι μπορεί να αλλάξει κάτι στο άμεσο μέλλον που θα οδηγούσε σε πλήρη ανατροπή του σκηνικού και ταχύτερα βήματα προς την ολοκλήρωση. Επιπλέον, η πρόσφατη διεύρυνση¹⁴⁵ με τα 10 νέα μέλη και στη συνέχεια με άλλα 2 χωρίς προηγούμενη εμβάθυνση, αναμένεται να δράσει παραλυτικά στις διαδικασίες αποφάσεων και μεταθέτει την προοπτική της ολοκλήρωσης στο μακρινό μέλλον.

∅ Από ότι φαίνεται, δεν υπάρχει κοινό όραμα για το σχεδιασμό και τη διακυβέρνηση της διευρυμένης ΕΕ που θέτει υπό αμφισβήτηση και τη βασική φιλοσοφία της Ένωσης. Έτσι δεν είναι καθόλου τυχαίο που επανέρχεται πάλι η **ιδέα της Ευρώπης των δύο ταχυτήτων**, αποτελούμενη από μια πρωτοπορία η οποία βαδίζει με ταχείς ρυθμούς και μια οπισθοφυλακή η οποία σέρνει τα βήματά της. Μια ομάδα κρατών, αποφασισμένων να ισχυροποιήσουν τη συνεργασία τους στο πλαίσιο της ενοποιητικής διαδικασίας, είναι πιθανό να κινηθούν στην κατεύθυνση μιας στενής πολιτικής ένωσης. Από την άλλη πλευρά, θα δεσπόζει μια άλλη ομάδα κρατών, κάποιων αδιάφορων και κάποιων άλλων που βλέπουν την Ένωση ως μια ζώνη ελεύθερων συναλλαγών, μακριά από κάθε κοινοτική φιλοδοξία. Και εδώ έρχεται το κρίσιμο ερώτημα.

∅ Η συγκρότηση ευέλικτων σχηματισμών μάχης (EU battle groups), που θα ολοκληρωθεί τα επόμενα χρόνια, θα δώσουν στην ΕΕ τη δυνατότητα άμεσης επέμβασης στη διαχείριση των κρίσεων, με έμφαση στην πρόληψη αυτών. Ο συνδυασμός δράσης των σχηματισμών αυτών με την Ευρωπαϊκή Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης, που είναι λιγότερο ευέλικτη, αλλά μπορεί να παραμείνει επιχειρησιακή για περισσότερο χρόνο, καλύπτουν πλήρως τις επιχειρησιακές απαιτήσεις για τις στρατιωτικές αποστολές της ΕΕ.

∅ Ο ευρωστρατός αποτελεί μια παρεξηγημένη υπόθεση, γιατί η δύναμη που μπορεί να αναπτύξει σήμερα η ΕΕ (Ευρωπαϊκή Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης), ουσιαστικά δεν συνιστά στρατό. Άλλωστε, στη Συνθήκη της Νίκαιας και στα συμπεράσματα των Συνόδων της ΕΕ, αναφέρεται ρητά ότι *«η ανάπτυξη από την ΕΕ ικανότητας διαχείρισης κρίσεων με στρατιωτικά μέσα, δεν συνιστά ίδρυση ευρωπαϊκού στρατού»*. Τέτοιος στρατός, ούτε υπάρχει ούτε πρόκειται να υπάρξει στο άμεσο μέλλον γιατί η ΕΕ δεν είναι κράτος ομοσπονδιακό, είναι μια συνεργασία, ένας συνεταιρισμός κρατών με οικονομικές και πολιτικές συγκλίσεις αλλά και με διαφορές, είναι μια ένωση χωρίς ενιαία όργανα κρατικής εξουσίας, αλλά με όργανα συντονισμού, συνεργασίας και συνεννόησης.

∅ Η μη στρατιωτική διαχείριση κρίσεων έχει μεγάλη σημασία για την ΕΕ και αναπτύσσεται παράλληλα με τη στρατιωτική διαχείριση. Η σημασία τους εξηγείται από το ότι πολλές κρίσεις είναι μικτές: έχουν στρατιωτικές και μη

¹⁴⁵ Οι νέες χώρες θα χειραγωγούνται, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα, σε θέματα ασφάλειας από τα Αμερικάνικα συμφέροντα κάνοντας δύσκολη την όποια αναπτυξιακή πορεία της ΕΕ.

στρατιωτικές πτυχές, αλλά και στο ότι οι μη στρατιωτικές επιχειρήσεις είναι γενικά πιο εύκολες στην εφαρμογή και πιο προτιμητέες.

∅ Η υιοθέτηση Στρατηγικής Ασφάλειας δίνει στην Ευρώπη ένα όραμα και μία σταθερή κατεύθυνση εξωτερικής πολιτικής περισσότερο συνεπή, πιο δραστήρια, με μεγαλύτερες δυνατότητες και σε συνεργασία με τους εταίρους. Παράλληλα, σύμφωνα με τη Στρατηγική αυτή, η ΚΕΠΠΑ θα κινηθεί προς τους τομείς της απευθείας αντιμετώπισης απειλών, της οικοδόμησης μέτρων στήριξης της διεθνούς τάξης. Η Ευρώπη θα κινηθεί σε πλανητική κλίμακα για να πετύχει τους σκοπούς της και να προωθήσει τις θεμελιώδεις αρχές που εδράζεται η ίδια: ειρήνη, διεθνής ασφάλεια, προώθηση της διεθνούς συνεργασίας, δημοκρατία, κράτος δικαίου, ισότητα πολιτών, σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.

∅ Ο εξ ανατολών κίνδυνος, θα συνεχίσει να είναι ο πιο μεγάλος για την Ελλάδα για τις επόμενες τουλάχιστον δύο δεκαετίες. Άλλωστε, μια χώρα και ένας λαός που δεν έχει αλλάξει νοοτροπία επί σειρά αιώνων, είναι ουτοπία να αναμένει κάποιος ότι μπορεί να αλλάξει αυτή τη νοοτροπία μέσα στο χρονικό ορίζοντα των επόμενων 15-20 ετών που πολλοί υποστηρίζουν ότι η Τουρκία θα είναι έτοιμη να γίνει πλήρες μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας και ότι τότε θα είναι μια άλλη χώρα από τη σημερινή.

Η Τουρκία είναι μέλος του NATO με σημαντική φωνή και υποψήφια για ένταξη χώρα στην ΕΕ που πολύ δύσκολα όμως θα γίνει πλήρες μέλος της. Παρότι δεν έχει δικαίωμα να συμμετέχει στον επιχειρησιακό σχεδιασμό της Ευρωπαϊκής Δύναμης Ταχείας Αντίδρασης, λόγω της εξάρτησης της τελευταίας από τις νατοϊκές υποδομές, η Τουρκία κατάφερε τελικά να έχει λόγο και στα θέματα της ευρωπαϊκής ασφάλειας και να ακυρώνει με αυτό τον τρόπο τα όποια μελλοντικά οφέλη για τη χώρα μας.

Με τη συμφωνία ΕΕ-NATO για τις επιχειρήσεις Berlin Plus, το NATO διατηρεί την πρωτοκαθεδρία στην ευρωπαϊκή άμυνα, ενώ η ΕΕ μπορεί να δρα ημιαυτόνομα.

Προτάσεις

∅ Παρά τις απαισιόδοξες προβλέψεις που αναλύθηκαν παραπάνω, αν κάποιες χώρες έχουν πραγματικά την πολιτική βούληση να προχωρήσουν σε ουσιαστική ολοκλήρωση, προτείνεται όπως δημιουργηθεί ένας πυρήνας από αυτά τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σύμφωνα με τον Ζακ Ντελόρ μια ομάδα πρωτοπορίας «avant-garde», που επιθυμούν να προχωρήσουν σε μια πολιτική ενοποίηση ταχύτερα. Κανένα κράτος-μέλος δεν θα πρέπει να εξαναγκάζεται να ενταχθεί στον παραπάνω πυρήνα, ωστόσο κανένας δεν θα έχει και το δικαίωμα να εμποδίσει τα άλλα κράτη-μέλη να συγκροτήσουν μια Ένωση. Βασική προϋπόθεση βέβαια θα είναι ότι οι καινούργιοι σχηματισμοί θα είναι ανοικτοί σε όποιο κράτος-μέλος ενδιαφέρεται, όπως για παράδειγμα η Ελλάδα.

∅ Το NATO αποτελεί το υπόβαθρο της ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής και τη γέφυρα που κρατάει περίπου 60 χρόνια ενωμένη την Ευρώπη με την

Αμερική. Και όπως κάθε γέφυρα, για να αντέξει στο χρόνο, θα πρέπει να στηρίζεται και στους δύο πυλώνες: τον ευρωπαϊκό και τον αμερικανικό.

Ø Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ασφάλειας και Αμυντικής Πολιτικής σίγουρα θα ενδυναμώσει την δέσμευση των Ηνωμένων Πολιτειών απέναντι στην Ευρώπη και φυσικά θα παίξει το ρόλο της άγκυρας για την Ευρωπαϊκή Ασφάλεια. Εάν η διαδικασία δεν οργανωθεί όπως πρέπει και από τις δύο πλευρές του Ατλαντικού πιθανόν να θεωρηθεί /να αποβεί ζημία για τους υπέρ-ατλαντικούς δεσμούς, που αποτελούν και τη βάση της ασφάλειας στην Ευρώπη τα τελευταία 50 χρόνια.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 κρατών-μελών για να αναπτύξει μια αξιόπιστη και αποτελεσματική πολιτική ασφαλείας-άμυνας και να καταστεί αποτελεσματικός εταίρος των ΗΠΑ στην διαχείριση των παγκόσμιων απειλών, θα πρέπει να αποφασίσει κατά πόσον την ωφελεί μια πορεία μικρών και αργών βημάτων στην κατεύθυνση της επίτευξης αυτόνομης άμυνας με επικεφαλής μια «συμμαχία επιθυμούντων» από την οποία θα απουσιάζει η Βρετανία ή εάν είναι προτιμότερη η επίτευξη της μεγαλύτερης δυνατής συναίνεσης, μεταξύ των κρατών-μελών της προκειμένου η υπόθεση της Ευρωπαϊκής άμυνας να προχωρήσει με τη Γαλλία, τη Γερμανία και τη Βρετανία να υιοθετούν από κοινού μια περισσότερο παραγωγική προσέγγιση για την ΕΠΑΑ. Μια προσέγγιση που δεν θα αναδεικνύει το διαχωρισμό «παλαιάς και νέας Ευρώπης» και θα «απονομιμοποιεί» σε μεγάλο βαθμό, την αντίθεση της Αμερικανικής διοίκησης στην ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Άμυνας και Ασφάλειας.

Ένα επίσης βασικό στοιχείο της αποτελεσματικότητας της αμυντικής πολιτικής της Ένωσης, και επομένως της αξιοπιστίας του διεθνούς ρόλου της, είναι η ύπαρξη ικανοποιητικών και διαλειτουργικών στρατιωτικών δυνατοτήτων. Αυτή η πρόκληση είχε ήδη αναγνωρισθεί από την εποχή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κολωνίας και, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, έχουν πλέον επιτευχθεί πολλά. Ωστόσο, θα πρέπει αφενός να εξασφαλιστεί η πλήρης και ουσιαστική επίτευξη του Πρωταρχικού Στόχου του Ελσίνκι και αφετέρου να ελεγχθεί μήπως θα πρέπει οι στόχοι των δυνατοτήτων να αναθεωρηθούν σε συνάρτηση με τις νέες απειλές. Η ανάγκη νέων προσπαθειών ως προς τις δυνατότητες προσκρούει ιδίως στους δημοσιονομικούς περιορισμούς των κρατών μελών. Είναι αναγκαίο όχι μόνο να αυξηθούν οι αμυντικοί προϋπολογισμοί αλλά και να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των δαπανών, δηλαδή δεν είναι τόσο απαραίτητο να αυξηθούν οι δαπάνες αυτές, όσο είναι να διατίθενται πιο συντονισμένα και συνεργατικά. Αυτό όμως απαιτεί απαραίτητως, αν και φαντάζει εξαιρετικά δύσκολο, κοινή πολιτική στην έρευνα και την τεχνολογία όπως και στις προμήθειες των εξοπλισμών.

Είναι επομένως σημαντικό να γίνουν σοβαρές επενδύσεις και στον τομέα της στρατιωτικής έρευνας, τόσο για να εξασφαλιστεί η ύπαρξη εξοπλισμού υψηλών δυνατοτήτων όσο και προς το συμφέρον των μη αμυντικών βιομηχανιών οι οποίες επίσης επωφελούνται από τα αποτελέσματα της στρατιωτικής έρευνας. Η ανάγκη ενίσχυσης της στρατιωτικής έρευνας φαίνεται ιδίως από τις σημαντικές διαφορές που υπάρχουν μεταξύ του επιπέδου των ευρωπαϊκών επενδύσεων και εκείνου των ΗΠΑ (περίπου 10 δισεκατομμύρια ευρώ για την Ευρωπαϊκή Ένωση έναντι 53

δισεκατομμυρίων ευρώ για τις Ηνωμένες Πολιτείες). Η αποτελεσματικότητα των δαπανών αυτών φαίνεται επίσης να είναι μικρότερη στην Ευρώπη.

Η δημιουργία ευέλικτων στρατιωτικών δυνάμεων, οι οποίες θα αντιμετωπίζουν με αποτελεσματικότητα τις νέες απειλές, είναι αναμφίβολα μια «επιχειρησιακή προτεραιότητα». Προέχει όμως μια «πολιτική προτεραιότητα», η οποία δεν είναι άλλη από τον καθορισμό του νέου ρόλου της ΚΕΠΠΑ στη διευρυμένη πλέον Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η ανάπτυξη αυτόνομης ευρωπαϊκής πολιτικής άμυνας-ασφάλειας και η δυνατότητα προβολής ισχύος καθώς και άσκησης βίας σε πλανητικό επίπεδο, αποτελεί ίσως το σημαντικότερο βήμα στην προσπάθεια της ΕΕ για την ουσιαστική εμβάθυνση και ολοκλήρωσή της. Χωρίς αυτή την προϋπόθεση, είναι πολύ δύσκολο για την ΕΕ να αποκτήσει δική της ανεξάρτητη φωνή, εξωτερική πολιτική και διπλωματία, στοιχεία απαραίτητα για να καταστεί ένας από τους σημαντικότερους διεθνείς συντελεστές.

Μπροστά στις ραγδαίες εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η χώρα μας δεν έχει την πολυτέλεια να «σφυρίζει» αδιάφορα για λόγους ισορροπιών. Θα πρέπει να συνεχίσουμε να στηρίζουμε τη θεσμική μεταρρύθμιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με προοπτική την οικοδόμηση μιας γνήσιας πολιτικής ένωσης, έστω και μετά από πολλά χρόνια, τη μεταρρύθμιση της ευρωπαϊκής οικονομίας και την ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής άμυνας ως όργανο της εδραίωσης της σταθερότητας και της ειρήνης που θα στηρίζεται στις αρχές του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Η Ελλάδα όσο δεν εξαλείφεται ο εξ ανατολών κίνδυνος, κάτι που δεν φαίνεται να συμβαίνει στα επόμενα χρόνια, θα πρέπει να συνεχίσει να εξοπλίζεται δίνοντας βάρος περισσότερο στην ποιότητα παρά στην ποσότητα ώστε ανά πάσα στιγμή να έχει αξιόπιστη αποτρεπτική ισχύ.

Η Ελλάδα πρέπει να στηρίζει τα ευρωπαϊκά ανοίγματα της Τουρκίας με την ελπίδα ότι έτσι θα πλησιάσει περισσότερο τις αρχές και τις αξίες του ευρωπαϊκού πολιτισμού, συμβάλλοντας στην σταθερότητα της ευρύτερης περιοχής μας. Από την άλλη, θα πρέπει να εμποδίσει με κάθε τρόπο οποιαδήποτε προσπάθεια πλήρους ένταξης της γείτονος χώρας στην ΕΕ, γιατί μακροπρόθεσμα θα είναι καταστροφικό για την ίδια την επιβίωση του ελληνικού έθνους. Η Ελλάδα πρέπει να στηρίζει την εναλλακτική λύση απόδοσης ειδικής σχέσης της Τουρκίας με την ΕΕ, με την προϋπόθεση πάντα ότι θα εκπληρώσει στο ακέραιο τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει απέναντί της.

BIBΛΙΑ

- « Ευρωπαϊκή Άμυνα – Λεξικό όρων και διαδικασιών για την εξωτερική Πολιτική Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Ι. Παρίσης, εκδ. Επικοινωνίες, Αθήνα 2003.
- «Η Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια στην Μεταψυχροπολεμική εποχή» , Ι. Παρίσης, ΕΛΙΑΜΕΠ, Μαιος 1997.
- «Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση – Η Ευρώπη των πολλών ταχυτήτων και κατηγοριών κατά της ευρωπαϊκής ιδέας», Π. Ήφαιστος, Αθήνα 1997.
- «Το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001», επιμέλεια Α. Δήμου, Ι. Ραγιές, εκδόσεις Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων (ΙΑΑ).
- «Ευρωπαϊκή Άμυνα», Ι. Παρίσης.
- «Το μέλλον της Ευρώπης. Η προοπτική της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας και η Ελλάδα», Π. ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα.
- «Η αμυντική αυτονομία της ενωμένης Ευρώπης- προοπτικές και προβληματισμοί», Ι. Παρίσης, εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ 2001.
- «Η Ευρωπαϊκή Αμυντική Ταυτότητα στην Αυγή του 21^{ου} Αιώνα», Ι. Παρίσης , Αθήνα 2000 .
- «Εθνική και Ευρωπαϊκή Ασφάλεια και Διαχείριση Κρίσεων», Γ. Παπαστάμκος-Β. Γκίκας-Π. Λιάκουρας Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2002
- «Αυτοκρατορία ή ηγετική δύναμη;» Χ. Κίσιτζερ, ΗΠΑ ,Αθήνα: Λιβάνη, 1996
- «Η ΕΠΑΑ και η ασφάλεια της Ευρωατλαντικής σχέσης», Α. ΚΙΝΤΗ ,Εκδόσεις Παπαζήση, ΑΘΗΝΑ 2004
- «Οι Διατλαντικές Σχέσεις Συνεργασία ή Ανταγωνισμός», Ντάλης Σωτήρης Αθήνα: Παπαζήση, 2004
- «Η Πολιτική Διάσταση της Ευρώπης», Τσακαλογιάννης Πάνος Αθήνα,:Παπαζήση, 1996
- 2^η έκθεση Davignon, κεφ.11
- Rutten, From St. Malo to Nice.
- Jolyon Howorth, "France in the European Union and National Defence Policy", edit. By Howorth Jolyon and Menon Anand, London- New York, Ront ledge 1997.
- «Η Ευρωπαϊκή Ασφάλεια- Διεθνής Οργανισμοί», ΕΠΥΕΘΑ, Αθήνα 1999.
- «Εγχειρίδιο ΝΑΤΟ» Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών Βρυξέλλες 2001
- «Ποια Ευρώπη;» Π. Παπαδοπούλου-Συμεωνίδου
- Jean-Yves Haine, From Laeken to Copenhagen. European defence: core documents. Volume III, Chaillot Paper 57, EU Institute for Security Studies, Παρίσι, Φεβρουάριος 2003.
- «Between Vision and Reality», Simon Duke, European Institute of Public Administration 2000.
- «Military Balance 2000/2001» I.I.S.S., London
- «Between Cooperation and Competition» Burkard Schmitt, Ιανουάριος 2001
- «The Gap in defense research and technology between Europe and the USA», WEUC/AP (00)59, 23/11/00
- «Η δημιουργία μιας αποτελεσματικής ΚΕΠΠΑ: Θεσμικές Προτάσεις», Menon Anand, Φεβρουάριος 2003.
- «Ευρωαντλαντικές Σχέσεις», Κ.Αρβανιτόπουλος-Π.Ηφαιστος, εκδόσεις ΠΟΙΟΤΗΤΑ,Γ' έκδοση, Αθήνα 2003.
- «Διπλωματία και Στρατηγική των Μεγάλων Ευρωπαϊκών δυνάμεων Γαλλίας, Γερμανίας, Μεγάλης Βρετανίας», Ήφαιστος Π. Αθήνα, Ποιότητα, 2000.

Τα Γεωπολιτικά αίτια των θεωριών του Χάντιγκτον, Κ.Γρίβας, ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΝΟΕ 99

«Η Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια», Ι. Παρίσης, ΕΛΙΑΜΕΠ 1997.

«Το ΝΑΤΟ και η Ευρωπαϊκή Άμυνα», Β.Θεοδωρόπουλος, ΕΛΙΑΜΕΠ 1999

«Σύγχρονο Διεθνές Σύστημα και Ελλάδα». Επιμέλεια Στέλιος Αλειφάντης
Ευάγγελος Χωραφάς, Αθήνα 2001.

Gordon, US and ESDI in New NATO, όπ. και Robert E.Hunter, «US and Europe: A Parting of the Ways or New Commitments?», στο Foster & Wilson CJTF-A Lifeline, όπ. σελ. 68-77. Επίσης, βλ. Brenner M. «The United States and the Western European Union», CSIS/AICGS Project «WEU/NATO» Washington D.C, 1998.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

<http://europa.eu.int/scadpluw/leg/el/lvb/r00001.htm>

www.weu.int/eng/com/92-petersberg.htm: Το κείμενο της διακήρυξης του Πέτερσπεργκ στα αγγλικά.

<http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/031208ESSIIEI.pdf> : Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας.
EUROFOR OFFICIAL SITE <http://www.euroforbih.org>

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

http://www.mfa.gr/greek/foreign_policy/eu/eu_relations/keppa_epaa/epaa.html

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ WIKIPEDIA.

http://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Artemis

http://en.wikipedia.org/wiki/European_Security_and_Defence_Policy

European Rapid Reaction Force (ERRF) ή αλλιώς Headline Task Force (HTF).

http://en.wikipedia.org/wiki/European_Union_battle_groups

http://en.wikipedia.org/wiki/European_Gendarmerie_Force

Π. Ήφαιστος, περικοπή από άρθρο του στο internet, «Πολιτική Ένωση και παιδεία: κοινωνικές και πολιτικές προϋποθέσεις».

βλ. Hubert Vedrine, “France and Europe” , “Limes” , 10 July 1998, Internet, www.ambafrance.org.uk/phtml?id=1549 .

BASIC, Nuclear Futures: Western European Options for Nuclear Risk Reduction – Part three: France , Internet, www.basicint.org/nufu3-3.htm .

Χρύσανθος Λαζαρίδης, Ερευνητής ΙΑΑ, περικοπή από άρθρο του στο internet, «Παλαιές Ψευδαισθήσεις και Νέες Ευκαιρίες της Εξωτερικής μας Πολιτικής», 15 Μαρτίου 2005

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

«Απόφαση του Συμβουλίου της 22/1/01 για τη Σύσταση της Ε.Π.Α.»
2001/78/ΚΕΠΠΑ

«Απόφαση του Συμβουλίου της 22/1/01 για τη Σύσταση της Στρατιωτικής Επιτροπής της Ε.Ε.» 2001/79/ΚΕΠΠΑ

«Απόφαση του Συμβουλίου της 22/1/01 για τη Σύσταση του Στρατιωτικού Επιτελείου της Ε.Ε.» 2001/80/ΚΕΠΠΑ

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας (7-10/12/2000) Συμπεράσματα της Προεδρίας, παράρτημα VI, εισαγωγή.
Έκθεση της Νίκαιας, Εισαγωγή.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Καθημερινή, 15 Νοεμβρίου 2000, σ.10.
Ελευθεροτυπία, 20 Νοεμβρίου 2000, σ.23.
Καθημερινή, 21 Νοεμβρίου 2000
Ελευθεροτυπία, 22 Νοεμβρίου 2000, σ.4, σ.5 και σ.9.
Ελευθεροτυπία, 23 Νοεμβρίου 2000, σ.14.
Καθημερινή, 23 Νοεμβρίου 2000, σ.10.
Το Βήμα, 23 Νοεμβρίου 2000, σ.Α10.
Το Βήμα, 31 Δεκεμβρίου 2000, «Πως φθάνουμε στο ΕΥΡΩ» Άρθρο Β.
ΛΙΚΟΛΟΥΛΙΑ ,
Ελευθεροτυπία, 23 Νοεμβρίου 2004.
Το Βήμα, 16 Οκτωβρίου 2005. Timothy Garton Ash, «Ένα μεγάλο ευχαριστώ στην Τουρκία»,
Το Βήμα, 12 Μαρτίου 2006. Ντάλης Σ., «Το πολιτικό μανιφέστο του Γκυ Φέρχοφσταντ»
Το Βήμα, 9 Φεβρουαρίου 2005. για προτάσεις σχετικά με την αναβάθμιση του διεθνούς ρόλου της Ελλάδας βλ. Θάνος Ντόκος, «Η αναβάθμιση του διεθνούς ρόλου της Ελλάδας»
Το Βήμα, 7 Δεκεμβρίου 2005, Β. Κόκκινος, πρώην πρόεδρος του Αρείου Πάγου, «Η Τουρκοποίηση της Ευρώπης»

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«Παρεμβολή», Σεπτέμβριος 2003, Χριστόδουλος Γιαλλουρίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής της Διεθνούς Πολιτικής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, «Το Μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η θέση Ελλάδος και Κύπρου στη νέα πραγματικότητα».
Dominique Moisi, «The Trouble with France» in Foreign Affairs, May –June 1998, σελ.97.
Elmar Brok Άρθρο «Η Ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική» Γεωστρατηγική Ιαν 2004
Τα Γεωπολιτικά αίτια των θεωριών του Χάντιγκτον, Κ.Γρίβας, ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΝΟΕ 99, σελ.72

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ
ΣΧΗ (ΤΘ) ΠΑΝΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ.

ΕΝΙΑΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΞΗ

Τίτλος III - Διατάξεις για την ευρωπαϊκή συνεργασία στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής, Άρθρο 30

Η Ευρωπαϊκή Συνεργασία στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής διέπεται από τις ακόλουθες διατάξεις:

1. Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη, μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, προσπαθούν να διατυπώνουν και να εφαρμόζουν από κοινού μια ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική.

2. α) Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να ενημερώνονται αμοιβαία και να διαβουλεύονται μεταξύ τους πάνω σε κάθε θέμα εξωτερικής πολιτικής που παρουσιάζει γενικό ενδιαφέρον, εις τρόπον ώστε να εξασφαλίζουν ότι η συνδυασμένη τους επιρροή θα ασκείται κατά τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο με το συντονισμό, τη σύγκλιση των θέσεων τους και την πραγματοποίηση κοινών δράσεων.

β) Οι διαβουλεύσεις διενεργούνται πριν καθορίσουν τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη την οριστική τους θέση.

γ) Κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος, σε κάθε περίπτωση που υιοθετεί συγκεκριμένη θέση και αναλαμβάνει εθνική δράση, λαμβάνει πλήρως υπόψη τις θέσεις των λοιπών εταίρων του και συνεκτιμά δεόντως το ενδιαφέρον που παρουσιάζει η υιοθέτηση και η εφαρμογή κοινών ευρωπαϊκών θέσεων. Για να αυξάνεται η ικανότητα κοινής δράσης τους στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη μεριμνούν για την προοδευτική ανάπτυξη και τον καθορισμό κοινών αρχών και στόχων. Ο καθορισμός κοινών θέσεων συνιστά σημείο αναφοράς για τις πολιτικές των Υψηλών Συμβαλλομένων Μερών.

δ) Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη προσπαθούν να αποφεύγουν κάθε δράση ή λήψη θέσης που βλάπτει την αποτελεσματικότητά τους ως συμπαγούς δύναμης στις διεθνείς σχέσεις ή στα πλαίσια διεθνών οργανισμών.

3. α) Οι Υπουργοί Εξωτερικών και ένα μέλος της Επιτροπής συνέρχονται τέσσερις τουλάχιστον φορές το χρόνο στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας. Μπορούν να εξετάζουν επίσης τα θέματα εξωτερικής πολιτικής στα πλαίσια της Πολιτικής Συνεργασίας κατά τις συνόδους του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

β) Η Επιτροπή συμμετέχει πλήρως στις εργασίες της Πολιτικής Συνεργασίας.

γ) Για να είναι δυνατή η ταχεία λήψη κοινών θέσεων και η πραγματοποίηση κοινών δράσεων, τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αποφεύγουν, στο μέτρο του δυνατού, να θέτουν εμπόδια στη διαμόρφωση γενικής συναίνεσης και στην κοινή δράση που θα μπορούσε ενδεχομένως να προκύψει από αυτή.

4. Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη μεριμνούν για τη στενή σύνδεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με την Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία. Προς το σκοπό αυτό, η Προεδρία ενημερώνει τακτικά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τα θέματα εξωτερικής πολιτικής που εξετάζονται στα πλαίσια των εργασιών της Πολιτικής Συνεργασίας, και φροντίζει ώστε να λαμβάνονται δεόντως υπόψη στις εργασίες αυτές οι απόψεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

5. Οι εξωτερικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και οι πολιτικές που θα συμφωνούνται στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας πρέπει να έχουν συνοχή μεταξύ τους. Η Προεδρία και η Επιτροπή, τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους, έχουν την ειδική ευθύνη να φροντίζουν για την επιδίωξη και τη διατήρηση αυτής της συνοχής.

6. α) Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη κρίνουν ότι μια στενότερη συνεργασία πάνω στα θέματα ευρωπαϊκής ασφάλειας μπορεί, από τη φύση της, να συμβάλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής. Είναι διατεθειμένα να συντονίσουν περισσότερο τις θέσεις τους πάνω στις πολιτικές και οικονομικές πτυχές της ασφάλειας.

β) Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη είναι αποφασισμένα να διατηρήσουν τις τεχνολογικές και βιομηχανικές συνθήκες που είναι αναγκαίες για την ασφάλειά τους. Εργάζονται, προς το σκοπό αυτό, τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και στα πλαίσια αρμόδιων οργανισμών και οργάνων, όπου αυτό ενδείκνυται.

γ) Οι διατάξεις του παρόντος τίτλου δεν κωλύουν την ύπαρξη στενότερης συνεργασίας στον τομέα της ασφάλειας μεταξύ ορισμένων Υψηλών Συμβαλλόμενων Μερών στα πλαίσια της Δυτικο-ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ατλαντικής Συμμαχίας.

7. α) Στους διεθνείς οργανισμούς και κατά τις διεθνείς διασκέψεις όπου συμμετέχουν, τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη καταβάλλουν προσπάθεια ώστε να λαμβάνουν κοινές θέσεις για τα θέματα που υπάγονται στον παρόντα τίτλο.

β) Στους διεθνείς οργανισμούς και σε διεθνείς διασκέψεις όπου δεν συμμετέχουν όλα τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη, όσα συμμετέχουν λαμβάνουν πλήρως υπόψη τους τις θέσεις που έχουν ήδη συμφωνηθεί στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας.

8. Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη οργανώνουν, κάθε φορά που το κρίνουν αναγκαίο, πολιτικό διάλογο με τις τρίτες χώρες και τις περιφερειακές ενώσεις.

9. Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη και η Επιτροπή, χάρη σε μια αμοιβαία αρωγή και ενημέρωση, ενθαρρύνουν τη συνεργασία μεταξύ των διπλωματικών τους εκπροσωπήσεων που είναι διαπιστευμένες στις τρίτες χώρες και τους διεθνείς οργανισμούς.

10. α) Η προεδρία της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας ασκείται από το Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος που ασκεί την προεδρία του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

β) Η Προεδρία έχει την ευθύνη σε θέματα ανάληψης πρωτοβουλιών, συντονισμού και εκπροσώπησης των κρατών μελών έναντι των τρίτων χωρών για τις δραστηριότητες που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας. Είναι επίσης υπεύθυνη για τη διαχείριση της Πολιτικής Συνεργασίας, και ειδικότερα, για τον καθορισμό του προγράμματος των συνόδων, τη σύγκλησή τους καθώς και την οργάνωσή τους.

γ) Οι πολιτικοί Διευθυντές συνέρχονται τακτικά στα πλαίσια της Πολιτικής Επιτροπής, ώστε να δίνουν την αναγκαία ώθηση, να φροντίζουν για τη συνέχεια της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας και να ετοιμάζουν τις συζητήσεις των Υπουργών.

δ) Η Πολιτική Επιτροπή ή, σε περίπτωση ανάγκης, η υπουργική σύνοδος, συγκαλούνται μέσα σε 48 ώρες, σε περίπτωση που το ζητήσουν τρία τουλάχιστον κράτη μέλη.

ε) Τα καθήκοντα της ομάδας των ευρωπαϊών ανταποκριτών συνίστανται στην παρακολούθηση, σύμφωνα με τις οδηγίες της Πολιτικής

Επιτροπής, της εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας και στη μελέτη των προβλημάτων γενικής οργάνωσης.

στ) Συνέρχονται ομάδες εργασίας σύμφωνα με τις οδηγίες της Πολιτικής Επιτροπής.

ζ) Γραμματεία, με έδρα τις Βρυξέλλες, επικουρεί την Προεδρία στην προετοιμασία και την εφαρμογή των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας όπως και στα διοικητικά θέματα. Η γραμματεία ασκεί τα καθήκοντά της υπό τη διεύθυνση της Προεδρίας.

11. Σε θέματα προνομίων και ασυλιών, τα μέλη της γραμματείας της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας εξομοιούνται προς τα μέλη των Διπλωματικών Αποστολών των Υψηλών Συμβαλλομένων Μερών που είναι τοποθετημένες στον τόπο εγκατάστασης της γραμματείας.

12. Πέντε έτη μετά την έναρξη της ισχύος της παρούσας Πράξης, τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη εξετάζουν εάν πρέπει να γίνει αναθεώρηση του τίτλου III.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ
ΣΧΗ (ΤΘ) ΠΑΝΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ.

Franco-British Summit, Joint Declaration on European defence, Saint Malo, 4
December 1998

"The Heads of State and Government of France and the United Kingdom are agreed that:

1. The European Union needs to be in a position to play its full role on the international stage. This means making a reality of the Treaty of Amsterdam, which will provide the essential basis for action by the Union. It will be important to achieve full and rapid implementation of the Amsterdam provisions on CFSP. This includes the responsibility of the European Council to decide on the progressive framing of a common defence policy in the framework of CFSP. The Council must be able to take decisions on an intergovernmental basis, covering the whole range of activity set out in Title V of the Treaty of European Union.

2. To this end, the Union must have the capacity for autonomous action, backed up by credible military forces, the means to decide to use them and a readiness to do so, in order to respond to international crises.

In pursuing our objective, the collective defence commitments to which member states subscribe (set out in Article 5 of the Washington Treaty, Article V of the Brussels Treaty) must be maintained. In strengthening the solidarity between the member states of the European Union, in order that Europe can make its voice heard in world affairs, while acting in conformity with our respective obligations in NATO, we are contributing to the vitality of a modernised Atlantic Alliance which is the foundation of the collective defence of its members.

Europeans will operate within the institutional framework of the European Union (European Council, General Affairs Council and meetings of Defence Ministers). The reinforcement of European solidarity must take into account the various positions of European states. The different situations of countries in relation to NATO must be respected.

3. In order for the European Union to take decisions and approve military action where the Alliance as a whole is not engaged, the Union must be given appropriate structures and a capacity for analysis of situations, sources of intelligence and a capability for relevant strategic planning, without unnecessary duplication, taking account of the existing assets of the WEU and the evolution of its relations with the EU. In this regard, the European Union will also need to have recourse to suitable military means (European capabilities pre-designated within NATO's European pillar or national or multinational European means outside the NATO framework).

4. Europe needs strengthened armed forces that can react rapidly to the new risks, and which are supported by a strong and competitive European defence industry and technology.

We are determined to unite in our efforts to enable the European Union to give concrete expression to these objectives".

Διακήρυξη για την Ευρωπαϊκή Άμυνα, HB - Γαλλία
Σύνοδος Κορυφής, Σαν Μαλό, 3-4 Δεκεμβρίου 1998

Οι αρχηγοί των κρατών και των Κυβερνήσεων της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου συμφώνησαν ότι :

1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να είναι σε θέση να παίξει τον πραγματικό της ρόλο στην διεθνή σκηνή. Αυτό σημαίνει την πραγματοποίηση της Συνθήκης του Άμστερντάμ, η οποία θα παρέχει την θεμελιώδη βάση για δράση στην Ένωση. Θα είναι σημαντικό να επιτευχθεί πλήρης και γρήγορη εφαρμογή των διατάξεων του Άμστερνταμ για την ΚΕΠΠΑ. Αυτό περιλαμβάνει την ευθύνη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου να αποφασίζει για την προοδευτική εφαρμογή μίας κοινής πολιτικής στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ. Το Συμβούλιο πρέπει να είναι ικανό να παίρνει αποφάσεις σε διακυβερνητική βάση, καλύπτοντας όλο το φάσμα των ενεργειών που περιλαμβάνονται στον 4^ο πυλώνα της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

2. Η Ένωση πρέπει να έχει την ικανότητα για αυτόνομη δράση, η οποία να υποστηρίζεται από αξιόπιστες στρατιωτικές δυνάμεις, τα μέσα για την λήψη των αποφάσεων για την χρησιμοποίησή τους και την επιθυμία για την

πραγματοποίηση της, έτσι ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις διεθνείς κρίσεις. Για την πραγματοποίηση των στόχων αυτών, οι δεσμεύσεις για την συλλογική άμυνα την οποία τα κράτη μέλη υπέγραψαν (άρθρο 5 της Συνθήκης της Ουάσιγκτον, άρθρο 5 της Συνθήκης των Βρυξελλών) πρέπει να διατεθούν. Για την αλληλεγγύη των κρατών μελών της ΕΕ, έτσι ώστε η Ευρώπη να κάνει αισθητή την παρουσία της στις παγκόσμιες υποθέσεις, ενώ ταυτόχρονα θα συμβάλει στην ζωτικότητα της εκσυγχρονισμένης Ατλαντικής Συμμαχίας, η οποία είναι η βάση για την συλλογική άμυνα των μελών της. Οι Ευρωπαίοι θα ενεργούν στο θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και συναντήσεις των Υπουργών Άμυνας). Η ενίσχυση της Ευρωπαϊκής αλληλεγγύης θα πρέπει να υπολογίσει τις ποικίλες θέσεις των Ευρωπαϊκών κρατών. Οι διαφορετικές σχέσεις των κρατών με το ΝΑΤΟ θα πρέπει να γίνουν σεβαστές.

3. Για να μπορέσει η ΕΕ να λάβει αποφάσεις και να εγκρίνει στρατιωτικές ενέργειες όπου η Συμμαχία δεν είναι δεσμευμένη, η Ένωση πρέπει να διαθέτει τις κατάλληλες δομές και την ικανότητα για την ανάλυση των καταστάσεων, πηγές πληροφοριών καθώς και την ικανότητα για τον σχετικό στρατηγικό σχεδιασμό, χωρίς άχρηστη αντιγραφή, λαμβάνοντας υπόψη τα ήδη υπάρχοντα κεφάλαια της ΔΕΕ και την ανάπτυξη των σχέσεων με της με την ΕΕ. Για την πραγματοποίηση του στόχου αυτού η ΕΕ πρέπει να έχει πρόσβαση σε κατάλληλα στρατιωτικά μέσα (Προσχεδιασμένες Ευρωπαϊκές δυνατότητες σε Νατοϊκό Ευρωπαϊκό πλαίσιο ή εθνικά ή πολυεθνικά Ευρωπαϊκά μέσα εκτός της δομής του ΝΑΤΟ).

4. Η Ευρώπη χρειάζεται να ενδυναμώσει της στρατιωτικές δυνάμεις της έτσι ώστε να μπορούν να αντιδρούν γρήγορα σε νέες επικίνδυνες καταστάσεις, και οι οποίες να υποστηρίζονται από μια δυναμική και ανταγωνιστική Ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία και τεχνολογία.

5. Είμαστε αποφασισμένοι να ενώσουμε τις προσπάθειές μας για καταστήσουμε ικανή την ΕΕ να δώσει συγκεκριμένη έκφραση σε αυτούς τους στόχους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Γ» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ
ΣΧΗ (ΤΘ) ΠΑΝΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΕΠΠΑ-ΕΠΠΑ

VIII. ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ, ΚΕΠΠΑ ΚΑΙ ΕΠΑΑ

Στρατηγική Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης

54. Η Ένωσή μας ανταποκρίνεται πάντοτε στις ευθύνες της στο πλαίσιο της επιδίωξης μιας ασφαλούς Ευρώπης και ενός καλύτερου κόσμου. Προς το σκοπό αυτό, θα συμβάλουμε ακαταπρόσβλητα στην ενίσχυση και την αναμόρφωση των θεσμών παγκόσμιας διακυβέρνησης και περιφερειακής συνεργασίας και στην επέκταση της εμβέλειας του διεθνούς δικαίου. Θα υποστηρίξουμε την πρόληψη των συγκρούσεων, θα προαγάγουμε τη δικαιοσύνη και τη βιώσιμη ανάπτυξη, θα βοηθήσουμε να διασφαλισθεί η ειρήνη και να προστατευθεί η σταθερότητα τόσο στην περιοχή μας όσο και παγκοσμίως. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εκφράζει την ικανοποίησή του για τις συστάσεις που υπέβαλε ο ΓΓ/ΥΕ κύριος Javier Solana για μια σφαιρική στρατηγική στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, μια πρωτοβουλία που σχεδιάσθηκε κατά την άτυπη σύνοδο των Υπουργών Εξωτερικών στο Καστελλόριζο. Ζητεί από τον ΓΓ/ΥΕ να συνεχίσει το έργο του, σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη και την Επιτροπή, προκειμένου να υποβάλει στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων έγγραφο για τη στρατηγική ασφάλειας της ΕΕ, το οποίο θα εγκριθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Δεκέμβριο. Η στρατηγική αυτή θα πρέπει επίσης να λαμβάνει υπόψη τα συμφέροντα των κρατών μελών και τις προτεραιότητες των πολιτών και να συνιστά «ζωντανό έγγραφο», που θα μπορεί να αποτελεί το αντικείμενο δημόσιας συζήτησης και να αναθεωρείται κατά τις ανάγκες.

ΕΠΑΑ

55. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθετεί την έκθεση της Προεδρίας για την πρόοδο στην ΕΠΑΑ.

56. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χαιρετίζει τα συμπεράσματα του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων της 19ης Μαΐου και σημειώνει με

ικανοποίηση τα πρόοδο που έχει επιτελεστεί στον τομέα των στρατιωτικών δυνατοτήτων. Η ΕΕ διαθέτει σήμερα επιχειρησιακές δυνατότητες για όλο το φάσμα των καθηκόντων του Πέτερσμπεργκ, έστω και αν περιορίζονται λόγω εγνωσμένων ελλείψεων, οι οποίες είναι δυνατόν να ελαφρυνθούν με την περαιτέρω ανάπτυξη των στρατιωτικών δυνατοτήτων της ΕΕ, μεταξύ άλλων με τη σύσταση Ομάδων Σχεδίου ECAP.

57. Σημειώθηκε πρόοδος στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων και των εννοιολογικών πτυχών των τεσσάρων τομέων προτεραιότητας της μη στρατιωτικής διαχείρισης των κρίσεων, δηλαδή της αστυνόμευσης, του κράτους δικαίου, της πολιτικής διοίκησης και της πολιτικής προστασίας.

58. Η επιχειρησιακή ικανότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιβεβαιώθηκε και πάλι μέσω της έναρξης τριών επιχειρήσεων ΕΠΑΑ : της Αστυνομικής Αποστολής (EUPM) στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, της CONCORDIA στην ΠΓΔΜ και της ARTEMIS στη Bunia της Λ.Δ. του Κονγκό.

59. Οι υπό ενωσιακή ηγεσία επιχειρήσεις EUPM και ARTEMIS έδωσαν ισχυρή ώθηση στη συνεργασία μεταξύ ΕΕ και ΟΗΕ.

60. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εκφράζει την ικανοποίησή του για την ολοκλήρωση και την εφαρμογή των μόνιμων ρυθμίσεων ΕΕ - NATO, και ιδίως της ρύθμισης Βερολίνο +, η οποία ενίσχυσε την επιχειρησιακή ικανότητα της Ένωσης και προσέφερε το πλαίσιο της στρατηγικής συνεργασίας μεταξύ των δύο οργανισμών για τη διαχείριση των κρίσεων.

61. Εν συνεχεία της εντολής που έλαβε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σεβίλλης, η Προεδρία υπέβαλε την ετήσια έκθεση για την υλοποίηση του Προγράμματος της ΕΕ για την Πρόληψη των Βιαιών Συγκρούσεων, την οποία και προσυπογράφει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Ακόμη, κατά την υλοποίηση του προγράμματος αυτού, η ελληνική Προεδρία έδωσε έμφαση στην περιφερειακή προσέγγιση, εστιάζοντάς το κυρίως στα Δυτικά Βαλκάνια.

62. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σημειώνει με ικανοποίηση την πρόοδο που επιτεύχθηκε όσον αφορά τη συμβολή της εξωτερικής δράσης της ΕΕ (περιλαμβανομένης της ΚΕΠΠΑ/ΕΠΑΑ) στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, όπως αντικατοπτρίζεται στη σχετική έκθεση (Παράρτημα Ι), την οποία και προσυπογράφει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δια των παρόντων.

63. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έλαβε υπό σημείωση έκθεση του Πρωθυπουργού κ. Verhofstadt σχετικά με τη σύνοδο της 29ης Απριλίου 2003 για την ΕΠΑΑ.

Όπλα μαζικής καταστροφής

64.

Οργανισμός αμυντικών δυνατοτήτων

65. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, έπειτα από τα συμπεράσματα του εαρινού Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του 2003, αναθέτει στα κατάλληλα όργανα του Συμβουλίου να αναλάβουν τις αναγκαίες ενέργειες για τη δημιουργία κατά τη διάρκεια του 2004 ενός διακυβερνητικού οργανισμού στον τομέα της ανάπτυξης αμυντικών δυνατοτήτων, της έρευνας, των προμηθειών και εξοπλισμών. Ο οργανισμός αυτός, ο οποίος θα τελεί υπό την εξουσία του Συμβουλίου και στον οποίο θα μπορούν να συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη, θα έχει ως σκοπό την ανάπτυξη των αμυντικών δυνατοτήτων στον τομέα της διαχείρισης κρίσεων, την προώθηση και ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα των εξοπλισμών, την ενίσχυση της ευρωπαϊκής βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης στον τομέα της άμυνας και τη δημιουργία μιας ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής αγοράς στον τομέα του αμυντικού εξοπλισμού. Ακόμη, θα αποβλέπει στην προαγωγή, σε σύνδεση με τις ερευνητικές δραστηριότητες της Κοινότητας εφόσον χρειάζεται, της έρευνας με στόχο την απόκτηση ηγετικού ρόλου στον τομέα των στρατηγικών τεχνολογιών για μελλοντικές δυνατότητες άμυνας και ασφάλειας, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό το ευρωπαϊκό βιομηχανικό δυναμικό στον τομέα αυτό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Δ» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ
ΣΧΗ (ΤΘ) ΠΑΝΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ.

ΤΑ ΒΑΣΙΚΟΤΕΡΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ

Τα βασικότερα σημεία της νέας Συνθήκης, που δεν έχει χαρακτήρα Συντάγματος, είναι τα εξής:

Στην αρχή της Συνθήκης υπάρχει άρθρο που ορίζει τις αξίες και τους στόχους της Ε.Ε.

Η χάρτα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθίσταται νομικά δεσμευτική (χωριστό πρωτόκολλο θεσπίζει μέτρα για το Ηνωμένο Βασίλειο και την Πολωνία, με τα οποία ορίζονται οι εξαιρέσεις όσον αφορά στη δικαιοδοσία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου).

Προβλέπεται νέα νομική βάση για τα ανθρώπινα δικαιώματα, η οποία θα περιλαμβάνεται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Εισάγεται η Ευρωπαϊκή ιθαγένεια (πολίτης της Ε.Ε. είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους-μέλους).

Συμμετοχή των πολιτών: τουλάχιστον ένα εκατομμύριο πολίτες από σημαντικό αριθμό κρατών μπορούν να ζητήσουν από την Κομισιόν να αναλάβει πρωτοβουλία σε έναν τομέα.

Προβλέπεται ειδική πλειοψηφία στις ψηφοφορίες με το 55% των κρατών να εκπροσωπεί το 65% των πολιτών. Το μέτρο αυτό δεν πρόκειται να τεθεί σε ισχύ πριν από το 2014.

Προβλέπεται προσφυγή στην ενισχυμένη συνεργασία.

Μειώνονται σε 750 οι ευρωβουλευτές.

Δημιουργούνται θέσεις προέδρου της Επιτροπής, με θητεία δύομισι ετών, και ύπατου εκπροσώπου για την Εξωτερική Πολιτική (υπουργού Εξωτερικών), με διετή θητεία.

Μειώνεται ο αριθμός των μελών της Κομισιόν, που πλέον θα προέρχονται από τα 2/3 των κρατών.

Δημιουργία ευρωπαϊκής υπηρεσίας εξωτερικής δράσης.

Θεσπίζεται ρήτρα αλληλεγγύης στον τομέα της άμυνας, δηλαδή, εάν ένα κράτος – μέλος δεχθεί ένοπλη επίθεση στην επικράτειά του, τα άλλα κράτη-μέλη θα το βοηθήσουν και θα του παράσχουν κάθε δυνατή συνδρομή.

Επεκτείνονται οι αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου εκτός από την ΚΕΠΠΑ.

Θεσπίζεται η ενιαία νομική προσωπικότητα της Ε.Ε. και καταργείται η διάθρωση σε πυλώνες.

Θεσπίζεται σαφής διάκριση των αρμοδιοτήτων.

Ενισχύεται ο ρόλος των εθνικών Κοινοβουλίων καθώς θα λαμβάνουν μέρος στις νομοθετικές διαδικασίες της Ένωσης. Οι τελευταίες θα συμμετέχουν και θα ελέγχουν μέσα σε διάστημα 8 εβδομάδων (από 6) ενώ παράλληλα θα έχουν το δικαίωμα να ζητάνε από την Επιτροπή επανεξέταση προτάσεων που θεωρούν ότι η θεματική τους εμπίπτει στις εθνικές αρμοδιότητες. Τα εθνικά Κοινοβούλια μπορούν να ελέγχουν είτε μέσω της διαδικασίας της λεγόμενης κίτρινης κάρτας (όταν το 1/3 αυτών απορρίψει μια νομοθετική πρόταση, η Επιτροπή επανεξετάζει) είτε μέσω ενός νέου μηχανισμού που σχεδιάστηκε σε περίπτωση που η πλειοψηφία του συνόλου των Κοινοβουλίων θεωρεί πως κάποια νομοθετική πρόταση δε σέβεται την αρχή της επικουρικότητας, όπου με τη σύμφωνη γνώμη Συμβουλίου και/ή του ΕΚ η πρόταση απορρίπτεται.

Τίθενται νέες νομικές βάσεις για την ενέργεια και την προστασία του περιβάλλοντος.

Εισάγονται νέα κοινωνική ρήτρα, ειδική νομική βάση για τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος και διατηρούνται οι απλοποιημένες διαδικασίες για τροποποίηση των συνθηκών.

Προβλέπεται ρήτρα εξόδου για τις χώρες που θέλουν να αποχωρήσουν από την Ε.Ε.

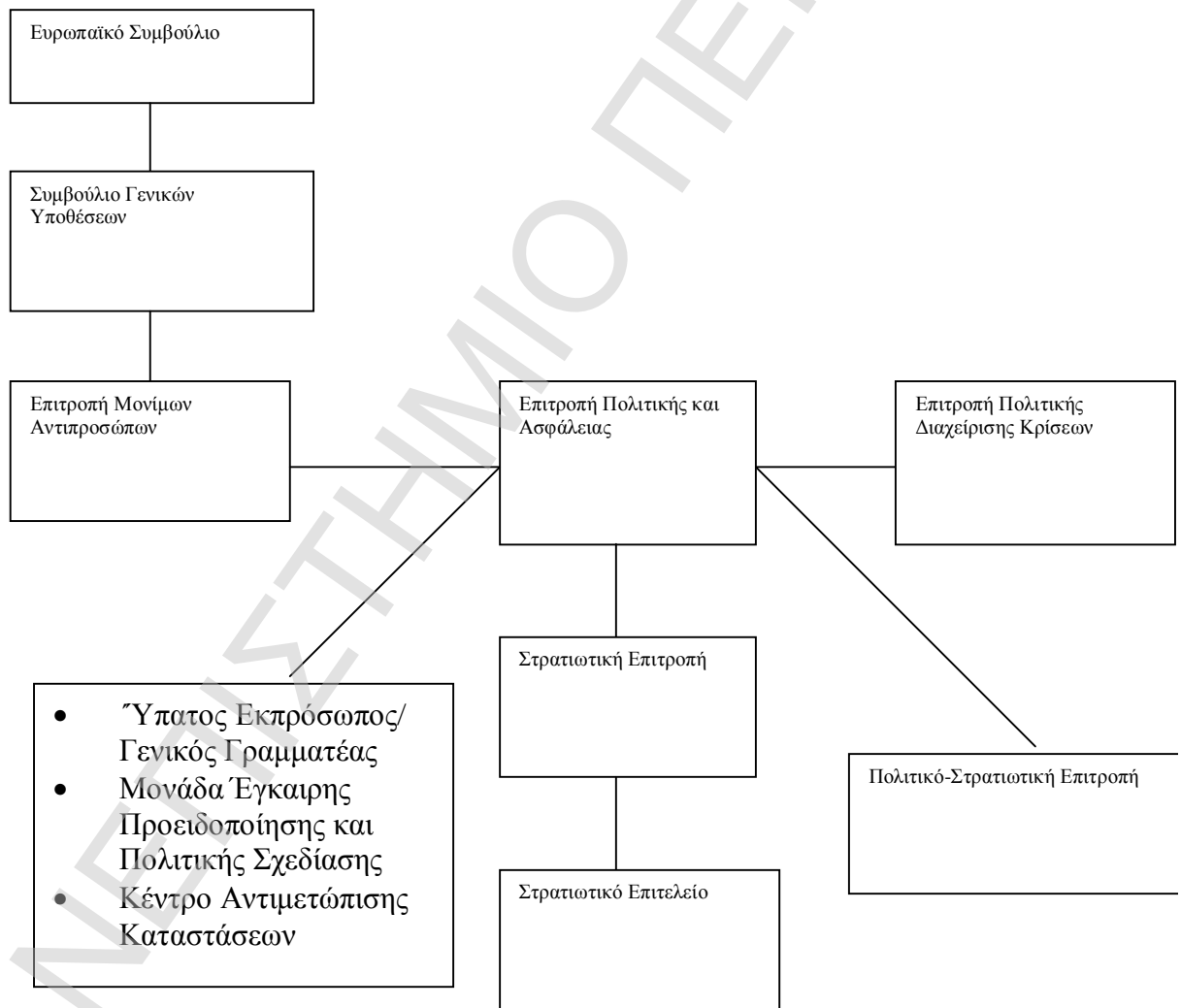
Η νέα διαδικασία του Προϋπολογισμού εξασφαλίζει πλήρη ισότητα ανάμεσα στο ΕΚ και στο Συμβούλιο για την έγκριση του συνόλου του προϋπολογισμού, το οποίο στηρίζεται πλέον στο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο και έχει ως στόχο να εξασφαλίζει την ομαλή εξέλιξη των δαπανών της Ένωσης εντός των ορίων των ιδίων της πόρων.

Η Ε.Ε. θα έχει κοινά εξωτερικά σύνορα

Πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα κράτους μέλους. Η Ιθαγένεια της Ένωσης προστίθεται στην Εθνική ιθαγένεια και δεν την αντικαθιστά.

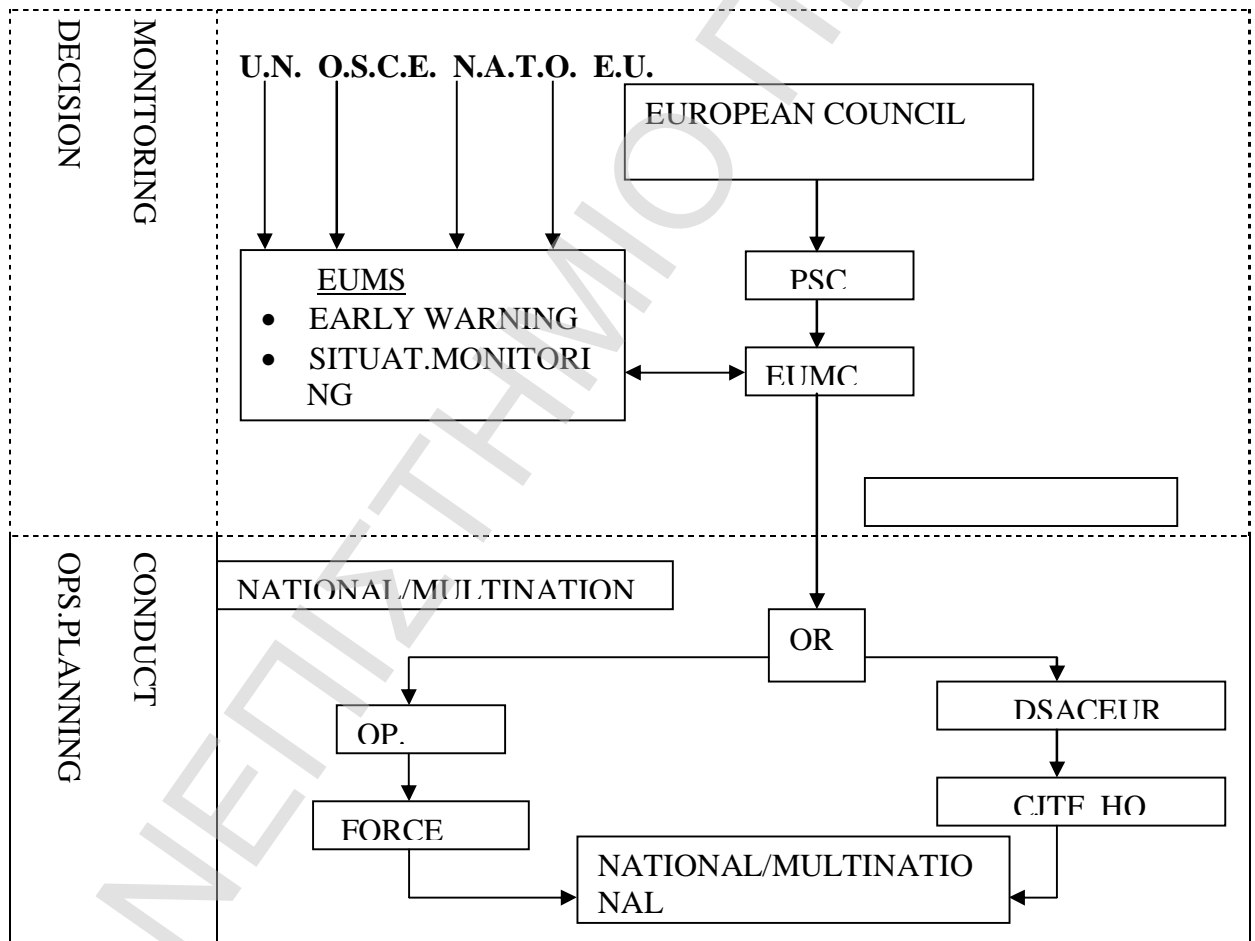
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Ε» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ
ΣΧΗ (ΤΘ) ΠΑΝΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ.

ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΚΡΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

a. ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ

- PHASE 1: Routine phase-Pre-Crisis, Support to stability and conflict prevention
 PHASE 2: Crisis build-up
 • Early warning
 • Detection of crisis
 • EU action: available instrument, capabilities and resources
 PHASE 3: Pre-decisional planning /definition of action
 PHASE 4: Operational phase –formal decision to take action
 PHASE 5: Operational phase –implementation
 PHASE 6: Ending the military operation, Transition period

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΣΤ» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ
ΣΧΗ (ΤΘ) ΠΑΝΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

1. Ανθρωπιστικές επιχειρήσεις (Humanitarian Operations).

Πρόκειται κυρίως για στρατιωτικές μη πολεμικές επιχειρήσεις, που ο αντικειμενικός τους σκοπός είναι η διάσωση ανθρώπων, η απάλυνση της ανθρώπινης δυστυχίας και η βοήθεια. Καλύπτουν καταστάσεις κατά τις οποίες η κυβέρνηση μίας χώρας δεν είναι σε θέση να εκπληρώσει την αποστολή της αποτελεσματικά ή, ακόμη χειρότερα, όταν στρέφεται εναντίον των πολιτών της. Τέτοιες καταστάσεις μπορεί να είναι οι φυσικές καταστροφές, ατυχήματα, όπως ραδιο-βιοχημικές μολύνσεις και βιομηχανικές καταστροφές, ή καταστροφικές ανθρώπινες ενέργειες, όπως οι εμφύλιες συγκρούσεις. Διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες :

- α. Ανακούφιση από καταστροφές (Disaster Relief)
- β. Βοήθεια προσφύγων (Help Refugees)
- γ. Ανθρωπιστική Ανακούφιση (Humanitarian Relief)

2. Επιχειρήσεις Εκκένωσης Αμάχων (Non-Combatant Evacuation Operations). Κατά κύριο λόγο πρόκειται για επιχειρήσεις στρατιωτικές μη πολεμικές. Έχουν σκοπό την ασφαλή εκκένωση των αμάχων που βρίσκονται υπό απειλή σε μία ξένη χώρα, στην οποία υπάρχει αναταραχή. Στους άμαχους παρέχεται προστασία, μεταφορά, φροντίδα, συνοδεία και υποδοχή. Διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες :

- α. Εκκένωση άνευ απειλής βίας
- β. Εκκένωση με πιθανή χρήση βίας
- γ. Εκκένωση με την απειλή χρήσης βίας.

3. Επιχειρήσεις Υποστήριξης Ειρήνης (Peace Support Operations). Είναι ένα ευρύ φάσμα επιχειρήσεων, που σχεδιάζονται για να υποστηρίξουν την ειρηνευτική διαδικασία ενός διεθνούς οργανισμού. Ο κατ' εξοχήν νόμιμος τέτοιος Οργανισμός είναι ο ΟΗΕ, τους σκοπούς του οποίου υποστηρίζει η ΕΕ. Πρόκειται για επιχειρήσεις στρατιωτικές και μη στρατιωτικές. Διεξάγονται σε περιόδους εύθραυστης ειρήνης, κρίσης, ένοπλης σύγκρουσης που δεν πρόκειται για πόλεμο, αλλά και μετά την σύγκρουση. Οι αρχές του δόγματος διεξαγωγής τους είναι η αμεροληψία, η συναίνεση και ο περιορισμός χρήσης βίας. Διακρίνονται στις εξής κατηγορίες :

α. **Επιχειρήσεις Αποκατάστασης Ειρήνης (Peace Making Operations).** Δραστηριότητες που οδηγούν τα αντιμαχόμενα μέρη σε σύναψη συμφωνίας, κατά κύριο λόγο με ειρηνικά μέσα.

β. **Επιχειρήσεις Διατήρησης Ειρήνης (Peace Keeping Operations).** Δραστηριότητες που προϋποθέτουν την επιτόπια ανάπτυξη δυνάμεων. Η συγκατάθεση όλων των ενδιαφερόμενων μερών δεν είναι πλέον υποχρεωτική.

γ. **Επιχειρήσεις Οικοδόμησης Ειρήνης (Peace Building Operations)**. Δραστηριότητες που έπονται της σύγκρουσης και έχουν σκοπό τον εντοπισμό και την υποστήριξη δομών, οι οποίες θα ενισχύσουν και θα σταθεροποιήσουν την ειρήνη, ώστε να αποφευχθεί οποιαδήποτε υποτροπή.

δ. **Επιχειρήσεις Επιβολής Ειρήνης (Peace Enforcement Operations)**. Εκτελούνται γενικά χωρίς τη συγκατάθεση των εμπλεκόμενων στη σύρραξη, με σκοπό να εξαναγκαστούν τα μέρη να τερματίσουν τη σύρραξη ή να καταλήξουν σε συμφωνία ειρήνης.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑΣ

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Ζ» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ
ΣΧΗ (ΤΘ) ΠΑΝΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ.**

ΠΙΝΑΚΑΣ

ΜΕ ΤΑ ΒΑΣΙΚΟΤΕΡΑ ΠΡΟΓΡΑΜΑΤΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Όνομα του προγράμματος	Εμπλεκόμενες χώρες	Βιομηχανικές Λεπτομέρειες	Περιγραφή
TIGRAT- LR (μεγάλη βεληνεκές) 3-εις γενεάς του αντιαρματικού πύραυλου	Γαλλία, Γερμανία, Μ. Βρετανία	✓ Διαχειριστικό σχέδιο εναρμονίζεται με το Aerospatial	✓ TRIGART-LR 3-ας γενεάς με μεγάλες βεληνεκές - 5000 μ. ✓ για την αντικατάσταση του HOT
TIGRAT-MR (μεγάλη βεληνεκές) 3-εις γενεάς του αντιαρματικού πύραυλου	Γαλλία, Μ. Βρετανία, Γερμανία Ολλανδία και Βέλγιο	✓ Διευθυντής του προγράμματος	✓ 2000μ βεληνεκές. ✓ χρονοδιάγραμμα : § αποφασίστηκαν ότι στο 2000 να ξεκινάει το πρόγραμμα § στο 2005 – να παραδίδει
BONUS Αντιαρματικού βλήμα	Γαλλία, Σουηδία.	✓ Μικτή συμφωνία : § Bofors Celsius (Σουηδία) § Giat Industrie (Γαλλία)	✓ 155 χιλιοστός ✓ Μνημονίου ανάπτυξης υπογράφηκε στο 1993. Η παραγωγή ξεκίνησε ✓ Χρονοδιάγραμμα προβλέπει 2000 για να το παραδίδει
BREVEL Ελαφρό αεροπλάνο	Γαλλία, Γερμανία	✓ GIE Eurodrone:(Matra και Alfas Electronik) το κοντύλι είναι χωρισμένο μεταξύ της Γερμανίας και Γαλλίας(50% και 50%)	✓ ραντάρ- έλεγχο αεροπλάνο. Επανδρωμένο Αεροπορικό Όχημα κατευθυνόμενο για τις ανάγκες του γαλλικού και γερμανικού στρατού.

Όνομα του προγράμματος	Εμπλεκόμενες χώρες	Βιομηχανικές Λεπτομέρειες	Περιγραφή
APACHE αέρα-έδαφος πύραυλο	Γαλλία, Μ. Βρετανία, Ιταλία	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Matra BAc Dynamics (MBD) και Aerospatial Missiles 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ 2001 έχει εκτιμήσει για να λειτουργεί. ✓ αυτό πύραυλο θα ενσωματώσει στα αεροπλάνα <i>Mirage 2000</i> και <i>TORNADO</i> ✓ το πρόγραμμα προβλέπει να ενσωματώσει και τα αεροπλάνα <i>Rafale</i>, <i>Harrier</i> και <i>Eurofighter</i>
FTA - Μελλοντικό μεταφορικό αεροπλάνο	Γαλλία, Ιταλία, Μ. Βρετανία, Ισπανία, Τουρκία και Βέλγιο	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Αν θα επιλέγει την εφαρμογή του αεροπλάνου, αυτό θα γίνει κατά την διαχείριση της εταιρίας Airbus Military Company 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Το FTA απανθίζει τις ανάγκες που απαιτούν τις αποστολές που διεξάγουν μακριά ✓ Στην πραγματικότητα είναι προορισμό την αλλαγή στο 2005 το αεροπλάνο Transall που λειτουργεί τώρα στην Γαλλία και Γερμανία
EUROFIGHTER-2000 (το γνώρισε στο 1998 σαν TYPHOON)	Γαλλία, Ιταλία, Μ. Βρετανία, Ισπανία	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Διαχειριστικό σχέδιο: Eurofighter Consortium ✓ Υπεύθυνης της εφαρμογής : Eurojet 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ένα αεροπλάνο με πολλές ικανότητες: <ul style="list-style-type: none"> § Οπτική αεροπορική απόσταση για την μάχη παρά μπροστά § κοντινή μάχη § κοντινή υποστήριξη § ικανότητα να καταστρέφει την αντιαεροπορική άμυνα του εχθρού ✓ Διαχειρισμένο από το NATO και από τον Διαχειριστικό Πρακτορείο <i>TORNADO (NETMA)</i>
Το ελικόπτερο NH-90	Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία και Ολλανδία	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Διαχειριστής του σχεδίου : NH Industries – NHI (ιδιωτική εταιρία που ιδρύθηκε στο 1992 κατά τον γαλλικό νόμο) ✓ 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Το πρόγραμμα είναι διαχειρισμένο από το NATO με το πρακτορείο <i>Helicopter Management Agency</i> ✓ Οι διαπραγματεύσεις είναι πιο προχωρημένες και έφτασαν στην φάση της υπογραφής της συμφωνίας και προβλέπει να ξεκινήσει με τους 214 ελικόπτερους
NGIFF Νέα γενεάς για να αναγνωρίζει τον φίλο και τον εχθρό)	Γαλλία, Γερμανία,	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ιδρύθηκε στο 1997 κατά τον γερμανικό νόμο με το όνομα Euro – ID GmbH (58% Dasa και 42% Thomson) 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ το σχέδιο ξεκίνησε στο Μάιο 1999 με την βάση της συνεργασίας των αυτών και Ιταλία

Όνομα του προγράμματος	Εμπλεκόμενες χώρες	Βιομηχανικές Λεπτομέρειες	Περιγραφή
RAAMS (Κύριο Αντιαεροπορικό Πυραυλικό Σύστημα)	Γαλλία, Ιταλία, Μ. Βρετανία	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ο Ευρωπαϊκός Όμιλος <i>EuroRaams SAS</i> – τοποθετημένο στην Γαλλία ✓ Ο όμιλος περιλαμβάνει : <ul style="list-style-type: none"> § Aerospatial Matra Missiles § Thomson CSF(Γαλλία) § Aliena Marconi Systems(Ιταλία) § Matra BAe Dynamics (Μ. Βρετανία) 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ το κονδύλι του προγράμματος προβλέπει 15 δις FF (12,5δις \$)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Η» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ
ΣΧΗ (ΤΘ) ΠΑΝΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ.

Ευρωπαϊκές Πολυεθνικές Δυνάμεις

Η ΔΕΕ δεν διέθετε μόνιμες στρατιωτικές μονάδες, αλλά υπήρχε μια σχέση με μονάδες που αποκαλούνται "Δυνάμεις στη Διάθεση της ΔΕΕ" όπως είναι γνωστές με τα αγγλικά αρχικά FAWEU (Forces Answerable to WEU) που μπορούν να τεθούν υπό τη διοίκηση της σε περίπτωση κρίσης. Πρόκειται για πολυεθνικές μονάδες η χρησιμοποίηση των οποίων θα γίνεται σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις, με απόφαση του Συμβουλίου των Υπουργών, αν και κάθε κυβέρνηση διατηρεί το δικαίωμα να αποφασίσει αν θα συμμετάσχει σε μια συγκεκριμένη επιχείρηση.

Εκτός από τη συμβολή στη συλλογική άμυνα, οι δυνάμεις αυτές μπορούν να χρησιμοποιούνται στις αποστολές που ονομάζονται αποστολές Πέτερσμπεργκ, δηλαδή ανθρωπιστικές, ειρηνευτικές καθώς και αποστολές μάχης κατά τον χειρισμό κρίσεων, συμπεριλαμβάνοντας και την επιβολή της ειρήνης.

Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνονται οι κυριότερες πολυεθνικές συνεργασίες στην Ευρώπη.

ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Βρετανο-Ολλανδική Αμφίβια Δύναμη (UKNLAf)	1973	5000	Ολλανδία Ηνωμ. Βασίλειο	NATO (και WEU)
Γαλλο-Γερμανική Ταξιαρχία	1989	4500	Γαλλία Γερμανία	Ενοποιημένη Δύναμη
Πολυεθνική Μεραρχία Κέντρου (MND-C)	1991		Βέλγιο, Γερμανία, Ηνωμ. Βασίλειο, Ολλανδία	Μία από τις μεραρχίες του ARRC (NATO)
Eurocorps	1992	60000	Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ισπανία, Λουξεμβούργο	Στρατηγείο στο Στρασβούργο. Αποστολές Άρθρου V (ΔΕΕ) και Πέτερσμπεργκ
Γερμανο-Ολλανδικό Σώμα	1995	35000	Γερμανία Ολλανδία	NATO, Στρατηγείο στο Munster (Γερμανία)
Euroforce	1995	5000- 10000	Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία	Στρατηγείο στη Φλωρεντία. Δυνατότητα ταχείας αντίδρασης
Euroamarfor	1995	700	Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία	Χωρίς μόνιμο στρατηγείο. Αεροναυτικές και αμφίβιες δυνατότητες
Γαλλο-Βρετανική Αεροπορική Ομάδα	1995		Γαλλία Ηνωμ. Βασίλειο	Μόνιμο στρατηγείο στο High Wycombe (HB)
Ευρωπαϊκή Αεροπορική Ομάδα (Euro-Air Group)	1998		Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία, Ην. Βασίλειο, Ολλανδία	Διοίκηση στο High Wycombe (HB)
Πολυεθνικό Κέντρο Συντονισμού Αερομεταφορών (EACC)	2002		Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία, Ην. Βασίλειο, Ολλανδία	Μόνιμος πυρήνας στο Eindhoven (Ολλανδία). Συντονισμός μέσων αερομεταφοράς και εναερίου ανεφοδιασμού
Πολυεθνικό Σώμα ΒΑ	1999	130	Γερμανία, Δανία,	NATO, Στρατηγείο στο

περιοχής (MNC-NE)			Πολωνία	Szczecin (Πολωνία)
Πολυεθνική Χερσαία Δύναμη (MLF)	1998	Ταξχία	Ιταλία, Σλοβενία, Ουγγαρία	Διοίκηση στο Undine (Ιταλία)
Πολυεθνική Ειρηνευτική Δύναμη – ΝΑ Ευρώπης (MPFSEE)	1998	3000 (Ταξχία)	Αλβανία, Βουλγαρία, Ελλάδα, Ιταλία, ΠΓΔΜ, Ρουμανία, Τουρκία	Ειρηνευτικές επιχειρήσεις. Έδρα αλλάζει ανά 2ετία
Τσεχο-Σλοβακο-Πολωνική Ταξιαρχία	2002	2481	Πολωνία, Σλοβακία, Τσεχία	Θα τεθεί σε λειτουργία το 2005
Λιθουανο-Πολωνικό Τάγμα Ειρηνευτικής Δύναμης (LITPOLBAT)	1999	800	Λιθουανία, Πολωνία	Εναλλάξ ανάθεση στρατηγικών πόστων
Πολωνικο-Ουκρανικό Τάγμα (POLUKRBAT)	1999	754	Πολωνία, Ουκρανία	Ειρηνευτική δύναμη. Συμμετέχει στην KFOR
Τάγμα Υποστήριξης Ειρήνης Βαλτικής (BALTBAT)	1999	700	Εσθονία Λετονία Λιθουανία	Έδρα στο Αντάζι Απ (Λετονία)
Ταξιαρχία (HELBROC) Ελλάδα-Βουλγαρία-Ρουμανία-Κύπρος	2006	600	Ελλάδα Βουλγαρία Ρουμανία Κύπρος	Έδρα Λάρισα

Στις δυνάμεις που συνεισφέρουν στην ευρωπαϊκή ασφάλεια θα πρέπει να συνυπολογιστούν και εκείνες που ανήκουν καταρχήν στη δομή δυνάμεων της Ατλαντικής Συμμαχίας, συγκροτούνται ωστόσο, ως επί το πλείστον, από μονάδες ευρωπαϊκών χωρών. Τέτοιοι σχηματισμοί είναι η Πολυεθνική Μεραρχία Κεντρικής Περιοχής ή MND(C) και η Βρετανο-Ολλανδική Αμφίβια Δύναμη.

Στη συνέχεια θα αναλυθούν λεπτομερέστερα η δομή και οι αποστολές των ευρωπαϊκών δυνάμεων.

Ευρωπαϊκό Σώμα (EUROCORPS)

α. Το Ευρωπαϊκό Σώμα (EUROCORP)

Είναι ο πλέον γνωστός Ευρωπαϊκός πολυεθνικός σχηματισμός που συστάθηκε επίσημα τον Οκτώβριο του 1993. Αποτελείται από 60.00 άτομα από πέντε (5) Κράτη Μέλη της Ε.Ε [Γαλλία, Γερμανία, Βέλγιο, Ισπανία (1/7/94) και Λουξεμβούργο (7/5/96)] , ενώ μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο από την ΔΕΕ, όσο και από το ΝΑΤΟ. Η πρώτη αποστολή του σώματος ήταν η συμμετοχή 150 αξιωματικών ως ενίσχυση του Στρατηγείου της SFOR στο Σεράγεβο στα τέλη Ιουνίου του 1998¹⁴⁶. Την 22/4/00 το Στρατηγείο του Ευρωπαϊκού Σώματος ανέλαβε τη διοίκηση της KFOR στο Κοσσυφοπέδιο, υπό τις διαταγές του Συμμαχικού Διοικητή Ευρώπης (SACEUR) σύμφωνα με τις διαδικασίες του ΝΑΤΟ με πολιτικό έλεγχο από το Συμβούλιο της Συμμαχίας. Η συνολική δύναμη του Ευρωπαϊκού Σώματος Στρατού περιλαμβάνει:¹⁴⁷

(1). Μία Γαλλική Μεραρχία (1 τεθωρακισμένη ταξιαρχία και μια Πεζικού) (1^η)

¹⁴⁶ “Between Vision and Reality”, European institute for Public Administration, Simon Duke, σελ 118

¹⁴⁷ “Η Ευρωπαϊκή Αμυντική Ταυτότητα στην Αυγή του 21^{ου} αιώνα” , Ι. Παρίσης, σελ. 52

(2). Μία Γερμανική τεθωρακισμένη Μεραρχία (1τεθωρακισμένη ταξιαρχία και 1 μηχανοκίνητη ταξιαρχία) (10^η).

(3). Μία Βελγική μηχανοκίνητη Μεραρχία (3 μηχανοκίνητες ταξιαρχίες από κοινού με ένα Λόχο αναγνωρίσεως του Λουξεμβούργου).

(4). Μία Ισπανική μηχανοκίνητη Μεραρχία (1 τεθωρακισμένη και 2 μηχανοκίνητες)

(5). Από τον καιρό της Ειρήνης υφίσταται ένα Σύνταγμα Διαβιβάσεων και η Γαλλο-Γερμανική ταξιαρχία , ενώ τη Διοίκηση του Σώματος ασκεί Αντιστράτηγος από τις συμμετέχουσες χώρες. Το Ευρωσώμα έχει τις ακόλουθες αποστολές:

(α). Κοινή Άμυνα των Συμμάχων NATO/ΔΕΕ, σύμφωνα με το Άρθρο 5 της Washington και το Άρθρο V της τροποποιημένης Συνθήκης των Βρυξελλών.

(β). Επιβολή και διατήρηση της ειρήνης και ανθρωπιστικές αποστολές.

EUROFOR και EUROMARFOR

Μέσα στο πνεύμα της Διακήρυξης του Πέτερσμπεργκ, η Γαλλία, η Ισπανία, η Ιταλία και η Πορτογαλία¹⁴⁸, ανακοίνωσαν επίσημα, κατά τη σύνοδο του Συμβουλίου Υπουργών της ΔΕΕ στη Λισσαβόνα, τον Μάιο του 1995, τη σύσταση δύο πολυεθνικών δυνάμεων:

- μιας χερσαίας: της Ευρωπαϊκής Ταχείας Επιχειρησιακής Δύναμης (EUROFOR)
- και
- μιας αεροναυτικής: της Ευρωπαϊκής Επιχειρησιακής Ναυτικής Δύναμης ή (EUROMARFOR).

Η EUROFOR είναι μια Πολυεθνική Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης Στρατού Ξηράς από τέσσερις ταξιαρχίες με δυνάμεις διαθέσιμες κατόπιν αιτήσεως και το Αρχηγείο της είναι επιχειρησιακό από τον Νοέμβριο του 1996 ενώ ως δύναμη κατέστη επιχειρησιακή τον Ιούνιο του 1998 (Άσκηση EOLO-98). Η δύναμη διαθέτει δυναμικό άνω των 20.000 ¹⁴⁹ ατόμων.

Η EUROMARFOR είναι μια Πολυεθνική Ναυτική Δύναμη, της οποίας η δομή εξαρτάται από το είδος της υπό ανάληψη αποστολής και είναι συγκροτημένη, χωρίς όμως να είναι σε μόνιμη βάση. Η Δύναμη κατέστη επιχειρησιακή τον Μάιο του 1997.

¹⁴⁸ Η Πορτογαλία συμμετέχει στην EUROMARFOR ως παρατηρητής

¹⁴⁹ “Η Ευρωπαϊκή Αμυντική Ταυτότητα στην Αυγή του 21^{ου} αιώνα” , Ι. Παρίσης, σελ. 54

Σύμφωνα δε, με τη αρχική δήλωση των Κρατών που συνέστησαν τις δύο Πολυεθνικές Δυνάμεις, ο σκοπός τους είναι “ Η συμβολή στην ανάπτυξη της Ε.Τ.Α.Α.”. Παράλληλα, αυτές οι δυνάμεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά προτεραιότητα από την ΔΕΕ (ως του αμυντικού πυλώνα της Ε.Ε.), από το ΝΑΤΟ, ή ως τμήματα των EUROCORR και της Δύναμης Ταχείας Αντίδρασης του ΝΑΤΟ (ACE-RRC). Οι τύποι των αποστολών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν, είναι οι καθοριζόμενες στην διακήρυξη του Petersberg.

Η Eurofor διαθέτει, σε καιρό ειρήνης, ένα μόνιμο πολυεθνικό στρατηγείο, το οποίο εγκαταστάθηκε, από τις 2 Οκτωβρίου 1995, στη Φλωρεντία. Οι μονάδες της Eurofor είναι δυνάμεις "on call" τις οποίες κάθε χώρα προσδιορίζει περιοδικά. Ήδη διαθέτει ένα "απόθεμα" δυνάμεων που φθάνουν τους 20.000 άνδρες. Ωστόσο κανονικά θα αναπτύσσεται με όχι περισσότερους από 14.000.

Η EUROMARFOR χρησιμοποιεί ως αρχηγείο, το αντίστοιχο Αρχηγείο του Στόλου της χώρας που έχει την διοίκηση της. Οι συμμετέχουσες χώρες έχουν καθορίσει τα ναυτικά και αεροπορικά μέσα που προτίθενται να θέσουν στη διάθεση της EUROMARFOR.

Ιταλο-Ισπανική Αμφίβια Δύναμη

Τον Απρίλιο 1999 υπεγράφη ένα MoU μεταξύ των υπουργών Άμυνας της Ισπανίας και της Ιταλίας με αντικείμενο τη δημιουργία της SIAF (Spanish - Italian Amphibian Force). Η απόφαση για τη δημιουργία της δύναμης αυτής είχε αποφασισθεί από το 1997, οπότε οι Αρχηγοί ΓΕΕΘΑ των δύο χωρών είχαν καθορίσει τα στοιχεία της δύναμης και τις προϋποθέσεις επιχειρησιακής χρησιμοποίησης της.

Η SIAF συγκροτείται από πλευράς Ιταλίας με μια ναυτική δύναμη (Terza Divisione Navale) και το Αμφίβιο Τάγμα Σαν Μάρκο, από πλευράς δε Ισπανίας με την Ταξιαρχία Πεζοναυτών και την Ομάδα Δέλτα του Ναυτικού.

Για τη διοίκηση της δύναμης δεν υπάρχει μόνιμο στρατηγείο, αλλά θα ασκείται από τις διοικήσεις των δύο στόλων περιοδικά, με συμμετοχή αξιωματικών και από την άλλη χώρα. Έχουν καθορισθεί δύο επίπεδα διοίκησης: του διοικητού της αμφίβιας Δύναμης και του διοικητού της Αποβατικής Δύναμης. Η περίοδος διοίκησης του πρώτου διαρκεί από ένα έως δύο χρόνια, περιοδικά μεταξύ των Ναυτικών των δύο χωρών. Ο δεύτερος θα αναλαμβάνει τη διοίκηση του στην περίπτωση επιχειρήσεων.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Θ» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ
ΣΧΗ(ΤΘ) ΠΑΝΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Τακτικός Σχηματισμός Μάχης HELBROC

1. Ονομασία – Έμβλημα του HELBROC.

Το όνομα του Τακτικού Σχηματισμού Μάχης (Battle Group) που έχει συγκροτηθεί με Έθνος πλαίσιο την Ελλάδα και συμμετέχουσες χώρες τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Κύπρο, είναι «**HELBROC**» και προέρχεται από τα αρχικά γράμματα των ανωτέρω χωρών (**HE**llas, **B**ulgaria, **RO**mania, **C**yprus).

Το έμβλημα του HELBROC φαίνεται στην φωτογραφία, όπου εμφανίζεται λευκό περιστέρι το οποίο φέρει κλάδο ελιάς στη φλεγόμενη υδρόγειο σφαίρα, με φόντο το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην κορυφή του σήματος είναι τοποθετημένες οι σημαίες των χωρών, με τη σειρά που αναγράφονται στην ονομασία του Ευρωπαϊκού Σχηματισμού Μάχης, οι οποίες και τον αποτελούν.

Η ελιά και το περιστέρι είναι πανάρχαια σύμβολα ειρήνης και σε συνδυασμό με τη φλεγόμενη υδρόγειο, αποτυπώνεται η άμεση επέμβαση του HELBROC, σε οποιοδήποτε σημείο του πλανήτη απαιτηθεί, προκειμένου να αναλάβει επιχείρηση της ΕΕ.

2. Ιστορικό

Βάση για την ίδρυση του HELBROC, αποτέλεσε η σχετική Επιστολή Προθέσεων (Letter of Intent – LOI), όπου οι συμμετέχουσες χώρες δήλωσαν την πρόθεσή τους για τη δημιουργία του HELBROC, την προετοιμασία του και την προσφορά του στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε επιχειρησιακή ετοιμότητα από το τέλος Ιουνίου 2007, για ανάληψη αποστολών της ΕΕ, εάν απαιτηθεί, την περίοδο του δεύτερου εξαμήνου 2007.

Η Επιστολή Προθέσεων υπεγράφη από τους Υπουργούς Αμύνης των τεσσάρων χωρών, στις 21 Νοεμβρίου 2005, στο περιθώριο της Συνόδου Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων (ΣΓΥΕΣ) της ΕΕ.

Σε συνέχεια της Επιστολής Προθέσεων, συντάχθηκε η σχετική Τεχνική Συμφωνία που ρυθμίζει τα θέματα της συμμετοχής των τεσσάρων χωρών στο HELBROC. Η Τεχνική Συμφωνία

υπεγράφη από τους Υπουργούς Αμύνης των τεσσάρων χωρών, στις 13 Νοεμβρίου 2006, στο περιθώριο της Συνόδου Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων (ΣΓΥΕΣ) της ΕΕ.

3. Γενικά Χαρακτηριστικά Τακτικών Σχηματισμών Μάχης

Οι Τακτικοί Σχηματισμοί Μάχης της ΕΕ (Battle Groups), δημιουργήθηκαν για να υπάρχει η δυνατότητα άμεσης ανταπόκρισης της ΕΕ σε τυχόν απαίτηση διαχείρισης κρίσεων. Τα βασικά χαρακτηριστικά ενός Τακτικού Σχηματισμού Μάχης, σύμφωνα με την ΕΕ, είναι τα ακόλουθα:

α. Είναι η μικρότερη αποτελεσματική, ταχέως αναπτυσσόμενη και συμπαγής μονάδα που μπορεί να αναλάβει είτε αυτόνομη επιχείρηση, είτε να χρησιμοποιηθεί για την αρχική φάση μιας μεγαλύτερης επιχείρησης στα σενάρια διαχωρισμού αντιμαχόμενων μερών, αποτροπής της σύγκρουσης, εκκένωσης και συνδρομής σε ανθρωπιστική βοήθεια.

β. Βασίζεται σε μία δύναμη μεγέθους Τάγματος, ενισχυμένη με μονάδες Υποστήριξης Μάχης (Combat Support) και Υποστήριξης Διοικητικής Μέριμνας (Combat Service Support). Η συνολική του δύναμη ανέρχεται σε 1500 περίπου άτομα. Στηρίζεται στην πολυεθνικότητα και μπορεί να δημιουργηθεί από ένα Έθνος Πλαίσιο ή ένα πολυεθνικό συνασπισμό κρατών. Έχει αυξημένη ετοιμότητα για την ανάληψη αποστολής, εντός 10 ημερών από τη σχετική απόφαση της ΕΕ.

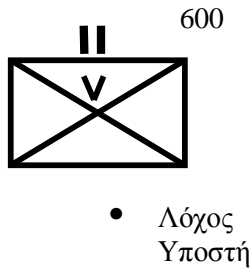
γ. Είναι αυτόνομη μέχρι το πέρας της επιχείρησης ή την αντικατάστασή του από άλλη δύναμη. Ως βάση σχεδίασης οι Τακτικοί Σχηματισμοί Μάχης μπορούν να επιχειρούν σε απόσταση 6.000 χλμ από τις Βρυξέλλες, για 30 ημέρες που μπορούν να επεκταθούν στις 120 ημέρες, εάν έχουν προηγουμένως εφοδιαστεί κατάλληλα.

4. Συγκρότηση HELBROC

Το σύνολο των μονάδων που αποτελούν το Σχηματισμό Μάχης, αναφέρεται στα σχετικά εγχειρίδια της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως «Πακέτο Τακτικού Σχηματισμού Μάχης (Battle Group Package)» και η γενική του οργάνωση σύμφωνα με την ΕΕ, φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα :

ΠΑΚΕΤΟ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

ΚΥΡΙΩΣ ΒG

ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

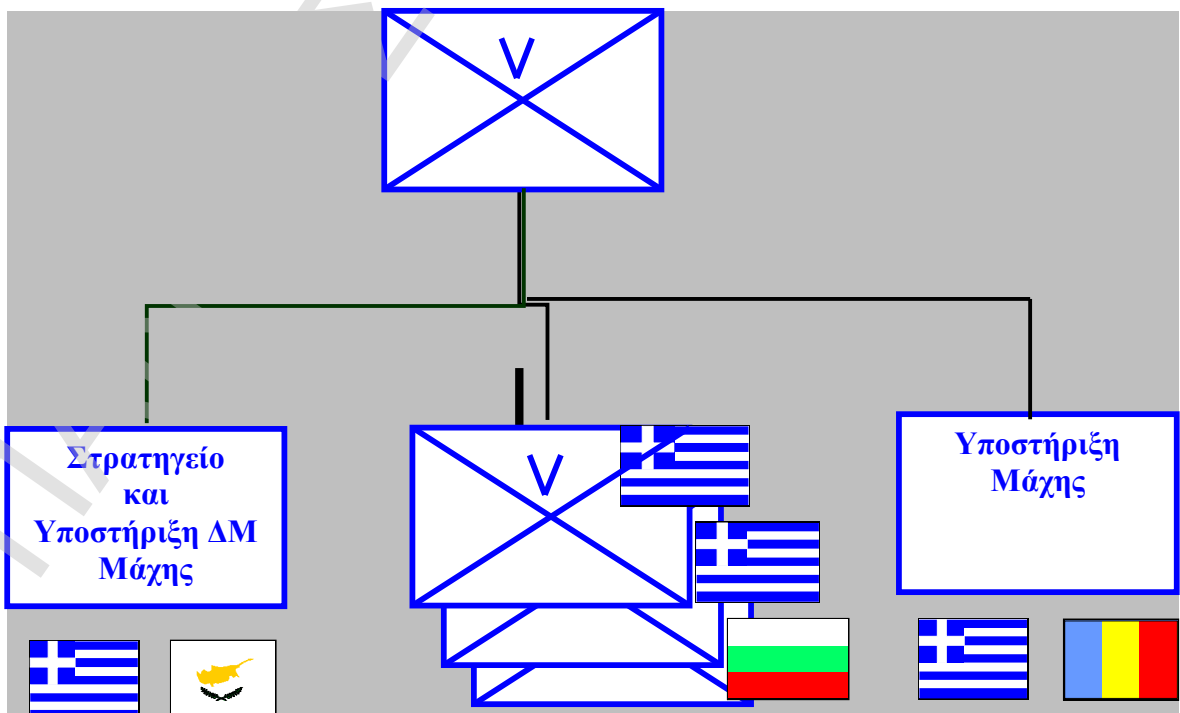

Επιπλέον στρατηγικές και επιχειρησιακές δυνατότητες

Όσον αφορά ειδικότερα τη σύνθεση του HELBROC, αυτή φαίνεται στο ακόλουθο διάγραμμα :

ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ HELBROC

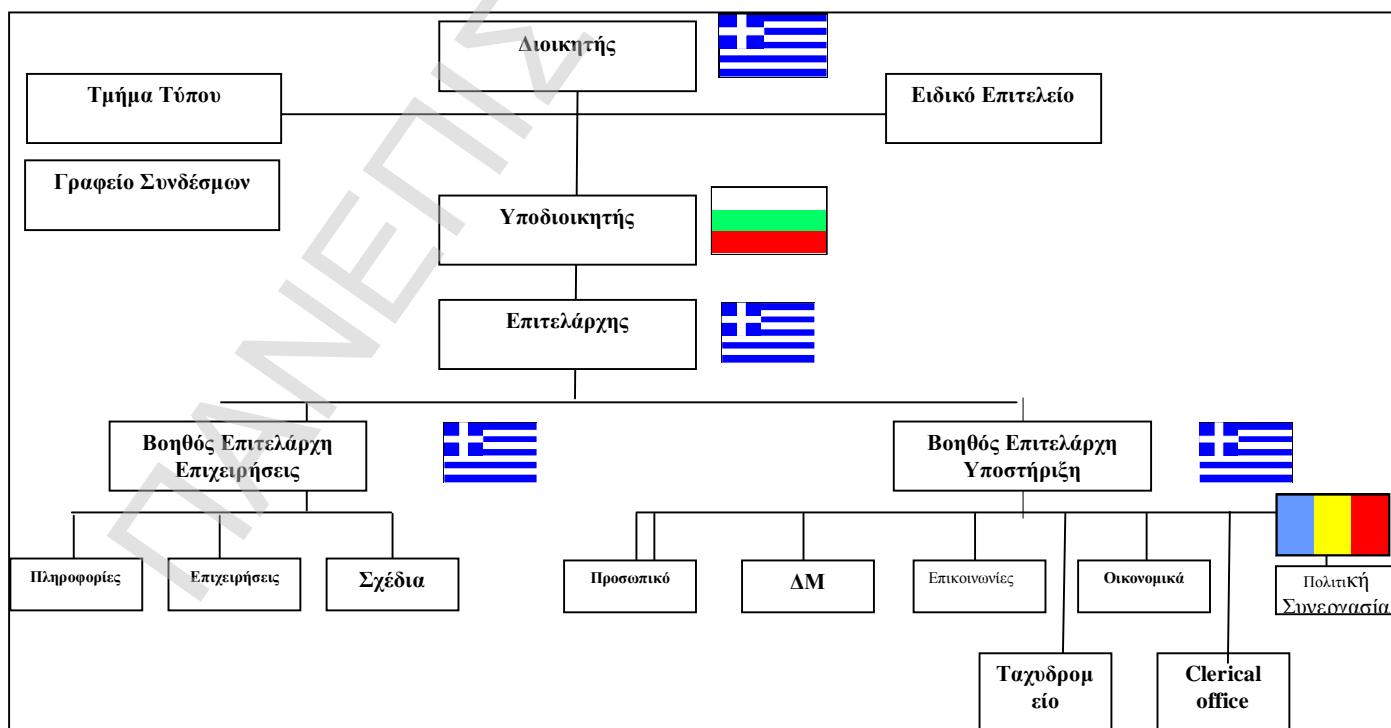
Ο βασικός «κορμός» του HELBROC, όπως προβλέπεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι ένα Τάγμα ελιγμού που αποτελείται από τρεις Λόχους, δύο Ελληνικούς και ένα Βουλγαρικό. Το Τάγμα περιλαμβάνει και το Στρατηγείο του με το Λόχο Υποστήριξης και το Λόχο Διαβιβάσεων.

Το ανωτέρω Τάγμα Ελιγμού πλαισιώνεται από μια ποικιλία μονάδων/«δυνατοτήτων», ώστε αυτό να διαθέτει την απαιτούμενη ευελιξία και δυνατότητα αυτόνομων επιχειρήσεων. Το HELBROC πλαισιώνεται από τις ακόλουθες μονάδες/ τμήματα :

- α. Λόχο Μηχανικού (Ελλάδα).
- β. Τμήμα Στρατονομίας (Ελλάδα και Κύπρος).
- γ. Τμήμα Αεράμυνας (Ελλάδα ΟΥΛΕΑΠ).
- δ. Πυροβολαρχία Πεδινού Πυροβολικού (Ελλάδα).
- ε. Λόχο Διοικητικής Μέριμνας (Ελλάδα).
- στ. Ομάδα Υγειονομικού (Ελλάδα και Κύπρος).
- ζ. Ομάδα Μεταφορικών Ελικοπτέρων (Ελλάδα).
- η. Τμήμα Ραδιολογικού, Βιολογικού και Χημικού πολέμου (Ρουμανία).
- θ. Ομάδα Ψυχολογικών Επιχειρήσεων (ΨΕ) (Ρουμανία).

Επίσης σε αυτό προστίθενται περαιτέρω δυνατότητες, ώστε να επιτευχθεί η δυνατότητα ανάπτυξης και αυτονομίας του.

Το στρατηγείο του HELBROC (Force HeadQuarter – FHQ), το οποίο θα αναπτυχθεί μαζί με το HELBROC, στελεχώνεται και από τις τέσσερις χώρες και ανέρχεται σε 80 περίπου άτομα. Η οργάνωση του στρατηγείου είναι σύμφωνη με τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα και φαίνεται στο ακόλουθο διάγραμμα:

Για την επιχειρησιακή διοίκηση του HELBROC, έχει δηλωθεί από τη χώρα μας η επιθυμία να χρησιμοποιηθεί το Επιχειρησιακό Στρατηγείο της Λάρισας, το οποίο η χώρα μας έχει διαθέσει στην ΕΕ (Hellenic EU OHQ). Η τελική απόφαση, επιλογή Ευρωπαϊκού Επιχειρησιακού Στρατηγείου, θα ληφθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

5. Επιπλέον Δυνατότητες (Enablers)

α. Αερομεταφορά

Για την ανάπτυξη του HELBROC στην πιθανή περιοχή των επιχειρήσεων, θα χρησιμοποιηθούν κυρίως αεροσκάφη τύπου ANTONOV AN-14, τα οποία θα διατεθούν στη χώρα μας μέσω του συστήματος SALIS (Strategic Air Lift Interim Solution). Επιπρόσθετα θα χρησιμοποιηθούν και ελληνικά μεταφορικά αεροσκάφη.

Η συγκέντρωση των μονάδων, πριν την αναχώρησή τους, θα γίνει στη Νέα Σάντα του Κιλκίς, στη Κεντρική Μακεδονία βόρεια της Θεσσαλονίκης. Για την αναχώρηση του HELBROC θα χρησιμοποιηθούν το αεροδρόμιο και το λιμάνι της Θεσσαλονίκης.

β. ΔΜ Υποστήριξη

Σύμφωνα με την οργάνωση των Τακτικών Σχηματισμών Μάχης, το HELBROC διαθέτει εφόδια για 30 ημέρες.

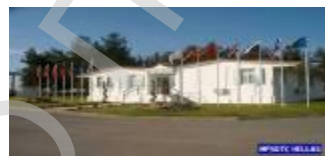
Τα θέματα ΔΜ μεταξύ των συμμετεχόντων στο HELBROC χωρών, καλύπτονται στο σχετικό παράρτημα της Τεχνικής Συμφωνίας.

γ. Επικοινωνίες

Για την κάλυψη των επικοινωνιακών απαιτήσεων, θα χρησιμοποιηθούν οι δορυφορικές δυνατότητες του HELLASAT.

6. Εκπαίδευση

Η εκπαίδευση των τμημάτων του HELBROC έλαβε χώρα αρχικά στις μονάδες από τις οποίες προέρχονται. Για την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης αξιοποιήθηκαν οι δυνατότητες του Πολυεθνικού Κέντρου Εκπαίδευσης Επιχειρήσεων Υποστήριξης της Ειρήνης (ΠΚΕΕΥΕ) στο Κιλκίς. Δημιουργήθηκαν ειδικά τμήματα για το HELBROC, τα οποία παρακολούθησαν επιτελείς από τις συμμετέχουσες σε αυτό χώρες, κυρίως από Ελλάδα και Κύπρο.

7. Ασκήσεις

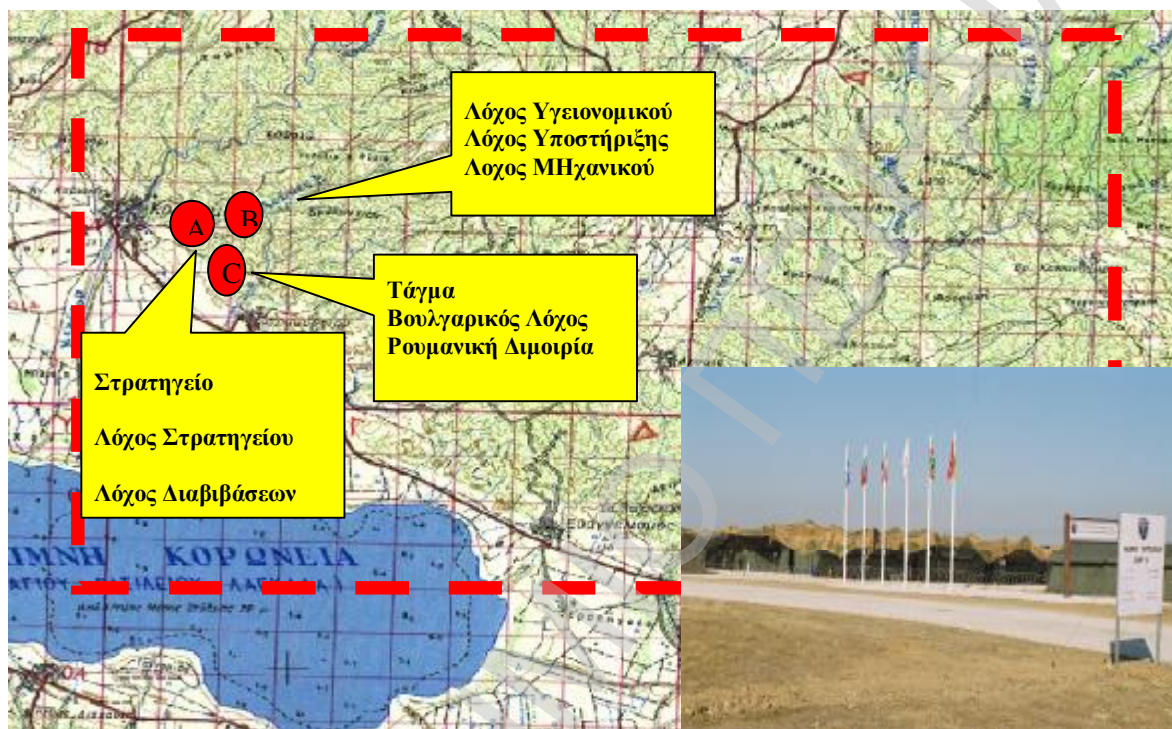
Για την ολοκλήρωση της επιχειρησιακής εκπαίδευσης του HELBROC, τον Μάιο 2007 έλαβαν χώρα δύο ασκήσεις, μία Τακτική Άσκηση Άνευ Στρατευμάτων (ΤΑΑΣ) με την ονομασία ΕΥΡΩΠΗ – I, καθώς και μια Τακτική Άσκηση Μετά Στρατευμάτων (ΤΑΜΣ) με την ονομασία ΕΥΡΩΠΗ – II .

Στην ΕΥΡΩΠΗ – I, η οποία διεξήχθη από 07 έως 12 Μαΐου 2007, ασκήθηκαν το Επιχειρησιακό στρατηγείο της Λάρισας (EL EU OHQ) και το Στρατηγείο του HELBROC(HELBROC FHQ).

Στην ΕΥΡΩΠΗ – II, η οποία διεξήχθη από 14 έως 19 Μαΐου 2007 σε περιοχή της κεντρικής Μακεδονίας βόρεια της Θεσσαλονίκης, ασκήθηκαν το Στρατηγείο του HELBROC(HELBROC FHQ), καθώς και οι μονάδες του HELBROC, συμπεριλαμβανομένων των μονάδων Βουλγαρίας, Ρουμανίας και Κύπρου. Κατά την άσκηση διοργανώθηκε επίδειξη των δυνατοτήτων του

HELBROC την οποία παρακολούθησαν οι Αρχηγοί των Επιτελείων Εθνικής Άμυνας των τεσσάρων χωρών. Η περιοχή της άσκησης και η διάταξη των μονάδων σε αυτή, φαίνεται στο ακόλουθο διάγραμμα:

ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΣΚΗΣΗΣ ΕΥΡΩΠΗ – II

Σκοπός των ασκήσεων ήταν η εκπαίδευση του HELBROC για την ανάληψη αποστολών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και η πιστοποίησή του για πλήρη επιχειρησιακή ετοιμότητα από 01 Ιουλίου 2007.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Ι» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ
ΣΧΗ (ΤΘ) ΠΑΝΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ.

Βασική Ορολογία της Ευρωπαϊκής Άμυνας¹

1	+ 6	Είναι οι Ευρωπαϊκές χώρες που είναι μέλη του NATO αλλά όχι της ΕΕ. (Ισλανδία , Νορβηγία, Ουγγαρία, Πολωνία, Τουρκία και Τσεχία). Μετά την απόφαση για διεύρυνση του NATO και την υπογραφή (Απρ 2003) της Συνθήκης προσχώρησης στην ΕΕ της Ουγγαρίας, Πολωνίας και Τσεχίας το σχήμα περιλαμβάνει 5 ευρωπαϊούς συμμάχους (Ισλανδία , Νορβηγία, Τουρκία, Βουλγαρία και Ρουμανία).
2	+15 (6+9)	Είναι οι έξι προαναφερόμενες χώρες και οι εννιά Ευρωπαϊκές χώρες οι οποίες έχουν συνδεθεί με την ΕΕ με το καθεστώς της υποψηφίας για ένταξη χώρας.(Βουλγαρία, Εσθονία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Ρουμανία, Σλοβακία και Σλοβενία) Μετά την προσχώρηση στην ΕΕ των 10 υποψηφίων προς ένταξη χωρών, στο σχήμα παραμένουν 5 χώρες (Ισλανδία , Νορβηγία, Τουρκία, Βουλγαρία και Ρουμανία).
3	Berlin Plus	Στη σύνοδο κορυφής της Ουάσιγκτον (1999) αποφασίσθηκε η περαιτέρω ανάπτυξη της ESDI (βλέπε α/α 12) για την υποστήριξη των επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων που θα αναλάβει η ΕΕ. Βασικό πυρήνα των σχέσεων ΕΕ-NATO, όσον αφορά στην ΚΕΠΑΑ, αποτελεί η λεγόμενη Berlin Plus Agenda δηλαδή οι τέσσερις άξονες που ορίζονται στην παράγραφο 10 του τελικού ανακοινωθέντος (Washington Summit Communiqué) και αναφέρονται: Στην εξασφάλιση πρόσβασης της ΕΕ σε δυνατότητα επιχειρησιακής σχεδίασης του NATO. Στη διάθεση στην ΕΕ προεπιλεγμένων μέσων και δυνατοτήτων του NATO. Στον καθορισμό των επιλογών Ευρωπαϊκής Διοίκησης για επιχειρήσεις ΕΕ και στον ρόλο που θα έχει ο DSACEUR. Στην προσαρμογή της αμυντικής σχεδίασης του NATO με σκοπό να συμπεριλάβει την περίπτωση διάθεσης νατοϊκών δυνάμεων στις επιχειρήσεις της ΕΕ.
4	Capability Development Mechanism (CDM)	Ο Μηχανισμός Ανάπτυξης Δυνατοτήτων αφορά στην καθιέρωση διαδικασιών αμυντικής σχεδίασης στα πλαίσια της ΕΕ και στην διασύνδεση των αντιστοίχων μηχανισμών ΕΕ – NATO. Αποτελείται από τρία κεφάλαια που περιγράφουν τον εσωτερικό μηχανισμό της ΕΕ (τα οποία έχουν ήδη συμφωνηθεί) ενώ το τέταρτο κεφάλαιο (που διαπραγματεύεται τη διασύνδεση των μηχανισμών των δύο οργανισμών) δεν γίνεται αποδεκτό προς το παρόν από τη χώρα μας λόγω διαφορετικών απόψεων όσον αφορά στις αρμοδιότητες του συντονιστικού οργάνου και στην εμπλοκή των +6 στην αξιολόγηση και αποδοχή των συνεισφορών των κρατών μελών της ΕΕ.

5	Civilian Aspects of Crises Management	<p>Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της ΦΕΪΡΑ, η ΕΕ αναγνώρισε τους παρακάτω τομείς, ως τομείς προτεραιότητας, στους οποίους έπρεπε να αναπτύξει συγκεκριμένες δυνατότητες για συμμετοχή σε επιχειρήσεις υπό την διεύθυνση του ΟΗΕ, του ΟΑΣΕ ή και ανάληψη αυτόνομων επιχειρήσεων:</p> <p>Επιβολή του Νόμου (Policing),</p> <p>Ενίσχυση του Κράτους Δικαίου (Strengthening the rule of law)</p> <p>Ενίσχυση της Διοικητικής Οργανώσεως σε ένα Κράτος (Strengthening civilian administration)</p> <p>Πολιτική Προστασία (Civil protection).</p> <p>Σε συνέχεια των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της ΦΕΪΡΑ, δημιουργήθηκε με απόφαση του Συμβουλίου στις 22 Μαΐου 2000 η Επιτροπή Χειρισμού Κρίσεων με Πολιτικά Μέσα (βλέπε α/α 6), η οποία άρχισε τις εργασίες της με προτεραιότητα την απόκτηση ικανότητας επιβολής του Νόμου (Policing).</p> <p>Ο χειρισμός κρίσεων με πολιτικά μέσα ανήκει στον 2^ο Πυλώνα της πολιτικής της ΕΕ και είναι μια από τις συνιστώσες της ΕΠΑΑ (ESDP). Διεξάγεται κάτω από την εποπτεία και έλεγχο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, κυρίως σε σύνθεση Υπουργών Εξωτερικών (General Affairs Council), το οποίο συνεδριάζει κανονικά μια φορά το μήνα.</p>
6	CIVCOM (Committee of Civilian Aspects of Crisis Management)	<p>Είναι η Επιτροπή που διαχειρίζεται τον χειρισμό κρίσεων με πολιτικά μέσα (συμπεριλαμβανομένων και αστυνομικών). Αναφέρει στην PSC και ανήκει στο 2^ο Πυλώνα της ΕΕ. Το έργο της περιλαμβάνει :</p> <p>Επιβολή του Νόμου (Policing),</p> <p>Ενίσχυση του Κράτους Δικαίου (Strengthening the rule of law)</p> <p>Ενίσχυση της Διοικητικής Οργανώσεως σε ένα Κράτος (Strengthening civilian administration)</p> <p>Πολιτική Προστασία (Civil protection).</p> <p>Η λήψη απόφασης στα πλαίσια της Επιτροπής Χειρισμού Κρίσεων με Πολιτικά Μέσα, ακολουθεί τον κανόνα που ισχύει για τον 2^ο Πυλώνα και απαιτεί πάντοτε ομοφωνία. Ισχύει βέβαια και εδώ η φόρμουλα της "Δημιουργικής απόχής" (βλέπε α/α 10).</p>
7	CME/CMX-03	<p>Είναι κοινή άσκηση χειρισμού κρίσεων ΕΕ-NATO. Είναι σε εξέλιξη διαδικασίες για την προετοιμασία της, και η διεξαγωγή της προβλέπεται τον Νοε 2003.</p>
8	CME	<p>Είναι άσκηση χειρισμού κρίσεων της ΕΕ.</p>

9	Common Foreign and Security Policy (CFSP-ΚΕΠΠΑ)	<p>Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ-CFSP), καθιερώθηκε με τη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Treaty on European Union – TEU), που υπογράφηκε στο Μάαστριχ, το Δεκέμβριο 1991. Οι Ευρωπαίοι ηγέτες, αναγνωρίζοντας ότι το ζητούμενο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς την ύπαρξη συλλογικής μέριμνας για την ασφάλεια της Ευρώπης, αποφάσισαν τη δημιουργία της CFSP. Στην παράγραφο 11 της Συνθήκης καθορίζεται ότι οι στόχοι της είναι :</p> <p>Η διαφύλαξη των κοινών αξιών, των θεμελιωδών συμφερόντων και της ανεξαρτησίας της ΕΕ, η διατήρηση της ειρήνης και η ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας, η προώθηση της διεθνούς συνεργασίας, η ανάπτυξη και η εδραίωση της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, καθώς και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών.</p> <p>Η CFSP είναι βασικός πυλώνας της ΕΕ και καλύπτει όλους τους τομείς της εξωτερικής πολιτικής συμπεριλαμβανομένης και της ασφάλειας. Υλοποιείται με την κοινή στρατηγική που καθιερώνεται από τα κράτη μέλη, με την υιοθέτηση κοινών θέσεων από αυτά και τέλος με την κοινή δράση που αποφασίζεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και αφορά πολιτική, οικονομική, ανθρωπιστική, στρατιωτική ή αστυνομική δράση.</p>
10	Constructive Abstention	<p>Είναι η λεγόμενη φόρμουλα της “δημιουργικής αποχής”. Καθιερώθηκε με την Συνθήκη Ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Συνθήκη του Άμστερνταμ άρθρο 23), με απώτερο σκοπό να αποφευχθεί μπλοκάρισμα της ανάληψης δράσης από την ΕΕ. Σύμφωνα με αυτήν την αρχή, ένα Κ-Μ έχει το δικαίωμα να απέχει από την ψηφοφορία χωρίς να διαταράσσεται η ομοφωνία. Έτσι δεν εμποδίζεται η λήψη απόφασης αλλά και το Κ-Μ δεν δεσμεύεται να την εφαρμόσει.</p>
11	Comité de Représentants Permanents (COREPER)	<p>Είναι το Συμβούλιο των Μονίμων Αντιπροσώπων των χωρών στην ΕΕ. Είναι βαθμού πρέσβη και Έλληνας Αντιπρόσωπος είναι ο πρέσβης κ. Αγαθοκλής. Προετοιμάζει τις συσκέψεις του Συμβουλίου για όλα τα θέματα εκτός των αγροτικών για τα οποία υπάρχει ειδική επιτροπή. Υπάρχουν δύο συνθέσεις του COREPER.</p> <p>COREPER II. Αποτελείται από τους πρέσβεις Μονίμους Αντιπροσώπους των Κ-Μ στην ΕΕ και ασχολείται με θέματα πολιτικού, εμπορικού, οικονομικού και θεσμικού χαρακτήρα. Η ομάδα ANTICI προετοιμάζει την σύσκεψη του COREPER II και συντονίζει τα θέματα.</p> <p>COREPER I. Αποτελείται από τους βοηθούς Μονίμους Αντιπροσώπους και ασχολείται με τεχνικά θέματα.</p> <p>Τα θέματα της ημερήσιας διάταξης στο COREPER διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:</p> <p>Κατηγορία I: Περιλαμβάνει τα θέματα που έχουν ήδη συμφωνηθεί σε κατώτερα όργανα. Αυτά θα αποτελέσουν τα θέματα κατηγορίας Α για την ημερήσια διάταξη του Council.</p> <p>Κατηγορία II: Περιλαμβάνει τα θέματα επί των οποίων απαιτείται συζήτηση και εξεύρεση συμφωνίας. Αυτά είναι δυνατόν να συμπεριληφθούν στην κατηγορία Α για την ημερήσια διάταξη του Council εφόσον εξευρεθεί</p>

		λύση στα πλαίσια του COREPER. Σε αντίθετη περίπτωση θα αποτελέσουν την κατηγορία Β αυτής.
12	Διαδικασία Λήψεως Αποφάσεων	<p>Τα θέματα υποβάλλονται στο Συμβούλιο (που συνέρχεται με μορφή ανάλογα με το θέμα που θα εξετασθεί π.χ για θέματα εξωτερικών σχέσεων οι ΥΠΕΞ) όπου οι αποφάσεις λαμβάνονται με :</p> <p>Ομοφωνία για θέματα θεσμικού χαρακτήρα (τροποποίηση Συνθηκών, προσχώρηση νέων μελών) και τομείς ιδιαίτερα ευαίσθητους όπως η κοινή εξωτερική πολιτική και η φορολογία.</p> <p>Ειδική πλειοψηφία (τουλάχιστον 62 ψήφους επί συνόλου 87 ήτοι το 71% του συνόλου των ψήφων) για θέματα όπως μέτρα, κατά της απάτης, για την διαφάνεια, τελωνειακή συνεργασία, έρευνα, απασχόληση, ισότητα ανδρών – γυναικών. Ο αριθμός των ψήφων είναι με βάση τον πληθυσμό της χώρας και κατανέμονται όπως παρακάτω: Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία και Ην. Βασίλειο, 10. Ισπανία, 8. Βέλγιο, Ελλάδα, Ολλανδία και Πορτογαλία, 5. Αυστρία και Σουηδία, 4. Δανία, Ιρλανδία και Φιλανδία, 3. Λουξεμβούργο 2. Απλή πλειοψηφία στις λοιπές περιπτώσεις.</p> <p>Στον 2^ο Πυλώνα οι αποφάσεις, σύμφωνα με το άρθρο 23 της Συνθήκης της ΕΕ, λαμβάνονται πάντοτε με ομοφωνία. Με απώτερο σκοπό να αποφευχθεί μπλοκάρισμα της ανάληψης δράσης από την ΕΕ, καθιερώθηκε με την Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης η φόρμουλα της “δημιουργικής αποχής” (βλέπε α/α 10)</p>
13	Eu-led Operations	<p>Είναι οι επιχειρήσεις που μπορεί να αναλάβει η ΕΕ, υπό τον πολιτικό της έλεγχο και την στρατηγική της διεύθυνση και διακρίνονται σε δύο είδη :</p> <p>Επιχειρήσεις με προσφυγή σε μέσα και δυνατότητες του NATO (EU –led Operations with recourse to NATO assets and Capabilities)</p> <p>Αυτόνομες επιχειρήσεις (EU-led Autonomous Operations).</p>
14	EU Military Committee (EUMC)	<p>Η EUMC είναι το ανώτατο στρατιωτικό όργανο στα πλαίσια του Συμβουλίου, αποτελείται από τους Αρχηγούς ΓΕΕΘΑ των 15 κρατών μελών, εκπροσωπούμενους από τους στρατιωτικούς αντιπροσώπους τους (MILREPs). Η EUMC συνεδριάζει σε επίπεδο Α/ΓΕΕΘΑ όπως και όταν απαιτείται (συνήθως 1-2 φορές το εξάμηνο). Η επιτροπή αυτή παρέχει στρατιωτικές συμβουλές και υποβάλλει συστάσεις στην Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (PSC), δίνει επίσης στρατιωτικές κατευθύνσεις στο Στρατιωτικό Επιτελείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUMS). Έχει μόνιμο πρόεδρο που επιλέγεται ανά τριετία (στην παρούσα περίοδο είναι ο Φιλανδός Στρατηγός Gustav Hagglund). Οι αποφάσεις στους κόλπους της λαμβάνονται με ομοφωνία.</p>
15	EU Military Committee Working Group (EUMCwg)	<p>Είναι υποβοηθητικό όργανο της EUMC. Αποτελείται από τους Αναπληρωτές Στρατιωτικούς Αντιπροσώπους και ενισχύεται κατά καιρούς εφόσον υπάρχει ανάγκη με ειδικούς από τις πρωτεύουσες. Παίρνει οδηγίες και υποβάλλει τις εργασίες του στην EUMC. Έχει μόνιμο πρόεδρο επιλεγόμενο ανά τριετία (πρόεδρος στην</p>

		παρούσα περίοδο είναι ο Αυστριακός Ταξίαρχος Bernd Lubenik).
16	EU Military Staff (EUMS)	Αποστολή του Στρατιωτικού Επιτελείου της ΕΕ είναι, η έγκαιρη προειδοποίηση, η εκτίμηση της κατάστασης και ο στρατηγικός προγραμματισμός όπως επίσης και η υλοποίηση αποφάσεων και πολιτικών, σύμφωνα με τις οδηγίες της Στρατιωτικής Επιτροπής της ΕΕ. Κάτω από την στρατιωτική καθοδήγηση της Στρατιωτικής Επιτροπής, στην οποία και αναφέρεται, παρέχει εξειδικευμένες στρατιωτικές συμβουλές στα όργανα της Ένωσης, και ιδίως στο Γενικό Γραμματέα /Υπατο Εκπρόσωπο (κ. Σολάνα). Απαρτίζεται από αποσπασμένο προσωπικό προερχόμενο από τα κράτη μέλη (Κ-Μ). Ο Δντής του επιλέγεται ανά τριετία. Τονίζεται ότι δεν έχει λόγω αποστολής δυνατότητες σχεδιασμού και διεύθυνσης επιχειρήσεων.
17	European Council	Είναι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Αποτελεί το υψηλότερο πολιτικό όργανο της Ένωσης και αποτελείται από τους Αρχηγούς των κρατών ή Κυβερνήσεων των Κρατών-Μελών και τον Πρόεδρο της Επιτροπής. Κανονικά συνέρχεται περί το τέλος κάθε προεδρίας (Σύνοδος Κορυφής) αλλά μπορεί να συνέλθει συχνότερα αλλά και έκτακτα αν απαιτηθεί. Συνήθως υπάρχει και μια άτυπη Σύνοδος του οργάνου αυτού στα μέσα περίπου της διάρκειας κάθε προεδρίας. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χαράζει τις κοινές Στρατηγικές (Common strategies), καθορίζει σε γενικές γραμμές την πολιτική και ταυτόχρονα δίνει ώθηση για τα διάφορα θέματα (μεταξύ αυτών και για την CFSP). Τα αποτελέσματα των Συνόδων Κορυφής, χαρακτηρίζονται ως Συμπεράσματα (conclusions) και αποτελούν πολιτική δέσμευση για τις χώρες μέλη της ΕΕ.
18	European Capability Action Plan (ECAP)	Στη Σύνοδο της ΕΕ στο Laeken (14-15 Δεκ 2001), υιοθετήθηκε το ECAP το οποίο παρέχει οδηγίες για την εξάλειψη των ελλείψεων σε μέσα και δυνατότητες που περιλαμβάνονται στον Γενικό Στρατιωτικό Στόχο (Headline Goal). Η Ισπανική Προεδρία, για υλοποίηση της απόφασης, έθεσε σε εφαρμογή τη διαδικασία, με την οποία δημιουργήθηκαν τελικά 19 ομάδες εργασίας (panels), που εξετάζουν λύσεις για την εξάλειψη της συγκεκριμένης έλλειψης που ανέλαβαν και θα υποβάλλουν προτάσεις για το σκοπό αυτό.
19	Council of the European Union	Το Συμβούλιο της ΕΕ, αποτελεί το βασικό όργανο λήψης αποφάσεων στην ΕΕ. Συγκεντρώνει του υπουργούς των Κ-Μ, ανάλογα με το θέμα που είναι γραμμένο στην ημερήσια διάταξη. (πχ ECOFIN όταν συγκεντρώνει τους υπουργούς οικονομικών και εθνικής οικονομίας, GAC όταν συγκεντρώνει τους Υπουργούς Εξωτερικών κλπ). Τα θέματα που το απασχολούν διαιρούνται σε δύο κατηγορίες: Κατηγορία "Α", θέματα για τα οποία ήδη έχει υπάρξει συμφωνία σε χαμηλότερου επιπέδου ομάδες εργασίας. Οι Υπουργοί απλά επισημοποιούν την απόφαση χωρίς να διεξαχθεί συζήτηση επ' αυτών. Κατηγορία "Β", θέματα για τα οποία απαιτείται συζήτηση και πιθανόν διαπραγμάτευση μεταξύ των Υπουργών. Το Συμβούλιο συνέρχεται κανονικά μία φορά το μήνα αλλά και έκτακτα εάν και όποτε απαιτηθεί.
20		Ομάδες εργασίας που αποτελούνται από εκπροσώπους των Κ-Μ επί εθελοντικής βάσεως και ασχολούνται με την ανάλυση των ελλείψεων και την πρόταση λύσεων για εξάλειψή τους. Οι προτάσεις θα πρέπει να

	ECAP Panels	υποβληθούν μέχρι την 1 Μαρ 2003 στην EUMC για αξιολόγηση. Το καθεστώς συμμετοχής είναι είτε ως Led Nation, είτε ως Active Participant, είτε ως Observer. Τα Panels είναι 19 και η χώρα μας είναι Led Nation στο Ro-Ro General Shipping Cargo ενώ συμμετέχει σε άλλα 8.
21	European Security and Defense Policy (ESDP-ΕΠΑΑ)	<p>Ο όρος Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ-ESDP), συναντάται πρώτη φορά στη Συνθήκη του Μάαστριχ (παράγραφος 17). Εκεί αναφέρεται ότι "η CFSP πρέπει να περιλάβει όλα τα θέματα σχετικά με την ασφάλεια της ΕΕ, συμπεριλαμβάνοντας το υπό ανάπτυξη θέμα της ESDP, η οποία θα μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη κοινής άμυνας εφόσον το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφασίσει σχετικά".</p> <p>Στη σύνοδο κορυφής της Κολωνίας (1999), προσδιορίστηκε ο στόχος της ESDP για υποστήριξη της CFSP, η οποία είναι απαραίτητο στοιχείο για την υλοποίηση της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.</p> <p>Η ESDP είναι υποσύνολο της CFSP και περιλαμβάνει το στρατιωτικό σκέλος του χειρισμού κρίσεων που φέρεται σε πέρας με τις αποστολές τύπου Petersburg.</p>
22	European Security and Defense Identity (ESDI)	Ανακοινώθηκε στη Σύνοδο του NATO στο Βερολίνο (1996), και προβλέπει την ανάπτυξη μέσα στους κόλπους της Συμμαχίας, της πρωτοβουλίας ESDI, η οποία σε συνδυασμό με το Combined Joint Task Force (CJTF) Concept είχε σκοπό τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για τη διάθεση στρατιωτικών δυνάμεων του NATO ικανών να ενεργήσουν κάτω από τον πολιτικό έλεγχο και τη στρατηγική διεύθυνση της τότε ΔΕΕ.
23	European Union Police Mission (EUPM)	Είναι η αστυνομική επιχείρηση στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη σε συνέχιση αντίστοιχης αποστολής υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. Η Εντολή (mandate) για την αποστολή του ΟΗΕ στην περιοχή (International Police Task Force-IPTF), έληξε την 31 Δεκ 2002 και την ευθύνη της επιχείρησης από 1 Ιαν 2003 ανέλαβε η ΕΕ. Είναι επιχείρηση πολιτικού χειρισμού κρίσεως και αποτελεί αρμοδιότητα του ΥΠΕΞ και του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, την δε διαχείριση της ανέλαβε η CIVCOM. Συμμετέχουμε με 10 αστυνομικούς.
24	Fact Finding Mission (FFM)	Είναι Ad hoc Ομάδα που περιλαμβάνει εμπειρογνώμονες επί διαφόρων θεμάτων και η οποία προαποστέλλεται σε μια υπό κρίση περιοχή όπου υπάρχει το ενδεχόμενο να επέμβει η ΕΕ, με σκοπό να δώσει στα όργανα της ΕΕ πληροφορίες και εκτιμήσεις για την κατάσταση ή να φέρει σε πέρας όποια άλλη αποστολή της ανατεθεί.
25	Framework Nation	Είναι Κ-Μ ή ομάδα Κ-Μ που εθελοντικά αναλαμβάνουν και το Συμβούλιο το εγκρίνει να αναλάβουν ειδικές υπευθυνότητες για τη διεξαγωγή μιας επιχείρησης.
26	Force Headquarters (FHQ)	Το δεύτερο επίπεδο στρατηγείων της ΕΕ.
27	General Affairs Council (GAC)	Είναι το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και αποτελείται από τους Υπουργούς εξωτερικών της ΕΕ. Συνέρχεται τακτικά μία φορά το μήνα στις Βρυξέλλες, αλλά και έκτακτα εφόσον απαιτηθεί. Ασχολείται με θέματα

		εξωτερικών σχέσεων αλλά και ασφάλειας.
28	Headline Goal (HG)	<p>Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Helsinki (10 –11 Δεκ 1999), τέθηκε από τα κράτη - μέλη, ο παρακάτω Στρατιωτικός στόχος με σκοπό την ανάπτυξη των στρατιωτικών δυνατοτήτων :</p> <p>Μέχρι το έτος 2003, συνεργαζόμενοι σε εθελοντική βάση, να είναι σε θέση να αναπτύξουν ταχέως και να διατηρήσουν δυνάμεις μέχρι επιπέδου Σώματος (50.000 – 60.000 προσωπικό) ικανές να φέρουν σε πέρας το πλήρες φάσμα των αποστολών Petersberg, συμπεριλαμβανομένων και των πλέον απαιτητικών από αυτές.</p> <p>Οι δυνάμεις αυτές θα πρέπει να είναι αυτόνομες, με τις απαραίτητες δυνατότητες δόσεως, ελέγχου και πληροφοριών, διοικητική υποστήριξη, άλλες υπηρεσίας υποστήριξης μάχης και, εάν απαιτείται, αεροπορικά και ναυτικά στοιχεία. Τα κράτη – μέλη θα πρέπει να δύνανται να αναπτύξουν πλήρως τις δυνάμεις αυτές σε διάστημα 60 ημερών, και επιπροσθέτως να δύνανται εξ' αυτών να παράσχουν μικρότερα στοιχεία ταχείας αντίδρασης με πολύ υψηλή ετοιμότητα. Θα πρέπει επίσης τα κράτη μέλη να είναι ικανά να διατηρήσουν σε ανάπτυξη τις παραπάνω δυνάμειν για τουλάχιστον ένα έτος. Αυτό θα απαιτήσει επιπρόσθετες δυνάμεις (και στοιχεία υποστήριξης) σε χαμηλότερη ετοιμότητα για αντικατάσταση των αρχικών δυνάμεων.</p>
29	Helsinki Headline Catalogue (HHC)	<p>Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Φεΐρα (19-20 Ιουνίου 2000) κάλεσε το προσωρινό Στρατιωτικό Όργανο (Interim Military Body-iMB) σε συνεργασία με την προσωρινή Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (iPSC) και μετά την επαφή με Νατοϊκούς αξιωματούχους, να καθορίσει επακριβώς, τα απαραίτητα Στρατιωτικά μέσα και δυνατότητες, που απαιτείται να έχει στη διάθεση της η ΕΕ για την εκπλήρωση των αποστολών που θα κληθεί να αναλάβει. Το αποτέλεσμα της έρευνας αυτής ήταν η σύσταση καταλόγου, γνωστού ως Helsinki Headline Catalogue (HHC), που περιέχει τις απαιτήσεις σε Δυνάμεις και Μέσα και αποτέλεσε την βάση για την αρχική πρόταση για συνεισφορά δυνάμεων και μέσων από τα Κράτη-μέλη.</p>
30	Helsinki Force Catalogue (HFC)	<p>Κατά την Capabilities Commitment Conference-CIC (21 Νοε 2000), τα κράτη μέλη ανακοίνωσαν την, σε εθελοντική βάση, συνεισφορά τους στις απαιτήσεις που προβλέπει ο HHC. Το σύνολο των συνεισφορών συγκεντρώθηκαν σε κατάλογο, υπό την ονομασία Helsinki Force Catalogue (HFC) και περιλαμβάνει τις προσφερθείσες από τα Κ-Μ Δυνάμεις και Μέσα για κάλυψη των απαιτήσεων της ΕΕ που περιλαμβάνονται στον πιο πάνω αναφερόμενο κατάλογο HHC.</p> <p>Αναθεώρηση του καταλόγου μας οδηγεί σε άλλον νεώτερο που αναφέρεται με την μορφή πχ HFC-2003 (το 2003 είναι το έτος αναθεώρησης του).</p>
31	Helsinki Force Catalogue Supplement. (HFC Sup)	<p>Με παράλληλη με την πιο πάνω διαδικασία προσέφεραν δυνάμεις και οι τρίτες χώρες (+6, +15) που δεν είναι Κ-Μ της ΕΕ. Οι συνεισφορές τους συγκεντρώθηκαν σε ξεχωριστό κατάλογο (HFC Supplement). Οι προσφορές των τρίτων χωρών θεωρούνται συμπληρωματικές, καθόσον η επαύξηση των επιχειρησιακών δυνατοτήτων της ΕΕ, αποτελεί κύρια ευθύνη των Κ-Μ της.</p>
32	Helsinki Progress Catalogue (HPC)	<p>Είναι ο κατάλογος στον οποίο καταγράφονται οι διαφορές μεταξύ, των προβλεπομένων από τον HHC απαιτήσεων σε δυνάμεις και μέσα και των συνεισφορών που έχουν διατεθεί από τα κράτη μέλη και</p>

		περιλαμβάνονται στον HFC. Σε αυτόν αναφέρονται συνεπώς οι ελλείψεις (Shortfalls) για την εκπλήρωση του Helsinki Headline Goal. Αναπροσαρμόζεται μετά από κάθε Capability Commitment Conference και αποτέλεσε την βάση εργασίας των ECAP panels.
33	Headline Goal Task Force (HTF)	Είναι ομάδα εργασίας που αποτελείται από εκπροσώπους των κρατών μελών και ασχολείται με την μελέτη τρόπων επίτευξης του Headline Goal (HG). Κύριο έργο της είναι η ανάλυση των ελλείψεων και των επιπτώσεων που αυτές έχουν στην επιχειρησιακή ικανότητα της ΕΕ εισηγούμενη μέτρα στην Στρατιωτική Επιτροπή. Την προεδρία ασκεί Αξκός από την προεδρεύουσα στην ΕΕ χώρα και διαθέτει 8 υποομάδες εργασίας (land, maritime, air, command and control, operational analysis, ISTAR, logistics και ιεράρχησης αδυναμιών). Πρόεδρος της ομάδας HTF από 1 Ιουλίου 2002 έως 30 Ιουνίου 2003 είναι Έλληνας.
34	Headline Goal Task Force Plus (HTF +)	Είναι η προαναφερόμενη Ομάδα εργασίας ενισχυμένη περιοδικά με εμπειρογνώμονες από το NATO για υποβοήθηση του έργου της (σύμφωνα με τις προβλέψεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Φείρα). Σκοπός είναι η εκμετάλλευση της υπάρχουσας νατοϊκής εμπειρίας.
35	Member State Led Operation	Είναι επιχείρηση ταχείας αντίδρασης την οποία μπορεί να αναλάβει ένα ή περισσότερα Κ-Μ υπό την πρωτοκαθεδρία ενός Κ-Μ το οποίο θα διαθέτει τον όγκο των μέσων και δυνάμεων. Απαιτείται η έγκριση της ΕΕ. Η επιχείρηση θα μπορεί να μετεξελιχθεί στην συνέχεια σε EU-led.
36	Operational Headquarters (OHQs)	Είναι το ανώτατο επίπεδο Διοικήσεως στην ΕΕ (Στρατηγικό επίπεδο). Για τις επιχειρησιακές ανάγκες της ΕΕ, διατίθενται πέντε επιχειρησιακά στρατηγεία (Operational HQs-OHQs) από τα παρακάτω κράτη-μέλη, Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Μεγάλη Βρετανία και Ελλάδα (το στρατηγείο του Γ'ΣΣ).
37	Petersberg Missions	Είναι οι αποστολές που θα αναλάβει να φέρει σε πέρας η ΕΕ. Είναι αποστολές διαχείρισης κρίσεων και παροχής στα πλαίσια αυτών ανθρωπιστικής βοήθειας. Περιλαμβάνουν : Ανθρωπιστικές αποστολές, και αποστολές διάσωσης και εκκένωσης, Αποστολές διατήρησης της ειρήνης, Αποστολές χειρισμού κρίσεων περιλαμβανόμενης και της επιβολής ειρήνης.
38	Policy Pillars	Οι Πολιτικές της ΕΕ περιλαμβάνουν ένα ευρύτατο φάσμα που κατανέμεται σε τρεις πυλώνες. Πρώτος πυλώνας: Άπτεται των θεμάτων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και διέπεται από τη Συνθήκη ίδρυσης της ΕΚΑΧ, της EURATOM και της ΕΟΚ. Περιλαμβάνει την ενιαία αγορά, την οικονομική και νομισματική ένωση και αριθμό δευτερευουσών πολιτικών. Δεύτερος πυλώνας: Άπτεται των θεμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διέπεται από τη Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Treaty of the EU-TEU). Περιλαμβάνει την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ-CFSP). Τρίτος πυλώνας: Περιλαμβάνει τη συνεργασία στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων

		συμπεριλαμβανομένων και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων..
39	Political and Security Committee (PSC) ή COPS	Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ). Αποτελεί «τροποποίηση» της Πολιτικής Επιτροπής που προβλέπεται στην Συνθήκη της ΕΕ (άρθρο 25) και η οποία επετεύχθη με την Διακυβερνητική Συνδιάσκεψη της Νίκαιας. Αποστολή της είναι η παρακολούθηση της πολιτικής κατάστασης στις περιοχές ενδιαφέροντος της ΚΕΠΠΑ και η συνεισφορά στον καθορισμό πολιτικής μέσω παροχής «γνώμης» στο Συμβούλιο. Επίσης, παρακολουθεί την υλοποίηση των συμφωνηθέντων πολιτικών και ασκεί πολιτικό έλεγχο και στρατηγική διεύθυνση των επιχειρήσεων της ΕΕ. Για αυτό τον σκοπό, εξουσιοδοτείται από το Συμβούλιο, για την λήψη των απαραίτητων αποφάσεων. Απαρτίζεται από τους Πρέσβεις Μόνιμους Αντιπροσώπους των Κρατών – Μελών. Αποτελεί το υπέρτατο όργανο για θέματα CFSP-ESDP στα πλαίσια του 2 ^{ου} Πυλώνα.
40	Rapid Response Capabilities (RRC)	Στην εντολή (Mandate) που δόθηκε, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken (14-15 Νοε 2001), συμπεριλαμβάνεται και η ανάπτυξη των διαδικασιών και των concepts που απαιτούνται για την δυνατότητα ανάπτυξη των στοιχείων ταχείας αντίδρασης του Headline Goal. Το θέμα ολοκληρώθηκε την 17 Ιαν 2003, στα πλαίσια της EUMC.
41	Relations Extérieures -RELEX	Είναι η Επιτροπή Εξωτερικών Σχέσεων. Είναι όργανο προετοιμασίας το οποίο έχει διαπυλωνικές αρμοδιότητες. Τυγχάνει υπεύθυνο για θεσμικά, νομικά και οικονομικά ζητήματα όπως επίσης και ζητήματα σχετικά με τις εξωτερικές σχέσεις και τον προϋπολογισμό.

¹ Για περισσότερες λεπτομέρειες στο Βιβλίο «ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΜΥΝΑ», ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΡΙΣΗΣ, Εκδόσεις Επικοινωνίες ΑΕ, ΑΘΗΝΑ 2003.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΙΑ» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ
ΣΧΗ (ΤΘ) ΠΑΝΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ.

Συνεισφορά της Ελλάδας στον Πρωταρχικό Στόχο του Ελσίνκι

ΣΤΡΑΤΟΣ	Α. ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟ ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΡΑΤΟΥ (ΜΕ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΑΛΛΩΝ Κ-Μ) Β. ΜΙΑ (1) ΤΑΞ (3550 ΑΝΔΡΩΝ) ΜΕ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΗ Η ΟΧΙ ΑΝΑΛΟΓΩΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ Γ. ΜΟΙΡΑ MLRS (για ένα εξάμηνο) Δ. ΛΟΧΟΣ ΕΠΙΘΕΤΙΚΩΝ Ε/Π Ε. 4-6 Ε/Π CH-47D
ΝΑΥΤΙΚΟ	Α. ΜΙΑ (1) ΦΡΕΓΑΤΑ (STANDAR) Β. ΕΝΑ (1) ΑΝΤΙΤΟΡΠΙΛΙΚΟ (ADAMS) Γ. ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4) ΠΥΡΑΥΛΑΚΑΤΟΙ (COMBATTANTE II& III) Δ. ΕΝΑ (1) ΥΠΟΒΡΥΧΙΟ (SSK 209 CLASS) Ε. ΕΝΑ (1) ΠΛΟΙΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕΩΣ ΣΤ. ΕΝΑ (1) ΝΑΡΚΟΘΗΡΕΥΤΙΚΟ Ζ. ΔΥΟ (2) ΑΡΜΑΤΑΓΩΓΑ Η. ΕΝΑ (1) Α/Φ ΝΑΥΤ.ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ (P3B) Θ. ΕΝΑ (1) ΩΚΕΑΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΛΟΙΟ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ	Α. ΤΡΙΑΝΤΑ ΕΞΗ (36) ΜΑΧΗΤΙΚΑ ΑΦΗ (12 F-16 ADX& 12 F-16 SEAD& 12 M-2000 ADX/TASMO) Β. ΕΞΙ (6) ΑΦΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΕΩΣ (RF-4 TRO/TRI) Γ. ΤΕΣΣΕΡΑ (4) ΜΕΤ.ΑΦΗ C-130 Δ. ΜΙΑ (1) ΜΟΙΡΑ PATRIOT Ε. ΔΥΟ (2) ΣΥΣΤΟΙΧΙΕΣ SHORAD ΣΤ. ΜΙΑ (1) ΟΜΑΔΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΔΙΑΣΩΣΗΣ
ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ, CIMIC, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Κ.Α

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΙΒ» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ
ΣΧΗ (ΤΘ) ΠΑΝΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΣΤΑΘΕΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΨΥΧΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ.

Το Νέο Γεωπολιτικό Περιβάλλον

1. Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ σε παγκόσμιο επίπεδο έχουμε λιγότερη απειλή, ταυτοχρόνως έχουμε και λιγότερη ειρήνη. Ουσιαστικά σήμερα ζούμε την περίοδο μετά τον ψυχρό πόλεμο, δηλαδή μετά τη διάλυση της Σ. Ένωσης. Χαρακτηριστικά της περιόδου αυτής, που εγκυμονούν κινδύνους για την έκρηξη τοπικών πολέμων, σε διεθνές επίπεδο είναι τα ακόλουθα:

α. Η κυριαρχία, ή μονοκρατορία, των ΗΠΑ οι οποίες παραμένουν πλέον ως η μοναδική υπερδύναμη στον πλανήτη. Οι Γεωπολιτικοί Στόχοι των ΗΠΑ τόσο πριν όσο και μετά τον Ψυχρό Πόλεμο εστιάζονται, πάντα σε σχέση με την Ευρώπη, ως παρακάτω:

(1). Έλεγχος της Ευρασίας, καθώς είναι μεγάλης γεωπολιτικής σημασίας για τη δύναμη που θα κυριαρχεί σε αυτό το χώρο, αφού περιλαμβάνει το 2/3 των παγκοσμίων πλουτοπαραγωγικών πηγών, ενώ ταυτόχρονα είναι πύλη διέλευσης ενεργειακών πόρων. Όπως τονίζεται και από τον Η. MACKINDER αναλυτή των γεωπολιτικών συσχετισμών και εθνικών στρατηγικών στον Ευρωπαϊκό χώρο: “Αυτός που κυβερνά την Ανατολική Ευρώπη κυριαρχεί στην καρδιά της Γης. Αυτός που κυβερνά την καρδιά της Γης κυριαρχεί στην παγκόσμια νήσο. Αυτός που κυριαρχεί Αυτός που κυριαρχεί στη παγκόσμια νήσο κυριαρχεί στο κόσμο». ¹⁵⁰ Έτσι η “γεωπολιτική απάντηση” των ΗΠΑ για το έλεγχο της Ευρασίας (Ευρωατλαντικό βάθρο Ισχύος) διατυπώθηκε με το Δόγμα Κένναν που αποτέλεσε τη βάση της “Στρατηγικής της Ανάσχεσης” μετά το 1947 (δηλαδή του αποκλεισμού της ΕΣΣΔ και της ανάσχεσης των Σοβιετικών ενεργειών με αντιμετώπιση κάθε προσπάθειας της διείσδυσής της σε ευρύ γεωγραφικό και πολιτικό φάσμα με έμφαση στην Κεντρική Ευρώπη και στην περίμετρο της Ευρασίας)¹⁵¹, επηρεασμένη όμως από την αντίληψη του Αμερικανού γεωπολιτικού αναλυτή R. Spykman (“Ο Γεωπολιτικός Άξονας της Ευρασίας δεν ευρίσκεται στην Κεντρική Γη αλλά στον εσωτερικό δακτύλιο, γύρω από αυτήν”).¹⁵²

(2). Αποτροπή ανάδειξης κάποιας Ηγετικής δύναμης στην Ευρώπη, καθώς θα ήταν δυνατόν, και κάτω από προϋποθέσεις, όχι μόνο να αποτελέσει “αντίπαλο” στις επιδιώξεις για έλεγχο του Ευρασιατικού χώρου, αλλά θα μπορούσε ακόμα και να αμφισβητήσει τη παγκόσμια Αμερικανική ηγεμονία. Ο στόχος επιτεύχθηκε με την δημιουργία του Βόρειο-Ατλαντικού Συμφώνου, που θα κρατούσε την “ελεύθερη” Ευρώπη υπό την ηγεσία των ΗΠΑ χωρίς καμιά περίπτωση προώθησης πολιτικής αυτονόμησης ή ανεξαρτητοποίησης στο τομέα της Ασφάλειας.

¹⁵⁰ “Ευρωατλαντικές Σχέσεις”, Π. Ήφαιστος – Κ. Αρβανιτόπουλος σελ. 53

¹⁵¹ “Ευρωατλαντικές Σχέσεις”, Π. Ήφαιστος – Κ. Αρβανιτόπουλος, Κεφάλαιο 1

¹⁵² “Τα Γεωπολιτικά αίτια των θεωριών του Χάντιγκτον”, Κ. Γρίβας, ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΝΟΕ 99, σελ 72

(3). Άλλος ένας στόχος των ΗΠΑ που εμφανίζεται όμως μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, είναι η διεύρυνση του ΝΑΤΟ, με την οποία επιτυγχάνουν :

(α). Γεωστρατηγικό έλεγχο της Ευρώπης και γεωπολιτική απομόνωση και περικύκλωση της Ρωσίας (Η Τσεχία, Ουγγαρία και Πολωνία τον Απρίλιο του 1999 και οι χώρες της Βαλτικής, Ρουμανία, Βουλγαρία και Σλοβενία από 31 Μαρτίου του 2004).

(β). Μη αμφισβήτηση του ΝΑΤΟ ως “Διατλαντικού Συνδέσμου, που συνδέει μόνιμα την ασφάλεια της Βόρειας Αμερικής με την ασφάλεια της Ευρώπης”.¹⁵³

β. Η αδυναμία της Ρωσίας που συνοδεύεται από τα τεράστια εσωτερικά πολιτικά οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζει. Πάντως, δεν πρέπει να παραβλέπονται οι μεγάλες δυνατότητες αυτής της χώρας, οι οποίες θα την επαναφέρουν ασφαλώς - και όχι πολύ αργά- και πάλι σε θέση ισχύος.

γ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η αναπτυσσόμενη εντός της Ένωσης -αλλά και εκτός- νέα Γερμανία. Ο δρόμος που έχει να διανύσει η Ενωμένη Ευρώπη είναι πολύ μακρύς και μέχρι την τελική της μορφή η Ευρώπη θα περάσει ασφαλώς από πολλές φάσεις και μεταβολές. Στο πλαίσιο αυτών των εξελίξεων η Γερμανία φαίνεται ότι προετοιμάζεται να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο, αρχικά μέσα στο καθαρά ευρωπαϊκό περιβάλλον -εντός και εκτός της ΕΕ- και όχι πολύ αργότερα και στον ευρύτερο χώρο.

δ. Η πτώση του κομμουνισμού / διεθνισμού, η οποία είχε ως αποτέλεσμα τη δυναμική επανεμφάνιση, ή μάλλον την έκρηξη, του εθνικισμού/ σοβινισμού. Οι παλιές εθνικές διεκδικήσεις καθώς και τα φυλετικά μίσση αναζωπυρώθηκαν και πυροδοτούν ή εγκυμονούν αιματηρές συγκρούσεις.

ε. Η άνοδος του Ισλάμ, η οποία είναι πιθανό να οδηγήσει σε συγκρούσεις και ανακατατάξεις όχι μόνο στο μουσουλμανικό χώρο αλλά και πολύ ευρύτερα. Ήδη στην πρώην Γιουγκοσλαβία, εκτός των άλλων, συγκρούσθηκαν ο καθολικισμός, η ορθοδοξία και ο μωαμεθανισμός (ή μουσουλμανισμός) και δεν είναι λίγοι αυτοί που υποστηρίζουν ότι ο επόμενος μεγάλος πόλεμος θα είναι θρησκευτικός. Εδώ θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι Ισλάμ και μωαμεθανισμός δεν είναι το ίδιο πράγμα. Το Ισλάμ είναι τρόπος οργάνωσης της κοινωνικής και πολιτικής ζωής στηριζόμενος σε μια μονοθεϊστική θρησκεία, το μωαμεθανισμό. Το Ισλάμ είναι κοινωνικό σύστημα που στηρίζεται αποκλειστικά στο Κοράνι το οποίο υποκαθιστά το Σύνταγμα και δίνει στους νόμους του ισλαμικού κράτους τη νομιμότητά τους. Γι' αυτό και το Ισλάμ είναι επικίνδυνο. Όμως ο μωαμεθανισμός και το Ισλάμ είναι δύσκολο να ξεχωρίσουν και αυτό είναι το μεγάλο πρόβλημα που εμποδίζει τον εκσυγχρονισμό των ισλαμικών κρατών. Το παράδειγμα του Ιράν ως ισλαμικού κράτους, αλλά και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν η Αίγυπτος και η Αλγερία από τους ισλαμιστές είναι χαρακτηριστικά.

στ. Δημογραφικές πιέσεις.

¹⁵³ “ Το ΝΑΤΟ και η Ευρωπαϊκή Άμυνα”, Β. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΕΛΙΑΜΕΠ 1999 σελ. 59.

Ο πληθυσμός της γης αυξάνει σήμερα με πολύ γρηγορότερους ρυθμούς από οποιαδήποτε περίοδο της ανθρώπινης ιστορίας. Στην παρούσα στιγμή, ο πληθυσμός της γης ανέρχεται στα 5.8 δισεκ. Άτομα. Είναι πολύ αφηρημένο μέγεθος για να το συλλάβει κανείς, εκτός και εάν τοποθετηθεί μέσα στο εξής πλαίσιο : Στην αρχή του αιώνα ο πληθυσμός της γης ήταν 1.6 δισεκ. Άτομα και το 1950 ήταν μόνο 2.5 δισεκ. Άτομα. Χρειάστηκε όλη η περίοδος από την αρχή του κόσμου μέχρι πριν 100 χρόνια για να φθάσει ο πληθυσμός της γης το 1.6 δισεκ. Και σήμερα σε διάστημα μικρότερο από αιώνα η γη έγινε το σπίτι για ακόμη 4 δισεκ. Αυτή η εκθετική αύξηση του πληθυσμού δεν προβλέπεται να σταματήσει. Οι δημογραφικές πιέσεις δεν αναφέρονται μόνο στην αύξηση του πληθυσμού και την επάρκεια των ειδών συντήρησης, αλλά στην εθνική κατανομή του πληθυσμού μέσα σε μία περιοχή.

ζ. Οι μαζικές μετακινήσεις προσφύγων. Αυτές επιφέρουν αύξηση του πληθυσμού, αρρώστιες, έλλειψη τροφίμων, μεθοριακά επεισόδια και τοπικές συγκρούσεις.

η. Η ανεργία και η ανισομερής κατανομή του πλούτου.

θ. Οι πολιτιστικές διαφορές.

Όπως σημειώνει ο Samuel P. Huntington στο άρθρο “The clash of civilizations / η σύγκρουση των πολιτισμών”, στο μέλλον ο κόσμος θα μορφοποιείται από τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ επτά ή οκτώ κυρίων πολιτισμών τους οποίους καθόρισε ως Δυτικό, Κομφουκιανό, Ιαπωνικό, Ισλαμικό, Χιντού, Σλαβικό-Ορθόδοξο, Λατινοαμερικάνικο και πιθανόν Αφρικανικό. Τόνισε ότι στην πάροδο των αιώνων, οι διαφορές μεταξύ των πολιτισμών δημιούργησαν τις πλέον παρατεταμένες και καταστρεπτικές συγκρούσεις. Τα γεγονότα στην Βοσνία - Ερζεγοβίνη είναι μία επιβεβαίωση¹⁵⁴.

ι. Έλεγχος των υδάτων των ποταμών.

Ένας συγγραφέας σημείωνε ότι ένας από τους λόγους για τους οποίους το Ισραήλ ήρθε σε σύρραξη το 1967, ήταν η προσπάθεια της Συρίας και της Ιορδανίας να εκτρέψουν τον ρου του Ιορδάνη ποταμού. Όπως χαρακτηριστικά είχε τονίσει ο πρώην Γ.Γ. του ΟΗΕ Μπούτρος - Μπούτρος Γάλι, το 1991, ο επόμενος πόλεμος στην Μέση Ανατολή θα είναι για τον έλεγχο των υδάτων και όχι για πολιτικούς λόγους.

Πρόσφατες στατιστικές δείχνουν ότι η παγκόσμια ζήτηση του νερού για κάλυψη των αναγκών της καλλιέργειας, των οικιακών απαιτήσεων και της υποστηρίξεως της βιομηχανίας θα αυξηθούν με γρηγορότερους ρυθμούς απ ότι η αύξηση του πληθυσμού.

ια. Έλεγχος των στενών ναυσιπλοΐας, που επιδρούν στους άξονες επικοινωνιών (π.χ. Στενά Ελλησπόντου, Γιβραλτάρ, Σουέζ κλπ).

¹⁵⁴ Samuel P. Huntington στο άρθρο “The clash of civilizations / η σύγκρουση των πολιτισμών”, Foreign affairs, 72(summer 1993),σελ.25.

ιβ. Έλεγχος των πηγών ενέργειας.

ιγ. Η τρομοκρατία, το οργανωμένο έγκλημα και η διασπορά των όπλων μαζικής καταστροφής.

2. Έτσι βλέπουμε ότι ήδη έχει διαμορφωθεί μια Νέα Τάξη Πραγμάτων, όπου ο κόσμος ανακατανέμεται, νέα κράτη δημιουργούνται και παλαιά διαλύονται, δημιουργούνται κρίσεις, διεξάγονται ένοπλες συγκρούσεις και επιδιώκονται συμφέροντα των αντιμαχομένων. Επομένως οι τοπικοί πόλεμοι εμφανίζουν μια νέα δυναμική.

3. Τελικά πρέπει να σημειωθεί ότι η νέα μορφή των τοπικών πολέμων εμφανίζει σήμερα ένα κίνδυνο, που δεν προϋπήρχε, τα πυρηνικά όπλα, που υπάρχουν διεσπαρμένα σε υποανάπτυκτα κράτη, όπου είχαν αποθηκευτεί πριν τη διάλυση της Ρωσίας.